

MIHAI CALCIU

Cronica Sanatoriului

MIHAI CALCIU

Cronica Sanatoriului

**Editura
Arvin press
București 2006**

http://mihai.calciu.online.fr/cronica_sanatoriului/

© Toate drepturile rezervate autorului

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CALCIU, MIHAI

Cronica sanatoriului / Mihai Calciu. - București: Arvin Press, 2006

ISBN (10) 973-7849-70-1 ; ISBN (13) 978-973-7849-70-0

614.2(498 Brașov):616.24-002.5:615.28-053.2"1950/1968"

I. Giuvaeruri în mocirlă

La început de an suprauniversitar, în noiembrie 1950, profesorul Nasta ne-a convocat în cabinetul lui pe cei nouă membri ai colectivului său de catedră și ne-a comunicat, printre altele, că începând din acel an, la cursul de specializare, pe lângă cursanții ftiziologi va fi și un grup de cursanți pediatri care vor deveni ftiziologi-pediatri. Se instituționaliza astfel subspecialitatea căreia mă dedicasem: ftiziopediatria. Totodată ne-a atras atenția, șefului meu direct, conferențiarul Grubea și mie, care lucram în secția de copii, că ne revin sarcini speciale mai ales în privința stagiului practic în pavilionul nostru, care va fi mai îndelungat pentru pediatri decât pentru ceilalți.

După această scurtă punere în temă, am plecat spre amfiteatru, încolonați în urma profesorului, să asistăm, conform obiceiului, la prelegerea de deschidere a cursului.

În amfiteatru, rumoare și dezordine; cei peste treizeci de cursanți nu apucaseră să-și găsească locurile. În această forfotă de un minut sau două, am apucat să văd o tânără cu o înfățișare și alură care m-a frapat din prima clipă. Un chip oval, luminos și proaspăt, cu o gură frumos arcuită, cu buza inferioară răsfrântă senzual, cu un nas ușor acvilin dându-i un aer de distincție (îmi amintea profilul lui Ann Sheridan, o divă din acea vreme), un păr blond cu onduleuri largi pe care-l svârlea dezinvolt peste umăr. Chipul în ansamblu sugera semeție și șăgălnicie. (Cineva mai târziu, peste zeci de ani i-a spus “Madona

Institutului“. Mie, atunci numai Madonă nu-mi sugera. Sau poate și madonă dar, să mi se ierte blasfemia, o madonă drăcoasă). La toate acestea se adăuga și o alură zveltă pe care am remarcat-o în pașii pe care i-a făcut ca să-și ocupe locul.

Desigur că toate aceste trăsături nu se puteau dezvălui dela o primă privire, dar pe baza câtorva elemente și a impresiei generale, intuiția mi-a creiat într-o frântură de timp, o reprezentare complexă nu numai fizică ci și psihică (și chiar psiho-intelectuală) pe care cunoașterea ulterioară vom vedea dacă mi-o va confirma.

Calm în exterior, dar profund bulversat în interior, dădeam impresia că urmăresc cursul profesorului, însă, fără a-mi pironi neapărat privrea, eram cu toate simțurile racordat la această insolită apariție din rândul cinci - partea dreaptă a amfiteatrului. Cursul s-a terminat, lumea s-a scurs spre ieșire, inclusiv ea, fără să arunce o privire în urmă. Am plecat și eu, nu printre ultimii; m-am dus în secție; nu știu cum mi-am mai văzut bolnavii și apoi am plecat spre casă. Ai mei, în special sora mea care era foarte sezisantă, au observat că ceva se petrecea cu mine. Am evitat discuții și m-am retras în camera mea. Am avut o noapte agitată.

A doua zi, mai punctual decât de obicei, eram în spital. De la poartă eram numai ochi, ochi numai pentru Ea. Mergând către secția mea m-am intersectat cu numeroși colegi, care veneau la serviciu; ne-am salutat dar m-am ferit de obișnuitele șuete matinale. Mi-am făcut în grabă primul tur de vizită și am rezolvat problemele uzuale. M-am dus apoi la directorul științific al Clinicii, doctorul Șaim, care mi-a dat catalogul pentru pediatri, în care urma să notez prezența, să fac consemnări și să dau calificative legate de stagiul. Ce bine ar fi dacă ar fi pediatră! îmi spuneam; dar cu catalogul în față nu aveam

de unde să știu pentru că nu-i cunoșteam numele. Însă nu mai este mult; la ora 9 fix intru în sala de cursuri din secție și am imensa bucurie să constat că unul din cei șapte pediatri era Ea. A fost prima dată când privirile noastre s-au întâlnit și am avut impresia că m-a privit cu un pic de insistență și cu oarecare interes. Am făcut apelul și am aflat astfel că o cheamă Radu Beatrice. Între timp privirile mele iscoditoare îmi dădeau un prim indiciu liniștitor: nu are verighetă. În catalog se afla și mențiunea locului de proveniență. “Sunteți din Arad, domnișoară doctor Radu? “am întrebat-o. “Da!“ “În Arad este și un pediatru renumit căruia îi purtați numele”. “Este tatăl meu!” (Și eu, care până atunci îmi spuneam că poate fi oricine. Este ființa existenței mele și poate fi și fiica unei spălătorese zămislită cu un necunoscut!).

Ce s-a mai întâmplat în orele, zilele, săptămânile și lunile următoare nu mai poate fi amănunțit. Diminețile cu stagii împreună, care îmi dădeau prilejul să o remarc între ceilalți (poate și cu subiectivitate) pentru limbajul medical amplu și fluent, pentru abilitatea examinării copiilor, pentru discernământul în susținerea diagnosticelor care proveneau probabil din trăirea spitalicească din serviciul tatălui ei.

După câteva zile am început să plecăm, la prânz, împreună, mai întâi prin Parcul Carol, apoi pe trasee din ce în ce mai lungi. Când nu aveam cursuri după amiază, la Institutul de Prevederi Sociale (unde cumulam un post de lector) plimbările, ținându-ne de degețel, durau până noaptea tâziu, cu câte un popas la vreo cofetărie sau braserie sau la vreun cinematograf. Plimbări cu tirade sentimentale interminabile din partea mea sau cu tăceri grăitoare (din partea ambilor). Îmi amintesc că, într-o noapte am ajuns din dealul Filaretului până la Gara de Nord și de acolo, printre șine, până la Triaj și înapoi. De

multe ori ajungeam la Lacuri (Herăstrău, Băneasa). Într-o seară după o astfel de plimbare ne-am oprit să luăm cina la restaurantul Pescăruș. La ieșire, în piața din fața restaurantului, aștepta o trăsură cu un cal. Am apreciat că o plimbare cu trăsura în miez de noapte este ceva romantic; ne-am urcat și i-am comandat birjarului să ne ducă spre oraș, dar calul s-a împotrivit. A fost singura dată când am văzut un cal dând înapoi ca un catâr. Până în cele din urmă birjarul a izbutit să-l urnească. Noi am făcut haz nu însă fără a ne gândi și la semnificația superstițioasă pentru destinul idilei noastre.

Au fost plimbări prin nămeți, prin viscole, pe ploaie, pe vânt ca și pe vreme frumoasă, ca în ultimele luni ale cursului, cu decor de operetă, cu pomi înfloriți. Dragostea dădea impuls acestor promenade care în alte împrejurări ar fi putut fi și un supliciu. De pildă, peste ani, Beatrice îmi spunea că au fost dați în care, purtând pantofi noi, mersul era insuportabil de dureros și totuși un miracol făcea să-l suporte. (În treacăt amintesc că pantofii, ca și cordoanele, totdeauna rafinate ca gust și desigur costisitoare, erau punctele forte ale vestimentației ei, care altfel era de o dezarmantă simplitate: invariabil fuste gri evazate, foarte strânse în talie, bluzițe sport și șosetuțe, făceau parte din farmecul ei).

Această etapă de promenade idilice nu era totdeauna senină. Apăreau din când în când disensiuni, parcă tot mai dese cu trecerea timpului, bazate pe un sentiment nou pentru mine: gelozia. Odată cu instalarea în mine a sentimentului năvalnic de iubire au apărut și primele manifestări de gelozie. De la prima pseudo-iubire din adolescență și până la vârsta de acum, de 30 de ani, nu dusesem o viață de ascet; avusesem destule flirturi de intensitate mai mare sau mai mică, fără ca să fi avut vreodată nici cel mai mic impuls de gelozie. Am constatat

că în structura mea sufletească iubirea adevărată are drept corolar gelozia. Este drept că și anumite atitudini și concepții ale lui Beatrice erau de natură să-mi exalte aceste ieșiri, adeseori necontrolate. Primum movens l-a constituit împrietenirea ei cu două pediatre cursante, dealtfel simpatice, Lili și Ticu, împreună cu care a alcătuit un trio aproape nedespărțit în orele de curs. Partea proastă era că odată pe săptămână sau la două săptămâni, trio-ul și-a făcut obiceiul să lipsească de la curs; uneori se întâmpla ca doar Beatrice singură să lipsească. Motivul pe care mi-l invocau (pentru că trebuia să le acopăr prezența) era că ar fi mers în oraș la pescăria Delta să mănânce tartine cu caviar. Inutil să spun cât mă răscolea această scuză care mi se părea inventată (ca să nu mai spun că era și neserioasă pentru calitatea oficială pe care o aveam).

În afară de asta, observasem din partea lui Beatrice atitudini de “camaraderie” cu colegi de curs sau cu alți medici ai Clinicii și ai Institutului, indiscutabil inocente, dar care contraveneau vederilor mele că o doamnă trebuie să se comporte ca o “lady”. Pe aceeași temă apăreau divergențe; ea susținea că între un bărbat și o femeie poate exista o prietenie fără niciun fel de alt substrat, pe când eu (după propria-mi experiență) nu acceptam acest punct de vedere. Avea în acelaș timp darul înăscut de a nu-și etala sentimentele ci numai de a le sugera, ca să te facă să nu fii niciodată sigur că ai cucerit reduta. La efluviile mele declarative nu mi-a răspuns niciodată cu un “te iubesc”. O dovedea pe alte căi (însăși plimbările împreună însumând sute de kilometri erau o dovadă) dar de spus nu o spunea. Tot ce însemna sentimentele ei față de mine mi se părea în momentele de gelozie, o tactică premeditată de a te prinde în mreje, de a te adânci într-o plasă de păianjen.

În fine mai era un aspect care mă intriga: în discuțiile noastre apăreau conuri de umbră atât din trecutul cât și din prezentul ei, falduri care lăsau lucruri nelămurite, cu toată insistența mea.

Recunosc că toate erau simple suspiciuni, cărora, la rece, nu le-aș fi dat importanță, dar înfierbântat de iubire, îmi pierdeam “uzul rațiunii” și ajungeam la răbufniri uneori chiar injurioase, pe care degeaba le regretam ulterior.

Toate acestea la un loc au creat tensiuni între noi care uneori umbreau însăși iubirea și erau de natură să obosească psihic. Pe măsură ce se apropia sfârșitul cursului (august-septembrie) oboseala psihică creștea și astfel îmi explic hotărârea pe care, în final a luat-o Beatrice “Plec acasă, la Arad, la post. Să lăsăm timpul să sedimenteze sentimentele și după câteva luni - un an, cu gândurile limpezite să luăm o hotărâre”.

Am condus-o la gară cu convingerea că totul s-a terminat din partea ei. Eu rămâneam cu toată povara iubirii neîmpărtășite.

În lunile care au urmat m-am avântat în muncă, m-am cufundat în biblioteci, am încheiat lucrări științifice cu care rămăsesem în restanță și am inițiat altele. Sâmbăta și Dumineca plecam pe Bucegi cu trenul sindicatelor și alegeam traseele cele mai obositoare. Încercam să reînod prietenii și relațiile pe care le neglijasem. Căutam să mă reintegrez în vechile programe de distracții. Și totuși, și totuși, imaginea ei, ființa ei stăruia în mine fără nici un pic de atenuare.

Îmi impuneam să mă mențin în rezervă față de ea. La câte o lună, un schimb de scrisori, câteva rânduri voit anodine (cel puțin din partea mea). Aș fi avut ocazia să mă reped până la Arad. Timișoara era fieful meu pentru vizitele de îndrumare și control ale Institutului, or dela

Timișoara la Arad nu era decât un pas, dar nu l-am făcut. Îmi închipuiam că, cu timpul va veni și pentru mine vindecarea.

Cu această stare de spirit (dar cu iubirea încă nealterată) în luna aprilie a anului următor (1952), deci după 6-7 luni dela despărțire, într-o zi spre amiază primesc la spital un telefon, o voce veselă: “Sunt eu, Beatrice. Am sosit azi dimineată. Mi-e dor să te văd”. Am rămas sufocat. I-am explicat că și eu vreau să o văd dar că sunt de gardă. “Atunci te caut după amiază la gardă”. Peste câteva ore Beatrice intra în camera mea de gardă. “Întradevăr, timpul, și-a spus cuvântul. Nu mai pot fără tine!”. “Cu aceste cuvinte absolut neobișnuite din partea ei, s-a aruncat în brațele mele. Cu o înfocare fără seamăn, am îmbrățișat-o, ne-am sărutat și în final ne-am contopit pe toate planurile, pecetluind unirea pe viață.

Beatrice avea o învoire de la serviciu de două zile, timp suficient ca să punem la punct toate problemele. Voi pleca cu ea la Arad, chiar mâine, să-i cunosc părinții și să o cer în căsătorie. Nunta o vom face spre toamnă, de ziua mea, în Noiembrie. Detaliile le vom stabili poimăine cu părinții ei.

A doua zi am obținut o permisie de trei zile de la Clinică și am plecat cu Beatrice să ne cumpărăm bilete la vagonul de dormit. Ne-am despărțit apoi, lăsând-o pe ea să meargă prin magazine și convenind să ne întâlnim seara la ora 9 (cu o oră înaintea plecării trenului) în Gara de Nord, în fața Biroului de informații. Apoi am venit acasă (după ziua de gardă) ca să le spun alor mei vestea cea mare. Am stârnit stupeoare. Mama și sora mi-au sugerat să nu precipit lucrurile, să mai amân. Nici n-am vrut să aud. Tata era de aceeași părere cu mine. Am continuat apoi discuțiile ore în șir, cu calm și cu căldură de ambele părți și m-am despărțit cu greu de ai mei. Așa

se face că am ajuns cu o jumătate de oră întârziere la locul de întâlnire. În fața biroului de informații Beatrice nu este. Mă duc pe peron unde trenul tocmai fusese tras: Beatrice absentă. Întreb pe însoțitorul vagonului nostru de dormit: Doamna din Arad nu s-a prezentat. Încep să mă agit. Mai sunt zece minute până la plecarea trenului. Ce să fac? Dacă a fost un simplu capriciu și a renunțat la planurile de viitor? Să plec singur la Arad ar fi ridicol. Să mă întorc acasă ar fi penibil. Se anunță plecarea trenului și eu în fața treptelor vagonului nu eram încă hotărât ce să fac. În acel moment apare dânsa, liniștită și surâzătoare. Asistase la tot zbuciumul meu, pitită după unul din stâlpii copertinei peronului. Voise astfel să mă pedepsească pentru întârzierea de o jumătate de oră. Beatrice era aceeași Beatrice! Am vrut realmente să o strâng de gât dar m-am mulțumit să scrâșnesc: “Bestiolă!”

În câteva clipe trenul s-a pus în mișcare; și noi, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, ne-am pus la taclale, stând pe culoar până la ora 2 din noapte.

Am ajuns la Arad dis de dimineață. Neavând bagaje am plecat pe jos pe bulevardul larg ce leagă gara de centru, bulevard resistemizat când tatăl lui Beatrice fusese primar. După vreo jumătate de oră am ajuns în strada Cloșca nr.14 la casa pe care o voi îndrăgi de acum înainte. Ne aștepta mama lui Beatrice care m-a măsurat din cap până în picioare și m-a catadicsit, în maniera ei ironică, cu epitetul de “filfizon de București” și m-a îmbrățișat, lăsându-mă să înțeleg că mă acceptă. După un mic dejun, pregătit minuțios, Beatrice m-a luat la plimbare să-mi arate orașul copilăriei ei. Am parcurs aleile de pe malul Mureșului și tot Corso-ul și am intrat în cele două catedrale, catolică și ortodoxă, care vor rămâne obiective ale tuturor vizitelor noastre ulterioare.

Apoi am plecat pe căi lungi și întortocheate până la Spitalul de Pediatrie, ca să-l luam la masă pe "Tăticu". Intrând pe poartă am rămas impresionat de rafinamentul peisagistic al marelui parc al spitalului, de curătenia și ordinea care domneau în jurul și în interioarele elegante-lor pavilioane. Era opera de aproape trei decenii a doctorului Radu pe care l-am găsit în cabinetul lui. M-a scrutat cu o privire caldă, învăluitoare și mi-a întins o mână energică. Fără să o spună aveam impresia că trecusem proba, că gândea:" asta-i ginerele pe care-l așteptam".

După masa de prânz de acasă, aranjată festiv, am plecat cu Beatrice să ne continuăm periplul arădean. Din nou pe Corso unde am poposit la o cofetărie cu mese întinse pe trotuar. Am luat câte o înghețată și câte un mic coniac. (Tocmai atunci se desfăcea în Arad colecția multidecenală a coniacurilor Segarcea). Deodată văd la marginea trotuarului o trăsură care staționa, de culoare roz. Mă uit la cal - tot roz -, birjarul la fel, pomii tot așa. Totul în jurul meu era roz. M-am frecat la ochi, nicio modificare. N-am înțeles ce se întâmpla cu simțurile mele; de îmbibiție alcoolică nu putea fi vorba deoarece băusem mai nimic. Câtă vreme am mai rămas în cofetărie am văzut lumea în roz, apoi mi-am revenit.

Seara am fost invitați de părinții lui Beatrice la cină în oraș, la o grădină de vară, împreună cu încă o familie prietenă. După cină am dansat cu "logodnica" mea dans după dans. Eram pobabil transfigurați de fericire, judecând după interesul și bunăvoința cu care eram urmăriți de comeseni.

A doua zi ca să-mi arate ceva din frumusețile împrejurimilor Aradului, Beatrice a organizat un pic-nic "în doi" în pădurea Ceala. Ne-am imbarcat cu două

panere încărcate cu bunătăți, într-o birjă pe care am reținut-o până seara, când ne-am întors acasă.

A treia zi a fost program mai mult de interior. De comun acord am stabilit ca nunta să o facem peste șapte luni, în Noiembrie, pentru ca mama lui Beatrice să mai facă niște pregătiri dotale.

Seara am plecat (singur) spre București. Dimineața când m-am prezentat la serviciu, am fost surprins să aflu că hotărârea noastră matrimonială era cunoscută de o bună parte din cei 600 de salariați ai Institutului și Clinicii, fapt care nu avea să fie deloc benefic pentru noi. Nu pot să-mi explic de unde a transpirat această intenție? Din vizita pe care mi-a făcut-o Beatrice în ziua de gardă? Din învoirea pe care am cerut-o pentru plecarea la Arad? Nici până astăzi nu știu. Zilele ce au urmat eram năpădit de felicitările colegilor, ale surorilor, ale infirmierelor, ale personalului administrativ. Doar cele trei prietene cele mai bune ale mele din Institut, Cristina, Dana și Marie-Jeane abia îmi mai răspundeau la salut.

Viața intrase pentru mine în cursul normal pentru ca peste nici o lună să primesc acasă o scrisoare de la Arad. Am deschis-o cu îngrijorare. Era de la Beatrice, scrisă dezordonat pe o hârtie șifonată. O reproduc prescurtat din memorie: “Dragă Mihai, ieri seară l-au ridicat pe Tăticu. Am văzut cum îi pun cătușele la mâini și-l împing în dubă. După aceea câțiva au rămas până noaptea târziu să facă percheziție; au cojit tapetele, au sfârtecat tablourile, au întors biblioteca și toată casa pe dos. Suntem distruse. Îți scriu ca să te rog din toată inima să te consideri eliberat de orice angajament. Ar însemna să te nenorocești și tu și pe ai tăi. Dacă mă ascuți și trebuie să mă ascuți, mă vei uita și vei avea parte de tot binele pe care ți-l doresc”. Răvășit m-am dus în camera părinților și

le-am citit scrisoarea. Revenindu-și după șocul veștii mama a spus: „Înțeleaptă fată, nu este egoistă, îți vrea binele, trebuie să-i ascuți sfatul.” Tata s-a uitat spre dânsa reprobativ. Eu le-am spus că nici nu mă gândesc, că plec cu primul tren. Tata mă încuviința din priviri deși își dădea seama ce-i așteaptă.

Seara am și plecat cu același tren, care cu trei săptămâni în urmă mă purtase spre cele trei zile de fericire. Ajuns la Arad, m-am interesat unde este dispensarul TBC, m-am plimbat puțin să se facă ora 8 și m-am prezentat la dispensar. Am intrat în cabinetul de ftiziopediatrie. La birou, cu niște radiografii în față, era Beatrice. Îmbrăcată în negru, palidă, încercănată, cu ochii roșii de plâns, a sărit când m-a văzut și s-a repezit cu hohote de plâns, în brațele mele. „Mi-era teamă că ai să vii, știam că nu mă vei asculta“ îmi spunea ea printre sughituri de plâns. Am stat cu ea până la încheierea programului și am plecat împreună spre casă, luând în drum niște mezeluri pentru că îmi închipuiam că au uitat de mese. În strada Cloșca, la numărul 14, era atmosferă de doliu. Pe un jilț în mijlocul camerei - birou, stătea împietrită o femeie îmbătrânită brusc care nu a reacționat prin nimic la ivirea mea. Pe jos erau aruncate zeci și sute de cărți și dosare, vase sparte sau ciobite, pe pereți tapete smulse, tablouri strâmbe, scrijilări peste tot. Am stat până seara, muțeste, toți trei (între timp au mai trecut pentru câteva minute și câțiva cunoscuți apropiați) și am făcut priveghi ca pentru mort. Beatrice m-a condus la gară. Pe drum i-am spus că nimic nu se va schimba: în noiembrie ne căsătorim. “Nu Mihai, nu!” “Iubito în această privință nu avem ce discuta”. Și apoi plecarea și o noapte de coșmar până la București.

Revenit în Clinică am căutat să nu se observe nici o schimbare în comportarea mea. Nu era necesar să se

răspândească vestea deși nu aveam nici o îndoială că, într-o zi sau două, se va afla. Doctorii Bula și Gartner din Institutul Filaret erau din Arad și păstrau legături strânse cu Aradul. Și la mine în casă atmosfera devenise tristă și apăsătoare. Căutam totuși cu toții să ne vedem de treabă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Și astfel au mai trecut câteva săptămâni în care păstram zilnic legătura telefonică cu Beatrice.

Și pentru că o nenorocire nu vine niciodată singură, pe ziua de 11 iulie am primit știrea că Institutul de Prevederi Sociale, unde eram lector, s-a desființat. În cel mai inoportun moment veniturile mele se reduceau la aproape jumătate.

Dar adevărata dramă deabia avea să urmeze, de data aceasta legată de îngreunarea “dosarului de cadre” și așa foarte șubred prin “originea” mea socială. “Conducerea superioară de partid și de stat” a apreciat că numărul de medici din Capitală este disproporționat de mare față de provincie și a decis ca în vara anului 1952 să se facă transferuri pentru atenuarea situației. În repartizarea pe specialități i-a revenit și ftiziologiei obligația să scoată din București un număr de cinci - șase medici. Aceștia trebuiau să fie ceva mai răsăriți deoarece urmau să preia conducerea unor spitale-sanatorii ce se creau atunci. Cei cu dosare “bune” sau cu relații temeinice nu aveau a se teme. În ce mă privește mă simțeam vulnerabil. S-ar fi putut ca atuurile profesionale să nu fie luate în considerare, ci dimpotrivă. Contribuția mea la crearea secției de ftiziopediatrie, aportul pe linie clinică, didactică și de cercetare, participarea la redactarea primului manual-tratat de ftiziopediatrie - care era în curs de apariție, elaborarea a numeroase lucrări științifice care fuseseră foarte apreciate, inovarea tratamentului meningitei tuberculoase la copil și a altor tehnici

terapeutice sau investigatorii și altele s-ar fi putut să nu conteze în fața ponderii negative a dosarului de cadre, mai ales că bănuiam că intervenise o oarecare contrarietate subiectivă la nivelul înalt al Institutului, provocat de opțiunea mea matrimonială.

Temerile mele s-au adeverit. Într-una din zilele lunii septembrie (1952) am fost chemat la Ministerul Sănătății unde directorul Direcției Tuberculozei, doctorul Bula, m-a încunoștiințat că sunt transferat la Brașov. I-am declarat că refuz. După două zile am fost chemat la ”tov” ministru adjunct Dunăreanu, alături de el fiind și doctorul Bula. Ministrul a început să mă ”prelucreze”, cu blândețe, spunându-mi că are nevoie de un specialist cu înaltă valoare, pentru o unitate nou creată pentru care nu există specialiști pe plan local, că Brașovul este un oraș deosebit de frumos, că dealul Warthe unde se află unitatea este un loc romantic, foarte potrivit pentru tinerii căsătoriți, etc. Aproape trei ore și-a pierdut un ministru și un director de minister ca să mă convingă. Răspunsul meu la toate argumentele a fost mereu negativ.

Peste alte câteva zile am fost din nou chemat de același ministru adjunct, care de data acesta nu mai era așa de mioros ci folosea adeseori insinuări sau de-a dreptul amenințări primejdioase. A început mai blând întrebându-mă ce-mi face familia (aluzie la domiciliul obligatoriu al tatălui meu) și ce mai face viitorul meu socru (aflat în lagăr). Apoi m-a amenințat că nu-mi va aduce niciodată soția pe post în București și că vom fi sortiți să avem o căsătorie prin corespondență și a culminat cu o vehementă amenințare: ”Brașovul este cel mai important centru muncitoresc al țării; pe intelectualii care întorc spatele clasei muncitoare noi îi punem la zid”. Din nou peste două ore de pledoarii zadarnice.

În fine, a treia convocare la minister, care avea să fie și ultima, de data aceasta la primul adjunct al ministrului, aprigul doctor Iosif Bogdan (tot evreu ca și Dunăreanu). Acesta era o matahală fioroasă, cu un aspect corespunzător faimei pe care o avea (mergea în inspecție cu mandate de arestare în alb, asupra lui). Brutal și cu o voce cavernoasă mi-a spus scurt: “Pe biroul din fața mea ai două hârtii. Citește-le și ia una din ele” Le-am citit. Pe una scria: “se transferă în interes de serviciu în calitate de medic primar - director la Sanatoriul TBC Copii Brașov pe data de 15 octombrie 1952, cu termen de prezentare în maximum 30 de zile “. Pe a doua era scris: “se demite din funcție, fără drept de reangajare atât în unitățile Ministerului Sănătății cât și în celelalte ministere, întreprinderi și instituții care au o rețea sanitară proprie”.

Prevăzusem această alternativă și deliberasem în mine însumi ce aveam de făcut. Nu puteam să las pe drumuri trei familii care rămăseseră fără nici o resursă: a mea din București, cea de la Arad (mama și fratele lui Beatrice care era student) și noua familie pe care o înjghebam. Am luat deci prima hârtie și am plecat pe ușă, fără să salut. M-a însoțit același doctor Bula căruia i-am spus cu voce răgușită că măcar are datoria să instrumenteze transferarea lui Beatrice la Brașov. Doctorul Bula care provenind din Arad îl cunoscuse și apreciasse pe doctorul Radu (socrul meu) și în sinea lui probabil că avea o compasiune pentru situația noastră actuală, mi-a spus: “Asta nu este o problemă. Veniți la mine în birou și vă dau decizia pe loc”. Așa că, la mai puțin de o oră, ieșeam din minister cu două decizii: a mea și a lui Beatrice.

Ajuns acasă am telefonat la Arad și i-am spus lui Beatrice că din acel moment, dacă vrea, poate părăsi serviciul și poate veni la București, că am intenția să rămân în București până la termenul limită de 15 noiem-

brie. Până atunci mai erau 45 de zile. Beatrice a spus că ar dori să mai stea cu mama ei cât mai este posibil și că ar veni în preajma termenului final.

În acest interval de o lună și jumătate am continuat să ne telefonăm nu zilnic ca mai înainte ci odată sau de două ori pe săptămână. În afară de serviciul lui Beatrice, ele două, la Arad, erau preocupate cu demersuri pentru obținerea aprobărilor de trimitere a coletelor sau scrisorilor către lagăr, care le erau mereu respinse.

În familia mea din București, atmosfera era deprimantă; făceam mereu evaluări asupra consecințelor ce-i așteptau pe părinții mei. Tatăl meu care era cel mai conștient de augurii negri, încerca să ne îmbărbăteze, bravând situația. Prima problemă era cea a spațiului locativ. Legea comunistă în vigoare prevedea că din cele patru camere și hol ale apartamentului nostru, trei devin disponibile. Esențialul era deci, care vor fi viitorii locatari. Tanti Smărăndița, foarte apropiată de noi și capabilă de sacrificii, s-a oferit să ni-l cedeze pentru una din camere pe chiriașul care ocupa la ea o cameră mai mică și care tocmai avea intenția să se căsătorească. Acest chiriaș, tovarășul Bârsă, care însoțea zborurile civile ale viitorului Tarom, se comportase exemplar față de tanti Smărăndița, dânsa girând pentru el. La rândul meu, influențat de colegii din Institut, l-am recomandat pe chimistul Petrică Georgescu din aceeași unitate, căruia îi arsesse imobilul în care locuia. Ambele propuneri au fost agreate de părinții mei dar ambele s-au dovedit ulterior catastrofale.

Zilele treceau năpraznic de repede. La serviciu, colaboratorii mei îmi plângeau pe umăr. O bună parte din surori și infirmiere se ofereau să vină cu mine, să se transfere la Brașov. Nu aveam cum să accept așa ceva; doar cu laboranta Sanda am făcut o excepție, deoarece Ministerul putea să admită că, în penuria de specialiști, ar

fi fost singura modalitate să asigur inițial o brumă de analize în noul meu spital.

Cu trei zile înainte de termenul fatidic, Beatrice și mama ei au sosit în București. M-am dus să le întâmpin la gară și să le ajut la imensele bagaje, valize, sacoșe, papornite, burdușite cu haine, cu lucruri de primă necesitate pentru Beatrice dar mai ales cu alimente. Le-am condus la mătușa lui Beatrice unde urma să celebrăm și rudimentul de nuntă.

În ziua de 14 noiembrie am făcut rost împreună de actele ce ne mai trebuiau iar în ziua de 15, la prânz, am fost la Ofițerul Stării civile, doar noi doi, unde am fost declarați soț și soție.

În aceeași zi, cina festivă de nuntă a fost organizată de “nașa” (sora mai mare a soacrei mele) și de soțul ei „nașu”, în casa lor dintr-o fundătură din Calea Moșilor. O căsuță de refugiați de război, ticsită de mobilier, covoare, obiecte de tot felul, de lucruri acumulate într-o viață, de altfel prețioase în sine dar prin acumulare excesivă producând efect invers cu valoarea lor. Un interior vetust și înzorzonat.

Ne-am așezat la masă: părinții, sora și cumnatul meu deoparte, mama lui Beatrice, nașii, fiul lor Tolea și logodnica lui de altă parte, iar între ei Beatrice cu mine. Cina a fost îmbelșugată. Biata soacră-mea a venit încărcată cu bunătăți gata pregătite și cu altele pe care le-a preparat împreună cu nașa care și-a demonstrat talentele de gospodină. În tot timpul, Tolea ne-a “delectat” cu bancuri destul de deocheate, unele cu aluzii la evenimentul nostru nupțial. În timpul acesta, nașul răsucindu-și mustața în furculiță, râdea cu poftă, rotindu-și ochii bulbucăți când către logodnica fiului său, când spre Beatrice, în vreme ce logodnica (a câta?), o armeancă frumoasă dar boită vulgar, îmi făcea cu insistență, oricât

mă feream, semne cu picioarele, pe sub masă. Ai mei au fost tot timpul tăcuți, chiar și cumnatul meu care de obicei era foarte vorbăreț. Masa s-a mai prelungit câțeva vreme cu îmbieri, să mai luăm o baclava sau vreo felie de tort sau cu stăruințele lui Tolea să mai bem o cupă de șampanie pentru că o să vedem noi ce o să facem mâine dimineață cu “cearceaful alb”, ha, ha!

Nu prea târziu am plecat pentru că a doua zi de dimineață trebuia să luăm trenul spre Brașov. Negăsind niciun mijloc de locomoție, am luat-o pe jos, de la Calea Moșilor, până în Cotroceni, tăcuți, încolonați doi câte doi, părinții mei, sora și cumnatul meu și eu cu Beatrice care se vârâse toată în mine, înfrigurată de vântul tăios și ploaia mărunță. Strângând-o de mijloc cu drag, nu știu de ce îmi stăruia în minte imaginea a două giuvaeruri mici aruncate într-o mare mocirlă a vremii.

A fost o nuntă tristă; tristă pentru că între noi era un mare absent - Tăticu - și pentru că de mâine începea exilul, tristețe care nu s-a risipit decât când, ajunși acasă am petrecut cu Beatrice prima și ultima ei noapte în camera mea din Cotroceni.

Nu știam, atunci seara, că de a doua zi, abia înșurat, aveam să mă angajez trup și suflet într-o a doua căsătorie, paralelă, la fel de pasionantă și acaparatoare - căsătoria mea cu Sanatoriul TBC Copii din Brașov.

II Primele trei zile la Braşov

A doua zi după căsătorie, am plecat spre noul nostru loc de muncă, spre Braşov. Încă din tren, în compartimentul în care eram singuri, am început să-i destăinui tinerei mele soţii, în loc de tirade de dragoste, intenţiile mele referitoare la sanatoriul pe care aveam să-l întemeiem. Nu fără oarecare obidă legată de samavolnicul exil ce ni se impusese, i-am spus că trebuie să ne obişnuim cu ideea unei şederi de lungă durată deoarece promisiunea smulsă ministrului că va încerca să ne readucă în Bucureşti peste 8-9 luni a fost făcută de circumstanţă.

M-am apucat să-i spun lui Beatrice, cu înverşunare şi vorbind mai mult cu mine însumi, că va trebui să realizez o instituţie care să rivalizeze cu secţia de Institut din care plecam şi cu oricare din clinicile şi spitalele similare pe care le cunoşteam. Dacă în privinţa dotărilor şi dezvoltării din domeniul cercetării şi chiar al investigaţiilor nu vom putea pretinde să atingem cotele Institutului, în schimb vor fi sectoare întregi pe care le vom putea depăşi. Va trebui să începem cu asigurarea celor mai bune condiţii de spitalizare, să umanizăm pe toate laturile viaţa copiilor internaţi fructificând şi cadrul natural care ne favorizează. Preocupându-mă de asigurarea bazei materiale optime a spitalizării, nu voi abandona nicio clipă preocupările mele de cercetare clinică şi le voi imprima şi colectivului cu care vom lucra, impunându-i o organizare ştiinţifică a activităţii medicale, pentru care aveam o serie de gânduri, de idei novatoare. Intenţiile

mele sunt cele mai bune, știu precis ce am de făcut. Sunt dispus să-mi pun în joc tot timpul de care dispun, toată capacitatea și toată energia; va trebui să mă ajute și circumstanțele locale sau măcar să nu mă împiedece.

Acest discurs adhoc în care mă antrenasem în mersul trenului pe parcursul dintre București și Brașov, era total nepotrivit pentru o convorbire între doi soți aflați în a doua zi a lunii lor de miere. Am sesizat aceasta în momentul în care, perorând despre sacrificiul personal pe care sunt dispus să-l fac “pe târâm obștesc” am observat pe chipul drag a lui Beatrice, o ușoară umbră. Mi-am dat seama că luat de șirul gândurilor, am nedreptățit locul și rolul pe care înțelegeam să-l acord familiei pe care o întemeiam, odată cu sanatoriul și am simțit nevoia să adaog din toată inima că niciodată familia nu va fi pe planul doi (ceea ce nu știu dacă totdeauna a fost așa).

Cele trei ore de călătorie s-au încheiat. Am coborât în gară la Brașov pe o vreme neprietenosă, răcoroasă și neguroasă. Cu alură sportivă, tinerească, cu pași energici, ținându-ne “de degețel” am pornit încrezători să ne înfruntăm soarta.

Ne-am oprit în centru, la hotel Aro - Sport unde am reținut o cameră și ne-am lăsat valiza. Era o primă recunoaștere a noului nostru statut de restricții: până atunci, în toate popasurile mele brașovene stătusem numai la Aro - Palace. Acum, în luna de miere fiind, trebuia să ne mulțumim cu o cameră mai ieftină știind că din cele două salarii ale noastre eram datori să avem grijă și de supraviețuirea celor două familii vitregite din care plecasem.

Am luat o masă frugală la restarantul Aro și ne-am grăbit să plecăm spre sanatoriu, pentru un prim contact. Era aproape ora trei și seara la munte se lasă mai repede. Am pornit spre piața vechiului Sfat, pe lângă Biserica

Neagră, apoi prin fața spitalului regional și policlinicei după care am cotit-o la dreapta pe micuța stradă a Nisipului de Jos.

Această străduță mi-era familiară. O parcursesem de sute de ori în cei trei ani cât fusese medic secundar la Sanatoriul Stejeriș. Pavată cu bolovani de râu, fără trotuare, mărginită de căsuțe scunde colorate strident în stilul cartierului Schei, cu porți ferecate, ascunzând curțile privirilor indiscrete, ansamblul îmi părea acum ostil. Vălătuci de nori coborau dinspre Tâmpa, dinspre Poiana și dinspre Warthe, până aproape de noi. Îmi părea un fel de “Via Mala” (fără vecinătățile ei stâncoase). Căutam cu coada ochiului să citesc impresia pe fața lui Beatrice. Înfrigurată, încuibărită în mine, era impenetrabilă.

La vechiul meu punct de reper, Vila Szanto, am părăsit strada Nisipului de Jos care ducea mai departe spre sanatoriul Stejeriș și am pornit la dreapta, pe “strada Picard”, drumul noului meu sanatoriu. O cale pieptișă de aproximativ un kilometru pe care o parcurgeam acum pentru prima oară. Nu era nici pe departe o stradă ci o potecă ceva mai largă, cât pentru o căruță, cu urcuș abrupt, neîntrerupt, mărginită de-o parte de coasta de deal, de cealaltă parte de o râpă pe alocuri prăpăstioasă, străbătând în sus printr-un codru răzleț, fără nici o casă. O susțineam pe Beatrice, neobișnuită cu muntele și fără încălțări potrivite pe acest parcurs când cu grohotiș când cu clisă lunecoasă. Am ajuns în fine la poarta sanatoriului după care am pășit pe aleea de intrare, impunătoare, străjuită de brazi maiestosi. Ne-a apărut în față primul pavilion căruia i-am dat roată. Totul părea pustiu, afară de o încăpere de la parter de unde se auzeau voci. Am deschis ușa și am intrat într-o cameră mică, unde pe o canapea medicală hârbuită și pe niște lădițe, scaune improvizate, într-o atmosferă stătută cu iz de bocanci de

iuft, în semiîntuneric, stăteau la taifas sașe sau șapte persoane.

La vederea noastră s-au ridicat în picioare, unii mai cu greu. Eram probabil așteptați. După ce le-am spus cine suntem, cel mai prezentabil dintre ei a zis că îl cheamă Grigoriță și că are delegație provizorie de la Sfat, de administrator al sanatoriului. Am reținut atunci doar că părea de vreo 55 de ani, că purta mustață și că avea o privire cam neîncredătoare și cam vicleană. El mi-a prezentat și pe ceilalți, care erau solicitanți de posturi și așteptau numirea din partea noului director. Unul se numea Beretzki, astmatic în ultimul grad; abia vorbea din cauza setei de aer. El fusese mecanicul sanatoriului “antifascist” care ne precedase și vroia să rămână în continuare în aceeași calitate. Altul, Costică Untaru, scund și sfrijit, dușmănos ca aspect și scurt la vorbă a dat să se înțeleagă că a mai lucrat ca magazioner și ca intendent. Cel care mi-a fost cel mai simpatic la prima vedere, Andras bacsii, era un moșneguț relativ scund dar burtos, roșcovan la față și cu mustață stufoasă imensă, îngălbenită de fumat. L-am întrebat ce post ar solicita. Mi-a răspuns: “En husar voltom”. Cu puțina maghiară pe care o știam am înțeles că a fost husar (pe vremea Austro-Ungariei!) și i-am cerut să fie mai explicit în ceea ce dorește. Mi-a răspuns că vrea să lucreze cu cai. “Păi avem cai?” l-am întrebat. “Nu, dar în această zonă de munte nu poate să existe spital fără cai”. M-a convins. Ceilalți doi sau trei, niște anonimi, fără nicio calificare, fără serviciu la activul lor sau cu foarte vremelnică angajare, doreau posturi de portari, paznici sau ceva asemănător.

L-am întrebat pe Grigoriță dacă mai există solicitanți. El m-a informat că este un contabil Florescu numit de Sfat de vreo săptămână, care însă nu a dat decât

de două ori pe la serviciu și de fiecare dată a venit cu noaptea în cap, la ora 6, și a plecat după o oră.

De asemeni au decizie de detașare provizorie două surori de la Spitalul de copii, care au fost de dimineață și au spus că revin și mâine. I-am mai întrebat pe Grigoriță și pe Beretzki care este situația instalațiilor: încălzirea cu gaze era în funcțiune ca și apa și canalizarea. Electricitatea și telefoanele erau deconectate de la centru.

I-am spus lui Grigoriță ca pentru moment să asigure paza din noaptea aceasta cu unul sau doi oameni și prin ei să-l înștiințeze pe contabilul Florescu să nu mai plece ci să dea ochii cu mine. În ceea ce-l privește pe Grigoriță, să nu mai urce dimineața la sanatoriu ci să rămână în oraș și să facă demersuri pentru repunerea urgentă în funcție a iluminatului și telefoanelor.

După această primă “ședință de lucru” întrucât se înserase, le-am dat liber participanților și luându-mi de braț consoarta am plecat spre hotel. Pe coborâșul spre strada Nisipului de jos ne-a fost de mare folos Costică Untaru, care s-a aciuat lângă noi și cunoștea drumul ca în palmă, chiar și în beznă acestei nopți.

* * *

A doua zi de dimineață am lăsat-o pe Beatrice la hotel ca să mai doarmă puțin, în timp ce eu plecam la Sfatul Popular să ajung la opt fix la Secția Sanitară ca să îndeplinesc formalitatea de a mă prezenta oficial la serviciu. Șeful secției sanitare, Călin Stănescu, îmi era bine cunoscut din timpul stagiului brașovean de secundariat. Aveam o părere foarte rezervată despre el. Nu avea valoare profesională; am dat împreună concursul de secundariat de fiziologie, la Cluj, cu șase ani în urmă, pe care l-a trecut în condiții suspecte, ca să nu zic

frauduloase. Altfel, era un tip mucalit, cu un oarecare humor, cu un pospai de erdudiție - răsfoia seara enciclopedii, fiind astfel orientat în timp și în spațiu, colecta aforisme și zicale pe care le plasa cu efect, în momentul oportun. Cu actualitatea pe toate planurile, de la știință la cancanurile locale, era pus la punct ca nimeni altul, fructificând statutul lui de stâlp de cafea. Zilnic era prezent, ore întregi, în jurul prânzului la braseria Aro, mereu la aceeași masă de la geam, invariabil cu un alt coleg fiziolog de aceeași factură, doctorul Mihăilescu, cărora l-i se adăugau pe rând, mereu alții: diverși ofițeri superiori în haine civile, din miliție sau securitate, sau secretari de partid din oraș sau din împrejurimi sau alți activiști sau mahări locali ai regimului. Datorită probabil unor asemenea relații, această licheluță, fără caracter, ajunsese șef al secției sanitare a orașului. Acestui șef îi băteam acum la ușă ca să mă prezint. Când m-a văzut a sărit de pe scaun; ne-am îmbrățișat cu multă efuziune, la fel de nesinceră de ambele părți. Am schimbat platitudini: ne-am împărtășit reciproc bucuria de a ne revedea și ne-am asigurat unul pe altul de afecțiunea și considerația pe care ne-o purtăm. Cam în aceasta a constat scurta noastră întrevvedere de vreun sfert de oră. Nu m-a întrebat nimic despre ce nevoi aș avea în acest crunt început de drum și nici eu nu i-am spus nimic, știind că voi primi promisiuni evazive, învăluitoare, fără finalitate. Ne-am despărțit promițând-ne că ne vom revedea în prima joi din fiecare lună, când este ședință cu toți directorii de spitale precum și oridecâte ori va fi cazul. Mi-a făcut și o invitație amicală, să nu evit braseria Aro unde ne putem întâlni la câte un șnaps, "unde se rezolvă totul".

Am plecat val - vârtej să o iau pe Beatrice de la hotel. Mă aștepta în holul din față de la Aro Palace. Ieșind, i-am arătat, vis-a-vis, dincolo de parcul din fața

hotelului, casa în care mi-am petrecut aproape toate vacanțele de vară (împărțite între Brașov și Săcele), casă impozantă cu trei etaje, care a fost până acum trei ani a mătușei mele, Tanti Elena, sora lui mama, de unde a fost evacuată într-o oră și mutată cu Silvia și Sanda, fiica și nepoata de câteva luni, într-o boxă a unui WC public de cartier. Dar să lăsăm gândurile negre. Ziua este prea frumoasă, cerul s-a înseninat complet și este o claritate de cristal cum numai la munte, după ploaie, mai poți întâlni.

De aceea îi propun lui Beatrice să o duc pe un drum nou spre sanatoriu, puțin mai lung decât cel pe strada Nisipului, dar mai frumos. Este drumul pietonal spre Poiana Brașovului, care trece prin Livada Poștei cu vilele ei selecte, apoi pe lângă cele două turnuri, Alb și Negru, din zidurile aproape milenare cetăți teutone, apoi pe lângă punctul denumit Belvedere de unde se deschide panorama asupra întregii cetăți și mai ales asupra centrului ei, cu clădirea Sfatului vechi și a Bisericii Negre, priveliște pe care o admiram a câta sută oară dar care, pentru Beatrice era noutate absolută. De la Belvedere în sus serpentinele încetează. Drumul devine drept, în pantă domoală; trecem prin fața Pensunii Scheser pe care văd o firmă nouă: Casa de odihnă a Asociației femeilor Române. O consemnez pentru că va avea o anumită importanță pentru noi.

După vreo trei sferturi de oră de mers, ajungem la țintă: dealul Warthe. Este locul obișnuit de popas al plimbărilor duminicale ale brașovenilor nesedentari. Popasurile frecvente au statornicit și un refugiu acoperit: restaurantul Warthe care are aproape un secol de existență. Urcăm pe un tăpșan din imediata apropiere ca să-i arăt lui Beatrice toată valea care se întinde până spre strada Nisipului și care cuprinde și cele peste patru hectare de parc ale sanatoriului nostru.

În acest parc, prima clădire care se vede, doar la vreo sută de metri mai jos de restarantul Warthe, este vila personalului în care vom locui și noi de aici înainte.

Mai jos de vilă îi arăt lui Beatrice garajul și anexele lui, apoi drumul în serpentine largi, care trece pe lângă un grajd, traversează o pajiște relativ plană și se continuă cu o porțiune pavată care se încheie cu alea de brazi prin care am intrat ieri în sanatoriu. Dealungul drumului pavat, pe stânga cum privim noi acum de sus, sunt plasate cele două pavilioane ale spitalului. Acesta este, scumpă Doamnă, domeniul pe care-l avem de păstrorit în anii care urmează, îi spun în încheierea ghidajului, înbrățișând-o pe Beatrice, pentru a mă fortifica psihicește pe mine însumi, pentru că, întradevăr trăiam o emoție vecină cu teama.

Și acum să mergem să luăm în primire sanatoriul. Intrăm pe poartă și dăm ocol vilei personalului: o clădire formată pe jumătate dintr-o construcție modernă cu etaj, alăturată celeilalte jumătăți mai pricăjită care are destule decenii în zidurile ei. Partea cea nouă știam că a fost făcută de fostul proprietar al sanatoriului, doctorul Butt. Ușa de intrare a vilei este deschisă; de pe scara interioară auzim tropote de pași mărunți și dăm nas în nas cu o fetiță de 2-3 ani și o însoțitoare. Spunem cine suntem și însoțitoarea ne răspunde că este angajata doctorului Cristea, care locuiește la etaj (deja o surpriză neplăcută, un intrus în spațiul care ne aparține). O întreb dacă are cheile apartamentului de la parter. Ne spune că este descuiat ei având grijă să închidă seara doar ușa de la intrarea în vilă. Pășim deci în fosta locuință a directorului, care în mod firesc ne revine nouă: o cameră foarte mare, relativ pătrată, de vreo 40 metri pătrați, foarte luminoasă, din care se intră printr-un glasvand larg, într-o a doua încăpere, mai lunguiață, septată în două printr-o arcadă,

însușind vreo 26-28 m.p. Această a doua cameră care are alăturat baia și o terasă, este mult mai întunecoasă și are igrasie evidentă în partea de jos a pereților. După ce facem o evaluare dintr-o privire, îi spun lui Beatrice că spațiul este prea mare pentru noi: suntem doar doi și vom fi probabil asaltați de cereri pentru locuințe din partea salariaților ce vor veni. În timp ce ei vor sta înghesuiți nu se cade ca noi să ne lăfăim, chiar dacă acest apartament directorial a fost locuit până acum de câte o singură persoană (doctorița Adela Camil și apoi doctorul Zelicovici, precedenții directori). Beatrice este de acord cu mine. Va trebui să zidim glasvandul, să optăm pentru camera lunguiață care deși este întunecoasă are avantajul că are baie și ne dă independență; igrasia o vom scoate prin decopertarea tencuielilor. Ne-am lămurit. Trecem mai departe. Coborâm prin splendidul parc în care doctorul Butt a plantat cele mai felurite și exotice conifere și ajungem la pavilioanele de spitalizare.

Ambele pavilioane au câte trei nivele. Fiind construite în pantă, nivelul al doilea este accesat direct din drumul de sus (cel pavat), pe când drumul de jos asigură accesul la primul nivel. Mergând pe drumul pavat, pașii ne poartă la nivelul al doilea. Intrăm în pavilionul cel mare (primul pavilion). Pe culoarul în care pătrundem, ușa din dreapta se deschide și apar în întâmpinarea noastră cele două surori de care aflasem în ajun. Ele se prezintă: schwester Ziriacus Ani și schwester Kadar Maria, ambele nemțoaice. Prima, foarte înaltă, cu un mers bărbătos, cu o voce groasă (pe care micii noștri pacienți o vor boteza ulterior “tanti Țircus”) îmi impune rezerve în impresia pe care mi-o face. Cea de a doua însă ne intră imediat la inimă: o blondă foarte drăguță, caldă, feminină. Prima se erijează în purtătoare de cuvânt și a celeilalte;

dealfel ține să precizeze că a fost desemnată de Secția Sanitară ca soră șefă.

Deodată, dintr-o cameră alăturată irupe o femeie între două vârste, care mi se aruncă în brațe și mă îmbrățișează, cu lacrimi în ochi. Este Mari-neni, o infirmieră din stagiul meu de la sanatoriul Stejeriș, care s-a purtat cu mine ca o mamă, m-a îngrijit și mi-a facilitat existența în tot timpul stagiului. Îmi spune că vrea să lucreze din nou cu mine, că a obținut acordul de principiu al directorului ei de la Stejeriș, doctorul Stinghe, și că nu-i mai rămâne decât acordul meu. I-l dau din toată inima și îi spun că din momentul acela trebuie să se considere angajata noastră.

Îi spun sorei Ziriacus să cheme și pe ceilalți care sunt prezenți acum în sanatoriu. Din grupul celor șase de aseară vin Untaru, Andras-baci și cei trei “necalificați”; administratorul Grigoriță este în oraș conform indicațiilor mele iar mecanicul Beretzki este la stația de pompe și nu se deranjează să apară; cât privește pe contabilul Florescu, a fost ca deobicei la ora 6 dimineața și a nesocotit dispozițiile de a mă aștepta. Timide, mai pătrund în cabinetul meu improvizat, două femei din vecini, o româncă și o unguroaică, aspirante la câte un post de îngrijitoare - infirmieră, precum și o tinerică din Schei, Mioara Munteanu, absolventă de liceu comercial și care vrea să se angajeze acum pentru prima dată, pe un post de funcționară, de preferință la contabilitate. Le spun tuturor că sunt angajați de probă și că o să-i definitivez pe cei corespunzători peste două luni. Mioarei Munteanu îi cer pentru moment să se ocupe de secretariat, să înregistreze corespondența ce se va primi și expedia și pentru că mi-a spus că știe puțin să dactilografieze, va îndeplini și funcția de dactilografă când voi face rost de mașină de scris, urmând ca ulterior să o repartizez la contabilitate.

În acest timp pentru prima oară se aude soneria telefonului: avem numărul 2640. Iată o primă realizare a lui Grigoriță.

În discuțiile “interactive” pe care le port cu cei prezenți, Untaru îmi comunică faptul că în urmă cu vreo săptămână s-au primit de la București, de la Ministerul Sănătății, 70 de paturi metalice pentru adulți și “cazarmamentul” corespunzător. Paturile le-a depozitat, sub cheie, într-o cameră din vila personalului iar cazarmamentul în pavilionul în care ne aflăm, într-o încăpere apropiată. Îi cer să mă conducă să văd în ce consta “zestrea” noastră inițială. Așezate foarte ordonat, găsesc 70 de saltele compuse fiecare din câte trei bucăți, 140 pături cazon, 70 perne, 140 fețe de pernă, 140 cearceafuri de pat, 70 cămăși de noapte de adulți. Toată pânzăria este din americană galbenă, aspră. Aceasta este dotarea pentru un spital de copii! Era evident că nu voi putea utiliza aproape nimic din tot ce ni se trimisese. Un singur lucru părea interesant: un pat cu “cazarmamentul” respectiv pentru director și soarta lui. Am chemat-o pe Beatrice care a găsit că ideea este foarte bună. Drept urmare l-am rugat pe Untaru să ia un om și să monteze un pat cu tot ce este necesar (saltea etc) în una din camerele apartamentului directorului din vila personalului, iar pe Marie-neni să facă un pic de curățenie în acea cameră.

După aceasta, împreună cu Beatrice, cu cele două surori și cu Mioara care avea misiunea să noteze tot ce voi semnala, am trecut din cameră în cameră, prin ambele pavilioane să stabilesc destinația fiecărei încăperi în parte, starea în care se află și care sunt lucrările cele mai urgente și mai importante de făcut. Prima impresie care m-a izbit și care s-a accentuat pe măsură ce înaintam cu vizita noastră a fost starea jalnică a moștenirii lăsate de predecesorii noștri. Mai fusesem aci de două sau trei ori

prin 1947-48 când era sanatoriul “Antifascist” al comitetului central al PCR. Pe atunci accesul era foarte strict limitat, dar venisem la chemarea directorului doctor Kaplan, să-l ajut la efectuarea unor operații iacobaeus (secțiuni endoscopice de bride pleurale în pneumotorax) în care aveam ceva mai multă experiență. Dotările și aranjamentele interioare de atunci m-au frapat. În comparație cu starea spitalelor noastre din rețeaua de stat, era un lux exorbitant. Față de această imagine care îmi persista în memorie, era incredibil să se fi ajuns la aspectul actual. Este drept că de vreo doi ani de când se decisese mutarea Sanatoriului Antifascist la Predeal, nu s-a mai făcut nicio investiție la Brașov și că directorul precedent, doctorul Zelicovici, din exces de zel, ordonase să se ia și cele mai mărunte obiecte care, desigur, nu le erau neapărat necesare, dar ca să iei și becurile și fasungurile și clanțele și toate mărunțișurile, unele chiar din structura clădirii, mi se părea de neconceput. Nu-i mai puțin adevărat că între mutarea “Antifasciștilor” la Predeal și decizia de înființare a Sanatorului TBC Copii Brașov trecuseră șase luni în care clădirile, parcul, totul rămăsese vraiste, fără stăpân, timp suficient ca vecinii apropiați sau îndepărtați să intervină și să-și însușească tot ce le-ar fi putut fi de folos. Pe alocuri fuseseră dislocate și cercevelele ferestrelor, ușile sobelor, scoase din pereți prizele, etc, etc.

Era mult de lucru. Lista cu evidența amănunțită a reparațiilor la uși, ferestre și la instalații am lăsat-o în seama administratorului Grigoriță, care tocmai se întorsese din oraș, însoțit de un electrician de la Direcția locală de specialitate. Electricianul s-a apucat de treabă, s-a urcat pe un stâlp și într-un sfert de oră aveam lumină în sanatoriu. A doua realizare! bifam în gând cu mulțumire. Noi ne-am continuat vizita prin cele două

pavilioane și după aproape trei ore, aveam în gând imaginea viitoare a sanatoriului nostru. Pavilionul I va cuprinde vreo sută de copii între 0-10 ani iar pavilionul II vreo 40 de copii peste 10 ani (inclusiv adolescenți). Deci un total de aproximativ 140 paturi, adică aproape dublu față de actuala capacitate fixată de minister.

După structura spațiilor interioare și a circuitelor pe care le întrevedeam, în pavilionul I, la primul nivel vom amenaja secția I-a de carantină cu 20 de paturi și bucătăria și magazia de alimente; la nivelul al doilea secția a II-a pentru băieți, cu 40 paturi, radiologia cu anexele ei și cabinetul meu cu o anticameră pentru secretariat; la nivelul al treilea, secția a III-a pentru fete, cu 40 de paturi și camera de gardă. În pavilionul II la primul nivel va fi farmacia, laboratorul, administrația și contabilitatea, fiecare în câte o încăpere foarte mare care va putea fi septată; la nivelul al doilea și al treilea, secția a IV-a pentru copii mari și adolescenți precum și bronhologia. În cursul vizitei am dat peste câteva lucruri, mai ales în camerele de jos ale pavilionului II, printre care două birouri scorjite, trei-patru mese și câteva scaune fără câte un picior, un aparat de pneumotorax, un aparat Potain, pentru transfuzii (devenit caduc), două-trei fierbătoare metalice pentru seringi și alte câteva mici obiecte care în stadiul inițial în care ne aflam, ne puteau fi utile.

Cu aceasta ne-am încheiat din plin programul pentru ziua doua și am plecat cu Beatrice spre vila personalului să vedem ce ispravă au făcut Untaru și Marie-neni. Ceea ce ni s-a înfățișat privirilor depășea așteptările. În camera mare, cea luminoasă, fusese amplasat într-un colț patul de spital cu tot ce-i trebuia. Ca să nu tragă de la perete, Marie-neni fixase o pătură în dreptul patului iar pe jos pusese o altă pătură ca să nu coborâm din pat direct pe parchet. Alături, nu știu de unde a făcut

rost de un scaun fără spătar pe care l-a pus drept noptieră și pe care a așezat un ștergar brodat și un mic vas ceramic cu câteva fire de imortele. Ne-a emoționat. Făcuseră foc în teracota cu gaze, lumina mergea: în aceste condiții am convenit cu Beatrice că nu mai este cazul să mai reținem camera la hotel. Deaceea, am coborât în oraș, am lichidat contul la recepție, am luat valiza și pe drumul de întoarcere am cumpărat o pâine și câteva cutii de conserve. Opintindu-mă cu aceste poveri, am ales a treia variantă de drum, pe care nu i-o arătasem lui Beatrice, cea mai scurtă dar cea mai abruptă, pe strada Axente Sever care începea de lângă spitalul regional.

Se înserase când am ajuns “acasă”. Am dormit prima noapte în această încăpere plăcută care însă nu va fi decât o locuință provizorie, din care ne vom muta în camera întunecoasă, după ce vom zidi glasvandul.

* * *

A treia zi fiind Duminică și fiind o vreme foarte frumoasă am hotărât să o duc pe Beatrice prin locurile care pentru mine, mi se par cele mai reprezentative și mai pitorești ale Brașovului și apoi să mergem pe neanunțate la Săcele să-l cunoască pe nenea Mitică, fratele mai mic al mamei mele.

Am plecat deci pe la Warthe, pensiunea Scheser, Belvedere și de acolo pe un coborâș stâncos, în pas de căprioară, din colț în colț, pe cărăruia șerpuitoare până în foarte pitoreasca vale “Spurcata” pe sub ziduri (zidurile cetății). Am ajuns în piața de efigie a Sfatului vechi, apoi în curtea Bisericii Negre și de acolo, prin Schnur-gasse (cea mai îngustă stradă din Europa!) pe aleea de sub Tâmpa. Spendida alee mărginită de o parte de poalele codrului încă ruginit al Tâmpei, de cealaltă parte de

zidurile înalte ale cetății, neverosimil de bine păstrate de aproape opt sute de ani, este întradevăr un loc mirific de promenadă pentru îndrăgostiți, pentru tineri căsătoriți, așa cum încerca să ne îmbie ministrul Dunăreanu în pledoaria pe care ne-o făcuse pro - Brașov.

După acest intermezzo romantic, am luat autobuzul cale de vreo 12 kilometri până la Cernatu, unul dintre cele șapte sate ale Săcelelor, unde pe stada principală, alături de biserică, se afla casa lui nenea Mitică. De fapt casa lui nenea Mitică este casa bunilor și străbunilor mei, casa obârșiei mele maternе, în care mi-am petrecut o mare parte a copilăriei, în poalele drăgăstoasei bunici sau de mână cu bunicu, aspru pe dinafară dar cald pe dinăuntru (decedat timpuriu, în 1927, când eu aveam șapte ani). Îi găsim pe nenea Mitică și pe tanti Duți în jurul pătucului fetei lor, Ufa, care avea atunci în jur de un an. Bucurie mare, îmbrățișări sincere, calde. Am simțit imediat că se realizează legături sufletești temeinice, reciproce, între ei și Beatrice. Duți avea toate motivele să o agreeze. Sibiancă, nemțioacă după mamă, era o ardeleancă înverșunată și exclusivistă, or Beatrice aparținea Ardealului prin origine, prin loc de naștere, prin trăire, prin felul de a fi. Înainte de a începe dîtirambe au măsurat-o îndelung dar cu apriorică simpatie.

Toată vizita a fost deosebit de caldă. Ospitalitatea lor recunoscută s-a deslănțuit. Tanti Duți, o apreciată profesoară de liceu dublată de o foarte bună gospodină s-a grăbit să ne facă plăcinte mocănești (deliciul meu) iar nenea Mitică, cel mai bun medic generalist din câți am cunoscut, ne-a delectat cu vinul de coacăze făcut de el cu migală de Sisif (coacăze culese din fundul grădinii bob cu bob, cu semințele scoase cu acul bucățică cu bucățică). Atmosfera s-a încălzit și mai mult. Era plăcut în casa lor. Din bătrâna casă a bunicilor nu mai rămăseseră decât

pereții. Dispăruse mobila din “la belle époque” de pluș roșu cu tapiserii și ciucuri, oglinzile imense cu rame aurite, lămpile pline de mărgelile de cristal de Boemia aduse de bunici din curele lor anuale de la Karlsbad. Acum casa era tot cea bătrânească dar mobilată și drapată cu gust modern (zestrea lui Duți, care pe lângă mobilier venise și cu covoare, lustre și un Opel - Olimpia nou-nouț). Discuțiile s-au purtat în jurul fetei lor, adorată cu atât mai mult cu cât venise după ani de așteptare, după sarcini neduse până la capăt, ea însăși născându-se prematur, cu risc de nesupraviețuire. Am discutat destul de mult și despre noi, despre intențiile pe care le avem în Brașov, despre perspective, despre ce am găsit, despre întâlnirea cu medicul șef al secției sanitare. Nenea Mitică, bun prieten de pahar cu acest Călin Stănescu, a încercat să-mi potolească aversiunea intuitivă și să mă convingă că, cu toate păcatele lui, Călin este până la urmă un om cumsecade. Ne-am despărțit cu greu din această atmosferă caldă de familie, cu promisiunea că ne vom revedea cât de des cu putință și că mai ales la vară, vom fi nelipsiți de la partidele de pescuit de păstrăvi de pe valea Tărlungului, în care nenea Mitică este un as recunoscut.

Așa s-a încheiat a treia zi de la descălecatul nostru în Brașov. De mâine începe o săptămână nouă, o etapă nouă de luptă cu timpul pentru împlinirea planurilor mele ambițioase (și revanșarde).

III Începe șantierul

Începeam o nouă săptămână de lucru, de fapt prima săptămână propriuzisă de lucru pentru deschiderea sanatoriului. Luni, la ora opt împreună cu Beatrice, eram în camera dela nivelul al doilea al primului pavilion, cameră care devenise cabinetul meu. Potrivit indicațiilor mele, prin grija lui Untaru fusese adus unul din birourile șubrede găsite în pavilionul al doilea, celălalt birou fusese plasat pentru Mioara în camera alăturată care devenise secretariat. Câteva scaune cărora l-i se mai bătuseră niște cuie, completau mobilierul. I-am convocat pe cei prezenți, vreo zece, și le-am spus că Ministrul Sănătății și-a luat angajamentul ca la 21 decembrie, de ziua lui Stalin, să pună în funcție câteva noi unități sanitare printre care și sanatoriul nostru. Aveam deci la dispoziție o lună ca să realizăm condiții de spitalizare pentru deschiderea măcar a unei secții cu paturi sau măcar a unei părți dintr-o secție.

Trebuie să începem cu zugrăvirea și vopsitoria tuturor spațiilor interioare, concomitent cu micile lucrări de zidărie și tâmplărie. Este sarcina administratorului dar și a noastră a tuturor să căutăm urgent echipe de lucru în acest scop și să le asigurăm materialele. Trebuie de asemenea să completăm schema; pentru moment aveam 10 - 12 angajați, număr care poate fi triplat sau cvadruplat. Pentru acțiunile pe care le întrevăd avem asigurate resurse financiare: pe lângă fondurile de salarii și regie curentă, Ministerul ne-a dat 50.000 lei (sumă importantă pe vremea aceea) pe care trebuie să o utilizăm până la sfârșitul anului. Pentru o perioadă de cel puțin

cîteva luni, fiecare dintre noi va trebui să lucreze nu în raport cu calificarea lui ci cu nevoile urgente ale instituției. Pentru o perioadă de timp trebuie să ne obișnuim cu ideea că toți, în frunte cu directorul să nu se sfiască să pună mîna pe șmotru și să facă tot hamalăcul necesar, indiferent de cîte ore pe zi va fi nevoie. Cine nu se simte în stare să se angajeze la asemenea sacrificii este liber să părăsească colectivul.

După acest scurt cuvînt am plecat la Sanatoriul Stejeriș alăturat, parcurgînd o cărăruie peste muchia dealului ce ne desparte. După patru ani pătrundeam din nou în clădirea sanatoriului în care făcusem secundariatul și pe care-l condusesem în ultimele luni ca director. M-a întâmpinat cu jovialitatea care-l caracteriza, actualul director, doctorul Valer Stinghe. Român neaoș, de sorginte locală scheiană, figură remarcabilă a ftiziologiei brașovene și ardelenesti care împreună cu venerabilul doctor Oprișescu guvernase destinul tuberculozei și al miilor de ftizici din toată țara, ce-și găseau refugiul în climatul “terapeutic” al Brașovului în perioada interbelică. Doctorul Stinghe nu mi-a desmințit așteptările și m-a asigurat de toată sollicitudinea lui. Îmi va asigura aprovizionarea săptămînală cu căruța sanatoriului său cât și celelalte transporturi de materiale ce vor mai fi necesare între timp; voi putea folosi în orice moment cabinetul lui de radiologie, laboratorul și chiar farmacia pînă când aceste sectoare esențiale vor fi realizate la noi. În plus îmi pune la dispoziție un meseriaș policalificat care îmi va putea fi de ajutor în lucrările imediate de tâmplărie și zidărie. I-am mulțumit călduros și am plecat la vale, spre centru, la Spitalul regional (al regiunii Brașov). Aici am luat legătura cu Pleșca, fostul meu contabil dela Stejeriș care devenise între timp contabilul șef al acestui cel mai mare spital al Brașovului. Pleșca m-a condus la directorul

spitalului, doctorul Katy, care și el s-a arătat plin de solicitudine și mi-a promis că îmi poate împrumuta pentru câteva zile o echipă de meseriași și o parte din materialele pentru lucrările de reparații. De asemenea, pentru transporturi deosebite pot apela la autocamionul spitalului. Mulțumit de colegialitatea ce-mi fusese arătată m-am întors la sanatoriu unde l-am găsit deja la lucru pe meseriașul de la Stejeriș care începuse să dăltuiască niște tocuri de fereste și uși.

A doua zi a apărut “secretara” mea Mioara cu “domnul” Sulică, pe care mi l-a prezentat ca pe un vecin al ei, din Schei, care conduce o echipă de zugravi - vopsitori, creditată cu lucrări de calitate, la o mare parte din școlile și spitalele orașului. Sulică, un tip scund, cu figură și privire de om cinstit și serios mi-a făcut de la început o impresie bună și am convenit să începem treaba de îndată, la început cu doi zugravi dislocați de la o altă lucrare pe care o avea angajată, după care va mai aduce încă doi - trei, în raport cu “frontul de lucru” și mi-a promis că el va fi în mijlocul lor cu bidineaua sau pensula în mână. Ca primă sarcină i-am spus lui Sulică să mergă împreună cu administratorul Grigoriță să procure materialele necesare de la depozitele sau magazinele din oraș.

În zilele ce au urmat, sanatoriul nostru a început să semene a șantier. Meseriașului polivalent de la Stejeriș i s-au adăugat cei patru zugravi - vopsitori ai lui Sulică și au apărut și cei patru tâmplari și zidari împrumutați de la Spitalul regional. La aceștia s-a adăugat până și cârcotașul nostru de mecanic, asmaticul Berezky care trebuia și el pe la arzătoare și ușițele de la sobe, pe la robinete, pe la prize. Salariații noștri, fiecare în parte își găsiseră vocația de ajutor de meseriaș sau de cărauși sau montatori de schele. Era o forfotă “constructivă” care începea să-mi facă plăcere.

Între timp, în cartier, s-a răspândit zvonul despre deschiderea sanatoriului și au apărut câțiva solicitanți pentru posturile cheie: astfel cele două bucătărese care lucraseră până acum câteva luni la acest sanatoriu, la “antifaciști”, pe care le-am angajat imediat. Erau “doamne” onorabile, o săsoaică și o unguroaică, în vârste apropiate de pensionare, dar care-și creaseră reputația de mari performere în materie culinară. Am mai angajat-o pe sora pediatră Ely Boland care a optat pentru sanatoriul nostru pentru că locuia în apropiere, pe Warthe. Tot din cartier s-au mai prezentat și două gospodine necalificate pe care le-am încadrat ca femei de serviciu. A mai apărut și Angelica Drăgan, o soră recent calificată, fără experiență, aciuată de curînd în Brașov și care nu-și găsisese încă post. Cu aspect și cu deprinderi ușor rurale mi-a inspirat seriozitate și bune intenții și am reținut-o; în scurtă vreme s-a făcut indispensabilă și s-a atașat în mod deosebit de Beatrice. În felul acesta am ajuns să avem aproape douăzeci de salariați care, fiecare (cu excepția contabilului și parțial a administratorului) își aduceau aportul, deocamdată necalificat, la înjghebarea sanatoriului.

Într-una din zile, spre amurg, Beatrice mi-a atras atenția că nu mai avem provizii. Mi-am luat rucsacul și am plecat în oraș după pâine și cutii de conserve. Ajungând în centru, în Piața Sfatului vechi privirea mi-a fost atrasă de vitrina Magazinului Universal în care am văzut etalat un pat de copil preșcolar, cu grilă mobilă. Era tocmai ceea ce ne-ar fi trebuit. Bucuros, am intrat în magazin și am întrebat pe vânzător dacă are 40-50 de bucăți. Vânzătorul s-a uitat lung la mine după care mi-a spus că are, dar că o asemenea cantitate nu voi vrea să o cumpăr decât pe virament, ori acest lucru nu este posibil în magazinul lor. I-am cerut să mă pună în legătură cu șeful magazinului.

Acesta a apărut de îndată; o persoană de vreo 50 de ani, burtos, roșcovan, cu chelie și cu ochelari cu multe dioptrii. I-am explicat cine sunt și ce vreau. Am primit un refuz categoric: în magazinul lui este lege; toate produsele se vând numai cu plata directă, cu bani peșin și orice insistență așa face, la orice nivel, este inutilă. Am ieșit bulversat și contrariat și în drum spre “Alimentara” cu conserve, mi-a venit în gând să apelez la forurile superioare. Fiind în apropiere de clădirea Sfatului Popular al orașului am intrat înăuntru și am solicitat secretarei să fiu primit de președinte (adică de primar). După o foarte scurtă așteptare am pătruns într-un somptuos cabinet, unde, în spatele unui birou imens, se afla tovarășul Bărdan, un individ masiv, ciolănos, de vreo 45 de ani, cu figură încruntată, brăzdată, care mi-a întins o mână butucănoasă cu care m-a scuturat din umăr. I-am spus și lui cine sunt, care este stadiul instituției pe care sunt chemat să o pun pe roate și care este motivul pentru care vin la el: paturile pentru copii tuberculoși. Se pare că l-am convins, pentrucă imediat a pus mâna pe telefon și l-a cerut pe directorul magazinului cu pricina.

-“Tovarășe director, vine la dumneata un doctoraș, care trebuie să înființeze un spital de copii și are nevoie de 50 de paturi pe care o să i le dai dumneata”.

Primarul a lăsat receptorul depărtat de ureche așa că am putut auzi răspunsul.

- “Este imposibil tovarășe președinte, este legea numărul xy, care ne interzice să vindem pe virament marfa pentru fondul pieții. Este deturnare de fonduri; intru în pușcărie dacă fac așa ceva!”

- “Ascultă Bercovici, este inutil să mai purtăm vorbe. O să intrăm împreună în pușcărie, dar până atunci, acum, peste câteva minute doctorul are ordin dela mine să

vină să perfecțeze afacerea cu dumneata și apoi să-mi raporteze îndeplinirea ordinului“.

Cu aceste cuvinte a închis liniștit telefonul și cu un aer potolit, netriumfalist, mi-a întins din nou mâna butucănoasă și mi-a spus: - “Nu este cazul să mai vii din nou la mine în această problemă pentrucă este rezolvată. Dacă vei mai avea alte probleme mai treci pe aici“.

Am plecat cu un sentiment foarte reconfortant. Nu eram singur. Se mai găsește câte un om dispus să facă treabă pentru societate și încă din rândul clasei muncitoare pe care o consideram belicoasă, neexperimentată, nihilistă, dușmănoasă, potrivnică intelectualității.

Am ajuns imediat la Magazinul Universal, unde, din ușă m-a întâmpinat directorul Bercovici, aproape plângând dar și agresiv, încercând încă odată să mă convingă să nu “comitem” ilegalitatea. Nu m-am lăsat convins și am trecut la completarea facturilor de vânzare - cumpărare. A doua zi dimineața l-am trimis pe Untaru cu căruța sanatoriului Stejeriș să aducă în trei transporturi cele cincizeci de paturi. ”Marfa” a fost lăsată la baza dealului și de acolo, în șir indian alcătuit de cei aproape douăzeci de salariați cărora l-i s-au adăugat și cei zece meseriași aflați la lucru, am cărat din mână în mână, până la sanatoriu paturile desmembrate și ambalate pe părți componente.

Satisfăcut de această mică victorie, l-am pus imediat pe Untaru să monteze un prim pat. Am constatat cu bucurie că saltelele de adulți trimise de Ministerul Sănătății, fiind compuse din trei bucăți, fiecare bucată în parte, se potrivea foarte bine la dimensiunile noilor noastre paturi. Ca să asigur “cazarmamentul” din materialele inadecvate cu care ne dotase Ministerul, am rugat colectivul feminin de care dispuneam, să taie în două cerceafurile de adulți și deasemeni să redimensioneze

pernele și fețele de pernă. În ziua următoare m-am trezit cu o notă de serviciu cu număr de înregistrare, prin care contabilul Florescu mă avertiza că se comite o ilegalitate transformând "mijloace fixe" (cearceafuri, perne, etc) și îmi dădea ordin să renunț la dispoziția din ajun. Deși eram conștient de unele riscuri birocratice, nu i-am dat bineînțeleles curs, considerând că am justificări majore. Am căutat să mă acopăr cu forme cât mai legale. Am constituit o comisie care a elaborat procese verbale în care se consemnau toate transformările "mijloacelor fixe".

Timpul trecea; data fatidică de 21 decembrie se apropia și lucrările de zugrăvire și vopsitorie erau departe de a se termina. De aceea i-am spus lui Sulică să-și adune echipa care era dispersată în toate colțurile celor două pavilioane și să o concentreze asupra unui prim și singur obiectiv: secția a II-a din primul pavilion. În felul acesta progresul lucrărilor a început să devină vizibil dela o zi la alta.

Zidarii terminaseră reparațiile curente și i-am pus să treacă la Carantină, adică la secția I-a dela parterul primului pavilion, pe care vroiam să o fac mai luminoasă și mai controlabilă dela un cap în altul, creind glasvanduri în jumătatea de sus a pereților dintre cele trei saloane de spitalizare. Dându-mi seama că există un grad de risc privind soliditatea clădirii, am urmărit permanent, cu îngrijorare, mersul lucrărilor; le-am cerut meseriașilor să facă în prealabil boiandrugi în zidărie și apoi, pe măsură ce se demolau pereții, să pună popi de lemn pentru susținerea boiandrugilor încă cruzi. În două zile partea de zidărie a fost terminată cu bine și finisată, urmând ca ulterior să comand tocurile și partea de lemnărie a glasvandurilor. Secția de carantină, așa cum prevăzusem devenise mult mai luminoasă și mai funcțională.

Deoarece zidarii îmi fuseseră împrumutați pe timp limitat de la Spitalul regional, mai puteam dispune de ei doar o zi. Timp suficient ca să-mi pun în aplicare gândul sacrificării locuinței directoriale, care îmi încolțise încă de la prima vizită pe care o făcusem cu Beatrice în sanatoriu, gând care judecat retrospectiv, mi-l reproșez ca pe un spartanism exagerat. Convenisem cu Beatrice dela acea primă vizită să ne restrângem doar la un fel de garsonieră, la o singură cameră cu baie și atâta tot. Pentru aceasta i-am adus pe zidari sus la vila personalului și i-am pus să zidească glasvandul dintre cele două camere și să decoperteze pereții ca să scoată igrasia din camera pe care ne-o hărăzisem pentru noi, cameră mai întunecoasă dar care avea baie alăturată exclusivă. Într-o zi zidarii au terminat și această treabă și mulțumit de modul în care și-au îndeplinit îndatoririle ne-am luat rămas bun, ciocnind cu ei câte un pahar de vin. Apoi spre seară, cu Beatrice și cu Marie-neni am luat patul din camera mare și luminoasă pe care o cedam și l-am mutat în camera întunecoasă, plasându-l în mijlocul ei, pereții fiind decopertați. A doua zi i-am dat bani lui Beretzki să cumpere un scaun de WC și un reșou de aragaz și i-am spus să le monteze în baie. Acestea au fost condițiile pe care ni le-am creiat “de bună voie și nesiliți de nimeni”, cu “principialitate”. De aci înainte în fiecare seară, luni în șir, spetiți de muncă, vom veni acasă, vom păși cu grijă peste grămezile de moloz ca să ajungem la patul din mijlocul camerei; după cina luată pe colțul patului, constând invariabil dintr-o cutie de conserve, ne vom culca pe patul cazon, luând cu lingurița și uneori cu lingura porția de miere a căsnicieii noastre, care ne va ajunge pentru toate grijile și necazurile de peste zi.

* * *

În acest timp lucrările concentrate pe secția a II-a făceau progrese. După zugrăvirea tuturor spațiilor și vopsirea în culoarea “osului” a lemnăriei, Sulică m-a chemat să-mi arate probele pe care le făcuse pe un perete pentru alegerea culorilor soclurilor din saloanele de bolnavi. Am optat pentru tonuri pastelate de roz, vernil, bleu și crem, aceste patru culori urmând să alterneze cameră de cameră. Sulică și oamenii lui au trecut la treabă, ajutați în continuare de salariații noștri. Printre ei Beatrice rotea de zor bețișorul în cutia de conserve pentru prepararea culorilor.

Pentru că aveam peste douăzeci de salariați și meseriași la lucru, am pus în funcție cantina, asigurându-le astfel masa de prânz. Într-o cameră alăturată bucătăriei, pe niște capre de lemn, s-au improvizat două mese lungi. Pentru un cost moderat, bucătăresele noastre își demonstrau întradevăr priceperea, gătind cu gust și rafinat, satisfăcându-ne exigențele. Aveam ocazia și noi, Beatrice și cu mine, să mâncăm măcar o masă caldă pe zi.

În ziua de 16 decembrie, conform planificării, Sulică și echipa sa și-au terminat lucrările de zugrăvire și vopsitorie din secția a II-a și l-am încuviințat să se disperseze în celelalte secții și spații ale sanatoriului. După două zile de șmotruială, făcută de noi necalificații, la geamuri și la parchet, secția artăta foarte frumos. Albul pereților și lemnăriei, culorile pastelate ale soclurilor, parchetul (parțial menținut dela “antifasciști”) îmi dădeau o satisfacție deplină. Am trecut imediat la montarea paturilor în camere și în ziua de 19 decembrie am dat telefon la Spitalul de copii din oraș anunțându-i că suntem gata să primim cei zece copii pe care-i aveau (Doctorul Dorca, directorul spitalului de copii era foarte bucuros să

reprofileze secția lor de tuberculoză odată cu înființarea sanatoriului nostru). Până spre seara, cei zece micuți, primii noștri pacienți, aduși cu două ambulanțe, se instalau în noile pătucuri. Intimidați de această mutare, timizi și sfioși, puștileții solicitau din priviri afecțiunea noilor tutori, pe care fiecare dintre noi ne-am grăbit din toată inima să le-o dăm.

Așadar, în ziua de 19 decembrie 1952, Sanatoriul TBC Copii din Brașov își deschidea porțile. A doua zi a sosit de la București, tăpălăgos și gălăgios, doctorul Cioroianu, directorul adjunct al Direcției Tuberculozei din Ministerul Sănătății. În paranteză țin să creionez personajul: hiperbrunet și hiperhirsut, cu o voce de bas, tunător, submediocrul fiziolog și-a pus în gând să facă o carieră mare și până acum izbutise. Acest fiu de preot va ajunge nu peste mult timp directorul Spitalului Pantelimon, actualul hotel Lebăda, și se va remarca prin desființarea mănăstirii din incintă și transformarea ei în magazie de alimente. Comisia Monumentelor Istorice căreia îi aparținea lăcașul, vechi de peste trei secole, a încercat de câteva ori să evacueze alimentele și să sigileze intrarea în Mănăstire, dar intransigentul doctor Cioroianu de fiecare dată desigila și reinstala înăuntru saci de făină. Încheind paranteza revin la intrarea intempestivă a directorului adjunct, care tropăind pe culoarele sanatoriului vocifera: „Unde este doctorul Calciu? Se ascunde de mine? ”. I-am deschis ușa și atunci, ca de obicei, i-a apărut cel de-al doilea glas, blând, cât putea fi el de blând. Așezându-se confortabil pe scaunul meu directorial, șubred (la propriu și la figurat) mi-a comunicat că a fost trimis să vadă dacă sunt gata să raporteze înființarea sanatorului, conducerii superioare de partid și de stat.

Drept răspuns l-am dus în secția a II-a. Micuții pacienți care deja se adaptaseră, l-au salutat voioși.

Cioroianu a rămas vădit surprins de întreaga ambianță, de recordul de timp în care se realizaseră condițiile existente. Drept urmare mi-a spus că trebuie să mergem imediat jos, în oraș, ca să dăm telegrame la Minister și la Comitetul Central al partidului. I-am sugerat să facem acest lucru telefonic fără să mai fie nevoie să ne deplasăm. Mi-a răspus înfoindu-i-se, că acesta este un moment pe care trebuie să-l apreciez la adevărata semnificație, care trebuie subliniat cu un document scris, nu verbal, telefonic. Am găsit atunci niște pretexte să-i transfer lui această “sarcină de onoare”, să raporteze el partidului, în calitatea pe care o are de director în Minister. Mi-a făcut impresia că, într-un fel, aceasta era chiar și soluția pe care și-o dorea. În acelaș timp eu eram încântat că scăpam de o formalitate care mă apăsa pe suflet: noi nu ne străduisem pentru ziua lui Stalin ci pentrucă în ritmul acesta vroiam să desfășurăm întreaga muncă și pe viitor, pentru a ne creia mai repede condiții optime de activitate profesională și științifică. În sinea mea, pentru mine, aniversarea lui Stalin era o lozincă demobilizatoare și nu mobilizatoare. Astfel cu ajutorul doctorului Cioroianu am trecut cu bine peste acest impas, fără compromis personal, nici în formă nici în fond.

În ziua următoare am telefonat Ministerului că aveam patruzeci de paturi puse în funcțiune, dintre care treizeci neocupate, rugând să anunțe cele peste douăzeci de județe - raioane din țară, care ne sunt arondate, că pot să ne trimită bolnavi. În săptămânile următoare au început să ne sosească copii, mai întâi din Brașov și din zonele limitrofe, apoi și de la distanță: Olt, Hunedoara etc. Odată cu primii bolnavi internați, Beatrice a preluat secția, împreună cu cele trei surori și trei infirmiere în tură. Așa că ele de acum în colo, mai întâi își vor face obligațiile de

asistență medicală și numai apoi vor veni la “munca voluntară” pe șantier.

Întrucât se apropia sfârșitul anului, trebuia să știu cum stăm cu situația bugetară a sanatoriului. Pentru aceasta, întrucât contabilul Florescu refuzase în repetate rânduri să se prezinte la convocările mele, m-am trezit dis de dimineață ca să-l prind la birou în orele lui obișnuite hipermatinele și am reușit să dau de el la ora șase. I-am cerut datele necesare. El, care nici la bună dimineața nu mi-a răspuns, mi-a aruncat o privire piezișă și cu un aer plictisit mi-a zis că cifrele bugetare sunt secrete și că numai el și Ministerul de finanțe le pot cunoaște. Contrariat, i-am ripostat: “Cum e posibil acest lucru; eu sunt ordonator de credite, nu se poate angaja nici o cheltuială, nici un leu fără semnătura mea și nu am dreptul să știu de ce bani dispun?”. S-a uitat și mai plictisit la mine și mi-a spus: “Ce să-i faci, asta e situația”.

Am avut stăpânirea să nu-mi ies din sărite și cu un calm aparent am plecat spre Spitalul Județean ca să-l caut pe Pleșca, cunoștința mea mai veche care își creiase reputația de cel mai bun contabil din domeniul sanitar al Brașovului. L-am găsit și, surescitat, i-am redat dialogul cu Florescu. S-a uitat lung la mine și cu oarecare jenă mi-a spus:” Scuzați-mă dar mare ageamiu vă mai crede. În situația asta, până la rezolvarea într-un fel a problemei (subînțelegea eliminarea lui Florescu) veți proceda numai în scris, cu adrese oficiale, cu număr de înregistrare și înmânate prin interpus, sub semnătură de primire. Începeți de îndată cu adresa asta” ,și mi-a scris o ciornă, în care în esență se spunea: ”În termen de 12 ore îmi veți înainta în scris situația exercițiului bugetar la zi ”. M-am conformat sfatului primit și a doua zi eram în posesia datelor pe care le doream. Am constatat că sanatoriul stă bine cu situația

bugetară, dar cu contabilitatea nu. Voi vedea după Anul Nou cum vor mai decurge lucrurile.

Deocamdată se apropia Crăciunul și noi ne pregăteam să-l sărbătorim prin muncă. Sulică cu echipa lui era pe poziții și noi pe lângă el. Beatrice își vedea meticolos de bolnavi și mai venea să prepare vopsele sau să spele geamuri. Eu am găsit răgazul ca, odată cu primii copii internați să creiez un registru cu optsprezece rubrici, reprezentând datele esențiale ale bolnavilor, registru pe care nu aveam să știu că îl voi perpetua cincizeci de ani, prin toate serviciile prin care aveam să trec și care avea să fie o bază nesecată de date pentru numeroase lucrări științifice pe care le voi redacta.

Și astfel a venit Crăciunul. Primul Crăciun al căsniciei noastre. Cu sau fără voia noastră l-am petrecut singuri, ca și Revelionul. Nu puteam părăsi sanatoriul și să plecăm, spre pildă, la Nenea Mitică, la Săcele, unde eram invitați. Noi doi eram deocamdată și singurii medici și trebuia ca, în fiecare moment unul din noi să fie prezent și să asigure serviciul de gardă. Ca să invităm la noi prieteni din oraș nu se putea pune problema în condițiile de moloz și șantier care domneau în garsoniera noastră. Așa că, pe aceste condiții de interior am plasat o creangă de brad în loc de pom de Crăciun și un cozonac pe scaunul “noptieră” și ne-am bucurat cum am putut de singurătatea noastră. Cetinele brazilor din jur ne-au mângâiat ferestrele și sufletele iar foșnetul lor au fost colindele cerești pe care le-am ascultat la această sărbătoare.

* * *

Acest Crăciun 1952 pe care l-am petrecut în singurați a fost și Crăciunul în care am avut și cele mai

puține legături cu exteriorul, în care am primit și am trimis cele mai puține felicitări. Dar dintre puținele felicitări primite a fost una care m-a emoționat în mod deosebit, cea dela un fost pacient, Nafradi Eugen, pe care îl operasem cu patru ani în urmă, caz disperat de care nu mai știam nimic. Motivului pentru care am fost mai sensibil la această felicitare merită să-i deschid o paranteză. În viața mea de medic am avut de îngrijit mii de bolnavi de tuberculoză și desigur că am contribuit într-o măsură mai mică sau mai mare la ameliorarea celor care ulterior au mers spre vindecare. Dar cel la care sunt conștient că am avut o contribuție decisivă este Nafradi.

Nafradi mi-a fost pacient în ultimul an de stagiul de secundariat la Sanatoriul Stejeriș, în 1948. Pe atunci lucram la adulți și făceam chirurgie toracică. Condițiile de operație la sanatoriul Stejeriș erau ingrate față de sanatoriul Moroieni unde mă inițiasem; sala și masa de operații improvizate, instrumentarul minim; la început operam cu directorul sanatoriului, doctorul Coriolan, dar acesta a intrat în concedii medicale pentru o tuberculoză foarte gravă, evolutivă și a și murit peste puțin timp. În locul lui operam acum cu câte un coleg care nu avea experiență chirurgicală sau cu câte o soră. Pe Nafradi, cu o tuberculoză cavitară la plămânul drept îl programasem pentru o toracoplastie, o intervenție laborioasă, cu scoaterea în totalitate a patru coaste. Întrucât făcea febră, am fost nevoit să-i amân intervenția câteva săptămâni; situația lui însă între timp s-a agravat și a apărut o turburare digestivă de sumbru augur, așa zisa enterită terminală, care, pe atunci era o modalitate destul de frecventă pentru “exitusul” tuberculoșilor. Părinții lui care stăteau zi și noapte în preajmă erau îngroziți și se uitau la mine implorator, cu un ultim licăr de nădejde.

- “Nu mai e nicio scăpare domnule doctor?” îmi spunea tatăl lui, într-o limbă intermediară româno-maghiară, plângând.

Atunci, într-o doară, i-am răspuns că ar mai putea fi o cale de salvare dar nesigură, întrucât nu avem încă experiență și este extrem de scumpă. Apăruse de curând și la noi streptomicina “la negru” (streptomicina s-a descoperit în 1945; în primii ani de fabricație era termolabilă, de aceea nu se putea transporta decât în termosuri, dar ca și penicilina în vremea aceea era foarte eficientă în doze mici, de zeci de ori mai mici decât ulterior, peste câțiva ani). I-am spus că nu mai are rost să-l amănesc: o fiolă de un gram costă cât o vacă și eu am nevoie de minimum cinci grame.

În după amiaza aceea, tatăl lui Nafradi a plecat grăbit spre satul lui de lângă Brașov, a vândut vacile și a doua zi a venit cu cinci fiole de streptomicină. Mi-am făcut imediat planul: două fiole le folosesc în primele două zile, preoperator, să combat febra și diareea și dacă reușesc acest lucru celelalte trei le păstrez pentru etapa transoperatorie. Streptomicina a acționat miraculos: temperatura a ajuns în câteva ore la normal iar diareea a dispărut. A treia zi am trecut la operație. I-am scos cele patru coaste; sub protecția streptomicinei, evoluția a fost favorabilă și după zece zile Nafradi se plimba voios prin curte. La scurtă vreme după intervenție am fost transferat la București, la Institutul de Ftiziologie și nu mi-am mai putut urmări pacientul; nu aveam să mai știu nimic despre el timp de patru ani, până la această felicitare care îmi atesta că am contribuit la o vindecare miraculoasă.

IV Lichidarea grupului Florescu

Într-una din primele zile ale noului an, 1953, mă afluam cu treburi prin oraș, pe Corso-ul Brașovului și prin dreptul hotelului Coroana am surpriza să-l întâlnesc pe doctorul Iulian Georgescu, cel care-mi fusese intern cu doi-trei ani înainte la Institutul de Ftiziologie. Ne-am bucurat și ne-am îmbrățișat. Mi-a spus că între timp s-a căsătorit, că soția lui este ingineră textilistă la Uzina de tricotaie din Brașov, iar el este încadrat provizoriu într-o localitate de lângă Brașov, dar că este în căutare de post în oraș. Întrucât era un medic cu promisiuni profesionale remarcabile, pe care i le verificasem în timpul internatului lui, i-am propus din toată inima unul din posturile noastre vacante și m-am oferit să-i dau un sprijin în acest sens la autoritățile locale sau la Minister. Foarte încântat de perspectiva de a lucra cu noi a spus că se descurcă singur și întradevăr, după două zile s-a prezentat la serviciu cu actul de numire. A fost încă unul din momentele faste.

Cam în aceleași zile a venit spre angajare încă o persoană, tovarășa Diceanu, cu forme din partea Sfatului Popular pentru post de soră-gospodină. Persoana, probabil din timiditate, părea cam “înțepată”. Inițial mi-a fost întrucâtva antipatică, dar nu după multă vreme m-a convins de devotamentul și utilitatea ei; avea să se ocupe cu tact și perseverență de coordonarea activității infirmierelor, femeilor de serviciu și de toate funcțiile administrative din interiorul sanatoriului.

Spre mijlocul lunii ianuarie am fost convocat de Ministerul Sănătății la o ședință de lucru cu toți directorii de unități antituberculoase din țară. Am sosit la București cu un tren de disdediminează. Primul drum l-am făcut acasă. De la poartă am auzit lătrăturile desperate ale câțelului meu Lucky. Părinții mei pe care i-am trezit din somn, m-au îmbrățișat cald și îndelung, cu lacrimi în ochi. Au spus că au bănuț că voi veni, pentrucă, de aseară Lucky a fost neobișnuit de agitată și s-a învârtit mai tot timpul în jurul ușii de intrare. I-am găsit pe părinții mei mai îmbătrâniți, dar străduindu-se să pară bine dispuși. Casa însă nu mai arăta de loc ca altă dată. Chiriașii Bârsă și Georgescu se instalaseră în cele două camere din față. Părinții se mutaseră în sufragerie care devenea și dormitor pentru ei; puteau fi astfel alături de bucătărie. Holul care fusese încăperea cea mai plăcută din casă, acum arăta ca o magazie întunecoasă. Bârsă evacuase biblioteca din fosta mea cameră și o plasase în mijlocul holului. Tot în hol, în dreptul ușilor lor, instalaseră două cufere mari cu ligheane și troace de tot felul suprapuse. Mama desigur că scosese covoarele și carpetele, obiectele din vitrina din perete și tot ce mai avea holul, așa că imaginea era demnă de “Cele douăsprezece scaune” ale lui Ilf și Petrov. Am băut nostalgic cafeluța cu dragii mei părinți și am plecat la treabă. Ajuns la sediul pe care-l știam al Ministerului Sănătății, din strada Griviței, am constatat că ministerul era în mutare; majoritatea lucrurilor fusese deja transferate, acum se dislocau ultimele piese. În forfota care domnea am observat pe coridoare stive de lemnărie de stejar de cea mai bună calitate: blaturi de birou, lambriuri, uși, polițe de bibliotecă, fragmene de mobilier. Toate mi se păreau utilizabile. Am întrebat pe unul dintre cei ce se agitară pe acolo și care părea un fel de șef, dacă pot să iau o mică parte din ele pentru o unitate sanitară.

Mi-a spus că pot să iau tot ce vreau întrucât este material casat și deabia le fac un serviciu debarasându-i. Atunci, întrucât mai aveam vreo două ore până la începerea ședinței, l-am rugat pe interlocutorul meu să-mi dea vreo doi oameni și să-mi pună la dispoziție o cameră pentru două zile în care să depozitez materialul pe care-l voi alege. Cîstindu-i cum se cuvenea (din buzunarul propriu) oamenii m-au ajutat să aleg și să depozitez în camera respectivă un volum de lemnărie de câteva tone, cam atât cât să încapă într-un camion mare. Aveam în felul acesta asigurată materia primă pentru o mulțime de piese de mobilier și pentru o serie de amenajări pe care, “arhitectul de interior” refulat, din mine, mi le și imaginam.

A urmat ședința de la minister, în noul local din strada Lt. Lemnea, care n-ar fi fost prea profitabilă, dacă în pauză nu aş fi stat de vorbă cu fostul meu coleg de internat de la Sanatoriul Moroieni, doctorul Mitică Mux Ungureanu care devenise directorul marelui sanatoriu de la Balotești, de lângă București. Am ajuns să-i pomenesc de nevoile mele. Printre altele i-am spus că am vizitiu dar că nu am cal și căruță. Atunci Mux mi-a spus că-mi poate oferi un cal, cam bătrîn dar încă bun de treabă pentru câțiva ani. I-am mulțumit călduros și l-am anunțat că săptămîna viitoare voi trimite delegați să-l transporte. Și pentru că tot a venit vorba de transporturi l-am întrebat dacă nu poate să-mi împrumute pentru o zi, unul din camioanele sale ca să aduc lemnăria de la minister la Brașov. A fost de acord dacă suportăm noi benzina și am convenit ca, peste două zile, camionul să fie în fața fostului sediu al ministerului.

După ședință, în primele ore ale după-amiezii, m-am prezentat în audiență la doctorul Bula, directorul tuberculozei. Avînd în mînă o listă cu vreo patruzeci de solicitări, m-am apucat să fac o introducere asupra

oportunității obiectivelor, la care doctorul Bula, de care în urmă cu două luni mă despărțisem cu impresia că se stabilise între noi legături sufletești, m-a întrerupt brutal: “Lasă poveștile. Spunem concret ce vrei”. M-am pleodjit și era cât pe-aici să plec. M-am ridicat să ies și trecând prin fața biroului lui, mi-a luat lista pe care o aveam în mână și a început să o citească: “Punctul 1: aparatul de Roentgen - este în asamblare, o să-l primești peste aproximativ o lună. Punctul 2 - nu se poate. Punctul 3 - mi-l notez, mă voi interesa ce se poate face” - și a continuat în felul acesta până la punctul 25: „Ce este asta ? Casa de odihnă a Asociației Naționale a femeilor Române?” . Deja îmblânzit de operativitatea cu care îmi soluționase punctele precedente îmi explic că această casă de odihnă este fosta pensiune Scheser, adică un fost sanatoriu particular de pe Warthe în perioada interbelică, situat la vreo 800 de metri de sanatoriul nostru și care de luni de zile este nefolosit și că ar fi bine dacă am putea-o prelua. Atunci Bula a pus mâna pe telefon și a format un număr. Vorbea probabil cu o persoană simandicoasă, judecând după modul în care se ridicase din fotoliu. Răspunsul m-a lăsat “bouche bée”: intram de îndată în posesia clădirii. Inutil să mai spun că de aici înainte nu mă voi mai supăra pe tonul lui milităresc, autoritar (operativ și orientat, doctorul Bula va face o carieră frumoasă, ajungând mai întâi unul dintre bunii miniștri adjuncți ai Sănătății, apoi funcționar al OMS timp de 10 ani la Geneva și la întoarcerea în țară, director al Institutului de Ftiziologie până când un cancer laringian îl va răpune).

Foarte mulțumit de rezultatele obținute, am plecat acasă să-mi petrec seara și noaptea în casa noastră răvășită dar tihnită, cu părinții alături, cu Lucky în brațe sau pe botul pantofilor mei. Seara i-am dat telefon lui Beatrice să-l trimită pe Untaru la București, stabilindu-i

locul de întâlnire la vechiul sediu al Ministerului Sănătății.

A doua zi a deplasării mele la București am rezervat-o Institutului de Ftiziologie. M-am dus mai întâi în secția laboratoare și i-am spus laborantei Sanda să dea curs ordinului de detașare și să vină la noi la sanatoriu, după care colegii medici, biologi, chimiști, aflând de nevoile mele au început să-mi dăruiască un microscop dezafectat dar funcțional, balanță analitică, sticlărie, reactivi, un morman de lucruri utile pe care au trecut să le ambaleze. Bagajul devenea prea mare, imposibil de transportat de un singur om. Mi-am pus deoparte ce putem duce eu într-un rucsac și o valiză (microscopul și zeci de sticle de reactivi), o parte rămânea în seama lui Sanda și restul rămânea să fie depozitat de ei până când voi trimite un mijloc de transport.

Apoi am trecut la serviciul de bronhologie; doctorii Rodescu, Glaubes și Țatomir și sora Angi mi-au sărit de gât de bucurie. Când le-am spus că intenționez să solicit în scris Institutului ca toți patru să vină odată la două săptămâni să facă bronhoscopii la Brașov au fost cât se poate de încântați. Pe viitor vor avea asigurate două weekenduri pe lună la Brașov, găzduți de noi în frumoasa pensiune Scheser pe care abia o obținusem.

În timp ce mă aflu în secția de laboratoare sau la bronhologie, aflându-se de prezența mea au venit din toate colțurile Institutului zeci și zeci de foști colegi de serviciu, să mă vadă, să mă îmbrățișeze, să mă asigure de afecțiunea lor. Mărturisesc că mi-a făcut plăcere. Într-un târziu am plecat acasă fără să trec pe la conducerea Institutului.

După o noapte de somn agitat, stăpânit de gândul despărțirii de părinți și de Lucky care stătuse toată noaptea înghesuită în mine, am luat drumul fostului sediu al

Ministerului unde m-am întâlnit cu Untaru care mă aștepta cu noaptea în cap. Max Ungureanu își ținuse promisiunea și un camion încăpător al Sanatoriului Balotești ne aștepta în fața porții. Cu Untaru, cu șoferul și cu alte câteva ajutoare am încărcat în autocamion toată scândurăraia de stejar pe care o selectasem deunăzi. Spre seară am ajuns la Brașov, șoferul chinuindu-se și reușind să urce panta destul de abruptă a străzii Picard, astfel că am putut descărca cu ușurință “marfa” chiar lângă pavilionul al doilea unde urma să o depozităm.

După revenirea dela București am avut două vizite pe care merită să le consemnez. La numai trei zile după audiența la doctorul Bula, o tovarășă de la Organizația regională a femeilor române a venit să-mi predea cheile de la porțile și ușile Casei de Odihnă (Pensiunea Scheser), fapt ce consfințea intrarea în posesia noastră a splendidei clădiri și incinte.

În aceeași zi a venit să mă caute sora Eugenia Saru dela Sanatoriul Toria; era a treia oară când mă vizita de când ne stabilisem în Brașov; la două săptămâni interval venea să-i întrețin un pneumotorax bilateral prin reinsuflații. Deși lucra la un sanatoriu de adulți cu destui medici specialiști în asemenea intervenții nu am înțeles de ce făcea efortul să străbată 60 kilometri dus-întors numai ca să-i realizez aceste punctii - reinsuflații. Faptul mărturisit de ea, că avea încredere deosebită încă din vremea când lucrasem împreună la Sanatoriul Moroieni, era plauzibil. Dar mai putea fi și alt motiv care acum mi se revela: în discuțiile pe marginea reinsuflației sora Saru cu sfială m-a întrebat dacă n-ar exista posibilitatea să se transfere împreună cu soțul ei, de la Toria la noi. Întrucât păstram cele mai bune amintiri de la Moroieni atât pentru ea cât și pentru soțul ei, Victor Saru, contabil foarte prob și rectiliniu, i-am dat imediat răspunsul afirmativ, din

toată inima. Îmbujorată, încurajată de această reușită, a îndrăznit să mă întrebe dacă n-aș fi de acord și cu transferul prietenilor lor de la Toria și anume sora Aura Munteanu și tehnicianul radiolog Emil Munteanu. Efectiv propunerea sorei Saru venea în întâmpinarea bunelor mele năzuințe. Soții Munteanu pe care îi cunoșteam tot de la Moroieni erau profesioniști exemplari: mai ales el era foc de inteligent, ingenios, policalificat, capabil de orice performanță în radiologie și fotografie. I-am dat acordul sorei Saru pentru toți cei patru dela Toria, care după vreo zece zile, spre sfârșitul lunii Ianuarie, s-au prezentat la noul lor serviciu. I-am cazat pe soții Saru într-o cameră la etajul vilei personalului și pe soții Muteanu în mansarda de deasupra spălătoriei.

Cu doctorul Iulian Georgescu și cu cei patru dela Toria, schema sanatoriului căpăta tot mai multă consistență.

Legate de recenta mea deplasare la București aveam două probleme urgente de rezolvat: preluarea pensiunii Scheser și aducerea calului de la Balotești.

Cu cheile pensiunii Scheser în mână, întovărașit de Beatrice și de câțiva salariați care urmau să aibă unele atribuți acolo, am plecat la vale, pe drumul de la Warthe spre Belvedere. După vreo opt sute de metri am ajuns la noua noastră incintă. O poartă masivă de fier se lasă cu greu deschisă și pătrundem într-un parc întins, de peste trei hectare, ornat cu o multitudine de specii de conifere și de alți copaci sau tufe, în bună parte exotice (între care, în colțul de sus al parcului, un pâlce de castani comesibili). Intrăm în vila modernă, construită solid, spre sfârșitul anilor 1930, cu două niveluri însumând vreo patrusprezece încăperi. La etaj, pe trei din cele patru laturi ale clădirii, o terasă largă și continuă oferă o perspectivă asupra orașului și a împrejurimilor care ne taie respirația.

Cel care a decis locul construcției probabil l-a căutat mult și l-a ales cum nu se poate mai bine. Doar de pe vârful Tâmppei poate fi cuprins un orizont mai larg. Din această vilă, acum a noastră, situată la vreo sută de metri de platforma Belvedere, reputată ca locul cel mai accesibil pentru cea mai frumoasă panoramă asupra Brașovului, aveam avantajul să cuprindem nu numai situl central cu perimetrul zidurilor cetății și cartierul Schei și deschiderea văilor spre Poiana și spre Postăvar dar și - ceea ce dela Belvedere nu este posibil - partea de nord a orașului, cartierul Biserica Sf. Bartolomeu și, în prelungirea lui, întinderea șesului Țării Bârsei până la Măgura Codlei. Eu, înfocat iubitor al meleagurilor brașovene încă din copilărie, sunt sufocat de această surpriză peisagistică. Îmi trebuiesc minute ca să mă reculeg și să pășesc în interior și să încep să inventariez spațiile, starea lor, destinația lor.

Din acest moment Pensiunea Scheser și fosta Casă de odihnă a Femeilor Române devine secția a V-a a Sanatoriului TBC Copii. Apreciez că vom putea amplasa cu ușurință cincizeci de paturi pentru fete de peste 10 ani și eventual o subsecție pentru tuberculoză extrarrespiratorie (osteo-articulară și ganglionară). Alături de vilă, în imediata ei apropiere este o anexă cu patru camere în care vom plasa o parte din personalul acestei secții. Clădirile sunt într-o stare mult mai bună decât le-am găsit pe cele din incinta principală; nu-mi dau seama cum au scăpat de intemperii și de vandalisme vecinilor, întrucât și aici de luni de zile, ele au fost practic abandonate. Totuși va fi nevoie de zugrăvire și vopsitorie integrală, dar aceasta după ce vom termina amenajările din primele patru secții. Până atunci, câteva săptămâni sau luni secția V-a mai rămâne ferecată.

Pe o zi de iarnă frumoasă, însorită, cu zăpadă multă prin care ne croiam pârtie, cu Beatrice de degețel și cu ceilalți după noi, ne întoarcem în sanatoriu unde am de pus la cale o a doua acțiune de care am amintit: calul promis de Mux Ungureanu. Pentru aceasta obțin telefonic împrumutul unui autocamion de la Spitalul Regional, în care îi îmbarc pe administratorul Grigoriță și vizitiul Andras bacsi și îi expediez la Balotești. După 24 de ore, spre prânz, fiind în cabinetul meu, aud hăulind dinspre vale, vocea hipersonoră a lui Andras-baci, care pe măsură ce se apropia, devenea tot mai distinctă: “Ăsta-i Cezar, calul dela mine... ăsta-i Cezar, calul dela mine.” Împreună cu toți salariații i-am ieșit în cale. Andras bacsi nu era băut dar radia de fericire. Ducea de căpăstru un cal destul de mărunț, nu prea aspectos, vizibil vârstnic și pentru un nespecialist. Cezar, așa cum îl denumise Andras bacsi s-a oprit în dreptul nostru și s-a uitat blând și nedumerit când la noul stăpân, când la noi, apoi s-a lăsat dus agale, de frâu, până la grajd. Acolo Andras bacsi îi pregătise cu grijă ieslea. I-o umpluse dinainte cu fân proaspăt, măturase larg în jur și îi pusese paie pe jos, probabil să nu-i fie calului frig. Noaptea care a urmat, Andras bacsi și-a părăsit culcușul pe care i-l hărăzisem și s-a culcat în iesle, încălzit de răsuflarea calului și de acolo nu s-a mai clintit nicio noapte.

Acum aveam căruțaș, aveam cal dar nu aveam căruță. Și atunci mi-a venit ideea să organizăm un bal la Sala Micilor Meseriași despre care auzisem că este un vad bun, aducător de venituri. De fapt ideea mi-a fost sugerată de Untaru, probabil un obișnuit al locului. Cu el împreună am închiriat pentru o sâmbătă localul, o încăpere cuprinzătoare pentru vreo sută sau două de persoane, coșcovită, vecină cu insalubritatea, cu mobilier rudimentar. Îmi provoca multă reținere dar Untaru mă asigură că lumea

era obișnuită să umple sala în fiecare sfârșit de săptămână. Pentru a reduce din cheltuieli și a majora veniturile, am contractat doar sala, vesela și lamentabilul lor taraf. Hrana și restul serviciilor ne reveneau. Săptămâna care a urmat, “balul” a fost principala preocupare. Avansând dela noi bani, am procurat tot ce era necesar: băuturi (mai ales bere, pentru a evita chefuri violente), mezeluri și diferite alte alimente. Bucătăresele noastre, ajutate de o parte din personalul feminin, au lucrat zi și noapte făcând mii de pateuri, saleuri, bușeuri, chifteluțe, aspicuri, platouri cu tot felul de variante de salate orientale sau a la beuf, precum și torturi și alte deserturi. În seara respectivă salariații și mai ales salariatele au asigurat serviciul la bar și la mese. Untaru, cu aparenta lui apatie, era în realitate numai ochi. Avizase pe milițianul din sector și își invitasese doi cunoscuți mai solizi, pe care îi ținea aproape de el, gata să intervină în cazul apariției vreunui incident (care se pare că se mai întâmpla din când în când). Eu am fost prezent până a început să vină lumea și apoi m-am retras într-o casă din apropiere, la familia doctorului Andrian unde ne programasem din timp vizita cu Beatrice. De acolo, la interval de vreo oră, mai dădeam câte o raită pe la bal. Sala se umpluse; domnea o atmosferă de adunătură de șoferi în tranzit cu însoțitoarele lor de ocazie. Până la urmă, totuși, totul a decurs destul de liniștit și pe la ora două din noapte Untaru a dat semnul de stingere a petrecerii. Împreună cu contabilul Saru și cu Untaru am făcut o sumară încheiere a încasărilor și cheltuielilor, după care m-am întors la familia Andrian și am luat-o pe Beatrice, ajungând acasă după ora 3 dimineața. În luna care a urmat, cu toți salariații care participaseră, am făcut socotelile amănunțite și am încheiat documente care să nu poată fi atacate. Această acțiune se solda cu un beneficiu net de 800 lei, cam cât scontaserăm și noi. Cu această

sumă, în prima duminică, la un târg organizat prin apropierea Braşovului, Untaru, administratorul Grigoriţă şi Andras bacsi au achiziţionat o căruţă mică, nu nouă dar, aşa cum se va dovedi, solidă. Cu ea si cu Cezar, Andras bacsi va face în viitorul apropiat, zilnic, de trei ori pe zi, transporturi de alimente si materiale sanitare dela sediul nostru central la secţia V şi uneori transporturi din oraş.

Eram mulţumit de felul în care decurg lucrurile. Muncind de dimineată până noaptea târziu şi antrenându-i şi pe ceilalti după “pilda directorului” treburile progresau; echipa lui Sulică îşi aducea aportul cu conştiinciozitate la finisarea secţiilor de spitalizare, ajutaţi de “munca voluntară” a noastră a tuturor. Beatrice însoţită acum şi de doctorul Iulică Georgescu, îşi vedea cu precădere de bolnavi. Zilnic făceam şi eu vizita medicală în secţie şi de 2 ori pe săptămână treceam dealul la sanatoriu Stejeriş, însoţit de grupul de copilaşi pe jos sau în braţele surorilor si infirmierelor, că să le fac controlul radiologic. Eram prins 18 din 24 de ore pe zi, timpul fiindu-mi ocupat cu treburi medicale şi pe trei sferturi cu cele administrativ-gospodăreşti, preocupat mereu de a realiza optimizarea sanatoriului, pe care începusem să-l îndrăgesc ca pe un copil al meu.

Spre sfârşitul lunii februarie, într-o dimineată, primesc un telefon dela Sfatul Popular prin care sunt anunţat să nu plec din unitate întrucât urmează să primesc o vizită. În ziua aceea observasem deja o atmosferă mai agitată între salariaţi. Un fapt absolut neobişnuit: contabilul Florescu care totdeauna părăsea sanatoriul pe la ora şapte dimineata, înainte de venirea mea, acum era prezent şi se vântura prin jurul sanatoriului sau chiar pe culoare, căutând parcă să intre în vorbă cu personalul. Acelaşi lucru părea să-l facă şi Grigoriţă. Preocupat de problemele în care eram antrenat, n-am dat importanţă acestui fapt. Pe

la ora zece au intrat în cabinetul meu șapte persoane, patru dintre ei după ținută, alură și vorbă, erau muncitori maghiari, un tip subțirel care s-a recomandat medic la Sfatul Popular regional și două sindicaliste sanitare - Ela Rotaru și Nina Lizeanu - pe care le cunoșteam din vremea stagiului meu de secundariat, de acum 4 -5 ani.

Mi s-a spus că ei reprezintă o comisie a Consiliului Sindicatelor regiunii Brașov. Cel care aveam să aflu că este însuși președintele aceluși consiliu, un ungur spătos și încruntat, m-a anunțat într-o limbă românească scâlcită că au venit să facă o anchetă ca urmare a unei sesizări care mă vizează și mi-a cerut să convoc imediat tot personalul. În scurtă vreme s-au adunat cei peste douăzeci de salariați care abia au încăput în cabinetul meu și în secretariatul alăturat.

Președintele comisiei a dat cetire unui scurt rechizitoriu prin care eram acuzat de incompetență și aventurism administrativ-gospodăresc, de abuzuri în interes personal și alte asemenea infamii; în final el punea în discuția plenului personalului oportunitatea menținerii mele în serviciu. După această prezentare a dat cuvântul salariaților. Cum lumea se codea, existând probabil o schemă prestabilită, președintele i-a sugerat administratorului Grigoriță să spargă ghiața. Grigoriță, simțind că în atmosfera salariaților domnește un spirit în favoarea mea, s-a cam fâstăcit și și-a susținut cam neconvingător textul pe care-l avea notat pe o hârtie; în esență el imputa Ministerului că a comis imprudența să dea importanta sarcină a organizării unui spital nou pe mâna unui om lipsit de experiență. A luat apoi cuvântul sora Ziriacus ("tanti Țircus") care a spus că noul spital nu-și are rostul pentru orașul nostru, că pentru Brașov este nevoie de paturi de adulți și nu pentru copii tuberculoși care până acum au încăput fără probleme în cadrul spitalului local

de pediatrie și că deci doctorul Calciu și soția lui se pot întoarce la București.

S-a ridicat apoi foarte nervos și vehement contabilul Florescu care a început să vocifereze că sunt total ageamii (așa cum spusese Pleșca), că nu am habar de articolele bugetare, că încalc disciplina financiară, că dispun de turnări de fonduri (a dat exemplul cearcafurile tăiate), că fac abuzuri în interes personal, că am înființat cantina înainte de a avea copii internați pentru a-mi asigura masa, că am dat întâietate lucrărilor de amenajare a locuinței personale în loc să mă ocup cu precădere de secțiile de spitalizare. Aici l-am întrerupt și l-am rugat pe președinte să trimită pe cineva din comisie până sus la Pavilionul personalului să vadă situația locuinței mele. Președintele i-a trimis imediat pe Nina Lizeanu și pe unul din ungurii din comisie. Florescu a acuzat-o pe Beatrice că este hoată, că a luat de două ori salariul pe luna noiembrie, de la spitalul din Arad și dela sanatoriul nostru. Beatrice s-a roșit toată și a ieșit ca o furtună din încăpere.

Florescu a revenit apoi la mine și pe linia abuzurilor pe care le-aș face, a afirmat că m-am sustras dela plata telefonului de la locuința proprie și că reparațiile și amenajările dela această locuință le-am făcut pe banii statului. La această afirmație l-am întrerupt din nou și l-am rugat pe președinte să trimită după Sulică și după mecanicul Beretzki (care nu venise la ședință). A încheiat cu foarte recentul bal de la sala Micilor Meseriași despre care a afirmat că a fost o acțiune aventuroasă, fără rost și a insinuat că aș fi avut unele avantaje materiale. În acest moment a intervenit Untaru care, deși nu prea avea deprinderi de a vorbi în public, a fost foarte convingător în favoarea adevărului, completat imediat de contabilul Saru, care cu probitate a demontat insinuările lui Florescu.

Între timp au revenit în sală Beatrice (care mi-a înmănat hârtia pe care bănuiam că s-a dus să o caute) și Nina Lizeanu cu celălalt tovarăș (care au început să le susțoească la ureche membrilor comisiei desigur despre cele văzute la locuința directorului). Au intrat deasemeni și Sulică și Beretzki a căror prezență o solicitasem.

Președintele a cerut să mai ia cuvântul și alți participanți. Nu s-a ridicat decât Emil Munteanu, tehnicianul radiolog recent transferat de la Toria, care în stilul lui caracteristic, inteligent agitator de mase, a început să-mi facă un elogiu, că m-am sacrificat venind din București, centru - lumină, dintr-o instituție sprăunivsitărită pe care am onorat-o cu contribuții științifice recunoscute pe plan mondial etc, etc... pentru a veni aici într-un fund de râpă, uitat de Dumnezeu, la periferia orașului, fără accese, fără de niciunele etc, etc... Și apoi, într-o ditirambă catilinară a început să strige: Cine îndrăznește să atace un astfel de om, care de dimineată până târziu în noapte se spetește muncind în sanatoriu? Cel ce îndrăznește este unul care nu dă mai mult de o oră prin instituție, care nu este altul decât fostul aviator al lui Antonescu! (Munteanu încheia atfel cu o perfidie cu mare priză politică în vremea aceea, o perfidie nedreaptă pentrucă în fapt Florescu făcuse armata la aviație, desigur pe vremea lui Antonescu, dar atâta tot).

Apoi mi s-a dat cuvântul mie. Am fost foarte calm și am răspuns la fiecare acuză în parte. Am recunoscut că Grigoriță și Florescu au dreptate, că nu am decât o minimă experiență de conducere (în 1948, la Stejeriș), că nimeni nu se naște învățat, că pe latura contabilă, ca să mă inițiez sunt nevoit să mă adresez la alții din afară (Pleşca) întrucât propriul contabil mă sabotează. Răspunzându-i sorei Ziriacus, am argumentat cu date statistice, științifice, pe țară, de ce Ministerul Sănătății s-a orientat spre

înființarea unui sanatoriu de copii la Brașov. În ceea ce privește întâietatea pe care am acordat-o amenajării locuinței directoriale față de secțiile de bolnavi sper că comisia s-a lămurit prin inspectia la fața locului făcută în timpul ședinței de cei doi membri ai comisiei. Este clară prioritatea după felul cum arată acum secțiile față de cum arată locuința. I-am văzut pe toți membrii comisiei că dau din cap și am simțit că de pe acum partida este câștigată. Apoi scoțând chitanța oficială din buzunar, pentru care Beatrice alergase până acasă, am demonstrat negru pe alb că salariul “dublu” trimis greșit de Spitalul din Arad pe luna Noiembrie, a fost imediat returnat de noi, cu forme legale. În ceea ce privește telefonul de la locuința directorului și care este o derivație a telefonului central al sanatoriului, nu l-am achitat deoarece nu este în funcție. În privința reparațiilor și amenajărilor făcute pe banii statului la locuința directorului l-am rugat pe Sulică și pe Beretzki să spună care este situația. Sulică s-a ridicat și a declarat că directorul i-a cerut o notă cu cheltuielile pentru toate materialele și manopera folosite, pe care le-a plătit până la ultimul leu și că așa ceva nu i s-a mai întâmplat întrucât la toate spitalele unde a lucrat, reparațiile la locuințele de personal din incintă au fost suportate de către stat. Apoi a urmat Beretzki de al cărui caracter mă cam îndoiam și pe care-l consideram ca făcând parte din tabăra Florescu - Grigoriță, dar cu gâfâiala lui de astmatic, el s-a străduit să spună cât mai răspicat că directorul i-a dat bani din buzunarul lui ca să cumpere scaunul de WC și arzătorul de aragaz și l-a rugat să le monteze în orele lui libere, plătindu-i cât a pretins pentru munca prestată. Eu m-am așezat pe scaunul meu.

Salariații au izbucnit în aplauze, unele salariate plângeau deadreptul. Chiar și Ela Rotaru și Nina Lizeanu dela masa prezidiului, aveau lacrimi în ochi. Președintele

comisiei s-a ridicat și m-a felicitat pentru realizările de până acum, făcute în condiții atât de grele în care în loc de sprijin am avut parte de sabotaj fățiș al celor ce trebuia să-mi fie cei mai apropiați colaboratori. A adăugat că, din sedință, comisia pleacă direct la Sfatul Popular și că putem fi siguri de pe acum că Florescu și Grigoriță nu mai au ce căuta în sanatoriu. Florescu a ieșit bombănind furios și l-am auzit spunând că nu se lasă și că până la urmă voi pleca din oraș cu tinicheaua de coadă.

Comisia s-a retras, fiecare din membri ținând să ne spună un cuvânt bun mie și lui Beatrice și să ne strângă mâna.

A doua zi Saru mi-a comunicat că Florescu i-a predat toate actele de contabilitate. Grigoriță, jenat, a venit să-mi ceară scuze și să-și ia rămas bun. Sora Ziriacus și ea mi-a spus că părăsește serviciul reîntorcându-se la Spitalul de copii. Același lucru l-a făcut și sora Maria Cadar, de care ne-a părut rău pentru că era blândă, cumsecade, muncitoare și pricepută.

Peste câteva zile Sfatul Popular mi-a trimis doi cetățeni cu oarecare experiență, pentru posturile de contabil șef și de administrator - Bădițoiu și Langaș – solicitându-mi să le dau avizul pe care l-i l-am dat. Eu încercasem să-l conving pe Saru să preia funcția de contabil șef dar el, prudent, a declinat oferta, preferând să rămână contabil II.

Astfel fiind, pentru lunile ce au urmat s-a așternut liniște. A dispărut focarul care, aprins sau mocnit, stăruise dealungul celor trei luni de când poposisem în Brașov. N-am înțeles de ce s-a constituit încă din primele zile, această coaliție răuvoitoare - Florescu – Grigoriță - Ziriacus. A trebuit să treacă încă câteva luni până am aflat tâlcul. Totul se pare că a pornit de la doctorul Călin Stănescu, medicul șef al Brașovului (pe care l-am conturat în niște pagini anterioare). El intenționa să-și creieze un

spital de tuberculoză pentru adulți în care să se retragă după terminarea mandatului de șef de Secție sanitară. În acest scop viza sanatoriul nostru și i-a numit în posturi cheie pe cei trei să facă tot posibilul ca eu să eșuez în organizarea și punerea în funcție a instituției (Gurile rele spuneau că între Stănescu și sora Ziriacus erau și relații “de altă natură”; despre ceilalți nu cunosc antecedente). Nu i-a fost dat să reușească și după câteva luni Stănescu a trebuit să se reîntoarcă la cele două posturi de bază ale lui: dispensarul TBC și braseria dela Aro.

V. O vizită providențială

Am intrat în luna martie (1953) dar iarna continua să fie stăpână pe coclaurile noastre. Zăpada în strat continuu menținea farmecul hibernal al Warthe-lui. Beatrice și cu mine însă ne petreceam vremea aproape numai în interior, în sanatoriu.

Astfel într-o zi de început de Martie se lăsase înserarea și noi eram încă la muncă. Terminasem de făcut contravizita la bolnavi, mai întâi în secția a II-a și apoi în secția a III-a pe care o deschisem parțial. Eram mulțumit de felul cum arăta acum întregul pavilion. Sulică terminase de zugrăvit și vopsit tot pavilionul I și lucra în pavilionul al II-lea, la ultimele saloane, pregătindu-se să treacă la secția a V-a din cealaltă incintă. După contravizită am rămas câteva minute în contemplare și față de Beatrice și cele câteva surori și infirmiere care erau de serviciu mi-am destăinuit satisfacția de a vedea saloanele și coridoarele strălucind de curățenie și lumină și copiii internați reflectând îngrijirea atentă de care se bucură. Apoi ne-am așternut cu toții la cealaltă față a muncii noastre, nemedicală, la șmotruială. Fiecare a luat ba o cârpă pentru geamuri, ba o perie de parchet, ba un burete de sârmă; eu am luat un ciob de sticlă să răcăi ultimele pete de vopsea de pe pervazul parchetului. În genunchi, ca și Beatrice și alte două infirmiere frecam de zor parchetul din unul din saloanele secției a III-a când, de pe coridor se aud pași și voci și apar în cadrul ușii două persoane foarte prezentabile, două femei în vârstă de 40-50 ani, bine îmbrăcate în stil sportiv, tirolez.

-“Am vrea să vorbim cu tovarășul director”.

-“Eu sunt” am grăit, ridicându-mă în picioare.

-“Cum? Dumneavoastră?” Amândouă încremesc de uimire.

Le-am confirmat și le-am prezentat pe soția mea, care s-a ridicat și ea din genunchi.

-“Și doamna este doctoriță?” Consternarea era totală. Și-au revenit și s-au prezentat spunând că sunt Elena Teodorescu și Marieta Negreanu din Consiliul Central al Sindicatelor (CSS), prima-directoare generală a Asigurărilor Sociale, a doua, adjuncta ei.

Le-am condus la cabinetul meu și am rugat o soră să facă niște ceaiuri. Beatrice avea la îndemână niște fursecuri. Vizitatoarele noastre erau înfrigurate. Lăsaseră mașina la baza dealului, la vila Szanto și urcaseră pe jos, pe întuneric. A început o discuție tot mai relaxată, tot mai caldă. Ne-au spus că sunt într-o inspecție de rutină și că acum vin de la Bran, unde au vizitat Sanatoriul TBC de adulți. Știam de acest sanatoriu, amenajat în niște barăci ale armatei germane, care, în vremea nemților erau foarte aspectoase și confortabile. Situația actuală era alta, absolut alta. Interlocutoarele noastre au început să ne relateze lucruri deosebite îngrozitoare. Bolnavi neîngrijiți, nespălați, nerași de săptămâni, cu efecte de corp și de pat indescriptibil de murdare, cazuri grave alături de cazuri aparent mai ușoare, stând câte doi în acelaș pat. În câteva saloane cu bolnavi agonizânți au văzut cu ochii lor cum unii dintre ei aveau urechile mâncate recent de șobolani. Gunoii și mizeria colcăiau în tot locul, nu numai prin colțuri ci și prin mijlocul camerelor. Toți bolnavii le-au declarat că nu sunt văzuți de medic cu săptămânile. Feluri de mâncare, adevărate lături. În schimb în bucătărie au surprins personalul înghesuit în jurul unor blide cu carne și alte bunătăți. Nici cele mai

crunte condiții de lazaret nu pot fi asemuite cu cele dela sanatoriul Bran.

Îngrozite de cele ce au văzut acolo, au dat de oaza de lumină și curățenie strălucitoare de pe Warthe, cu copii hiperîngrijiți în pătucurile lor curate, cu personal ce-și dovedea devotamentul, lucrând peste orele de program, în frunte cu directorul și soția lui, găsiți inopinat la munci ingrate. Acest contrast izbitor între două instituții sanitare aflate la nici treizeci de kilometri distanță ne-au plasat într-o lumină foarte favorabilă și ne-au atras o simpatie și o prețuire mai mare decât am fi meritat.

În cadrul discuțiilor am fost provocat să spun ce intenții am în legătură cu dezvoltarea și viitoarea înfățișare a instituției. Fiind astfel pusă în temă, Elena Teodorescu, la plecare mi-a spus: “Tovarășe director, noi mâine mai suntem în inspecție la câteva unități de pe Valea Prahovei, dar poimâine vă rog să veniți la mine, la sediul din strada Negustori. Să faceți rost de un camion mare; dacă nu puteți vă vom face noi rost de unul. Îl veți încărca cu tot ce doriți din depozitul nostru. Până atunci să vă mai gândiți în ce direcție vă mai putem sprijini. Putem să vă alocăm și unele fonduri, dar să țineți seamă că nu avem dreptul să investim în medicamente sau aparatură medicală”.

Au plecat cele două tovarășe - doamne care de azi vor deveni cele mai inimoase și mai statornice sprijinitoare ale sanatoriului nostru. Imi venea să chiui de bucurie. A doua zi am fost la Sfatul Popular al orașului, la “primarul” binevoitor Bărdan care m-a pus în legătură cu o întreprindere subordonată, de unde, a treia zi pe la patru dimineață, luam împreună cu Untaru, un camion de șapte tone. Pe la ora opt eram la București, la sediul CSS din strada Negustori. Am fost primit călduros de Elena Teodorescu în elegantul ei cabinet, cu cafele și prăjituri și apoi condus

de Marieta Negreanu în imensul depozit al Direcției Asigurărilor Sociale. Această direcție avea în seamă aprovizionarea cu materiale a întregii rețele de sute de hoteluri, vile și case de odihnă ale CSS așa că abunda în material hotelier de cea mai bună calitate. Ajutați de câțiva oameni din depozit, împreună cu Untaru am început să cărăm la autocamion baloturi mari de pânzeturi, pânză albă pentru lenjerie fină de pat, pentru halate medicale, pânză albastră pentru uniforme pe care le preconizam pentru surori, pânză vernil pentru infirmiere, baloturi de mochetă, de rips, de catifea pentru draperii, pleduri. Veselă și tacâmuri nu am putut lua pentru că erau inscripționate CSS, în schimb am încărcat tot felul de crățiți și polonice pentru bucătărie și chiar menghine și polizoare pentru atelierul mecanic.

După ce camionul s-a umplut cu vârf m-am întors la Elena Teodorescu care mi-a dat numărul de cont al CSS-ului spunându-mi că mă autorizează să angajez plata lucrărilor de umanizare a mediului spitalicesc (picturi murale) și pentru confecționarea de mobilier. Erau acțiuni pe care le preconizam și care, fără sprijinul CSS ar fi fost greu de încadrat într-un buget auster ca cel sanitar. Din discuțiile purtate încă de la Brașov, Elena Teodorescu și Marieta Negreanu reținuseră proiectele mele, chiar și pe acele ușor fanteziste. Cu camionul plin cu care porneam spre Brașov și cu conturile bancare asigurate, un adevărat mic corn al abundenței se revărsa asupra Warthelui meu.

Ajuns la sanatoriu, mă așteptau trei noi “cadre medicale superioare” repartizate de Ministerul Sănătății: doctorul Gyuri Stein, farmacistul Tibi Wertheimer și doctorul Emilian Georgescu, primii doi transferați de la Satu Mare; al treilea venit de nu știu unde, vădea de la primele discuții și din însăși fizionomia lui că prezintă tulburări de comportament.

În câteva săptămâni aveau să mai vină transferați încă doi medici, cu care se completa schema: doctorița Margareta Petcu, o mai veche cunoștință a mea care lucrase până acum la Spitalul de copii din Brașov și doctorul Rogoz, un tânăr energic și înzestrat, care vădea dorința de a se realiza cu orice preț.

Pentru numărul de paturi puse în funcțiune până în momentul acela, personalul medical devenise excedentar. I-am repartizat la secția a I-a carantină pe Beatrice cu Angelica Drăgan ca soră șefă de secție; la secția a II-a Margareta Petcu, cu soră șefă Eugenia Saru; la secția a III-a doctorul Iulian Georgescu cu sora șefă Aura Muteanu, la secția a IV-a Gyuri Stein și I Rogoz - cu soră șefă Ely Boland și la secția a V-a încă nedeschisă doctorul Emilian Georgescu. Sorei Saru care mi se părea cea mai energică dintre cadrele medii îi încredințez pe lângă șefia secției a II-a și funcția de soră șefă pe tot spitalul (în locul sorei Ziriacus). În vederile mele sora șefă pe spital nu trebuie să fie numai o simplă supraveghetoare a activității de ansamblu și să țină niște evidențe scriptice globale ci trebuie să desfășoare și o activitate directă la patul bolnavului, în secție. Deasemeni în vederile mele pe care le puneam în practică acum, carantina devenea secția cheie a întregului pavilion I (secțiile I, II și III) în sensul că toți copii sub 10 ani se internau pentru primele trei săptămâni în carantină unde l-i se stabilea diagnosticul și conduita terapeutică pentru toată perioada internării. Cazurile grave, cu risc vital (meningitele, bronhopneumoniile tuberculoase, atrepsiile și alte situații complicate) rămânneau în carantină peste cele trei săptămâni (uneori câteva luni) până când acest risc dispărea. Carantina, deci, trebuia să fie nu numai o secție de prevenire epidemiologică ci, mai ales o secție de diagnostic și îngrijire intensivă. Pentru a face față solicitărilor suplimentare, această

secție trebuia încadrată cu medicul pe care-l consideram cel mai competent și mai capabil de devoțiune și nu am fost subiectiv și nu am greșit când am ales-o pe Beatrice - precum și cu surori, infirmiere și îngrijitoare pe al căror devotament până la sacrificiu să se poată conta oricând.

În vreme ce unele din ideile novatoare privind asistența medicală începeau să capete contur sau să prefigureze linii directe pentru etapele următoare, aveam acum prilejul, grație sprijinului nescontat al CSS-ului, să trec la al doilea țel "umanizarea" sanatoriului. Un sanatoriu care spitalizează copii pe perioade îndelungate, dislocându-i din familie în medie șase luni, trebuie să ofere condiții cât mai familiare, cât mai prietenoase, cât mai puțin traumatizante. Desigur că atitudinea personalului de îngrijire este esențială, dar în același timp cadrul ambiental trebuie să fie adaptat scopului. Drept care, am plecat în căutarea unui atelier sau cooperativă care ar putea să mă ajute. Nu știam în Brașov decât atelierul de grafică a lui Tânțu, un fost coechipier de fotbal din timpul vacanțelor mele școlare de vară. L-am găsit pe Tânțu, dar maturizat neagreabil, devenit morocănos și grav, care m-a refuzat, invocând că este foarte ocupat. Intradevăr mai erau câteva zile până la 1 Mai și primise o comandă din partea Sfatului Popular să facă dintr-o fotografie mică, obișnuită, a lui Lenin, un panou cât o casă cu trei etaje, pentru pavoizarea pieței centrale a orașului. Dezamăgit, mă pregătem să părăsesc atelierul când asociatul lui, pe care nu-l cunoscusem până acum, a venit după mine; s-a prezentat: Gyuri Köröshi. Era un tip în opoziție cu Tânțu, amabil, politicos care inspira nu numai simpatie ci și încredere. Din cele surprinse din discuția mea cu Tânțu și-a dat seama că este vorba de peste 60 de picturi murale și multe alte lucrări plastice pentru ornamentarea interiorului și exteriorului. De aceea

el mi-a propus să vină sus la sanatoriu să vadă la fața locului despre ce este vorba și să discutăm și amănunte.

A doua zi de dimineață el a intrat pe ușa cabinetului meu, cu o tolbă sub braț, plină cu albume ilustrate pentru copii, majoritatea Walt Disney dar și altele. Am trecut cu el din cameră în cameră alegând împreună cele mai potrivite imagini dintr-unul sau altul din albume și am poposit mai îndelung în sălile de mese și de joacă de pe fiecare secție unde spațiul mai cuprinzător impunea desfășurarea unei multitudini de scene succesive ale unei povești. Am ales “Albă ca Zăpada” pentru una din secții, o poveste din viața furnicilor foarte inspirat ilustrată, în altă secție s.a. Apoi am ieșit în exterior și i-am expus unele din amenajările pe care intenționez să le fac. Köröshy se prinsese în acel joc al imaginației și mă supralicita.

Astfel, la sfârșitul acestui tur, aveam în gând imaginea viitoare a sanatoriului. Pentru exterior principalul loc de joacă și odihnă va fi poiana ușor înclinată, situată mai sus de cel de al doilea pavilion. Aici vor fi plasate băncuțe joase, gropi cu nisip, tobogane line; în mijlocul acestui loc de joacă se va construi o ciupercă, o mânătarcă de beton în al cărui corp pântecos va fi amenajată o cămăruță de patru metri pătrați de unde l-i se va servi copiilor, printr-o fereastră, gustările și răcoritoarele de dimineață și de după amiază.

Pe una din laturile locului de joacă se afla o magazie prelungă, de scândură înegrită, foarte inestetică; întregul ei perete dinspre parc se va transforma în pseudo-grădină zoologică; scândura va fi pictată într-un fundal de junglă. De la strașina magaziei până la bază se va crea un grilaj tip zoo, dar din vergele de lemn. Între grilaj și fundalul de junglă vor fi amplasați elefanți, lei, maimuțe etc traforați din panel. Liane și frunziș autohton vor căuta

să-i dea un caracter cât mai veridic. În același timp, interiorul magaziei se va transforma în teatru penru copii. Köröshy mi-a și schițat cum vede transformarea; cu butaforie, carton, sticlă, scafe lumioase se va realiza o sală de spectacole foarte prietenoasă pentru o sută de copii. În spatele magaziei ce devenea teatru, era un loc umbros plin de hățișuri de tufe; se va degaja și se va amenaja încă un loc de joacă, amplasând o masă de ping-pong sub o coperțină și popice cu bilă suspendată.

Mergând mai la vale, în dreptul spațiului dintre cele două pavilioane și vizavi de el, deasupra parapetului ce mărginește aleea principală care duce spre poartă, i-am sugerat lui Köröshy să facă o “casă de turtă dulce” din povești, al cărui perete din față să se deschidă în întregime și să devină o scenă pentru spectacole în aer liber. În fine, pe același drum spre vale, la capătul primului pavilion în spre aleea stăjuită de brazi maiestoi, se va face o fântână arteziană, octogonală, cu opt broaște în colțuri, din gura cărora vor țâșni jeturi de apă.

Toate aceste planuri, fantezii adaptate specificului copilăriei, rod al imaginației noastre, a mea și a lui Köröshy, stimulate reciproc, s-au realizat practic în mai puțin de șase luni, din mai până în octombrie 1953, schimbând fața sanatoriului atât în interior cât și în exterior.

A fost nevoie de o muncă intensă, meticuloasă, foarte aparte prin specificul ei, a cărei coordonare cerea un manageriat care mă depășea. Am avut noroc cu Köröshy care a fost sufletul acestei acțiuni.

La câteva zile după vizita de orientare, Köröshy a urcat la sanatoriu, însoțit de o echipă de unsprezece persoane, gata să se apuce de treabă. După prezentările de rigoare am aflat că șapte sunt pictori, doi tâmplari și doi zidari. Zidarii vor lucra la ciupercă și la fântână iar

tâmplarii, la Grădina zoologică, la Teatrul din magazie și la Casa de turtă dulce. Chiar și zidarii și tâmplarii selecționați de Köröshy erau de fapt artiști, primii fiind modelatori, stucatori iar secunzii îndeletnicindu-se cu sculptura în lemn.

Pictorii au fost conduși de Köröshy și repartizați pe saloane unde fiecare își avea picturile murale stabilite după opțiunile proprii prealabile. Trei dintre ei mi-au atras atenția în mod deosebit, în primul rând pentru că erau de vârste aproape octogenare și în al doilea rând pentru că, aflasem de la Köröshy că erau pictori consacrați, afirmați încă din epoca dinaintea primului război mondial, în timpul imperiului austro-ungar când, tineri fiind, se remarcaseră deja prin participarea la saloanele oficiale habsburgice, dela Viena și dela Budapesta. Toți trei au făcut apoi carieră artistică de prim plan în perioada interbelică, recunoscută în țările Europei Centrale. După cel de al doilea război mondial, deci de vreo șapte-opt ani ei intraseră în derivă și erau practic muritori de foame. Nici ceilalți, mai tineri, nu o duceau mai bine. Astfel pictorul Schunn care avea pe atunci vreo cincizeci de ani, un acuarelist foarte bun și foarte fecund își specula talentul și își exploata cea de a doua calitate – prolificitatea - făcând câteva picturi pe noapte, pe care le vindea a doua zi prin frizerii, restaurante sau chiar prin piețe, cu vreo 40-60 lei tabloul, ca să poată supraviețui. (În paranteză menționez că Schunn a emigrat apoi în Germania și că am avut surpriza să-i văd peste câțiva ani fotografia pe coperta revistei Stern care îi dedica un articol elogios ce reflecta faima pe care o dobândise în lume). Cam acesta era profilul echipei lui Köröshy. Cu excepția a doi sau trei unguri (între care septuagenarul conte Nemesh) toți ceilalți erau nemți care, datorită probabil vârstei, scăpaseră de exodul în URSS, la, “munca

de reconstrucție a patriei” dar nu și de privațiunile ce apăsau populația germană în acea vreme. Köröshy a sărit în ajutorul lor prin acțiunea dela sanatoriul nostru și probabil și prin altele; el este cel mai inimos evreu-ungur pe care l-am cunoscut, pe care l-am apreciat din prima clipă și cu care am rămas în cele mai bune relații timp de aproape două decenii, până a plecat din țară.

Odată ajunși sus în sanatoriu, cei unsprezece “meșteri mari” pictori, tâmplari și zidari, s-au apucat de treabă. Înconjurați de noi, personalul medico-sanitar care căpătasem obișnuința muncii necalificate adaptabile la orice solicitare și care ne-am constituit imediat în ucenici, echipa lui Köröshy astfel amplificată s-a răspândit în tot sanatoriul și i-au dat o forfotă creatoare, care mă încânta. Zilnic îi urmăream. Într-un colț, într-una din camerele de la carantină, când veneam în vizită medicală, adăstam să-l văd pe contele (autentic) Nemeș cum tacticos își pregătea culorile pentru pictura murală care urma să reprezinte un ciobănaș cu oi la poalele unui codru des; mă uitam cât de lent dar cât de măiestrit progresa făcând zilnic câțiva centimetri pătrați în plus dintr-o suprafață de pictat de vreo doi-trei metri pătrați, conturând cu penelul fiecare fir de iarbă al pajiștei de sub codru.

În alt colț al sanatoriului, în sala de mese și de joacă dela etajul al doilea, în opoziție cu lentoarea contelui Nemeș, Köröshy și Bömches înaintau vertiginos în făurirea Țării furnicilor. Bömches, pictor notoriu de pe atunci în Brașov, mai apoi în toată țara și în Europa, își însușise și tehnicile și mijloacele de grafician ale lui Köröshy și mânua cu aceeași dexteritate și penelul și pistolul pentru pulverizarea culorilor din compresor.

Îmi făcea plăcere să stau de vorbă cu Bömches dela care aflam mereu lucruri interesante. Deși german, se bucura în acei ani de restriște, de un statut social și

profesional mai bun decât al celorlalți conaționali, datorită ascendenței lui familiare. Bunicul său a venit în țară odată cu Regele Carol I, ca armurier al Curții Regale. Fiul lui i-a continuat meșteșugul sub trei regi, iar după detronarea regalității, ajuns la vârsta senectuții era menținut ca indispensabil și de premierul I.G.Maurer și de ceilalți împătimiți vânători din clasa conducătoare a vremii. Nepotul, Bömches al nostru, armurier și el în subsidiar dându-i o mână de ajutor, tatălui său când avea nevoie, se afirmase ca pictor.

Peste câțiva ani după episodul acțiunii din sanatoriul nostru, profitând de relația de familie, a avut șansa să primească viza pentru o vizită în Germania, unde, fiind un foarte bun portretist, i s-a oferit ocazia să picteze întreaga familie Krupp și alte notabilități ale societății din Germania. S-a întors în țară cu o situație materială foarte bună și cu un prestigiu artistic consolidat. La puțină vreme după aceea l-am întâlnit la Lacul Sfânta Ana unde își înconjurase un loc de camping izolat, înțărduit cu gard pe care și-l făcuse din trunchiuri de brazi tineri, în care se afla un Volkswagen-broască, o rulotă încăpătoare, de mare gabarit, trei corturi izoterme, o microcentrală electrică, televizoare, barcă pneumatică cu motor și multe, multe alte dotări care, pentru vremea aceea mi-au stârnit o mărturistă invidie. L-am întrebat de ce nu a rămas în Germania și mi-a răspuns că acolo sunt locuri asemănător de frumoase cu cele din țara noastră, dar că fiecare brad, fiecare copac este încrustat cu o plăcuță de înmatriculare, cu un număr de inventar!

Bömches a rămas un prieten al sanatoriului și a revenit de multe ori în decursul anilor, fie împreună cu Köröshy ca să mai refacă sau să completeze ornamentarea artistică, fie singur, în vizită de pură amicalitate.

Revenind la forfota lunilor de vară din 1953 prilejuită de lucrările de umanizare și înfrumusețare a sanatoriului, trebuie să recunosc că manageriatul omniprezent al lui Köröshy îmi lăsa timp liber pentru alte inițiative. Aveam la dispoziție contul CSS ca să angajez confecționarea mobilierului pe care îl preconizam. Pentru aceasta m-am dus la Fabrica de mobilă din Codlea și am făcut un precontract, angajându-mă ca în cel mai scurt timp să le dau planurile tehnice pentru fiecare piesă comandată. Drept care, folosindu-mă de presupusele mele înclinații spre arhitectură de interior, de care am mai amintit, mi-am confecționat cu ajutorul lui Köröshy o mică planșetă cu scripeți, echere și tot ce mai era necesar și am început să desenez la scară milimetrică, seară de seară, până noaptea târziu, prototipurile de paturi pentru copii, de scaune și scăunele adaptate vârstelor, de dulăpioare și colțare adaptate locurilor de amplasare pe care le prestabilisem pentru fiecare cameră, mese, măsuțe, etajere pentru toate saloanele, sălile de mese și de joacă și spațiile comune ale întreg pavilionului I, adică pentru cei o sută de copii până în zece ani. Pentru celelalte două secții, cu copii mai mari și adolescenți, urma să folosim paturile metalice primite de la Ministerul Sănătății și mobilierul standard.

Cel mai mult m-a pasionat desenarea mobilierului ce urma să se confecționeze din material lemnos din plăci de stejar - natur masiv, pe care-l luaseam de la dezafectarea fostului sediu al Ministerului Sănătății. Săptămâni întregi am migălit mobilierul farmaciei (consultându-l pentru acesta pe farmacistul nostru Tibi Wertheimer), pentru cele două camere mari de la parterul pavilionului al doilea, rezervate laboratoarelor de biochimie, bacteriologie și hematologie, pentru cabinetul meu și pentru secretariatul și fișierul pendinte de acest cabinet. Mă

apucam de desenat la sfârșitul zilei de lucru și, după o oră de plimbare cu Beatrice pe înserat, mă prindeau adeseori zorile la planșetă. Pe măsură ce terminam un grup de desene, le expediam la fabrica de la Codlea care începuse să execute mobilierul comandat.

În același timp, cu precădere tot în ceasuri de noapte, alternam activitatea de proiectant de mobilier, cu preocuparea de fond, care mă va stăpâni mereu, aceea de organizare științifică a muncii atât personală cât și a colectivului și a instituției pe care o conduceam. În acele luni de primăvară-vară 1953, am imaginat noi sisteme pentru simplificarea și ordonarea muncii de fișier, inclusiv o fișă perforată care părea performantă dar pe care propria-mi practică ulterioară nu mi-o va valida și o codificare diagnostică pentru uz ftizio-pneumo-pediatric, construită pe sistemul clasificării zecimale pe care o voi introduce ca rubrică de bază în registrul cazuistic, de folosirea căreia nu mă voi mai desprinde aproape cinci decenii. Totodată am alcătuit sub o formă nouă, mult mai completă și sistematizată, majoritatea tipăriturilor “tipizate” pentru uz spitalicesc și în primul rând foaia de observație clinică. Toate acestea le-am putut introduce imediat în practică, grație lui Vogel, un influent salariat al întreprinderii poligrafice locale, care a devenit prietenul constant al sanatoriului după ce a avut doi copii internați la noi.

Din primele zile ale venirii la Brașov, nu am uitat de activitatea științifică pe care o consideram una din cele trei laturi obligatorii ale formării profesionale complete, alături de cea clinică și didactică. Acum însă, în primul an al înființării instituției nu puteam să întreprind nicio cercetare întrucât nu se acumulase material clinic suficient, de aceea, ca să nu-mi pierd obișnuința, am apărut cu Beatrice la ședințele Societății Științelor

Medicale ale Brașovului (USSM) cu două comunicări bazate pe fosta mea cazuistică din București precum și cu una referitoare la preocupările noastre mai recente, legate de organizarea fișierului.

Cei din conducerea Institutului bucureștean de unde fusesem dislocat, aflând că râvna mea nativă începe să rodească, având probabil și unele remușcări pentru nedreptatea pe care mi-au făcut-o, mi-au trimis prin luna Mai, o adresă, în care, în stilul lui de fanfaron, directorul - adjunct al Institutului de Ftiziologie, conferențiarul (!) doctor Brill, mă înștiințează că fac parte în continuare din colectivul secției de ftiziopediatrie a Institutului, că sanatoriul pe care-l conduc face parte din baza clinică a secției de ftiziopediatrie și că împreună cu colectivul sanatoriului nostru voi colabora la temele științifice pe care le anexa; totodată îmi comunica pe linia acestei colaborări, că vom fi vizitați periodic de profesorul Popper și Grubea.

Dragul și prețuitul meu profesor Grubea, fostul meu șef, deabia a așteptat această “deschidere” și s-a și grăbit să ne facă o vizită pe care, de atunci, a repetat-o de câteva ori pe an, spre sincera noastră bucurie. Cu ocazia primei vizite, Grubea mi-a adus o revistă cu ultimul meu articol scris la București împreună cu profesorul Nasta și doctorul Lupașcu (depre fistula ganglio-bronșică) precum și tratatul de Tuberculoză a copilului al cărui coordonator era Grubea, eu fiind unul dintre coautori. Toate acestea, incluzând chiar și formalismul adresei lui Brill îmi dădeau sentimentul că, deși exilat nu eram periferizat și exclus din circuitul științific. Legătura cu Institutul se mai păstra și prin weekend-urile pe care doctorii oreliști, Rodescu, Țatomir și Glaubes și sora Angi le petreceau la noi, asigurându-ne asistența bronhologică (câte 10-15 bronhoscopii pe sedință).

Activitatea medicală în sanatoriu se împlinea tot mai mult. După ce, în urma vizitei făcute la doctorul Bula, la Minister, am primit un aparat de roentgen, nou dar destul de rudimentar, tehnicianul nostru Muteanu, neîntrecut în pricepere și ingeniozitate, i-a adus tot felul de perfecționări, ajungând să facă radiografii chiar și la copiii cei mai mici, de o calitate care rivaliza, ba poate chiar depășea pe cele ale Institutului. Dar marea lui performanță a fost după două sau trei luni dela primirea aparatului când, auzindu-mă că simt lipsa tomografiei (radiografie pe secțiuni, în profunzime), a început să măsterească în taină, încuindu-se cu orele în sala de radiologie sau plecând deseori în oraș, fără să mă anunțe și întorcându-se cu pachete sub braț. După vreo lună de muncă făcută pe ascuns, într-o dimineață a intrat în cabinetul meu, triumfător: “V-am făcut tomograful dom’ director!” N-am vrut să cred; tomograful este un dispozitiv complicat care nu se poate realiza artizanal. Și totuși, cu măiestria lui diabolică, Munteanu l-a realizat; de la primele tomografii pe care mi le-a arătat, m-a entuziasmat. Căpătam independență deplină: față de primele luni când eram tributari Sanatoriului Stejeriș, în trei sectoare vitale - aprovizionare, medicație și radiologie - acum aveam cal și căruță pentru aprovizionare, farmacia dotată și radiologie performantă.

Munteanu a mai adăugat: “Dom’ director am vrut să vă demonstrez că sunt capabil să fac un aparat de roentgen din piese casate; acum vreau să vă conving să vă faceți și cabinet particular. Nu mai puneți atâta suflet pentru sanatoriu” spunea tocmai acest secretar al organizației de bază, de partid; Ministerul v-a trimis să înființați un spital de 70 paturi de copii, rămâneți la 70 de paturi metalice scrijilate, la pături pentru iepe, la ismene de adulți, la tot ce v-a dat ministerul și în schimb vedeți-vă

interesul personal, deschideți-vă cabinet particular; eu vă fac aparat de roentgen, am ochit în oraș toate piesele de care am nevoie, eu vă fac rost de o încăpere într-un loc cu vad și, dacă vreți, eu o să vă aduc și primii pacienți și am să-i taxeze pentru dumneavoastră” spunea Munteanu cu toată puterea lui de convingere; și a revenit stăruitor încă vreo săptămână - două pe această temă, până când și-a dat seama că nu are cu cine să vorbească.

Pentru mine, sanatoriul cu problemele lui, cu devenirea lui, rămânea pe primul plan al preocupărilor, de fapt singurul meu obiectiv. Pentru exemplificare amintesc încă o ispravă. În Brașov ca și în toată țara, în primăvara lui 1953 guvernarea instituiseră o înfometare generalizată a populației și mai ales a instituțiilor; era perioada rămasă în amintire ca “postul festivalului”, în care se făceau acumulări de stat pentru a se asigura subsistența opulentă a participanților la propagandisticul festival mondial al tineretului și studenților. Lipsurile alimentare deveniseră așa de acute și pentru copiii din sanatorul nostru încât m-am hotărât să merg la București și să caut o rezolvare. Ministerul Sănătății nu mă poate ajuta dar cei de la Direcția de aprovizionare, plini de solitudine față de noi, mi-au sugerat într-o doară și fără mari speranțe să fac apel la Ministerul Alimentației. M-am prezentat la Ministerul respectiv și am solicitat audiență nici mai mult nici mai puțin decât la ministrul Bucur Șchiopu, personalitate proeminentă a vremii. Am avut șansa să ajung în fața lui și am început expunerea de motive. La auzul argumentației, amintind de “copiii tuberculoși” am observat că i-am captat atenția și bunăvoința și pe dată mi-a cerut adresa pe care o aveam pregătită și pe care a consemnat fără ezitare: “Către Întreprinderea Flora. Veți elibera din stocurile xyz...cinci tone conserve, la alegerea solicitantului”. Nevenindu-mi să cred, am plecat grăbit la Flora unde nu

am avut decât singura dificultate de a alege sortimentele: atâtea “costiță cu fasole”, atâtea “cârnăciori cu fasole”, pate de ficat, alte sortimente cu carne precum și ghiveciuri și tot felul de alte “delicatese” care nu se mai găseau de mult pe piață.

Cu un autocamion cu remorcă angajat dela o întreprindere de transporturi și cu Untaru, pe care, ca deobicei îl convocasem de urgență, am ajuns seara la Brașov. Am lăsat remorca la baza dealului și în vârful ei a tronat toată noptea, fără să ațipească, paznicul cel mai sigur - Untaru. Dimineața, cu Cezar și Andras-Baci și cu salariații înșiruiți de-a-lungul drumului, am cărat și depozitat lădițele care au ajus să nu mai încapă în spațiile noastre de înmagazinare. Împreună cu cei dela contabilitate, administrație și bucătărie am făcut calcule și am ajuns la concluzia că stocul acestor conserve, ținând cont și de termenul de expirabilitate, depășește nevoile stricte ale sanatoriului nostru și că rămâne o cantitate disponibilă pe care am hotărât să o cedăm câtorva din instituțiile sanitare și de prevederi sociale, cu precădere azile de bătrâni, orfeline, cămine și spitale de copii, fapt care mi-a atras recunoștința multora dar și zâmbete din partea altora.

VII Primul concediu

Intrasem de mult în vară; începea luna August când ne-am hotărât să ne luăm cele trei săptămâni de concediu. Activitatea curentă în spital va fi asigurată: aveam acum o echipă de medici și surori aptă să facă față situațiilor ce s-ar ivi, precum și sectoare contabile și administrativ-gospodărești înjghebate, în care puteam avea încredere.

Cât privește cele două acțiuni speciale – umanizarea și mobila - ele erau pe mâini bune: echipa lui Köröshy și Fabrica din Codlea își aduceau aportul și fără supravegherea și cicăleala mea.

Am plecat așadar în primul concediu din căsnicia noastră. O primă săptămână am petrecut-o la București. Părinții mei fiind înștiințați mai demult de venirea noastră, ne-au amenajat cămăruța de serviciu de șase metri pătrați, care încă le mai aparținea, instalând o somieră adusă din pod. Ne-am simțit bine mai ales pentru că vedeam câtă bucurie și liniște sufletească le dăruiam părinților prin prezența noastră. Am stat aproape tot timpul cu ei, afară de o zi când ne-am dus la Snagov să onorăm invitația profesorului de fiziologie Maximilian Popper, care avea acolo o vilă cochetă, cu debarcader și barcă cu motor. Apoi a urmat o săptămână de periplu prin țară, la Arad ca să mai aducem un pic de alinare mamei lui Beatrice și la Timișoara și la Jupa (lângă Caransebeș) ca să cunosc familia lui Beatrice; unchi, mătuși, verișoare, nepoate și să văd locurile unde a petrecut Beatrice

vacanțele copilăriei ei. Jupa pentru Beatrice era echivalentă cu Săcelele mele.

A treia săptămână a fost rezervată muntelui Retezat. Turismul carpatin era o pasiune a mea de demult; dela doisprezece ani nu a existat vară în care să nu fac una-două ture de cinci-șase zile în Bucegi, Făgăraș, Piatra Craiului sau Ciucaș, ca să nu mai vorbesc de frecvențele incursiuni pe Piatra Mare sau Postăvar. Acum îmi propusesem Retezatul, țintă mai îndepărtată, inedită și pentru mine și care, pentru Beatrice devenea o piatră de încercare. Am nădăjduit, din prima zi, când m-am gândit la căsătorie că îmi va deveni o companioană de escapade montane. Ea nu prea manifesta entuziasm dar eu speram că acest munte de vrajă îi va trezi apetitul turistic.

Am ajuns cu trenul la Câmpu lui Neag și de acolo începea urcușul spre cabana Bucura de pe malul lacului cu același nume. Etapa până la cabană era destul de lungă. Am pregătit rucsacurile și am avut grijă să pun în sacul meu lucrurile grele iar în cel a lui Beatrice cele moi și ușoare. Când l-a încercat Beatrice a spus că nu crede că-l poate duce. Ca atare am preluat practic și toate bagajele ei. Rucsacul meu devenise o povară aproape de nesuportat atât prin volumul cât mai ales prin greutatea de peste douăzeci de kilograme. De aceea am căutat să găsesc de închiriat un cal sau un asin. Călăuze cu cai erau obișnuite prin partea locului așa că am căutat să convin cu unul dintre ei, dar intervenise de vreo săptămână un eveniment care îngreuna situația. Se făcuse stabilizarea monetară și acum circulau alți bani cu a căror valoare oamenii din preajma Retezatului nu erau familiarizați. Am oferit 50 de lei, sumă pe care o consideram corespunzătoare. Țăranul s-a arătat încântat și a spus că se duce să-i spună soției că pleacă în munte, dar când s-a întors mi-a spus că fără 75 de lei nu merge. Am acceptat și el a plecat din nou la soție

și s-a întors ridicând pretențiile la 100 lei. Constrâns de împrejurare, deși era evident că prețul este exagerat, am convenit dar figura s-a repetat: acum vroia 150 de lei. Mi-am dat seama că, în ignoranța lui (cât și a celorlalți posesori de cai cu care am mai luat legătura) orice sumă aș fi oferit ar fi fost privită cu suspiciune și refuzată. Mi-am luat deci inima în dinți și cu diformul rucsac în spinare, cu Beatrice despovărată de greutate, am început urcușul. Oricât de rezistent și de experimentat eram, a fost o probă grea. Am ajuns extenuat la cabană, dar culmea este că Beatrice era și mai extenuată și m-a anunțat că din cabană nu mai iese decât când va fi să coborâm. Speranțele mele de a avea pe viață o coechipieră de alpinism s-au spulberat.

Restul zilelor le-am petrecut în cabană sau făcând ture solitare prin jur. Într-una din zile am trecut prin mari primejdii. Am plecat de dimineață pe creasta stâncoasă de câțiva kilometri lungime care înconjoară căldarea lacului Bucura. Vremea era splendidă, un cer senin fără nici o pată de nor. Spre prânz au început să se acumuleze nori albi, apoi întunecați, cu tunete și apoi cu fulgere tot mai dese și mai apropiate și cu o ploaie în rafale. În mai puțin de o jumătate de oră vremea se schimbase de 180 de grade. M-am întors din drum cu gândul să ajung cât mai repede la cabană deși aveam de parcurs cale de peste o oră, tot timpul pe creastă. Când am auzit primele trăznete m-am uitat pe râpa de sub potecuța de creastă pe care eram, vrând să descoper vreo firidă în stâncă, să mă adăpostesc. Nu era decât o mică adâncitură în care nu mi-ar fi încăput nici spinarea. În clipa următoare un trăsnit a căzut la câțiva metri de mine, cu lumină înfricoșătoare, făcând să sară un smoc de pietricele și să se răspândească miros de cremene. În acea clipă m-am aruncat în jos în adâncitura neîncăpătoare pe care o

zărisem și în care frica m-a făcut să mă închircesc și să mă ratatinez în așa fel încât am încăput cât eram de mare. Furia naturii continua. Mă gândeam că dacă trăsnetul se va abate asupra mea nu voi mai fi recunoscut nici după șiretele dela bocanci. Dar, în câteva minute care mi s-au părut ore, furtuna s-a potolit. Mi-am reluat drumul și, plouat și zgribulit am ajuns la cabană unde Beatrice se simțea îndreptățită să nu pactizeze cu mine pentru cauza muntelui.

Deși aș mai fi avut unele trasee de făcut, dorul de sanatoriu, de activitățile în care eram antrenat a început să nu-mi mai dea astâmpăr și am hotărât să punem punct concediului și să revenim acasă, la Brașov. Din loc de osândă cum l-am privit inițial, sanatoriul devenise pentru noi un pol de atracție afectivă.

Am găsit totul în ordine. Nu se întâmplase nimic deosebit în lipsa noastră. Doar în ultimele zile mă căutase un medic pentru o secție de ortopedie. Care secție? salariații nu știau despre ce e vorba pentrucă ea nu exista decât în intenția mea. De când preluasem pensiunea Scheser și ajunsesem la capacitatea de spitalizare de două sute de paturi, încolțise în minte ideea de a da sanatoriului un profil mai complex, de a cuprinde întreaga arie a tuberculozei infantile, adică, pe lângă secțiile de tuberculoză pulmonară care vor rămâne preponderente, să amenajez două secții mai mici pentru tuberculoză extrapulmonară și pentru chirurgie toracică.

Pentru secția extrapulmonară, adică pentru tuberculoza osteo-articulară și ganglionară sau ftizio-ortopedie cum i se mai spune, mi-ar fi plăcut să-l am colaborator pe doctorul Vivi Popescu care lucra pe litoral, la sanatoriul Agigea. Fiind săcelean de origină (și ca toți mocanii săceleni între ei, un fel de rudă cu mine pe linie maternă) am crezut că pot să-l tentez cu apropierea de

locurile de baștină și i-am făcut propunerea să caute să se transfere la noi. El a părut interesat și a întreprins unele demersuri dar constanțenii nu au vrut să se despartă de el. Simțindu-se obligat față de mine, în lunile care au urmat a încercat să găsească în rândul celor apropiați un specialist care să-mi corepundă exigențelor și l-a aflat pe doctorul Marin Bejenaru care mă căutase în timpul concediului și care bătea acum la porțile sanatoriului.

L-am primit și am citit răvașul pe care mi-l aducea din partea lui Vivi; acesta mi-l recomanda călduros și gira pentru calitățile lui.

În alegerea colaboratorilor, ori de câte ori mi s-a dat posibilitatea, am ținut cont de două criterii: caracterul și profesionalitatea, pe primul plan fiind caracterul deoarece profesionalitatea se mai poate șlefui, pe când caracterul ba. Având girul lui Vivi, l-am acceptat pe Bejenaru, deși mi-a prilejuit mici rezerve excesul lui de politețe, faptul că era prea mieros și dispus să flateze. Am stat de vorbă cu el vreo oră și i-am spus că voi disloca pentru ftizio-ortopedie douăzeci de paturi din cele cincizeci dela secția a V-a și că are sarcina, ca specialist în materie, să mă absolve de această preocupare și să se zbată să obțină ce este necesar pentru dotarea sălii pentru aparte gipsate și apoi chiar pentru un mic bloc operator de profil. Mi-a promis că va reuși pentru că are cunoștințe în lumea ortopediei locale și va găsi material disponibil. Am considerat chestiunea încheiată și am revenit la problemele curente.

În prima zi după întoarcerea din concediu am trecut în revistă caz cu caz copiii internați și apoi am chemat-o pe Beatrice să facem împreună o inspecție a lucrărilor făcute de echipa lui Köröshy. Am rămas impresionat; ajunse în faza de predare, realizările îmi depășeau și cele mai optimiste așteptări. Parcul de joacă al

copiilor, centrat de uriașa ciupercă și mărginit pe o latură de grădina zoologică care ascundea în spatele ei o bijuterie de teatru de copii, iar mai jos, în fața pavilioanelor, casa de turtă dulce și și mai jos fântâna celor opt broscuțe de beton, toate încadrate în natura de un pitoresc atât de generos ca al Warthelui, te transpuneau într-o lume de basm. Pășind în pavilioane, pe care nu le mai văzusem de trei săptămâni, interioarele, prin finisarea picturilor murale și estomparea caracterului de șantier, se animaseră, erau stăpânite de zâne, de animăluțe prietenoase. Era mai mult decât un cadru familiar: câți din copiii ce ni se internau aveau asemenea cadru la ei acasă ? Era ceea ce dorisem: umanizarea mediului spitalicesc. Trăiam un seniment profund de recunoștință pentru Köröshi și echipa lui. M-am apropiat de bătrânul conte Nemeș care, după aproape patru luni mai avea de dat câteva peneluri pentru a-și termina migăloasa sa operă murală și mi-am permis să-i pun o mână pe umăr, gest prin care cred că a simțit, pentru toți, această recunoștință.

Ca și cum aș fi venit din afară, contactul cu aceste împliniri m-a bulversat pentru toată ziua. A doua zi am plecat la fabrica din Codlea. Aproape totalitatea mobilierului comandat era gata și aștepta să fie transportat, lucru care a început chiar din ziua următoare. Odată cu aceasta deschideam un nou șantier de muncă voluntară. Tot mobilierul pentru copii confecționat din lemn de tei, urma să fie vopsit, după destinație, în cele patru culori ale camerelor de spitalizare: roz, bleu, vernil și crem. Sulică își terminase lucrările și plecase, așa că era rândul nostru, al salariaților, ca, în timpul liber să trecem la această acțiune care va dura două-trei luni, până aproape de Crăciun. Mai întâi a trebuit să asigurăm materialele: vopsele, diluanți, pensule, chit, șmirghel etc. Mai greu a fost cu vopseaua albă care în momentul acela nu se găsea

în comerț și care era indispensabilă pentru realizarea tonurilor pastelate. A fost nevoie să recurg în extremis la bunăvoința marilor întreprinderi locale. Am ajuns la inginerul Acterian, directorul general al Uzinelor Tractorul care, la argumentul “pentru copiii tuberculoși” care a devenit un fel de formulă “Sesam deschide-te”, mi-a aprobat pe loc cele 60 de kilograme solicitate.

În vreme ce noi vopseam, tâmplarii dela fabrica din Codlea veniți în sanatoriu asamblau mobilierul din stejar-natur masiv adus în piese detașate. Am început cu cabinetul meu și cu secretariatul alăturat. După ce am fixat mocheta bej din stocul furnizat de CSS pe toată suprafața celor două camere, tâmplarii au acoperit doi dintre pereții cabinetului până în tavan, cu dulapurile și rafturile bibliotecii și unul dintre pereții secretariatului cu un fișier cu zeci de compartimente și sertărașe. Un birou pentru mine cu un blat foarte mare, așa cum îl proiectasem, și un birouaș pentru secretariat, câteva scaune, precum și galeriile cu draperii de pluș bej (tot de la CSS) formau echipamentul celor două încăperi. În plus, într-un colț, un fotoliu roșu “stil”, foarte comod pe care-l găsisem abandonat odată cu cheresteaua de stejar dela Minister (fotoliu care va deveni locul predilect al lui Beatrice, respectat cu sfințenie de ceilalți în zilele de colective sau ședințe precum și două acuarele pe pereți, datorite de Schunn înainte de plecare, dădeau un aer plăcut și totuși auster cabinetului meu.

Mai dificile au fost transportul și montarea mobilierului pentru farmacie și pentru cele două camere de laborator dela parterul pavilionului al doilea deoarece era constituit în piese foarte mari și grele precum cele două mese centrale de laborator de opt metri lungime și doi metri lățime, cu blaturile placate cu plăci de faință.

Când montarea s-a terminat am fost foarte mulțumit pentru aspectul și deplina funcționalitate.

La câteva săptămâni după terminarea montării mobilierului de stejar, am isprăvit și noi vopsirea mobilierului de fag. În final am făcut din nou apel la Köröshy și Bömches ca să picteze pe dulăpioarele individuale, figurine distinctive (rățoi, margarete etc.) ca micii posesori să și le recunoască.

În timpul acestor acțiuni din toamna anului 1953 s-au mai întâmplat unele lucruri din care amintesc angajarea unui nou administrator, ”motocrosul în sanatoriu” și în mod cu totul deosebit, vizita la Canal, locul de penitență națională.

Administratorul Langoș, succesorul lui Grigoriță, după o activitate de șase luni destul de ștearsă, și-a dat seama că nu se acomodează cu colectivul nostru și și-a găsit un alt loc de muncă, mai calduț. Postul a devenit vacant și ca urmare, pe la jumătatea lunii septembrie am primit vizita soților Vorobchievici pe care-i cunoscusem cu vreo patru-cinci ani înainte la preventoriul Șanțuri de lângă Săcele. Rămăsesem cu o părere foarte bună despre ei. Persoane distinse, originare din Bucovina, provenind din familii care fuseseră înobilate pe vremea habsburgilor au ajuns să se refugieze la Șanțuri prin vicistitudinea vremurilor, în posturi modeste: ea, educatoare, el funcționar. Ei veneau acum la noi însoțiți de un coleg de serviciu pe care mi l-au prezentat: Rel Slăvoacă, și mi l-au recomandat pentru postul de administrator. Slăvoacă nu mi-a făcut inițial o impresie prea bună: neaspectos, rubicond, cu ochi șireți, cu un aer nepăsător (cu mâinile în buzunare), lipsit de minimă deferență, mi se părea cam nesperios. În plus solicita și locuință, având o familie relativ numeroasă: soție, mamă și doi copii de patru și de cinci ani. Totuși nevoia de a ocupa postul de administrator

pentru care nu aveam contracandidat, precum și, mai ales, stăruința soților Vorobchievici, m-au decis să-l angajez. Ca locuință i-am promis o cameră destul de mare la parterul părții vechi a clădirii pavilionului personalului, prelungită cu o anexă în pleacătoarea din spate a pavilionului. În scurtă vreme autocamionul preventoriului Șanțuri l-a adus cu toată familia și cu bruma de mobilier și de bagaje pe care le aveau. S-au integrat repede în colectivitatea de colocatari iar eu am început să simt că am un ajutor în noul administrator.

Al doilea eveniment s-a petrecut în luna Octombrie. S-au prezentat la mine trei persoane care s-au legitimat că reprezintă federația de motociclism și mi-au arătat că au autorizarea forurilor locale să reactualizeze un motocros care era tradițional în epoca interbelică și care consta într-un circuit ce pornea din centrul orașului, din Piața Sfatului, urca până la Warthe și de acolo cobora prin curtea sanatoriului până jos în strada Nisipului și se încheia tot în Piața Sfatului. Acest circuit urma să fie parcurs de vreo 20-30 de motocicliști din toată țara. După ce am aflat toate detaliile și am stabilit de comun acord o serie de condiții și de măsuri de precauție, mi-am dat încuviințarea. Și astfel a venit ziua de concurs, o Duminică însorită. Cu o oră înainte de momentul startului, conform înțelegerii cu organizatorii, am primit telefon dela ei și am dispus deschiderea largă a porților de intrare și ieșire ale sanatoriului și ferecarea ușilor pavilioanelor de bolnavi; copiii care nu erau ținuiți la pat, au fost așezați la ferestrele închise, să asiste, străjuiți cu strictețe de surori și infirmiere. Toată mișcarea din incinta sanatoriului, inclusiv câinii, a fost pusă sub supraveghere de către organizatori și de către personalul nostru, distribuit pe tot parcursul. Totul a decurs fără cel mai mic incident. Copiii au fost încântați; zile în șir ne-au povestit

despre preferințele lor pentru unul sau altul dintre concurenți, recunoscuiți după numerele pe care le aveau prinse pe echipament. La două zile după concurs, în loc de felicitări m-am trezit cu un articol în ziarul local "Drum Nou" intitulat "Motocros în sanatoriu" în care se relatau o sumedenie de enormități și eram făcut în tot felul: că am supus copiii la riscuri vitale, că i-am traumatizat, că micuții erau îngroziți de zgomotele infernale și plămânii lor firavi erau sufocați de gazele hiper abundente ale eșapamentelor, că neputincioși și timorați plângeau și țipau după mămicuțele lor, implorându-le să le vină în ajutor, să-i salveze etc,etc. În concluzie curajosul "semnatar anonim" considera că iresponsabilitatea criminală a directorului sanatoriului este astfel demonstrată și mazierea lui este obligatorie.

Furios, am plecat imediat la redacția ziarului și am luat legătura cu directorul. Cu articolul în față, rând pe rând am demontat toate absurditățile tipărite. Acțiunea a fost deliberat acceptată de mine cu scopul de a le oferi un divertisment copiilor. Orice factor de risc a fost gândit și prevenit. Nu a existat niciun pic de nocivitate: traseul prin sanatoriu fiind unul de coborâre a fost parcurs fără ambalarea motorului, deci zgomotele și gazele de eșapament nu au existat; copiii nu numai că nu plâneau ci au fost fericiți și păstrează și acum o amintire frumoasă pe care cei de la ziar nu au decât să vină să o constate. Directorul a recunoscut că s-a făcut o greșeală și și-a cerut scuze. I-am ripostat că aceasta nu este suficient; ei au obligația să facă o retractare în scris. Interlocutorul mi-a spus că așa ceva nu este admis în presa socialistă dar că va sancționa pe reporter și că va trimite pe un altul care să facă în câteva zile un alt articol elogios despre sanatoriu și să-mi repare prestigiul, lucru care s-a și întâmplat. Prin indiscreția directorului am aflat că cel care a inspirat

articolul a fost chiar un colocatar al nostru: doctorul Cristea.

Doctorul Cristea avea întrucâtva motive să-mi poarte sâmbete. Era singurul dintre foștii salariați ai Sanatoriului Antifascist care nu s-a mutat cu tovarășii lui la noul sediu din Predeal și a rămas cu locuința la noi în sanatoriu, ca un corp străin, fapt care contravenea principiilor mele și deci resimțea presiunile pe care le făceam pentru a-l evacua. Pentru contracarare, Cristea se apăra și el cum putea, prin proptele la forurile partidului comunist și acum și prin articolul din “Drum Nou”. Trebuie să recunosc însă că el, cu excepția acestui incident, a avut o conduită profesională și de viață ireproșabile pe parcursul celor câteva decenii cât am avut ocazia ca drumurile noastre să se intersecteze.

Când s-a terminat cu vopsitul mobilierului și cu aranjarea interioarelor secțiilor de spitalizare, adică pe la începutul lunii Decembrie a venit rândul să ne gândim, și la propria noastră casă. Pereții igrasioși decopertați de aproape un an se uscaseră și am putut apela la un zidar ca să ne refacă tencuielile și să trecem la evacuarea molozului și la curățirea și lustruirea parchetului. Am întins pe jos covorul și carpetele trimise între timp de mama lui Beatrice. În garsoniera noastră, patul metalic de spital și cazarmanentul cazon nu-și mai aveau locul. Deaceea, cu prețul a trei salarii lunare, împrumutându-ne în stânga și în dreapta, ne-am cumpărat de la Magazinul Central de mobilă, un dormitor pe care-l ochisem de mai multă vreme și care se compunea dintr-un pat dublu, două noptiere, un dulap cu trei canaturi și o toaletă cu o oglindă mare. Când le-am văzut instalate nu ne venea să credem; era un mare “salt calitativ” între condițiile subumane în care am stat timp de un an și cele civilizate dar încă modeste în care ne aflam acum.

Tot la începutul lui Decembrie am primit o veste tulburătoare dela Arad. Mama lui Beatrice care, dela arestarea doctorului Radu, adică de acum un an și jumătate, a făcut neconținut demersuri să intre în legătură cu el, apelând fără succes la nenumărate familii arădene ale căror copii i-au fost pacienți, acum în fine, pentru prima dată, a fost încunoștințată că se află în lagărul dela Poarta Albă și că i s-a acordat dreptul la un “vorbitor” în ziua de 17 decembrie. Foarte generoasă, soacra mea îi oferea lui Beatrice posibilitatea să-și vadă tatăl. Ca urmare, cu o săptămână înainte de Crăciun, am plecat cu Beatrice la București și după o cină frugală la părinții mei, am luat un tren de noapte spre Constanța, un personal care să oprească la Poarta Albă. Pe la patru dimineața, cu frigul pătruns în oase (trenul fiind neîncălzit), nedormiți, cu emoție și neliniște în suflet am ajuns în stația Poarta Albă, o haltă dezolantă, abia luminată de un opaiț, aflată în plin câmp. Odată cu noi a coborât din tren o sumedenie de oameni, peste o sută; cu toți aveam aceeași țință. Ne-am încolonat deci în direcția lagărului pe care cei din frunte probabil că o cunoșteau. Mergeam în beznă, sub rafale de viforniță care spulberau zăpada troienită prin hățșurile de pe marginea drumului. Era un fel de “pohod na Sibir” sau de retragere a trupelor napoleoniene dela Moscova. După doi sau trei kilometri extenuanți în care toată grija mea era dacă Beatrice mai rezistă sau nu, fiind și atât de traumatizată sufletește, am ajuns la niște vălătuci de sârmă ghimpată. Dintr-un turn de supraveghere care abia se distingea în noapte, ni s-a hăulit să ne depărtăm de gard și am mai continuat vreo sută-două de metri până când cei din fruntea grupului s-au oprit în dreptul unei porți. Din om în om ne-a parvenit știrea că vorbitorul începe după ora șapte și că vom fi strigați când ne vine rândul. Era de așteptat vreo două ore. Frigul dar mai ales

vântul erau necruțătoare. Ca să se mai adăpostească, oamenii s-au adunat în grupulețe și stăteau unul în altul, ca oile. Eu am băjbăit în jur și am dat peste o groapă, un fel de mic crater în care am tras-o pe Beatrice. Scăpam în felul acesta de principalul inamic - vântul. Lungiți la pământ pe fundul craterului, am descheiat paltonul și am cuprins-o pe Beatrice ca într-un marsupiu, și astfel, înlănțuiți, am așteptat, am așteptat...

După un timp, care părea să nu se mai sfârșească, întinericul a început să se destrame și ca prin ceață, gardul triplu sau cvadruplu de sârmă ghimpată s-a lăsat întrezărit. Când lumina dimineții a izbândit, lumea din jur a început să se agite și apoi s-a auzit strigat un prim nume. După aceia la răstimp de câteva minute încă unul sau două nume. Către sfârșitul pomelnicului a venit și rândul nostru. Ne-am precipitat spre poartă și am dat să intrăm. Am fost imediat barați de un pat de pușcă: "De ce sunteți doi?" "Suntem soț și soție". "Care-i ruda mai apropiată?" Am arătat spre Beatrice. Un braț vânjos a înșfăcat-o și a împins-o înauntru iar pe mine m-a îmbrâncit afară. Abia am apucat să-i dau pachetele pregătite, cu ceva alimente, medicamente și câteva schimburi. După un sfert de oră de așteptare înfrigurată, Beatrice s-a întors. Plângea în hohote, ținând în mână un brăduț de plastic pe care dorise să i-l lase lui Tăticu pentru Crăciun și care-i fusese refuzat cu brutalitate de supraveghetor. Plângea pentru emoția revederii, plângea pentru halul dramatic în care-l găsisese. Era aproape de nerecunoscut; slăbise mult, avea o față palidă, trasă, suferindă, echipamentul de pe el era jalnic. Amândoi au încercat și au izbutit să se stăpânească, să vorbească calm, dar nu-și găseau cuvintele. S-au asigurat reciproc că sunt bine; deși aveau așa de puțin timp de vorbit, mai mult au tăcut uitându-se unul la altul, ochi în ochi, la distanță de 4-5 metri dintre cele două împletituri

de sârmă care-i despărțea. Am plecat cocârjiți, abia târându-ne picioarele; Beatrice, tot la câțiva pași, întorcea capul înapoi spre fortăreața de sârmă ghimpată care se tot depărta.

Am ajuns la București, la părinții mei, unde am făcut un scurt popas între două trenuri atât timp cât Beatrice să poată da un telefon mamei ei și atât cât să mărim și mai mult jalea din sufletul alor mei.

Întoarcerea la Brașov, în garsoniera noastră, cu recente amenajări pe care i le făcusem, a fost reconfortantă. Fiind în preajma Crăciunului, Rel Slăvoacă, noul nostru vecin și administrator, a venit cu un brăduleț tăiat de el din pădurea alăturată și pe care, tot el, în fața noastră, l-a ornat, simplu și rafinat, cu nuci date cu bronz, cu conuri de brad și cu șuvițe de vată în loc de beteală. Salariații, colocatari și nu numai, au pătruns și ei în casă și în inima noastră cu colinde și vorbe bune și ne-au îndestulat cu bunătăți culinare.

Zilele dintre Crăciun și Revelion s-au scurs, diminețile cu activitatea la patul bolnavului, după-amiezile cu plimbări în doi pe pârtiile spre Poiana și serile cu viața tot în doi sau împărțite cu vecinii colocatari.

După ce am telefonat celor dragi din București și Arad, de revelion ne-am dus la Săcele, la nenea Mitică unde mai erau invitate două familii prietene, ale doctorilor Cojocar și Platoș și un profesor hazliu, Cazacu. Am petrecut până în zori și astfel am intrat în anul 1954. Ce ne va mai aduce el, oare?

VII. Eliberarea

În primele zile ale noului an (1954) am primit dela Arad, vești neliniștitoare despre sănătatea socrului meu. Aceste vești au fost aduse de un fost pacient al său, un muncitor ceferist arădean care lucra ca angajat civil la căile ferate interioare ale canalului. Tăticu făcuse o viroză respiratorie care s-a complicat cu o miocardită autodiagnosticată și autotratată, ce a fost confirmată printr-un sumar de investigații la Constanța. Ca urmare, a fost scos din lotul apților de muncă și i s-a dat sarcina să îngrijească de sănătatea celor din lagărul lui. Socrul meu refuzase să primească această funcție cu câteva luni înainte, când în timpul liber, consultase, tratase și vindecase niște copii ai unor salariați ai lagărului; preferase atunci să muncească fizic "extenuant" decât să fie un medic de formă, fără posibilități investigatorii și mai ales, fără posibilități terapeutice, fără medicamente elementare. Acum starea de sănătate îl obliga să accepte provizoriu această sarcină și ca urmare, în mesajul verbal pe care-l trimitea prin acest ceferist binevoitor, solicita numeroase medicamente dintre care foarte puține pentru el, cele mai multe pentru viitorii lui pacienți. Noi am încropit în grabă un săculeț cu cele solicitate pe care, împreună cu un stoc parțial cumpărat, parțial procurat de la medicii cunoscuți, soacra mea l-a trimis la lagăr prin acelaș ceferist.

Legat de această nouă fază a detenției socrului meu, din iarna și primăvara anului 1954, îmi amintesc o împrejurare familială povestită de mama. Cam în acea perioadă Mama a fost invitată împreună cu Tata, la o

masă la verii săi, familia Vineș. Din vorbă în vorbă s-a ajuns să se discute și despre doctorul Sârbulescu, neam cu noi prin căsătoria lui cu o verișoară a Mamei (și a familiei Vineș). Acest doctor Sârbulescu era o figură legendară a Canalului. Eminent medic și chirurg, a fost în studenție legionar și ca urmare a făcut peste zece ani de pușcărie, mai întâi în regimul antonescian, apoi sub comuniști. În ultima parte a detenției, vreo patru ani a fost într-unul din lagărele Canalului. Fiind cunoscut și torționarilor prin performanțele chirurgicale în condițiile imposibile ale închisorilor prin care trecuse, a fost pus și la canal să îndeplinească atribuțiile de medic. Isprăvile lui nu s-au lăsat mult așteptate și a început să se audă depre operații reușite, făcute pe masa de bucătărie, fiind vorba nu numai de simple apendicite și hernii ci și de intervenții grele care impuneau extremă urgență, ca abdomenul acut. Reputația lui se răspândise în așa măsură încât și mai marii lagărelor îl căutau pentru operarea rudelor lor, bineînțeles nu pe masa de bucătărie, ci prin aducerea lui, sub escortă la spitalul din Constanța. Totodată soția și surorile ei se ruinau răspunzând solicitărilor doctorului Sârbulescu și trimițându-i medicamente și materiale chirurgicale.

Pe marginea celor relatate despre doctorul Sârbulescu, Mama, “și-a permis” să spună că și cusrul ei, doctorul Radu, este un medic deosebit, priceput, blând, cumsecade, altruist și că aceste calități le demonstrează și acum, la Canal. Valeriu Vineș, amfitrionul, care perorase mult despre doctorul Sârbulescu, la auzul numelui doctorului Radu, schimbându-se la față i-a spus Mamei “Marie dragă, niciodată nu poți să știi cum reacționează omul în condițiile de închisoare sau tortură. Oamenii cu aparențele celei mai convingătoare bunătați își dau arama pe față când sunt strânși cu menghina”. Această ripostă a lui Vineș a durut-o pe mama; i s-a părut că vizează ceva și

nu-și putea închipui ce. I-a rămas întipărită în minte și a ținut să mi-o spună și mie după câteva săptămâni. Nu i-am dat importanță remarcei unchiului Valeriu și am sfătuit-o și pe Mama să facă același lucru.

După câteva luni am avut însă explicația. Eram la Secția Sanitară a Municipiului Brașov, în secretariat și făcăm anticameră la doctorul Negrescu, noul șef al secției. Prin ușa închisă a cabinetului său se auzeau niște vociferări năpraznice: “Ticăloșilor, hoților, credeți că am să mor! Am să vă arăt eu vouă cine sunt. Nu mă las până nu vă distrug!. O să regretați că v-ați născut!”. După care ușa s-a deschis și a ieșit ca o furtună un individ între două vârste, congestionat, buhăit, lăbărțat, cu ochii injectați, gesticulând și bombănind furios în continuare; a traversat secretariatul și s-a dus trântind ușa, mai mai să o dărâme. După ce s-a așternut liniștea, doctorul Negrescu a scos capul pe ușa cabinetului și m-a invitat să intru. După ce m-a poftit să iau loc pe unul din fotolii, mi-a spus “Știți cine este ăsta? Este doctorul Liviu Radu orelistul. A ieșit acum o săptămână dela Canal și a venit să-și revendice niște obiecte din fostul lui cabinet. (În timpul detenției apăruse și se aplicase legea naționalizării cabinetelor particulare.) Individul este îndreptățit dar modul în care solicită!!. Și cine face acest lucru!!” Din cele ce mi-a spus în continuare doctorul Negrescu și din ceea ce mai aflasem din zvon public, fără să fi reținut numele împricinatului i-am întruchipat imediat făptura odioasă. Cunoscut din perioada interbelică drept un practician oneros și drept un politician oportunist, doctorul Radu, pentru nu știu ce motiv a devenit indezirabil regimului comunist și a fost trimis la Canal unde a ajuns “medicul” lagărului Peninsula (aproiat de Poarta Albă a socrului meu). În această calitate a făcut o groază de atrocități care pot fi sintetizate printr-o singură scenă care se repeta

zilnic. La Peninsula era un deal pieptiș care trebuia parcurs pentru a ajunge la locul de muncă forțată. La baza dealului, pe un platou, în fiecare dimineață se strângea întregul efectiv de deținuți, din rândul cărora făceau un pas înainte cei cu diferite suferințe fizice solicitând consult și scutire medicală. Doctorul Liviu Radu făcea un consult formal și nu acorda nicio scutire, nici chiar pentru cei care nu se puteau ține pe picioare și care veneau susținuți de camarazii lor, după care același doctor dădea raportul: “Ieri au murit doar trei; astăzi, până diseară, vă asigur tovarășe comandant, că ne vom îndeplini norma și o vom depăși!” Efectivul se încolona și pornea urcușul dealului în pas alert sfichiuit de pe margini de cnuturile supraveghetorilor. Sub ochii celor de jos, până în vârful dealului cădeau câteva zeci de deținuți, din care unul - doi nu se vor mai ridica niciodată. Și asta în fiecare zi...

Aceasta este imaginea “doctorului Liviu Radu”, cu care unchiul meu Valeriu, îl confundase pe socrul meu, prin sinonimie. Sfârșitul acestui ticălos a fost pe măsura faptelor sale și a survenit la numai câteva luni după eliberare: într-o ceartă, în bucătărie, cu un colocatar de apartament, pentru nu știu ce polonic, doctorul Radu a luat un cuțit și și-a înjunghiat mortal vrăjmașul. Deși a invocat în apărare “meritele” lui dela Canal a fost condamnat la mai mulți ani de temniță grea, din care nu a apucat să facă nici măcar unul în întregime, săvârșindu-se grabnic în bezna închisorii.

Veștile foarte sporadice dela Canal mențineau îngrijorarea noastră cu privire la sănătatea tatălui lui Beatrice. Soacra mea se zbătea să trimită pachete cu medicamente pentru miocardită cât și pentru pacienții lui, folosind orice ocazie care părea de încredere, deși foarte sigur, multe nu ajungeau la destinație.

În ce mă privește, în acest început de an mă cufundasem în citit. Tot timpul liber care îmi rămânea după treburile de spital, îl foloseam ca să mă pregătesc pentru concursul de aspirantură (titulatura vremii, corespunzătoare doctoratului). Din toamnă profesorul Nasta îmi spusese că, în primăvară, va scoate niște posturi la concurs și acum ele se adevereau; se publicaseră în “Muncitorul Sanitar”. Din cele trei obiecte de concurs, ftiziologia, limba străină (franceza) și marxismul doar ultimul îmi dădea de lucru. În fapt nu era vorba de marxism ci aveam de parcurs o bibliografie precisă și insipidă: carte, clasică în acea vreme, de istorie a partidului comunist al URSS și câteva capitole din denaturata Istorie a României a lui Roller. Nu era mult de citit dar trebuia învățat apoape pe dinafară, fără nici o omisiune sau interpretare. Lucrul mergea; de dimineață în sanatoriu, după amiază și seara cititul și răsцитitul.

Într-una din diminețile de pe la mijlocul lunii Februarie, pe o vreme geroasă, coboram spre servciu, ca de obicei, împreună cu Beatrice: pășind tinerește, copilăridu-ne ca școlarii, “dându-ne pe ghiață” în porțiunile de lunecuș. Pe la jumătatea drumului, în dreptul “Grădinii zoologice”, Beatrice a încetinit pasul și părea că vrea să-mi zică ceva. M-am oprit și atunci, cu o voce aproape șoptită mi-a spus “Vom avea un copil!” Mi s-a părut că nu aud bine sau am vrut să aud încă odată această veste apoteotică. “Vom avea un copil!” a repetat ea, cu o intonație căreia îi deslușeam deja o duioșie maternă. “Ești sigură?” “Da; vom merge și la un obstetrician dar sunt sigură” Am cuprins-o în brațe îndelung, apoi tăcuți, am plecat mai departe, impunându-i de data aceasta, un pas lent, prudent și ferind-o de porțiunile lunecoase ale potecii.

Am intrat în pavilion, în cabinetul meu unde cei șapte colegi erau strânși pentru raportul de gardă. Era zi de miercuri în care raportul de gardă se continua cu colectivul de prezentare a cazurilor noi și a cazurilor problemă. Ședința a durat vreo trei ore dar nu ne-am divulgat secretul. Adeseori ochi în ochi cu Beatrice, mă mir că nici unul dintre colegi nu au sesizat evenimentul după fața noastră.

Ce moment de răscruce se petrecea atunci în existența noastră și parcă, totuși, nici atunci și nici în săptămânile și lunile care au urmat nu l-am intuit în toată semnificația lui. Pe Beatrice o înconjuram cu mai multă grijă dar nu cu toată grija și mai ales, nu o scuteam de nesăbuitele crize de gelozie care-i deregla liniștea psihică de care, acum mai mult decât oricând, avea atâtea nevoie.

A venit și 1 Martie, ziua concursului de aspirantură. Prin nu știu ce inspirație, am plecat cu o zi mai devreme. După o săptămână frumoasă care începuse să dea iluzia împrăvăririi, în ziua plecării s-a stârnit o ninsoare puternică. La ora la care am ajuns la București, troienele erau destul de mari și deabia mi-am croit drum până acasă în Cotroceni. Lucky cu lătratul și agitația ei mi-a prevestit venirea. Părinții dealtfel erau înștiințați și mă așteptau.

Casa era și mai dezolantă decât acum două-trei luni, prin “grija” colocatarilor, care, cu perseverență și-au continuat opera distructivă, degradând-o progresiv în decurs de numai un an. Doar camera părinților mai păstra o fărâmbă din ambianța de altă dată. I-am găsit pe părinți opintindu-se la căratul unui sac de lemne dinspre pivniță. Tata, la vârsta lui, cardiac și cu o mare hernie, ducea în spate o povară de treizeci de kilograme susținut din urmă de Mama care se căznea să-i ușureze cât mai mult sarcina.

M-am repezit să le dau o mână de ajutor și să așezăm lemnele lângă sobă. Tata, încântat, mi-a spus că, decuseară, s-au îngrijit de venirea mea și au făcut căldură bună. Am verificat și am constatat 12 grade pe termometrul lor; în mod obișnuit ei trăiu la 9 grade!. Bineînțeles a trebuit să mă înfofolesc cu pulovere și chiar cu mănuși, ca și ei.

Toată noaptea a continuat să ningă și să viscolească. La radio s-a anunțat întreruperea circulației trenurilor și a transporturilor în comun. Dacă nu mă prindea concursul în București l-aș fi ratat. În dimineața examenului am plecat din Cotroceni la ora 5 ca să ajung la ora 9 la casa Oamenilor de Știință (în piața Lahovary); mi-au trebuit patru ore ca să străbat trei kilometri. Troienile erau imense, depășeau parterul caselor; locatarii săpaseră tuneluri ca să poată ieși din casă. Se circula foarte anevoios, doar pe câte o pârtie strâmtă pe mijlocul străzilor, care trebuia refăcută de fiecare trecător deoarece viscolul retroienea drumul. (Pentru a avea o reprezentare a iernii năpraznice care se abătuse asupra Bucureștiului, amintesc, în paranteză, că scriitorul Ionel Teodoreanu care decedase în acele zile, a trebuit să fie tras cu o sanie de la domiciliul lui din strada Eminescu până la cimitirul Belu).

Când, aproape extenuat, am ajuns la Casa Oamenilor de Știință și am pătruns în somptuosul hol al scărilor, două femei de serviciu care se aflau la intrare, m-au pironit cu privirea și au făcut o figură speriată. Contrariat, m-am uitat în una din imensele oglinzi care ne înconjurau și am observat că jumățile superioare ale urechilor mele erau albe ca varul iar jumătățile inferioare, roșii-violacee: degeraseră! cele două femei nu m-au lăsat să pășesc mai departe, m-au ținut în spațiul mai răcoros din preajma intrării și au adus de afară zăpadă cu care mi-au pus cataplasme pe urechi. M-au ținut așa vreo

jumătate de oră și bine au făcut; datorită asistenței lor “calificate” am scăpat de efectele grele ale degerării și nu am rămas decât cu o descuamare fină a urechilor timp de vreo două-trei săptămâni.

Și astfel am intrat în concurs, care a început la ora 10 cu fiziologia: profesorul Nasta a conversat cu mine pe teme de actualitatea din fiziologie, vorbind mai mult el decât mine, ca și cum el ar fi fost candidatul. Pe la ora prânzului a urmat limba străină - franceza - din nou o conversație, dusă de data aceasta mai mult de mine despre viața și opera autorului meu preferat de atunci: Anatole France. După amiază, a treia și ultima probă, cea mai antipatică, atât prin temă - marxismul - cât și prin examinator, tovarășa profesoară universitară Chivu, soția primului ministru Chivu Stoica. Aceasta, o femeie cu figură dușmănoasă, vorbind o limbă româno-idiș-rusă, greu de înțeles, a făcut tot efortul să mă încurce dar nu a reușit. A doua zi s-au și afișat rezultatele: eram declarați admiși cu “foarte bine” doi candidați: doctorul Bogdan de la Sibiu și cu mine. Deveneam aspirant al Academiei RSR (deoarece conducătorul științific M. Nasta era academician) cu dreptul de a avea câte o lună de concediu de studii pe an, timp de trei ani și acces la Biblioteca Academiei, și obligația de a susține, în următorii trei ani, cinci examene: specialitatea principală (fiziologia), specialitatea secundară (am ales pediatria), marxism-leninismul, limba rusă și o limbă străină (ca și cum limba rusă ar fi fost limba maternă). După cele cinci examene încă doi ani pentru susținerea lucrării de “dizertație”. Aveam de-acum înainte, cel puțin cinci ani de preocupări ”științifice” dirijate, dintre care nu toate agreabile.

Deoarece vremea se menținea nefavorabilă și circulația trenurilor, care fusese reluată, era încă anevoioasă, cu mari întârzieri, m-am gândit să folosesc tot

timpul de o săptămână acordat pentru participarea la concurs și deci să mai rămân două zile cu părinții și în același timp să mai trec pe la Ministerul Sănătății. La Minister am obținut câteva aparate pentru labortor, între care o balanță analitică și o centrifugă mai performantă decât cele pe care le aveam și am izbutit să-l conving pe directorul - doctor Bula pentru ideea care îmi venise, după terminarea amenajărilor interioare ale sanatoriului și anume: să întreprindem demersurile pentru unirea celor două pavilioane din incinta principală printr-o construcție intermediară de trei-patru nivele. Între cele două pavilioane era o suprafață construibilă de 9 pe 7 metri; la primul nivel (parter) aş fi vrut să realizez o magazie încăpătoare pentru alimente și pentru materiale consumabile, de care aveam mare nevoie; la al doilea nivel: culoare care să sistematizeze circulația interioară a sanatoriului și să creeze spațiu suplimentar pentru radiologie, bronhologie și explorări funcționale; la al treilea nivel, comunicarea între secția a III-a și a IV-a, o cameră de gardă și o bibliotecă a medicilor și la al patrulea nivel (facultativ) o sală de ședințe. Expeditiv ca totdeauna, Bula m-a condus la serviciul de Arhitectură al Ministerului unde m-a prezentat șefului serviciului, inginerul Kreindler și arhitectei Constantinescu, o foarte tânără și foarte drăguță persoană, la propriu și la figurat. Cu toții au îmbrățișat ideea mea dar pentru a-i mări și grăbi fezabilitatea au opinat pentru o abordare pe etape. În primă etapă să solicităm aprobarea pentru parter, adică pentru magazie, existând posibilitatea ca, încă din semestrul al doilea al acestui an să se aloce credite din restructurarea planului de investiții. Ei, adică Serviciul de Arhitectură, vor avea grijă ca, făcând planul pentru magazie, să prevadă o structură de rezistență capabilă să suporte supraetajarea. M-am declarat mulțumit și m-am

întors la Braşov, satisfăcut de cele două obiective bifate: aspirantură şi clădirea interpavilionară.

Mă aştepta Beatrice, viitoarea mămică, parcă mai drăguţă ca oricând; după ce, cu câteva luni înainte trecuse printr-o pasă mai proastă, o chinuise un herpes trenant, slăbise şi se palidase, acum era din nou rumenă şi uşor rubicondă; îi pria noua stare fiziologică. Împreună, de degeţel, am păşit de a doua zi în sanatoriu unde ne aşteptau probleme curente şi mai puţin curente. Administratorul Slăvoacă descoperise că Spitalul regional era dispus să caseze un autocamion, pe care îl cercetase împreună cu un şofer priceput din Schei, Moroianu, care era soţul uneia din lenjerele noastre. Amândoi ajunseră la concluzia că autocamionul mai putea face faţă câţiva ani şi ca urmare, după câţve zile, pe baza unor cereri şi formalităţi pe care le-am semnat, maşina condusă de Moroianu, cu rateuri şi poticneli, a realizat performanţa de a ajunge până sus, în curtea sanatoriului. Vehicolul mi s-a părut un hârb dar şoferul mi-a făcut o impresie foarte bună şi am fost foarte încântat să-i iscălesc decizia de încadrare. Zilele şi săptămânile care au urmat, de dimieaţa până noaptea târziu, Ghiţă Moroianu a trebăluit la autocamion, a făcut numeroase drumuri la atelierele şi garajele instituţiilor unde mafia lui scheiană îi dădea acces şi cu munca lui migăloasă, cu piese procurate, cu strunjiri, frezări şi sudări, a transformat hârbul într-un mijloc de locomoţie demn de încredere.

Pe la jumătatea lui Martie, Kraindler şi arhitecta Constantinescu s-au ținut de cuvânt şi împreună cu un topometru, au venit la Braşov. I-am cazat trei zile la secţia a V-a timp în care au făcut releveul şi au luat toate datele necesare întocmirii planurilor magaziei interpavilionare. Au plecat asigurându-mă că vor susţine cauza noastră şi

că mă vor înștiința când va fi momentul includerii în planul de investiții.

Cam în aceleași zile au sosit doi reporteri dela săptămnalul central de profil, “Muncitorul Sanitar”. După ce mi-au cerut permisiunea, au început să colinde prin sanatoriu, să întrebe personalul și copiii internați, să facă fotografii în interior și în exterior și, în final să mă intervieveze și pe mine. După o săptămână, la 21 martie, a apărut un articol foarte elogios, intitulat “Cu dragoste și grijă părintească”. Acest articol, împreună cu impresiile celor ce ne inspectau din Ministerul Sănătății și din organizațiile obștești (inclusiv susținătoarele noastre din CSS) și cu probabil opinii măgulitoare ale unor părinți mai influenți, au început să ne creeze un început de faimă chiar și numai după un an și jumătate dela nașterea sanatoriului. Se spulberaseră nădejtile celor care credeau că vom, eșua și că sanatoriul va putea fi preluat pentru adulți sau alte destinații; în locul lor se dezvoltau probabil alte forme de inamicție, mai oculte dar mai răspândite izvorâte din invidie. De Ziua Copilului, la 1 iunie (1954) în aproape toate ziarele centrale și locale, în articole de fond, se evidențiau pe țară câteva instituții de copii, printre care și sanatoriul nostru. Cu acea ocazie am primit una din primele insigne de “Evidențiat în munca medico-sanitară” (pe care, peste câțiva ani am mai primit-o încă odată, concomitent cu Beatrice. De ordine și medalii nu putea fi vorba; nu aveam dreptul să “aspir” la ele din cauza dosarului de cadre.)

Pe la începutul lunii Mai, Beatrice s-a dus la Arad pentru câteva zile, să-și vadă mama. A avut surpriza să o găsească veselă, deadreptul fericită, pentru că îi parvenise zvonul iminentei “eliberări”. În euforia acestui zvon se apucase să facă o scuturătură generală și să pună în ordine toată casa în vederea venirii veneratului ei soț. Pentru

aceasta nu concepea niciun ajutor străin, nici chiar al propriilor copii. Într-o dimineață, câțărându-se pe niște scaune suprapuse pentru a da jos niște draperii și perdele, s-a dezechilibrat și a căzut, rămânând întinsă pe parchet, cu dureri mari. Beatrice, care era în camera alăturată, a fost imediat lângă ea, și-a dat seama de gravitatea situației, a imobilizat-o și a alertat telefonic colegii ortopezi care au reacționat prompt; au transportat-o la spital, i-au făcut radiografii și au precizat existența câtorva fracturi și fisuri ale coloanei vertebrale, la mai multe nivele, inclusiv cel cervical. Drept urmare au pus-o într-un aparat gipsat extins dela cap până mai jos de coccis. Biata mea soacră arăta, după cum mi-a descris Beatrice, ca o broască țestoasă, în carapacea ei de gips, care-i înconjura tot trupul și din care nu-i ieșeau decât capul și cele patru membre. În asemenea hal de invaliditate, cu dârzenia care o caracteriza, a refuzat să rămână în spital și în aceeași seară s-a întors acasă; după două-trei zile a expedit-o pe Beatrice și sfidând toate indicațiile medicale s-a reapucat de treabă.

După mai bine de o lună zvonul eliberării s-a adevărit. Într-o dimineață de început de Iulie, pe la vremea prânzului, în București, în apartamentul din Uranus al inginerului Xeno Leahu, unchiul lui Beatrice, s-a auzit soneria. Gic, nepotul lui Xeno, care pe timpul studenției sale la Arhitectură, locuise acolo, s-a dus să deschidă ușa și a dat peste o persoană necunoscută, sugerând un vagabond: un individ sfrijit, palid, neras, îmbrăcat jerpelit, cu haine de împrumut, cu un pantalon prea larg, petecit și un sacou prea strâmt, pătat, cu o bască soioasă pe cap și cu niște “teniși” ruși în picioare, “individul” avea totuși o anumită semeție și căldură în privire, care împreună cu primul cuvânt rostit, a dus la identificarea personajului: ”Unchiul Cornel!” Exclamația

lui Gic a răsunat în tot apartamentul și într-o clipă au năvălit în vestiar unchiul Xeno, tanti Steluța, soția lui, Sandy, fiul lor și Mia, sora lui Gic. Pupături și bucurie cu lacrimi, cât cuprinde o astfel de împrejurare. Nu l-au descusut prea mult despre istoria celor doi ani de detenție deoarece și-au dat sesama că este un subiect în care, "împricinatul" preferă tăcerea. Nu au obținut dela el decât că a ieșit fără cazier, fără condamnare ci doar cu mențiunea "reținut pentru cercetări" și cu indicația de a fi reîncadrat în muncă. I-au pregătit dușul, sculele de bărbierit, au scotocit dulapurile și au încropit o vestimentație decentă, l-au hrănit cu măsură, cu prudență, și apoi seara, l-au însoțit la gară, deoarece "Unchiul Cornel" ținea să ajugă cât mai grabnic la Arad.

Cum a decurs întâlnirea de la Arad între "consoți" nu am de unde să știu dar este ușor de presupus dragostea și bucuria nețărnută umbrită parțial de invaliditatea (temporară) a consoartei.

Este sigur că printre altele s-au conturat și planurile de viitor. Au hotărât împreună să se despartă din nou pentru vreo lună-două, ea nefiind deplasabilă iar el impunându-și un stagiul la distanță, în care să nu ia legătura cu mediul arădean spitalicesc, stagiul în care să-și recapete forma de dinainte, adică să se reîntrezeze fizic și să-și umple lacunele acumulate în cei doi ani, în informația medicală de specialitate. Drept care, după trei zile a venit la noi la Brașov. L-am întâmpinat cu toată căldura și i-am creat condițiile solicitate în "garsoniera noastră dublă": o semi-încăpere cu un pat și cu o masă de lucru.

De a doua zi s-a apucat să conspecteze revistele medicale pe care le aveam în casă. Apoi am început să-i aduc de jos, din sanatoriu, colecțiile celor patru reviste străine la care eram abonat (între care, "La semaine des Hospitiaux" și "La pediatrie Lyonnaise") și cele șapte

reviste românești ale USSM, pe specialități. După două-trei săptămâni le epuizase și a trebuit să recurg la împrumuturi de reviste și cărți de la biblioteca regională a "USSM". Treceau săptămâni și doctorul Radu, cufundat în lectură, nu ajungea să scoată nici nasul afară, în natura atât de îmbietoare a Warthe-lui. În momentul în care "am îndrăznit" să-l atenționez în acest sens, mi-a răspuns destul de ritos că, în toamnă își va relua activitatea și până atunci va trebui să fie pus la punct cu ultimele noutăți, ca să nu-și deziluzioneze colaboratorii.

Singurul lucru pe care l-a acceptat a fost să coboare în sanatoriu, să facă cunoștință cu colegii noștri, să participe la colectivele noastre săptămânale de referate și cazuri noi și cu această ocazie să reia legătura cu pacientura infantilă, făcând vizite pe secții, cu predilecție în secția de carantină, condusă de fiica lui. Această legătură dintre doctorul Radu și sanatoriu a fost bilateral benefică. Noi, cei din sanatoriu, ftiziopediatru, de formație preponderent ftiziologică aveam unele deprinderi de orientare pediatrică. Or, tocmai această orientare pediatrică ne-o inducea doctorul Radu în conduita diagnostică și terapeutică. Îmi amintesc destule situații, din care ilustrez cu un singur caz: Erika Monis, o fetiță de 13 ani, se internase de câteva zile cu o tuberculoză foarte gravă, bronho-pneumonică, survenită pe un organism profund tarat din prima copilărie, cu mari modificări patologice: o subdezvoltare staturală (nanism) și o supradezvoltare ponderală (obezitate), cu un abdomen imens, ocupat în întregime de un ficat extrem de voluminos. Dela prima examinare, doctorul Radu a precizat: acesta este un sindrom Mauriac. Era un diagnostic deosebit de rar, care se întâlnește la câțiva ani odată (sau niciodată), diagnostic la care am fi ajuns probabil și noi, dar după săptămâni de căutări în literatura de specialitate.

Săptămânile treceau, reîntremarea fizică și psihică devenea evidentă, chiar și fără ieșirea în natură. În acest interval, socrul meu s-a bucurat și de vizita câtorva foști colaboratori care se formaseră la școala lui și care se răspândiseră în toată țara: doctorul Dorca, directorul Spitalului de copii din Brașov (fost secundar timp de opt ani la Spitalul din Arad), doctorul Milotă din Craiova, doctorul Boroș din Ploiești și alții. Pentru a-l familiariza cu societatea noastră, am organizat în cinstea lui, o reuniune la Restaurantul Warthe, cu participarea celor mai apropiați prieteni și cunoscuți din oraș, în majoritate medici. Cam acesta a fost programul pe care a acceptat să i-l facem și care se apropia de sfârșit.

În aceste prime două luni petrecute la noi, am început să-l cunosc pe socrul meu și mi-am dat seama că este o personalitate ieșită din comun. În existența mea am avut ocazia să cunosc mai de aproape pe câțiva “oameni mari”, dintre care unii, pe măsură ce m-am apropiat de ei, s-au micșorat, și au pierdut din dimensiunea prestabilită de notorietate națională. Cu doctorul Radu lucrurile s-au petrecut invers: cu cât m-am apropiat mai mult, cu atât a crescut mai mult.

L-am cunoscut în toate ipostazele și nici una nu m-a deziluzionat ci dimpotrivă. Și în intimitatea vieții de familie, în halat și papuci, acest fiu de țăran avea în orice moment o distincție de domn. În gesturi, în discuții totdeauna măsurat. Chiar când era contrariat de interlocutor sau de tema în dispută nu l-am văzut niciodată ieșindu-și din fire. Parcă număra în minte până la treizeci ca apoi să-și spună părerea care totdeauna venea cu greutate. Era binevoitor și prevenitor dar nu conciliant de oportunitate și nici pe departe umil. Dimpotrivă dacă făceai foraje în caracterul lui sau asociai succesiuni de evenimente din viața sa, dădeai de elemente structurale de orgoliu și de

ambiiție dar numai în măsura în care acestea pot fi pozitive. În ambițiile lui nu știu să fi călcat nimic în picioare, nu a trecut peste alții; dimpotrivă s-a lăsat prejudiciat de fair-play-ul său natural. Două situații sunt grăitoare în acest sens: prin anii '30 a fost invitat de profesorul Iuliu Moldovan, corifeu al Universității clujene, să preia catedra de pediatrie devenită vacantă. Doctorul Radu a refuzat considerând că doctorul Axente Iancu este mai îndreptățit întrucât acesta îi fusese șef în nu știu ce stagiul clinic din timpul studenției; în acest fel Axente Iancu a devenit profesor. O situație similară a fost și în anii '40, la înființarea Facultății de medicină din Timișoara când i se făcuseră formele pentru numirea ca profesor de pediatrie, pe care le-a refuzat dându-i prioritate pediatriului timișorean Corcan căruia îi recunoștea state de serviciu îndelungate în orașul de pe Bega.

Trăsătura esențială a vieții sale a fost modul în care a înțeles să-și exercite profesia; o putere de muncă uriașă din zori până în noapte, zeci de ani în șir, dedicată copiilor bolnavi, soldată cu zeci de mii de copii vindecați (marea lui satisfacție), fără nici un profit material. Este edificator că după o viață îndelungată de muncă, din care jumătate în condițiile societății capitaliste, nu a căutat posibilitatea să-și cumpere nici măcar o garsonieră.

Din convorbirile noastre cât și din ceea ce am mai aflat, rezultă că pe lângă copilul bolnav a mai fost preocupat de două aspecte medico-sociale: problema mamei și copilului și problema familiei, legându-și numele de o serie de instituții și acțiuni normative în sfera respectivă. Aceste preocupări ca și valența managerială relevată de organizarea celui mai izbutit spital de pediatrie al țării din acea vreme, au făcut ca obștea (și nu forurile politice) să-l desemneze ca primar al Aradului în două din momentele în care guvernanții nu se sprijineau pe o pepinieră proprie de

partid: prin 1933 sub guvernarea lui Iorga și în 1941, sub regimul antonescian, sub același regim fiind promovat apoi ca Secretar General al Consiliului de Patronaj, (consiliu axat tocmai pe problemele lui sociale predilecte).

Aveam în fața mea un om care se născuse să-și trăiască viața și să și-o sacrifice pentru societate și pe care societatea îl pusese acum la zid. M-a contrariat profund când am aflat că printre acuzele care i-au determinat detenția a fost și faptul că, în timpul catastrofalelor inundații ale Mureșului din 1941, când un întreg cartier muncitoresc din Arad era sub apă, doctorul Radu, care era primar în acea vreme a luat asemenea măsuri încât a stârnit recunoștința muncitorimii în locul revoltei scontate, a cărei izbucnire o dorea Partidul comunist și că deci, cu consecvență doctorul Radu ducea luptă anticomunistă.

Discutam cu socrul meu și mă indignam împotriva nedreptății strigătoare la cer și el mă tempera: „Așa sunt revoluțiile. Si Lavoisier a fost ucis în timpul revoluției franceze“. Am învățat și dela el să nu mă mai revolt dar să nu uit niciodată că peste două milioane de români au fost închiși fără nici o vină în timpul comunismului, din care aproape o jumătate de milion a murit în temnițe și la Canal, între aceștia numărându-se și cei mai buni compatrioți ai noștri.

Astfel de discuții am avut atunci imediat după eliberare și multă vreme după aceea, discuții a căror temă nu-i făcea plăcere și pe care în cerc mai larg, le evita.

În aceste două luni doctorul Radu, “își încărcase bateriile” și devenea nerăbdător să-și reia activitatea. Începuse să facă tot mai dese aluzii la plecare. Această plecare urma să coincidă cu începerea concediului de maternitate a lui Beatrice, hărăzit de noi să se petreacă la Arad.

VIII. Nașterea

Conveniserăm cu toții ca nașterea și primele trei luni de viață ale copilului nostru să se petreacă la Arad. În perioada de maximă receptivitate pentru tuberculoză, copilul ar fi fost astfel sustras influențelor nocive ale mediului sanatorial de la Brașov, nașterea ar fi fost asistată de un colectiv foarte competent și foarte apropiat de tatăl lui Beatrice iar Beatrice și copilul ar fi avut parte de ajutorul nețărmurit al hiperdevotatei mame și bunici din Arad.

Pe la jumătatea lunii August (1954) începeam să ne pregătim pentru plecare. Puștiul dădea semne tot mai evidente că dorește să răzbată în viață. De mai bine de trei luni ne făcuserăm obiceiul ca Duminicile să mai lenevim în pat pentru a comunica cu “ăl mic”; Beatrice mă puneă să-i palpez abdomenul ca să simt șuturile tot mai puternice pe care năzdrăvanul ni le transmitea. Era clar că sorocul ieșirii în lume devenea iminent.

Tocmai în acele zile am primit telefon dela arhitecta Constantinescu prin care mă invita să vin urgent la Minister deoarece creditul de investiție pentru construcția magaziei interpavilionare se aprobasă în principiu și nu mai era nevoie decât de niște angajamente și semnături ale mele. I-am răspuns că plec cu primul tren și i-am comunicat acest lucru și lui Beatrice. Beatrice a reacționat plină de revoltă. A urmat o discuție violentă în care, în esență, mă acuza că, încă odată, și mai ales acum demonstrez că pentru mine căsnicia, familia, este pe planul al doilea și că primează sanatoriul. Nu m-am

străduit prea mult să-i combat opinia. Socrul meu asista la discuție dar nu a intervenit; îl simțeam însă că mă dezaprobă. Menținându-mi hotărârea am plecat la București.

A doua zi am fost la Minister. Am primit aprobarea și formele de creditare și am semnat angajamentul să consum integral fondul alocat până la sfârșitul anului. După două zile eram înapoi la Brașov, cu intenția să mă reinserez în programul familial. Când am ajuns acasă nu am mai găsit pe nimeni. M-am interesat la colocatari, care, cu răceală și chiar cu o anume ostilitate (mai ales doamna Saru) mi-au spus că “doamna doctor cu tatăl dânzei au plecat ieri la Arad”. Am revenit în locuința noastră. Rotindu-mi privirile, am găsit pe fosta masă de lucru a socrului meu, câteva rânduri scrise de el, prin care, lapidar, îmi anunța plecarea și atâta tot; nimic din care să rezulte că mă așteaptă. Alături era o cerere a lui Beatrice prin care solicita aprobarea concediului legal pe anul în curs cumulat cu concediul de maternitate (o durată de aproape patru luni!). M-a apucat o furie turbată. Am început să circul prin toată încăperea, să vorbesc singur, să gesticulez; mi-am promis atunci, solemn, că nu le voi da nici un semn de viață toate acele patru luni.

Din ziua următoare furia s-a transformat într-o încrâncenată, năvalnică activitate. De dimineață până seara târziu eram în sanatoriu sau cu demersuri în oraș iar nopțile îmi erau agitate, insomnice sau cu coșmaruri. Fumam enorm, beam cafele cu nemiluita.

Obiectivul principal pe care mi-l găsisem pentru a traversa această perioadă grea din viața noastră, era construcția dintre cele două pavilioane. Aveam credite și planurile tehnice și o scadență obligatorie: sfârșitul anului, adică patru luni și zece zile. Nu aveam constructor și știam că, în semestrul al doilea, de regulă, capacitatea

întreprinderilor este ocupată. Am făcut două tentative care s-au soldat cu refuz. Atunci am aflat că la Trustul local de construcții s-a schimbat conducerea și au fost aduși manageri mai operativi. Între aceștia era și un bun cunoscut al meu, arhitectul Puiu Secăreanu.

Pe Puiu Secăreanu îl cunoscusem în timpul stagiului meu de secundariat de la Stejeriș-Brașov, din 1946-48. Era un tânăr (cu unul sau doi ani mai mare decât mine) foarte chipeș, cu foarte mult umor și cu o vivacitate ieșită din comun, care îl făcea cluul reuniunilor și petrecerilor noastre ce se țineau lanț în casele cu fete de măritat ale Brașovului de pe atunci. Între timp, ca arhitect nu se prea afirmase: lucrări nu prea numeroase, dintre care unele, ca de exemplu reamenajarea cabanei arse de la Băbărunga, mi s-au părut cam kitsch.

În schimb și-a găsit vocația ca și constructor: priceput, foarte dinamic, foarte organizat, parolist, eficient. Așadar m-am decis să apelez la el.

M-a primit cu căldură prietenească, fără ifose de șef, m-a ascultat atent, a examinat planurile pe care i le adusesem și în concluzie mi-a spus: "Noi, posibilități de a prelua lucrarea în acest moment al anului, nu avem. Totuși pentru prietenia care ne leagă, lasă-mi în seara asta planurile să le mai analizez și mâine dimineață urc la sanatoriu să văd la fața locului despre ce este vorba și să vedem ce este de făcut".

A doua zi s-a și prezentat. După o cafeluță și câteva bancuri în care era neîntrecut, a făcut o evaluare "ochiosopică" și a conchis: Eu pot să-ți trimit o echipă sau chiar două de zidari și fierari-betoniști, îți pot asigura ciment și balast. Nu am muncitori necalificați pentru săpături și transporturi cu roaba și îmi lipsesc unele materiale ca fier-betonul și faianța". Într-o clipă, cunoscându-mi colectivul am spus: «Munca necalificată o

asigur eu iar pentru materiale ne vom zbate și tu și eu”. Asigurându-ne reciproc că, în aceste condiții, lucrarea va fi gata până la sfârșitul anului am încheiat convenția printr-o francă strângere de mână. Cu târnăcoapele, cazmalele, lopețile și roabele pe care le aveam și pe care ni le-a mai completat și Puiu Secăreanu, am deschis șantierul încă de a doua zi. Cu mine primul, cu târnăcopul în mână, pentru a-i antrena pe cât mai mulți din salariați, unii nedormiți, rămași din tura treia, am început lucrul. Pe locul unde urma să se ridice construcția dintre cele două pavilioane era un tăpșan cu iarbă, povârnit, pe care trebuia să-l reducem la cota zero. După aprecierile lui Secăreanu era necesar să dislocăm prin săpături și transport cu roaba, aproximativ 250-300 metri cubi de pământ și, să sperăm cât mai puțin, de stâncă. Până seara decopertasem stratul de iarbă pe toată întinderea și excavasem peste zece metri cubi de pământ. Desigur că lucrurile nu vor decurge cu același randament și în zilele următoare dar lucrarea avansa zi de zi. Șantierul era animat timp de 10-12 ore pe zi de munca a 20-25 sarariați din toate cele trei ture, fiecare din noi având obligația ca în primul rând să asigurăm sarcinile de serviciu și în al doilea rând să venim la “muncă voluntară”.

Pentru starea mea de spirit familiară pe care o trăiam, această muncă era salutară. Plecam disdedită în serviciu și apoi pe șantier și ajungeam foarte târziu, seara, sleit, aruncându-mă în pat, adeseori nedezbărat. De cele mai multe ori somnul nu venea și gândurile mă năpădeau; fie treaz, fie în visele somnului eram stăpânit de imagini care prefigurau suferințele lui Beatrice pe patul maternității sau de chipul angelic al băiețelului sau fetei ce va să vie. De prin 3 septembrie nu am mai rezistat și am început în fiecare seară să dau telefon la Arad. Primele trei seri nu a răspuns nimeni. În a patra

seară a răspuns soacra mea, care, când mi-a auzit glasul, a închis aparatul.

Același lucru și în următoarele două-trei zile până când în seara de 9 septembrie, am dat peste Nelu, fratele lui Beatrice. Acesta, care deobicei era locvace și jovial, de data acesta, destul de morocănos și de scurt mi-a spus că “Lichi (așa o numeau ei în familie pe Beatrice) are un băiat” (M-a bucurat foarte mult vestea, dar m-a contrariat formularea). “Nașterea a fost foarte grea. Copilul este bine. Beatrice încă suferă dar este în refacere “. Cu asta a încheiat convorbirea, lăsându-mă pradă gândurilor. Eram tentat să-mi încălc angajamentul și să plec de îndată la Arad. Mă reținea ostilitatea manifestată de cei de acolo, riscam să nu fiu primit. M-am hotărât să mai amân câteva zile și să caut să restabilesc o brumă de relații prin telefon, dar nici pe această cale nu înregistram progrese. Zilele treceau cu muncile istovitoare pe șantier iar nopțile adormeam târziu imaginându-mi-l pe băiețelul nostru și frământându-mă pentru riscurile pe care le-ar mai putea avea sănătatea lui Beatrice.

În ziua de 14 septembrie, îmi amintesc cu precizie data, am fost chemat de pe șantier ca să fac internarea unui copil; era un băiat de vreo zece ani, foarte spălățel, însoțit de tatăl său, un inginer din Hunedoara, unul din directorii Combinatului siderurgic de acolo. Din discuțiile marginale directorul hunedorean a ajuns să mă întrebe dacă nu ar putea să ne ajute cu ceva, în cadrul lucrării pe care o întreprindem. Era o șansă unică: “Fier-beton!” i-am spus. “Nici o problemă. Dați-mi planurile să văd din care vă trebuie”. Și-a notat dimensiunile și mi-a spus că, din ziua următoare, putem veni să-l ridicăm.

L-am mobilizat pe șoferul Ghiță Moroianu și a doua zi am plecat la Hunedoara, cu răbluța noastră de autocamion. Directorul, care nu se înapoiase în uzină

decât de câteva ore, luase deja măsuri și colacii de fier beton ne așteptau pe rampa unei magazii; de asemenea o serie de utilaje pentru atelierul mecanic și câteva piese de schimb pentru autocamion. Era după amiază și intenția mea era să folosim noaptea pentru drumul de întoarcere. De aceea, cu înfrigurare, fără să mai așteptăm ajutoare din partea uzinei, m-am apucat să car împreună cu Moroianu și cu magazionerul, colacii de fier. Deși distanța dintre rampă și mașină nu era decât de 2-3 metri, efortul era foarte mare și, la un moment dat am simțit o durere atroce, ca de lamă de cuțit înfiptă în măduva șalelor. Am rămas înțepenit în poziția încovoiată în care mă găseam; cea mai mică mișcare mă fulgera cu o nouă împunsătură de lamă de cuțit. Cu mari chinuri Moroianu și magazionerul m-au lungit pe jos, lângă mașină. Nu mi-am dat seama când în jurul meu, s-a strâns o mulțime de oameni. Între ei a apărut și unul cu halat alb, medic sau asistent, care s-a dus să-mi aducă pastile analgezice și apoi să-mi facă o infiltrație lombară cu novocaină. După vreo oră, durerea s-a mai calmat puțin. Între timp a sosit și directorul și alți doi medici. Cu toții au insistat să mă interneze în spitalul combinatului sau măcar în apartamentele lor de oaspeți. Am refuzat categoric; am așteptat să se încarce toată marfa primită cadou din partea Combinatului și, în chinuri suportabile, pe brațe, am fost urcat pe locul din dreapta șoferului.

Cum au fost cele 8 ore de mers în noapte, este greu de descris. Durerile, în pusee hiperacute, au revenit. Am avut momente aproape de leșin, care-l făceau pe Moroianu să intre în panică și să apese la maximum pe pedala de accelerație. Am ajuns în sanatoriu când se lumina de ziuă și când cei din tura întâia intrau în serviciu. M-au luat cu o targă improvizată și m-au dus în cabinetul meu. La indicația mea s-a adus un pat

chirurgical cu poziție reglabilă, care a fost plasat în mijlocul cabinetului și acolo am rămas ținut timp de cinci săptămâni. În tot acest timp, toate insistențele colaboratorilor din sanatoriu și ale medicilor de diverse specialități veniți să mă consulte au rămas zadarnice. Acceptam tratamentele lor, medicația antalgică, infiltrațiile, acupunctura, dar nu și internarea în alte spitale. Vroiam să rămân acolo, în sanatoriu, la câțiva pași de șantierul pe care trebuia să-l impulsionez cu propria prezență.

Îmi puteam duce o bună parte din activitatea de conducere a sanatoriului, inclusiv colectivele medicale pe care le întruneam aproape zilnic, deoarece lungit în pat, îmi găseam poziția în care nu aveam nici o suferință; doar când făceam o mișcare eram fulgerat de dureri atroce. Neavând încotro, eram mulțumit de felul cum decurgeau lucrurile. Prin cele două ziduri care mă despărțeau, auzeam freamătul șantierului, vocile “voluntarilor”, loviturile de târnăcop, scârțâitul roabelor. Aproape în fiecare oră mi se comunicau progresele și dificultățile ivite: încă un metru cub excavat; în colțul din stânga a început să se dea de piatră, până diseară o treime de săpătură va fi gata... Era clar că elanul de muncă al tovarășilor mei nu flectase. Probabil că invalidarea mea îi stimula, îi obliga.

Seara, când activitatea pe șantier înceta iar pe secție se domolea, reveneam cu gândurile la Arad. Doamna Saru, asistenta șefă, care se apropiase sufletește de Beatrice, a avut inițiativa ca, fără știința mea să dea telefon și să vorbească cu ea. A aflat unele detalii despre naștere, de-a-dreptul înfricoșătoare, pe care în bună măsură mi le-a tănuțit. În același timp, doamna Saru i-a povestit și despre pățania mea cu coloana vertebrală. Probabil acest lucru a înmuiat puțin sentimentele arădene,

astfel încât la următorul telefon pe care am izbutit să-l dau, Nelu a redevenit comunicativ și chiar și Beatrice a ținut să-mi spună câteva cuvinte. Relațiile se restabileau, convingere întărită cu fiecare nouă convorbire telefonică.

Totodată devenea tot mai imperioasă dorința de a ajunge la Arad. Mă împiedica însă imobilitatea pe care mi-o dădea hernia de disc. După o lună de stat la pat, o mică ameliorare se schița dar eram departe de rezolvare. Atunci, radiologul spitalului Mârzescu din localitate, doctorul Răduleț, mi-a făcut o vizită-consult și mi-a propus să-mi facă niște ședințe de radioterapie. Deși, în principiu, eram refractar la ideea acestei proceduri întrucât presupunea și unele riscuri, exasperat de ineficacitatea tratamentelor pe care le făcusem, am acceptat. A doua zi cu o ambulanță, m-am transportat la Spitalul Mârzescu și am făcut o ședință de Roentgen. Chiar după prima ședință, ameliorarea a fost remarcabilă. Am repetat deplasarea și în zilele următoare și după șapte ședințe eram vindecat (Vindecat de criza din 1954, nu și de hernia de disc, care îmi va reveni prin crize asemănătoare de aproximativ o lună, an de an, până în 1990). Astfel, în prima zi în care am devenit deplasabil, adică la 7 noiembrie, am luat rapidul spre Arad.

Reîntâlnirea a fost întrucâtva stânjenitoare, cu reticențe și stângăcii firești de ambele părți. Nu am avut când să analizez comportamentele pentru că m-am dus glonț să-l văd pe “puști”. Era în brațele mamei lui, de data aceasta o adevărată madonă, frumoasă, serafică dar palidă și ușor încercănată. Pruncul, zdravănel, mișcăreț, cu ochii instabili care, bineînțeles, din când în când “mă fixau cu insistență recunoscându-mă instinctual” (!). I-am îmbrățișat cu foc pe amândoi de-odată, gata - gata să-l sufoc pe “ăl mic”, care nu a reacționat potrivit ci parcă, chiar i-ar fi plăcut.

Din primele ore am observat că toată viața casei se învârtea în jurul copilului. În mod deosebit mă impresiona bunicuța care, în aparatul ghipsat din cap până în picioare se deplasa cu mari eforturi dar era în continuă mișcare: fierbea lenjeria copilului, biberoanele, pregătea mâncarea lui și a mamei lui, se așeza de zeci de ori pe zi în genunchi, fiind singura poziție pe care i-o permitea gipsul, în fața copilului, pentru a-l spăla, pentru a curăța “auru bunicii”, pentru a-l înfășa sau, pur și simplu pentru a-l privi și mângâia. Își găsea timp să se mai ducă și la Maternitate pentru a obține lapte muls dela lăuzele cu surplus de lactație, deoarece izvorul matern propriu era insuficient. Această ultimă atribuție mai revenea din când în când și socrului meu, lui Nelu, lui Beatrice și chiar și mie cât am fost acolo.

În a doua după-amiază de când mă aflu în Arad, îmi petreceam una din cele mai agreabile sieste, lungit în patul larg al domitorului, alături de Beatrice și cu copilașul între noi. El morfolea și gângurea ceva și făcea mișcări dezordonate din mâini și din picioare, atingându-mă plăcut din când în când. La un moment dat am i-am simțit buzișoarele fierbinți că-mi ventuzează obrazul aflat foarte aproape de el. Cutremurat de bucurie, l-am luat în brațe și am sărit din pat strigând «Beatrice m-a pupat puștiul!» În acea clipă s-a produs în mine o miraculoasă schimbare psihică: s-a născut instantaneu instinctul patern care, până atunci larva sub forma unei afecțiuni domoale. Beatrice a izbucnit în hohote de râs și m-a etichetat cu niște attribute eufemistic cuprinse în sfera naivității. Desigur că puștiul mi-a ventuzat obrazul în căutarea unor rotunjimi de care era foarte pofticios, dar eu cât de medic eram, n-am vrut să-i dau această interpretare prozaică și nici acum, după ani de zile, nu vreau. Acest boțisor de carne a devenit de atunci pentru mine, cel mai frumos, cel mai deștept, cel mai

afectuos copil de pe lume. Nu mai vroiam să mă despart de el; mergeam întruna cu el în brațe, în lungul și în latul camerelor; ieșeam cu el (și cu Beatrice) la plimbare cu căruciorul să mă fâlesc. L-am dus cu noi până și la meci de fotbal pe stadionul UTA atunci când nu avea decât două luni și ceva. Eram subjugat acestui sentiment absolut incomparabil.

Într-una din cele șapte seri petrecute la Arad, la o cină în jurul căreia erau întruniți obișnuiții familiei, actorii și martorii oculari ai nașterii și-au reamintit pentru mine, dramatica desfășurare a evenimentului. Durerile prevestitoare au început în seara de 4 septembrie. Beatrice cu tatăl ei au plecat la Maternitate unde au fost reținuți. A fost anunțat doctorul Vuia, directorul Maternității, care s-a deplasat imediat de acasă. Durerile au continuat toată noaptea și toată a doua zi de 5 septembrie, devenind tot mai intense. Capul fătului “s-a angajat” dar colul uterin nu vroia să se dilate. Urletele lui Beatrice răsunau în toată Maternitatea. Din primele ore ale internării, Beatrice și tatăl ei sugeraseră cezariana dar doctorul Vuia a respins ideia spunând că poziția fătului este cea bună și că parametrii bazinului sunt foarte generoși, întrunind condițiile unei nașteri normale (mai era și un alt motiv pe care obstetricienii evitau să-l exprime: dispoziția politicii sanitare de stat comuniste care descalifica o maternitate dacă depășea proporția de o cezariană la zece nașteri normale). Oricum, acum momentul cezarienei era depășit.

Puzderia de medici și de asistente care roiau în jurul lui Beatrice se străduiau să intervină cu folos. I-au administrat pe cale orală, injectabil sau prin perfuzii toată medicația de care dispuneau pentru dilatarea colului care întârzia să se schițeze. În noapte de 5 spre 6 septembrie situația a devenit critică. Forțele și reactivitatea mamei flectaseră, tensiunea arterială scădea spre 60 mHg, adică

spre limita dela care începe colapsul și, fapt la fel de grav, începeau să apară semne de suferință din partea fătului. Doctorul Vuia, depășit de situație, a trimis după adjunctul lui, doctorul Pop, cu care nu prea colabora cu plăcere. Împreună au convenit să aplice o manevră riscantă și de aceea rar utilizată, doctorul Pop, cu masivitatea lui, apăsând cu toată forța și greutatea pe abdomen și, concomitent, doctorul Vuia încercând să realizeze dilatația manuală a colului, manevră foarte traumatizantă și extrem de dureroasă pentru pacientă. Pe la ora 4 a dimineții de 6 septembrie capul fătului a putut fi cuprins între palmele doctorului Vuia și apoi întregul corp. Puștiul a scos un țipăt victorios și eliberat a început să trăiască extrauterin. O mare ușurare pentru toți. Sleită fizic și psihic, Beatrice a izbutit un zâmbet când i s-a arătat băiețelul, după care părea că vrea să ațipească. La douăzeci de minute după naștere a izbucnit însă o hemoragie foarte puternică ce nu a putut fi stăpânită cu niciunul din mijloacele obișnuite. Rumoare în sală; se trimite urgent după sânge grupa zero (grupă mai rară, căreia îi aparține Beatrice). Tensiunea arterială scade sub 60 mg și apoi dispare. Pulsul nu se mai percepe. Beatrice nu mai apucă decât să-i spună tatălui ei, cu voce stinsă: “Tăticule să ai grijă de copil!. Să-l crești!” și a intrat în comă. În aceeași clipă noul bunic s-a prăbușit leșinat, făcând să trepideze podeaua de mozaic a sălii de naștere. Medicii și asistentele care foiau în sală s-au împărțit în două: unii în jurul doctorului Radu să-l reanimeze și ceilalți în jurul pacientei intrate în comă. Doctorul Vuia, hiperexperimentatul și hipertehnicianul care rezolvase într-o viață, atâtea situații extreme, copleșit de încărcătura emoțională a momentului (prietenui și colegul său, abia ieșit din detenție, leșinat, alături de fiica lui în comă) și-a pierdut cumpătul. A intrat într-o stare de prostrație și a

fost dus de braț și așezat pe un taburet din colțul sălii și acolo a rămas toate orele următoare. După vreo zece minute doctorul Radu și-a revenit în simțire. Pentru oprirea hemoragiei nu mai era decât o soluție: chiuretajul, dar în situația în care se afla pacienta, toți se codeau. Atunci doctorul Nedelcu, recunoscut ca as al chiuretajelor, și-a luat inima în dinți, a făcut intervenția și hemoragia s-a stopat.

Și pentru ca seria riscurilor vitale să fie completă, în zorii zilei de 7 septembrie, când se pregăteau să înceapă transfuziile de sânge, a năvălit în sală sufocat și transpirat de efort și de emoție un tânăr medic hematolog care, printr-o întâmplare fericită, a făcut o ultimă verificare a eșantioanelor și a constatat că se trimisese din greșeală, o altă grupă de sânge. Imediat a luat flacoanele compatibile, s-a urcat pe bicicletă și pentru că distanța dintre centrul de hematologie și maternitate nu este mare, în câteva minute era la locul dramei; a smuls flacoanele care erau în stative și le-a înlocuit cu cele bune, evitând în ultima clipă un accident care ar fi fost neîndoielnic fatal.

În dimineața de 7 septembrie, Beatrice a deschis ochii. Revenea la viață fără să știe prin ce trecuse și surprinsă să constate că este plină de echimoze, ciuruită de înțepături nu numai în vene ci pe tot corpul, în urma nenumăratelor injectări subcutanate. După zece zile, debarasată de tuburile de oxigen și de perfuzii de care fusese dependentă până atunci, Beatrice a hotărât, pe proprie răspundere, să părăsească spitalul și a revenit în mediul familial pentru a-și continua îndelungata convalescență în care am găsit-o și acum, după peste două luni.

Întreaga povestire a acestei drame care s-a petrecut în lipsa mea și pe care deabia acum o auzeam în toată amploarea, m-a bulversat profund și mi-a în crustat

definitiv în suflet sentimentul de culpabilitate pe care nu voi mai vrea să-l mai răscolesc, reamintindu-mi-l.

Cu gândul la băiețelul meu și la mama lui am parcurs tot drumul de întoarcere la Brașov, după care m-am lăsat cuprins de treburile care mă așteptau. Șantierul căpătase o față nouă. Țintuit la pat peste o lună și apoi plecat o săptămână la Arad, nu observasem că însăși configurația locului se schimbase: pământul de săpătură dislocat, aruncat în marginea dinspre vale, lărgise cu câțiva metri platforma din spatele pavilioanelor, așa cum plănuisem; platforma prin tasare, va deveni un loc corespunzător pentru accesul, manevrarea și parcare ambulanțelor și altor autovehicule. Zidarii, fierar-betoniștii și dulgherii lui Săcăreanu lucrau de zor, turnau planșeul, alcătuiau armăturile pilonilor, le înconjurau în cofraje și le umpleau cu mortar. Șapte-opt salariați de ai noștri, mereu alții, erau în continuare prezenți pe șantier, preparau mortarul și îl cărau cu targa. Lucrarea progresa văzând cu ochii, în așa fel încât la sfârșitul lui noiembrie s-a ajuns la turnarea plafonului. Vremea ținuse cu noi. În Decembrie va putea să înghețe și să ningă, fără să ne mai poată împiedeca să continuăm lucrările în interior. Zăpada a venit întradevăr și s-a apropiat și ziua de 22 decembrie când promisesem că voi merge din nou la Arad să-mi aduc “familia” acasă. În ziua plecării am lăsat șantierul în stadiul final: se finisase terasa interpavilionară (care era însăși plafonul magaziei) care înfrumuseța mult aspectul de ansamblu al sanatoriului. Terasa va constitui și unul din locurile predilecte de joacă al copiilor și de spectacol în aer liber, având perspectiva directă asupra scenei prevăzută în Casa de turtă dulce. În interior se terminase faianțarea pereților și se lucra la montarea plăcilor de faianțe pe polițe și la instalația electrică. Privind-o în acest stadiu, magazia părea o hală destinată unui laborator

luxos de cercetări. I-am dat un telefon lui Puiu Secăreanu să-i mulțumesc.

Am plecat la drum spre Arad unde nu am stat decât o zi. În preziua Ajunului de Crăciun, cu un tren de noapte ne-am înapoiat la Brașov: rezervasem un compartiment la vagonul de dormit. În cușeta de jos era Beatrice; alături de ea, într-un coș de nuiiele cu picioare înalte, în care dormise și la Arad, era bebelușul, iar din cușeta de sus îi supravegheam eu, fericit că de-acuma vom fi totdeauna împreună.

În gară ne aștepta administratorul Slăvoacă. El reținuse un taxi cu care am ajuns la baza dealului, la vila Szanto, unde se afla Andras-bacsi cu sania și câțiva din tovarășii noștri de muncă. Am îmbarcat mama și copilul în sanie și noi ceilalți, pe lângă ei, am urcat până la Sanatoriu unde a trebuit să facem un scurt popas ca Beatrice și Mihăiță-mic să primească toate semnele și manifestările de sinceră și profundă afecțiune ale tuturor salariaților aflați în serviciu. Apoi, traversând parcul, urmăream privirile mirate ale Puștiului la vederea Grădinii Zoologice sau a Ciupercii uriașe. Ninge cu fulgi mari când am ajuns la vila noastră, a personalului. Pe terasa dela intrare ne aștepta tehnicianul radiolog Emil Munteanu, care devenise secretar al organizației de partid, doctorul Iulian Georgescu, președintele Sindicatului Sanatoriului, contabilul Saru și toți ceilalți colocatari. Îmbrățișări, pupături, după care pășim în holul vilei. Aici m-a mirat faptul că în loc să găsim deschisă ușa la garsoniera noastră, ni s-a deschis ușa camerei alăturate, care dela înființarea sanatoriului, o hărăzisem ca locuință pentru surori sau infirmiere.

Din pragul ușii, Emil Munteanu, luând un aer grav care să marcheze solemnitatea evenimentului, a spus: "Dom' Director, vă supărați - nu vă supărați, dar întregul

colectiv de salariați a hotărât ca acum, când vi s-a mărit familia să preluați întregul apartament pe care l-au deținut toți directorii de dinaintea dumnevoastră”. Neîndoielnic că m-a impresionat foarte mult acest gest și n-am răspuns nici un cuvând de teamă să nu-mi trădez emoția. Am pătruns în larga încăpere cu Beatrice, cu copilașul nostru și cu toți cei ce veniseră să ne întâmpine. Atunci am descoperit că acelaș “comitet conspirativ de inițiativă” în decursul celor două zile cât am lipsit, a spart zidul dintre cele două camere și a refăcut ușa pe care eu o zidisem cu doi ani în urmă. Aceiași “conspirație” mobilase noua încăpere cu o parte din lucrurile pe care le aveam în garsonieră și instalase în mijlocul ei un mare Pom de Crăciun, împodobit după toate aparențele de Slăvoacă. A fost o mare surpriză și un mare dar pe care l-am primit pentru Crăciunul 1954. Între patul nostru și Pomul de Crăciun am instalat coșul de nuiele - pătucul adus dela Arad.

“Conspirația” a pus la cale și un mic festin, amenajând un bufet cu specialități din “pomana porcului” la care am mai adăugat și noi din proviziile și palinca aduse dela Arad. Am petrecut câteva ore care m-au făcut să intuiesc că în acești doi ani s-a realizat nu numai o investiție funcțională ci un colectiv de peste o sută de oameni care s-au legat temeinic sufletește între ei și care recunosc sanatoriul nu ca un simplu loc de muncă ci ca a doua lor casă.

După ce toți s-au retras, în amurgul zilei de Ajun de Crăciun, am rămas în tihna familiei, cu Mihăiță-mic în brațe, cu Beatrice lipită de mine, stând la fereastră și uitându-ne la fulgii mari care cădeau legănându-se încet peste brazii din vale, învăluind totul în mantie albă. Clopotul grav al Bisericii din Schei din vale răzbătea prin perdeaua de fulgi. O veveriță, nu prea obișnuită privirilor noastre prin partea locului, apăruse pe o ramură golașă a

pinului din fața casei și se sbenguia parcă special pentru a atrage atenția Puștiulețului. Era în acel moment atâta pace în natură și în sufletele noastre încât nu puteam gândi decât la divinitate, la recunoștință, la dragoste, la tot ce e frumos în lume. Era clipa care merită așteptarea de o viață.

IX. Concediu de studii

Dela începutul anului 1955 preocupările noastre au căpătat o latură nouă, esențială: copilașul. Beatrice a terminat concediile de maternitate și odihnă și a trebuit să-și reia activitatea, în sanatoriu, cu dreptul de a urca până acasă de două ori pe zi, pentru alăptare. Tot restul timpului Mihăiță rămânea singur. Nu angajasem o bonă, nu din motiv de economie ci pentru că nu găsisem o persoană potrivită.

Pentru creșterea copilului, Beatrice avea concepții mai spartane decât mine și își propusese să-l călească pe micuț, ținându-l afară în aer liber în fiecare dimineață, oricât de mare ar fi gerul. Cu rețineri lăuntrice, am acceptat și zilnic îmi revenea atribuția ca, înainte de a pleca la serviciu, să scot coșulețul de nuiete pe terasă; Beatrice îl lua pe micuț, îl plasa cu grijă și îl înfodolea bine. Terasa era relativ adăpostită, fiind semi-acoperită iar coșulețul avea și el un coviltir care se împotriva vântului.

Lăsam astfel copilul toată dimineața în grija fetelor dela spălătorie-lenjerie de vis-à-vis care ne-au promis că vor fi permanent cu ochii pe terasa noastră. Dar principalul supraveghetor ne-a făcut surpriza să fie Romi. Acesta era un dulău, o corcitură de lup, însă mult mai mare decât lupii, care se pripășise în sanatoriu înainte de venirea noastră și care pusese stăpânire pe toată curtea. Însoțit de o potaie scundă și prelungă, denumită Zoli, ei patruleau întreaga ogradă de patru hectare “nepermițând” nicio inmixtiune. În apărarea teritoriului, îi văzusem în luptă cu haite de câini solizi pe care i-au doborât sau

alungat, folosind mereu aceeași tactică: Romi cu forța lui, combătea cinstit, mușcând la gât iar Zoli, perfid și pe neobservate, înhățând la picioare.

Dela apariția lui Mihăiță, Romi a simțit că are și altă menire, cel puțin în cursul dimineților când stăpânii nu-s acasă: să le păzească băiatul. Drept care, din prima zi, din prima clipă când a auzit foșnet în coșulețul de pe terasă, fără să-l cheme nimeni, Romi s-a prezentat la datorie, instalându-se pe treptele care dau spre terasă și acolo va rămâne nemișcat, până la venirea noastră, nedând voie nimănui să se apropie. Dar, așa cum am observat, sosind pe neașteptate din serviciu, rolul pe care și l-a asumat Romi nu era de simplu paznic; în zilele cu ninsoare abundentă l-am surprins urcându-se cu etichete din față pe marginea coșulețului, cu mare grijă să nu-l răstoarne și cu limba lui imensă spălând fulgii de nea de pe obrazul copilului.

Aceasta nu era singura abatere dela igiena pe care mi-era dat s-o îndur. Mai multe probleme le aveam cu Beatrice, cu care adeseori ajungeam la ceartă pentru lipsa de precauții profilactice. Lucrând în mediul infecțios exista riscul transmiterii infecției tuberculoase, la care sugarii sunt cei mai receptivi. Mi-era groază mai ales de meningita tuberculoasă, forma cea mai gravă de tuberculoză, care, în vremea aceea era încă, în mare măsură, incurabilă. Aveam atâtea exemple chiar în secția de carantină pe care o conducea Beatrice. Convenisem cu Beatrice ca, în perioada de câteva luni a alăptării să poarte în secție o bonetă specială care să-i acopere tot părul și, ajunsă acasă pentru alăptare, să-și ia din cuierul dela intrare halatul sterilizat, boneta și masca pe care i le pregătisem. De cele mai multe ori Beatrice nesocotea aceste precauții și, la dojenile mele, îmi riposta că ea s-a născut și a copilarit în spital și că, de mică, tatăl ei a

lăsat-o să intre în toate secțiile, inclusiv în cea de boli infecțioase și că nu a pățit nimic. Nu aveam ce face; nu-mi mai rămânea decât să-mi doresc ca soarta să fie la fel de binevoitoare cu Mihăiță cum a fost cu Beatrice în copilăria ei.

Și astfel ne-am reangrenat în viața de toată ziua, în care sanatoriul ne ocupa cea mai mare parte din timp. Este drept că față de programul anterior, au apărut acum câteva reprize pe zi de joacă și alint, mai ales în orele serii, în care eram încântat, nu mai mă săturam, să constat transformările dela o zi la alta, ale înfățișării, ale expresiei figurii, ale mijloacelor de comunicare ale puștiului nostru.

În fiecare dimineață plecam în sanatoriu cu gânguritul lui Mihăiță persistând în urechile noastre, cu încurajările din privirile lui Romi și cu asigurările făcute prin gesturi de fetele dela spălătorie. De cum ajungeam în cabinetul meu, problemele, care se iveau mereu în activitatea de conducere a sanatoriului, desigur că mă absorbeau, dar o fărâmbă de gând rămânea permanent sus, agățată de terasa noastră.

Eram mulțumit să constat că aproape întregul colectiv de salariați se integrase într-un anumit spirit pe care intuitiv am încercat să-l impun și prin exemplu personal: locul de muncă devenea pentru majoritatea dintre noi a doua noastră casă. În această privință, mai multă reținere observasem din partea medicilor, în special a doi dintre ei. Georgescu Emilian, așa cum am mai amintit, avea tulburări serioase de comportament care se dezvăluiau tot mai mult; aproape că nu mai puteam să contez pe el în secția pe care i-o încredințasem, el fiind plecat mai tot timpul în oraș, cu o mapă sub braț și pierzându-și vremea pe treptele Securității, a Comitetului regional sau orășenesc de partid sau UTC, învăluindu-se mereu într-o mantie de mister, de subversivitate, dorind să sugereze o importanță

ocultă. Celălalt medic care mă deziluzionase era Marin Băjenaru, ortopedul, căruia îi dădusem mână liberă să-și organizeze și doteze secția și care, prin interminabilele și deșuchiatele lui șuete nu făcea mai nimic în serviciu și îi împiedeca și pe alții dela treabă. Era clar că trebuia să gălesc o cale să scap de ei, sau, în cazul lui Băjenaru să caut să-l aduc pe drumul cel bun.

Pentru moment însă, în acel început de an 1955 o altă problemă se impusese pe primul plan al preocupărilor: alimentarea cu apă a sanatoriului. Preluasem o instalație depășită ca sistem și uzură, care nu mai făcea față solicitărilor suplimentare actuale (consumuri legate de o capacitate sporită la două sute de paturi, deservită de o sută de salariați). Apa ne venea dela rețeaua stradală de oraș, dela baza dealului și era pompată în sus, la o diferență de nivel de apropape o sută de metri, prin hidrofoare, acționate cu motoare electrice care, suprasolicitate, se defectau adeseori. Mecanicul nostru avea la dispoziție două-trei motoare de rezervă cu care le înlocuia pe cele defecte, dar aceasta presupunea întreruperi periodice ale alimentării cu apă. Exista și riscul unei clacări totale a instalației.

Din acest motiv am luat legătura cu specialiști ai Sfatului Popular pe care i-am adus sus și care au conchis că singura soluție este refacerea instalației pe un alt sistem, nu prin pomparea apei de jos în sus ca până acum ci prin “cădere”, de sus în jos. Pentru aceasta, întrucât “sus” pe dealurile din apropiere nu sunt izvoare care să poată fi captate, este necesar să se facă pe vârful dealului Warthe, un bazin mare, care să fie umplut odată la câteva zile prin pompa de la baza dealului. Sfatul Popular este dispus să proiecteze, să finanțeze și să efectueze lucrarea cu condiția ca sanatoriul să-și asume obligația să

furnizeze apă întregului cartier de pe Dealul Warthe, adică să permită racordarea caselor răzlețe din zonă.

Aceasta însemna, pentru noi să mai angajăm și să mai salarizăm un mecanic în plus, pentru a asigura permanența serviciului la pompe. Am acceptat cu atât mai mult cu cât, în urmă cu câteva săptămâni amânasem o ofertă în acest sens: directorul Sanatoriului Agigea, doctorul Enea Olteanu, mă rugase telefonic să primesc prin transfer pe mecanicul său, Sotir Cetali, de care se despărțea cu greu, fiind “omul cu mâini de aur” capabil să facă orice în materie de mecanică, inclusiv instrumente chirurgicale sofisticate, cromaj, nichelaj, etc; acesta avea o soție, soră medicală de nădejde și o fetiță pentru școlarizarea căreia dorea să se transfere. Anticipând momentul începerii lucrării pentru alimentarea cu apă, i-am dat telefon doctorului Olteanu și l-am întrebat dacă transferul propus mai este de actualitate. Răspunsul a fost afirmativ și peste o lună familia Cetali s-a prezentat la post, aceasta fiind din nou o “mișcare de cadre” benefică pentru sanatoriul nostru.

În cadrul discuției cu oficialitățile pentru perfectarea investiției, am observat pe fețele interlocutorilor mei un zâmbet de neîncredere, ca și când soluția propusă de ei ar fi nefeabilă. Era vorba de o condiție pe care Sfatul Popular mi-o impunea: să-mi iau eu angajamentul să procur materialul necesar lucrării, adică țeva. Or, în acea perioadă aceasta era un material profund deficitar pe toată țara; mi s-a spus că Sfatul Popular al orașului Brașov nu a putut să efectueze o lucrare similară pentru vila de la Predeal a șefului statului, Gheorghiu Dej, tocmai din lipsa țevilor. Cu cutezanța care mă caracteriza și care îmi permisesse printre altele, performanța de a obține șapte tone de conserve de carne în vremea de tristă faimă a “postului festivalului”, am acceptat condiția și am

înscriș-o pe lista obiectivelor proximei deplasări la București.

Acestă deplasare se apropia. Întreaga lună Aprilie urma să mi-o petrec la București, fructificând luna de concediu de studii pe care mi-o acorda noua mea calitate de aspirant al Academiei. Profitând de ocazie, am programat împreună cu Beatrice, să facem botezul lui Mihăiță tot la București, în primele zile ale deplasării. Îndeplineam astfel o mare dorință a părinților mei care nu-și văzuseră nepotul și care, constrânși de samavolnicul "domiciliu obligatoriu" nu puteau veni la Brașov.

În ajunul plecării, în ultima Duminică din Martie, pe când încă ne pregăteam bagajele, Beatrice mă ia de mână și mă conduce pe terasă, la pătucul lui Mihăiță și, învăluindu-ne pe amândoi într-o privire, i se adresează celui mic: "băiețelule din toamnă nu vei mai fi singur, vei avea o surioară sau un frățior". Băiețelul a chiuit a bucurie instinctuală iar eu m-am străduit să nu lăcrimez: se împlinea "planingul" nostru familial.

A doua zi am plecat toți trei cu trenul la București. În gară ne așteptau părinții și familia Timuș (sora mea, cumnatul și fiul lor). Am mers cu toții la familia Timuș, unde vom fi cazați și unde sora mea, care va fi nașă, a avut grijă să aranjeze festiv toată casa în vedrea botezului. Tata cu nepoțelul în brațe "care-i va duce numele mai departe", radia de fericire; nu s-a despărțit de el nicio clipă. În ziua următoare s-a oficiat botezul, tot acasă, de către preotul Bisericii Icoanei, din vecinătate, în cadru restrâns de 12-14 membri ai familiei, incluzând cele câteva verișoare și mătuși din București. În a treia zi Beatrice cu Mihăiță s-au înapoiat acasă, însoțiți de Silvia, verișoara mea care a reprezentat totdeauna, bunătatea și altruismul personificat și care și acum, s-a oferit să o

acompanieze pe Beatrice, să-i fie de folos câteva zile, pe drum și la Brașov.

După plecarea lor, am părăsit și eu ospitalitatea soriei mele și m-am instalat în casa părinților, în Cotroceni, pentru luna de studiu. Prezența mea le aducea părinților atâta bucurie și alinare încât nu aș fi cutezat să le-o știrbesc nicio clipă, prelungindu-mi șederea în mediul îmbietor și confortabil oferit de familia Timuș. Acasă părinții îmi pregătiseră din timp culcușul și condițiile de lucru. Nu mai puteam beneficia de fosta noastră cameră de serviciu deoarece, sub presiunea celor trei familii de chirași agresivi, cu miliția și reprezentanții Sfatului Popular, aceștia o confiscaseră ca să-și facă bucătărie proprie. Părinții îmi ascunseseră aceste momente grele prin care trecuseră și se străduiau să mă convingă să mă adaptez noilor condiții și să le consider acceptabile. Era inutil: nicăieri în lume nu puteam găsi un loc în care să mă simt înconjurat de mai multă și mai sinceră dragoste și căldură. Faptul că stăteam înghesuit, cu ei lângă mine și cu cel mai credincios prieten, foxterierul meu Lucky, la picioare, îmi asigura confortul sufletesc, incomparabil, mai prețios decât confortul fizic.

Culcușul meu era amenajat pe o canapea, adusă din camera de serviciu și instalată la capătul patului părinților. Jumătate din masa fostei noastre sufragerii îmi devenea birou; pe suprafața sa erau aranjate toate ustensilele de lucru pe care le părăsisem odată cu exilul; între ele și lampa mea de birou pe care o revedeam după aproape trei ani. Totul așezat cu grije, cu meticuloasă afecțiune de cele mai dragi mâini, tremurânde, sbârcite și pătate de bătrânețe.

În tihna casei părintești, ascultând respirația părinților, cu Lucky ghemuit în mine, cu gândul la băiețelul

meu, la mama lui și la copilașul ce va să vie, am adormit visând frumos.

A doua zi dimineța, la ora zece, eram la Biblioteca Academiei Române, din Calea Victoriei. În mai puțin de o jumătate de oră am deprins formalitățile pe care trebuia să le îndeplinesc pentru a accede la fișier, am făcut comanda materialului care mă interesa, am intrat în posesia lui și m-am instalat la masa care va fi a mea de-acum înainte timp de treizeci de zile. Mi-am scos fișele și am început să conspectez cu scrisul meu mărunț. Am lucrat “șnur” timp de zece ore, până la închiderea bibliotecii, doar cu două mici pauze pentru o cafea și un sandviș pregătite de Mama. Din prima zi am câștigat încrederea bibliotecarelor care au făcut excepția ca, la ora de închidere să-mi dea voie să plec cu un volum sau un set de reviste, cu obligația ca, a doua zi la ora zece să fiu prezent cu materialul împrumutat.

Acest program, cu două-trei excepții de care voi aminti, s-a repetat zilnic, timp de treizeci de zile. Pe la nouă seara ajungeam acasă. Timp de o oră luam cina și făceam șuetă cu părinții și apoi mă instalam la “birou” cu Lucky dormitând pe vârful pantofilor mei și reluam cititul și conspectarea până la ora trei-patru dimineța. În acest răstimp, cam la o oră și jumătate interval, simțeam nevoia să fac o pauză pentru țigare și câteva guri de cafea, pauză pe care Lucky o anticipa, se trezea, se ridica, își punea capul între genunchii mei și mă fixa cu ochi prietenoși.

După o zi și aproape o noapte de lucru mă declaram mulțumit dacă îmi realizam norma de 12-15 fișe conspectate. Apoi mă culcam pentru 4-5 ore, bine înțeles cu Lucky mulat pe mine, pentru ca a doua zi să o iau dela capăt.

Acesta a fost programul timp de o lună, care a inclus și Duminicile. Sâmbătă seara luam cu împrumut

material mai mult de citit pe care-l conspectam acasă Duminica. Duminica nu făcea excepție față de o zi lucrătoare, decât într-o mică măsură, în sensul că îmi permiteam luxul a una-două ore de somn în plus, vreo oră în plus de discuție cu părinții și o plimbare de o oră cu Lucky prin cartier.

În acest regim intens de lucru, aveam satisfacția să simt aproape fizic cum se completează sertarele goale ale informației, cum se lărgeste și se densifică tot mai mult sfera cunoașterii.

Îndeplinindu-mi acest țel primordial, nu uitam nici de alte obiective pe care mi le înscrisesem în plan, dintre care unele mai prozaice, mai practice, cum ar fi problema obținerii țevelor pentru instalația de apă. Pentru aceasta, într-o dimineață am lipsit dela Bibliotecă și m-am dus la Direcția de Aprovizionare a Ministerului Sănătății aflată la Depozitul - bază de desfacere de pe șoseaua Olteniței. Acolo lucrau câțiva funcționari foarte inimoși (Drăghici, Victor Constantinescu, Marinescu ș.a.) care m-au ajutat mult în primii doi ani dela înființarea sanatoriului. Am luat legătura cu ei și le-am cerut sprijinul. S-au arătat sceptici; cu toții știau că țevile sunt material deficitar pe țară. Totuși m-au pus în legătură cu un coleg al lor, Rova, pe care nu-l cunoscusem. Acesta avea un prieten în Ministerul Industriei Grele care avea atribuții în domeniul țevăriei. Plin de solitudine Rova a părăsit lucrările curente și a plecat cu mine la Ministerul de pe Calea Victoriei. Acolo m-a prezentat respectivului prieten, un tip neaspetuos, un fel de Quasimodo, care, în vreme ce îi explicam motivele demersului, mă sfredelea cu privirile. Nu-mi dădeam seama dacă i-am câștigat bunăvoința dar încurajator era faptul că nu m-a întrerupt dela început. Când mi-am încheiat pledoaria, ne-a făcut semn să așteptăm și a părăsit încăperea. Am așteptat destul de mult

după care a revenit și mi-a cerut lista cu toate detaliile privind dimensiunile și cantitățile de țevi solicitate. A plecat din nou, de data aceasta luându-l și pe Rova. A urmat o așteptare care mi s-a părut foarte îndelungată și care m-a făcut să stau ca pe ace. În cele din urmă a apărut triumfător și mi-a întins o adresă. Aveam în mână aprobarea mult dorită. Nu mi-a rămas decât ca, ajuns acasă, să dau un telefon la Brașov, să-i mobilizez pe Slăvoacă și Untaru, care, cu autocamionul nostru să vină să încarce și să transporte țevile.

Într-o altă dimineață, mi-am făcut timp să trec pentru vreo oră la Ministerul Sănătății ca să mai tatonez șansele readucerii noastre la București (gând care nu mă părasise nicio clipă). Pentru aceasta, l-am căutat pe doctorul Bula, directorul tuberculozei, care cunoștea problema. I-am adus aminte că atunci când am fost constrâns să accept transferarea la Brașov, ministrul adjunct Dunăreanu mi-a promis că după ce voi reuși să formez un specialist capabil să conducă o unitate ftiziopediatrică și să-mi ia locul, adică după vreun an după aprecierea lui, Ministerul va putea dispune încetarea transferului. Or, acum au trecut peste doi ani și s-au format nu unul ci câțiva ftiziopiediatři. Doctorul Bula mi-a răspuns zâmbind: ”chiar ai crezut într-o astfel de promisiune? În primul rând, miniștrii adjuncți de atunci nu mai sunt, s-au schimbat și apoi, te-ai făcut util acolo și nu văd cine și când ar putea să ia o asemenea măsură”. M-am lămurit că nu este cazul să mai insist. Rămâneam surghinuți în continuare, așa că trebuia să-mi continui planurile de dezvoltare a Sanatoriului.

Drept urmare, mi-am mai sacrificat câteva ore din luna mea de studiu și am făcut o vizită la CSS, la Direcția Generală a Asigurărilor Sociale. Prietenele sanatoriului, Elena Teodorescu și Marieta Negreanu m-au primit foarte

călduros, și-au amânat sau decomandat ședințele sau programele pe care le aveau și mi-au acordat aproape o dimineață întreagă. În maniera lor stimulatorie m-au făcut să le expun toate dezideratele mele de etapă. Copiii spitalizați, stând în medie șase luni în sanatoriu, ar avea nevoie de o școală generală de opt ani care s-ar putea realiza prin construirea unui mic pavilion, peste drum de cele două pavilioane de spitalizare existente, cu patru camere mai mari ca săli de clasă în care să funcționeze, dimineața, ciclul I și după amiază, ciclul II. O a doua construcție similară, plasată mai sus, cu acces din drumul de pe Warthe, ar fi necesară pentru amplasarea birourilor administrativ-contabile, care, în prezent, ocupă parterul pavilionului al doilea și în locul cărora am putea extinde spațiile pentru sectorul de investigații paraclinice. Aș mai face o construcție care să adăpostească un fel de club al salariaților, o sală pentru cantină, utilizabilă și pentru diverse reuniuni, precum și o mică reamenajare la grajduri, cu creierea a două camere pentru personalul din sector. Apoi aș încheia această etapă cu împrejmuirea celor două incinte cu gard din stâlpi de beton uniți cu sârmă ghimpată și cu realizarea a trei gherete de portar (două pentru incinta principală și una pentru secția a V-a), precum și cu asfaltarea largului spațiu creat în partea dinspre vale a pavilioanelor de spitalizare și cu pavarea drumului interior, până spre curba grajdului.

Interlocutoarele mele erau familiarizate cu topografia și cu problemele sanatoriului așa că m-au urmărit cu atenție și au apreciat că nu am pretenții exagerate. Elena Teodorescu, care era persoana cu drept de decizie în alocarea creditelor Asigurărilor Sociale, mi-a spus: „Doctore, ai avizul nostru. Apucă-te de treabă cât mai repede. Avem nevoie cât mai curând de un proiect tehnic al tuturor acestor lucrări. Ai spus că știi o arhitectă

brașoveancă foarte capabilă”. (Întradevăr, venise vorba de arhitecta Elena Voina). Angajeaz-o; să-și constituie un colectiv; pentru urgentare noi îi vom plăti cu fond nescryptic (bani kesh). Am nevoie de acest proiect ca să obțin aprobarea forurilor pentru credite, de care însă nu trebuie să-ți faci griji; îți dau asigurarea de pe acum că le ai “.

După ce le-am mulțumit călduros, emoționat de atâta solitudine, în timp ce mă pregăteam să părăsesc cabinetul, Marieta Negreanu a adăugat: “Tovarășe doctor, dumneata nu știi să ceri decât pentru instituție? Dumneata nu ai probleme, dorințe personale pe care să ți le putem rezolva?” Ce puteam să le spun? Situația disperată a părinților? Aducerea noastră la București? Erau probleme care le depășeau posibilitățile. Am ridicat din umeri și am dat să ies. Atunci Elena Teodorescu mi-a spus: «Vei primi un bilet pentru concediu de odihnă - ai nevoie și de puțină odihnă - la tabăra internațională a frunțașilor în producție de la Rex-Mamaia, pentru dumneata și pentru soție și te rog să te mai gândești puțin și la dumneata și la familia dumitale! “.

O, Doamne! Dacă societatea asta umană ar avea parte în conducere de mai multe exemplare ca aceste două femei, ar merita să-ți sacrifice existența, dăruindu-te societății.

Și astfel se apropia sfârșitul concediului de studii. În ultima săptămână mi-am programat, din timp, o dimineață în care am susținut cele două examene de aspirantură pentru care nu aveam nevoie de pregătire specială: limba franceză și ftiziologia.. Ca și la examenul de admitere în aspirantură, și de data aceasta, profesorul Nasta a transformat examenul într-o convorbire, cu participare egală, pe teme de actualității în ftiziologie. Fără să vreau să ostentez, îmi veneau în răspunsurile mele

nenumărate citate și date din fluviul informațiilor de ultimă oră pe care-l acumulasem în lecturile mele din această lună, materializate în peste patru sute de fișe rezumative. Profesorul, totdeauna foarte pus la punct cu literatura de specialitate, se arăta surprins: unde ai citit asta? Cine-i autorul acestui citat? Când a scris Lovys chestia asta? Unde a publicat Dufourt lucrarea de care vorbești?...Eram întradevăr “beton armat” după această lună de citit intensiv, survenită pe un fond de informare onorabil, întreținut dealungul anilor. Pregătit să-mi mențin nivelul prin lecturile de specialitate ce-mi stau la dispoziție acasă, în sanatoriu și în biblioteca USSM din Brașov, de-abia așteptam următoarea lună de concediu de studii de la anu’....

Deocamdată se apropia momentul plecării. În urma vizitei la Ministerul Sănătății, a convorbirii cu doctorul Bula care ne pecetluia exilul brașovean pe termen nedeterminat, m-am hotărât să iau cu mine întregul mobilier al camerei mele din București. Și așa, stătea dislocat în hol, în condiții improprii, în risc de degradare și devalizare;deja dispăruseră o serie de cărți din biblioteca mea de peste două mii de volume. La Brașov vom putea mobila astfel mai bine camera cea mare, care era cam golașă și voi avea ambientul cu care eram obișnuit de ani de zile. Eram conștient că despărțirea de părinți devenea și mai grea, nespus de grea. Plecam din nou dar parcă, de data asta plecam pentru totdeauna. Când au venit oamenii angajați să care mobilierul în autocamionul comandat, m-am uitat la părinți care stăteau împietriți într-o demnă reținere dar le-am citit în ochi cea mai profundă desnădejde. Am simțit că nu mă mai pot abține; am luat-o pe Lucky în brațe și, cu un pretext oarecare, m-am dus în bucătărie unde mi-am deslănțuit efluviile durerii sufletești. Apoi, cu îmbrățișări voit

grăbite, m-am despărțit de părinți, m-am urcat în cabina autocamionului. Până la colțul străzii am auzit urletul lui Lucky și apoi, tot drumul m-a stăpânit privirea cu care părinții mei mă urmăreau la despărțire.

Ajuns la Brașov, un tărâm de alinare mă aștepta. Mihăiță-mic, în brațele lui Beatrice, strălucea de bucurie. Fizionomia lui, în aproape o lună de când nu-l mai văzusem, se îmbogățise foarte mult în exprimarea afecțiunii; eram înciudat că nu o exprimă și în cuvinte, deși și pe cale orală făcuse progrese, articula tot mai complex.

Cu ajutorul colocatarilor am descărcat mobilierul adus dela București și l-am aranjat în camera mea care, imediat a căpătat un nou aspect, devenindu-mi dintr-o dată întradevăr familiar.

Slăvoacă, administratorul, care a fost cel mai activ în manipularea mobilierului, între opintelile la instalarea bibliotecii, a apucat să mă informeze că și-a permis să înceapă șantierul de alimentare cu apă. Nu i-a fost greu să mă convingă ca, de îndată ce toate mobilele au fost plasate la locul lor, să merg pe teren și să inspectez lucrările. În lumina amurgului am văzut săpăturile ce prefigurau bazinul din vârful Warthe și șanțul pentru conducte pe întregul traseu, din vârf până în apropierea pavilioanelor de spitalizare, toate în stadiu incipient dar mulțumitor. Salariații noștri nu și-au uitat deprinderile și s-au prezentat la muncă voluntară, alături de muncitorii întreprinderii de instalații.

În ziua următoare m-am alăturat și eu lor, dar în foarte restrânsul timp ce-l aveam la dispoziție. Trebuia să o caut pe arhitecta Elena Voina-Voinescu, ca să demarăm acțiunea creditată de CSS. Am reîntâlnit-o la ea acasă și mi-a făcut plăcere să o revăd aproape neschimbată după peste zece ani. O cunoșteam pe Lenuța Voina încă de pe

vremea ultimelor clase de liceu, din timpul vacanțelor de vară pe care le petreceam la Brașov. Legăturile noastre prietenești s-au adâncit în primii ani de facultate, când, grație ei și amicului comun Gigi Bilciurescu am fost cooptat în grupul studenților de la Arhitectură, grup pe care am început să-l prefer celui medicinist deoarece avea o viață studențească mai plină și mai interesantă. În plus, în vacanțe, Lenuța Voina și Gigi Bilciurescu făceau parte din cei șase parteneri de turism montan, cu care străbăteam trasee lungi, de cinci-șase zile în munții Făgărașilor sau Bucegilor. Apoi viața ne-a îndepărtat dar Lenuța Voina mi-a dovedit că a păstrat lungimi de undă prietenești pe care să ne întâlnim și peste ani.

Lenuța Voina (devenită Voinescu prin căsătorie) este o arhitectă prin vocație. S-a remarcat din primii ani de facultate, câștigând câteva concursuri și proiectând o casă foarte pretențioasă a unchiului ei, în Cotroceni. Nu-i știu întregul palmares care nu este, desigur pe măsura talentului ei, deoarece a avut multe opreliști prin dosarul de cadre (provine dintr-o familie de mari industriași brașoveni), totuși, pe calea concursurilor a izbutit să realizeze Teatrul Dramatic din Brașov și a treia (și ultima) aripă a Facultății de Arhitectură din București, cea dinspre strada Academiei. Cu asemenea performanțe și aspirații mi-era teamă că o să-mi refuze oferta, care era prea modestă pentru cartea ei de vizită. Totuși, setea de lucru și poate și considerente de prietenie au făcut-o să accepte imediat. În câteva zile a venit sus la Sanatoriu cu doi dintre colaboratorii ei (un inginer de instalații și un topometrist) și s-a apucat de treabă. În cadrul consultărilor cu “beneficiarul” i-am sugerat să folosească panourile de stuf pe care le descoperisem la o întreprindere de prefabricate din Câmpina, care aveau o armătură de lemn și binale incluse (uși, fereste). Dețineam câteva astfel de

panouri într-una din magazinele noastre, pe care le procurasem cu un an în urmă, cu intenția să le folosesc pentru gheretele de portar. Le-a văzut și le-a acceptat, considerându-le că sunt solide, economice și că scurtează mult durata de execuție a lucrării. Singurul obiectiv care urma să se efectueze după canoanele construcțiilor clasice, cu cadre de beton și zidărie, era cantina, căreia Lenuța Voina și-a propus să-i dea aspectul unei mici și cochete cabane alpine. În acest scop a inspectat atent locurile din preajma pavilioanelor și a ales un dâmb din spatele pavilionului al doilea, cu o frumoasă deschidere spre peisajul din vale. Și-a și imaginat căbănuța mulată pe topografia dâmbului și mi-a și schițat-o dându-i o formă renală calcată pe dâmb, cu convexitatea spre vale; la nivelul întâi urma să fie o terasă pentru cura în aer liber a copiilor internați, iar la nivelul al doilea, cantina propriu zisă: o încăpere foarte spațioasă cu anexele ei, garderobă, oficiu, grup sanitar. Pe măsură ce desena și făcea și schița fațadei, a aspectului exterior, îmi dădeam seama că este un obiectiv care o atrage și că va realiza un proiect demn de ea.

Convins fiind că etapa de proiectare a complexului de construcții și amenajări finanțate de CSS a încăput pe mâinile cele mai bune, m-am întors la activitatea medicală pe secții și cea de săpător pe șantier.

La începutul lunii iulie s-a petrecut însă un incident care m-a surprins dar nu m-a neliniștit. Conform unei dispoziții recent introduse, a trebuit să întocmesc o dare de seamă a activității sanatoriului pe primul semestru (până acum, rapoartele se făceau doar anual). În ziua fixată pentru plenara dării de seamă au venit din afară, doctorul Negrescu, medicul șef al orașului și Ela Rotaru din partea sindicatelor care au luat loc în prezidiu. A urmat expunerea mea de vreo jumătate de oră, care a

cuprins pe lângă raportul de activitate și o scurtă prezentare a planului de perspectivă apropiată în care am înfățișat noile obiective de amenajare și dezvoltare ale sanatoriului și am încheiat solicitând în continuare sprijinul salariaților.

În timpul expunerii am observat că unul dintre colegi, doctorul Marin Băjenaru, care stătea într-unul din primele rânduri ale sălii, este foarte agitat, gesticulează, comentează de unul singur. Auzisem încă înainte de începerea ședinței că toată dimineața a fost neobișnuit de activ în mobilizarea salariaților, trecând din secție în secție și îndemnându-i să fie prezenți întrucât vor asista la un eveniment deosebit. Întradevăr, n-am apucat să-mi închei expunerea că a și ridicat mâna să ceară cuvântul și a început să vocifereze: “Tovarăși, ați ascultat expunerea unor ineptii, a unor fantezii irealizabile”... Intervenția lui a stârnit proteste din partea masei de salariați, care l-au descumpănit puțin dar a continuat: ”Știți, tovarăși, cine emite aceste baliverne? Știți cine vă conduce? Doctorul Calciu, un fiu de ciocoi sau de moșier - care s-a strecurat la conducere făcând autobiografii false!” O dezaprobare totală din partea sălii. Băjenaru încerca să continue dar sala îl apostrofează, îl fluieră. În cele din urmă se așează la locul lui dar salariații s-au încins și-l somează să părăsească sala. Iese, însoțit de huiduieli. Doctorul Negrescu abia izbutește să potolească spiritele și promite că va lua măsuri urgente pentru rezolvarea diferendului; când îmi amintește numele sala izbucnește în aplauze care nu mai conținesc.

Ședința se încheie. Ne despărțim de invitați fără prea multe comentarii; ei pleacă în jos, spre oraș, iar noi urcăm spre locuința noastră. Este curios faptul că incidentul respectiv nu ne-a afectat practic deloc nici pe Beatrice, nici pe mine. Am ajuns acasă fără să mai

pomenim de eveniment și ne-am afundat cu nesaț în viața de familie, animată acaparativ de drăgălășeniile puștiulețului nostru.

În dimineața următoare, când coboram cu Beatrice spre serviciu, prin dreptul pavilionului al doilea, după niște tufe apare doctorul Băjenaru, puțin cam fâstâcit, cu voce mieroasă și începe să se scuze: “Nu știu ce a fost cu mine! Nu am fost eu! M-a apucat deodată o nebunie!” Am fost tentat să-i spun că sunt indicii care arată că a fost o ieșire deliberată, dar m-am abținut. L-am lăsat să continue. “În orice caz, ceea ce am făcut nu poate fi scuzat. M-am eliminat singur din colectiv. De azi nu mai am ce căuta în sanatoriu. Mă duc la Sfat să-mi obțin transferarea“. N-am mai înțeles de ce a fost necesar să mă abordeze. O fi sperat să mă înduplece? Să-i mai dau o șansă? Intervenția lui Băjenaru a fost un monolog; nici Beatrice, nici eu nu am rostit niciun cuvânt. Noi am intrat în pavilion iar el a plecat la vale și dus a fost...

Colegii, care urmăriseră, prin fereastră, finalul scenei care se desfășurase în dreptul cabinetului meu, ar fi fost curioși să afle amănunte, să facem comentarii. Eu nu am spus decât că, începând din acea zi, secția a V-a revine la profilul inițial, adică integral pentru fete de peste zece ani cu tuberculoză pulmonară și că subsecția extrapulmonară, care, și-așa nu era viabilă, se desființează. Peste câteva ore, doctorul Negrescu mi-a dat telefon să-mi spună că mi-a expediat adresa prin care mă încunoaștează că doctorul Băjenaru este transferat la Bran

X. Din nou șantier

Vara anului 1955 a fost deosebit de frumoasă și călduroasă. Față de centrul torid al orașului, târâmul nostru de sub Warthe pare binecuvântat. La distanță doar de câteva aripi de zbor de pasăre peste muchea dealului care ne desparte de zidurile dogoritoare ale bătrânei Cetăți, ne găsim într-o căldare dintre trei culmi, unde stăpânește un alt climat, mult mai răcoros, înmiresmat a cetină, rășină și fân cosit.

De pe culmea care poartă poteca dintre Brașov și Poiană, unii turiști adastă să privească în vale, spre fundul căldării, la cele două clădiri care le sugerează probabil visări helvetice sau tiroleze. Cei înarmați cu binoclu izbutesc să deslușească plăsmuiri neveridice: o ciupercă uriașă, o grădină zoologică cu animale de junglă, o casă de turtă dulce, jocuri de apă dintr-o fântână țâșnitoare.... Mai pot surprinde printre aceste năstrușnice creații mișunarea vioaie a zeci și zeci de prichindei într-o joacă duios dar bine temperată de supraveghetoare în uniforme alb-albastre.

Printre ei, noi, adică Beatrice, Mihăiță-mic (călare pe umerii mei) și cu mine, aflați lângă ciupercă, într-o recreere duminicală, i-am putea conduce pe cei ce ne privesc de sus cu binoclu, spre interioarele care prelungesc imaginea de basm de afară, în labirintul de încăperi cu picturi murale, cu aranjamente florale, cu mobilier liliputan multicolor.....

“Acesta este un paradis al copiilor“ a scris în urmă cu câteva săptămâni pe prima filă a Albumului de oaspeți

Tsui Ju Sheng, un profesor de pediatrie din China, care a inaugurat șirul de vizite la Sanatoriu, vizite ce nu vor mai conține de acum înainte.

În momente de optimism, uneori aș fi înclinat să subscriu la părerea acestui profesor chinez, dar paradisul este întruchiparea idealului, or, eu care am preluat modelarea sanatoriului dela începuturile lui, sunt mai conștient decât oricine cât de departe suntem de ideal și câte lucruri mai avem de făcut spre mereul mai bine. Acum, spre pildă, alimentarea cu apă, apoi complexul de clădiri și amenajări finanțate de CSS și apoi, câte și câte altele....

Lucrările pentru alimentare cu apă merg bine. La începutul lunii Iulie, dirigintele de șantier din partea Sfatului Popular, mi-a adus, pentru două săptămâni, o echipă de vreo cincisprezece lipoveni, pentru săpături. Lipovenii au reputația celor mai buni săpători, motiv pentru care sunt foarte căutați. Ei lucrează cu cazmale speciale, foarte bine ascuțite, pe care le reascut în fiecare zi de câteva ori (ca și coasele); ei evită se se angajeze la săpături în pământ dur - pietros, de aceea nu-i vezi cu târnăcopul în mână. În acele două săptămâni cât au lucrat la noi, mi-a făcut plăcere să-i urmăresc în munca și obiceiurile lor. Își încep ziua în zori cu o foarte frumoasă slujbă religioasă. Îmi amintesc că, într-una din zile m-a apucat dimineața lucrând la biroul meu. La prima geană de lumină a zorilor am auzit un ciripit izolat ca un clopoțel care vestește risipirea nopții. În câteva clipe s-au mai adăugat câteva zeci de ciripiri ca, într-un minut întregul codru, de jur împrejur, să răsună de mii și mii, de zeci de mii de triluri. O dumnezeiască armonie făcea să vibreze întregul orizont. Pe acest fond sonor s-a auzit o voce baritonală care parcă venea din cer, rostind primele versete biblice, la care s-a adăugat replica corului pe mai

multe voci format de ceilalți lipoveni. Astfel, cu dialogul între preotul improvizat și corul credincioșilor, a decurs întreaga slujbă religioasă care a durat vreo jumătate de oră. Apoi în timp ce lipovenii au început să-și ascuță zgomotos cazmalele, un bucătar, deasemeni improvizat, a dat drumul la vâlvătaile unui foc sub un ceaun, ca să pregătească masa de dimineață. După ce au mâncat, s-au încolonat cu cântec spre locul de muncă, unde ajunși, s-au așezat în șir indian și au început să sape în ritm alert, cadențat de cântece lipovenești, foarte bine interpretate de întregul colectiv.

Am ieșit din pavilion dela primele semne de viață și m-am îndreptat în sus, spre șantier, să asist la toată desfășurarea acțiunii. Acesta nu mai era șantier: era un grandios spectacol muzical-coregrafic dat de trupa lipoveană în hipergrandioasa scenografie a naturii de pe Warthe. Într-una din zilele următoare am trezit-o și pe Beatrice (și chiar și pe Mihăiță) ca să audă corul păsăretului urmat de corul lipovenilor, învăluite de aura aurorei.

După două săptămâni, când au plecat lipovenii, mi-au lăsat în suflet nostalgie. Pe teren însă, urma trecerii lor era consistentă, săpaseră aproape totalitatea șanțurilor, adică toată porțiunea de sol, “moale”; ne mai rămăsese foarte puțin de săpat dar numai în zona pietrosă sau stâncosă, adică muncă grea, nespornică, de târnăcop.

Dacă, în vremea ce erau lipovenii pe șantier, am putut să mai fac puțină muncă științifică, să termin și să-i predau profesorului Grubea, partea mea de colaboare la monografia pe tema “tulburărilor de ventilație”, după plecarea lor, am lăsat pixul din mână și am luat târnăcopul.

Între munca din secție, incluzând și atribuțiile de director, și munca de șantier, îmi rămânea puțin timp

pentru viața de familie, dar ajuns acasă, traversam o etapă de un farmec inedit: asistam încântat și susțineam activ eforturile puștiulețului nostru de a face primii pași și strădaniile lui hazoase de a trece la verticalitate. Trăiam cu nesaț aceste clipe, cu atât mai mult cu cât se apropia plecarea mea la mare, după care, nu după multă vreme, plecarea lor la Arad, pentru câteva luni.

A trebuit să fiu de acord că ultimele luni de sarcină pentru Beatrice și vârsta încă fragedă a lui Mihăiță nu sunt oportune pentru o cură pe litoral, așa că, neputând refuza biletul primit de la CSS, am fost constrâns să plec de unul singur la Mamaia. Pe scările vagonului am primit două suluri voluminoase cu documentația tehnică pentru noile lucrări de investiții. Arhitecta Lenuța Voina s-a ținut de cuvânt, respectând termenul; în tren am putut admira proiectele primite, care îmi depășeau așteptările. Ajuns la București, între două trenuri am lăsat documentația la CSS și apoi m-am îndreptat spre Constanța. M-au cazat onorabil la Mamaia, la Rex, care însă nu mai arăta ca altă dată. Atmosfera de “tabără de frunțași în producție” în care mă aflam era totuși destul de interesantă. Aproape jumătate dintre “frunțași” erau străini, mai ales vestici, vârfuri sindicale și mulți ziariști; dintre români, o serie de academicieni, câțiva miniștri adjuncți și tot felul de ștabi de prin ministere sau întreprinderi; muncitori propriu ziși, legați de producție, aproape deloc. Mi-am făcut, în mod firesc, câteva relații de vacanță, între care, un ministru adjunct dela Ministerul sănătății, care, descoperind că joc șah, m-a tracasat tot timpul, trimițând după mine copii, să mă caute pretutindeni, și în valuri, ca să mai facem o partidă.

Cele cincisprezece zile au trecut și deși din totdeauna am adorat marea, de data aceasta de-abia am așteptat să ajung acasă. M-au primit drăgăstos Mihăiță și

Beatrice, care devenise între timp și mai rotofee; eu, bronzat și bine dispus, printre giugiuleli, fără să-mi dau seama, fredonam versurile franțuzești ale unor șansonete de Trenet, pe care Beatrice nu mi le mai auzise, motiv pentru care, ridicând dintr-o sprânceană, a făcut remarcă: ”Se pare că vacanța asta a ta, a fost cu cântec!”. Am schimbat vorba și am început să ne vedem de lucruri serioase.

Primul lucru serios pe care am fost curios să-l văd, a fost lucrarea de alimentare cu apă, care era aproape gata: se sudau țevile și se așezau în șanțuri iar zidarii puneau ultimele cărămizi și terminau de tencuit interiorul și exteriorul bazinului din vârful Warthe-lui.

A doua preocupare care începea să mă obsedeze era găsirea unui constructor pentru lucrările proiectate de Lenuța Voina. La întoarcerea de la mare mă opriam pentru o jumătate de zi la București și luasem proiectele de la CSS, cu toate aprobările necesare. Nu mai aveam nevoie decât de constructor ca să demarăm investiția.

Am început să colind pe la șefii tuturor întreprinderilor din oraș pe care-i cunoșteam - vreo cinci - și să caut să-i conving să accepte contractarea. Toți m-au refuzat; toți erau excedați de lucrări. Când nu mai știam spre ce căi să mă mai îndrept, arhitecta Voina mi-a sugerat să încerc și la ICCF (Întreprinderea de Construcții Căi Ferate): “Este acolo un director capabil și receptiv, inginerul Caraba”. Prin titulatura întreprinderii nu mă gândisem că ar fi putut fi interesată de lucrări civile minore ca ale noastre. Am dat totuși curs sugestiei și m-am prezentat la inginerul Caraba. Am găsit un tip de vreo patruzeci de ani, cu trăsături mai mult aspre, sobru, zgârcit la vorbă, care m-a lăsat să-i expun pledoaria în timp ce el parcurea amănunțit documentația pe care i-o etalasem pe birou. Inițial m-a refuzat dar după insistențe,

a acceptat să vină până la Sanatoriu și să decidă la fața locului. Era un punct câștigat, care îmi dădea speranțe. După două zile a sosit împreună cu un adjunct al lui, a făcut o evaluare a forțelor de muncă și materialelor necesare și a apreciat că lucrarea dura vreo șase luni, că, deci, vom trece și în anul viitor, că va trebui ca iarna să ne prindă cu lucrările “acoperite” care să asigure un front de lucru de interior, că materialele nu sunt o problemă, ni le va asigura și că va disloca vreo câțiva zidari, dulgheri și alte categorii de meseriași de care va fi nevoie, dar că stă prost cu mâna de lucru necalificată și asta îl face să încline să nu se angajeze. Iată-mă deci, din nou, ca și în toate investițiile de până acum, obligat să mă angajez ca, împreună cu întregul colectiv de salariați, să redevenim muncitori necalificați pe acest șantier, mult mai amplu decât cele precedente. Era un angajament temerar dar pe care l-am luat întrucât nu aveam încotro.

Eram la început de septembrie. Lucrarea trebuia începută cât mai de grabă deoarece vremea nefavorabilă, a toamnei înaintate și a iernii, bate la ușă. Inginerul Caraba a trimis câțiva tehnicieni care au trasat amplasamentul celor trei obiective principale: școala, pavilionul administrativ și cantina; au bătut țărugi delimitând perimetrele în interiorul cărora am început de îndată săpăturile. După ce i-am întrunit și le-am expus ce avem de făcut și le-am solicitat să demonstreze atașamentul față de sanatoriu, bravii noștri salariați au pus mâna cu nădejde pe cazmale, sape și târnăcoape. Doar câțiva medici și câteva nuclee, dela farmacie, dela administrație, se mai codeau; în rest, toți ceilalți, chiar și cei pe care îi prevenisem că au contraindicații medicale sau de vârstă, se înghesuiau să-și aducă aportul. Se lucra în medie 7-8 ore în secție și 4-5 ore pe șantier, zilnic. Unele dintre surori sau infirmiere își aduceau și soții sau

prietenii să le ajute. Era o forfotă în incinta principală a sanatoriului care îmi umplea inima de bucurie, mai ales că știam, din experiența de până acum, că nu este doar un iureș de început ci o manifestare profundă de solidaritate afectivă, de consolidare a spiritului de “mare familie a sanatoriului” pentru care militam. Bine-înțeles că nu puteam să nu fiu printre primii care veneau pe șantier și printre ultimii care plecau.

Eram în acea perioadă foarte aglomerat de probleme. Veneam de pe șantier, îmi pansam rănilor făcute de târnăcop și preluam stetoscopul sau pixul. Eram presat deasemenea de apropierea termenului de predare al comunicării științifice pentru Conferința națională de fiziopediatrie dela Iași.

În această vreme, Beatrice, biata de ea, ajunsă în luna a 7-8-a de sarcină făcea eforturi să-și conducă secția de carantină, să-l îngrijească pe Mihăiță, care abia împlinise un an, și mai căuta să-și facă timp să vină și pe șantier, să aducă și să împartă ceai sau băuturi răcoritoare. Doar Duminicile mai aveam răgazul să fim împreună câteva ore pe zi, în tihna familiei. Atunci doar ne permiteam ca, pe lângă joaca din casă, să facem scurte plimbări în trei, cu Mihăiță în cârcă, pe poteca spre Poiana, sau spre Poiana Stejerișului. De vreo două-trei ori, lăsându-l pe puștiuleț în grija lui Mam’ mare, (mama administratorului Slăvoacă) am ajuns și mai departe. Îmi amintesc o mare nechibzuință pe care am comis-o când, cu Beatrice în situația în care se afla, am ajuns până la Poiana și de-acolo, am luat telefericul până la Postăvaru. La întoarcere, în telefericul-leagăn descoperit (nu cabină), ne-a apucat o vijelie cu ploaie năpraznică și fulgere și trăsnete. Ocrotitor, n-am știut cum să o acopăr mai bine cu canadiana mea și să o cuprind în brațe. Beatrice, calmă, încrezătoare în destin, își ținea mâinile pe pânțele,

protejând odorul pe care-l adăpostea și se uita senină la mine, în timp ce trăsnetele cădeau la câțiva metri de noi. Au fost vreo zece minute de iad și de rai, care, pe latura iadului, mi s-au părut o veșnicie.

Și astfel a venit și ziua de 19 octombrie când, toți trei ne-am luat rămas bun dela vecini și am plecat la gară. Beatrice, care mai avea câteva zile până la naștere, s-a urcat împreună cu Mihăiță în trenul de Arad iar eu am plecat în direcția opusă, la Iași, la Consfătuire.

Iașul m-a primit, împreună cu ceilalți aproape patru sute de participanți, cu caldă și generoasă ospitalitate moldovenească. Întreaga oficialitate ieșeană, în frunte cu inimosul profesor Bumbăcescu, s-a dat peste cap să asigure condiții cu totul deosebite de desfășurare a Conferinței Naționale de ftiziopediatrie din 20-23 octombrie 1955: cazare impecabilă, ospețe și banchete în fiecare zi, organizarea timpului liber cu gale artistice speciale (concert simfonic, “Coana Chirița” cu Miluță Gheorghiu) programe turistice exigente. Ședințele de lucru s-au ținut în sala mare a Teatrului Național care prin stil și atmosferă îmi evoca nostalgic teatrul nostru din București dărâmat de bombardamentul din 1944.

Deschiderea consfătuirii se făcea într-un moment tensionat al relațiilor dintre ftiziologii și pediatrii participanți: se pune la cale organizarea, crearea cadrului legislativ al combaterii tuberculozei infantile urmând a se statua cui îi aparține îngrijirea copilului tuberculos: ftiziologilor sau pediatriilor. Pe această temă inaugurală au început dezbaterile academicienii Marius Nasta, din partea ftiziologilor și Ionel Nicolau, din partea pediatriilor. Figurând în program cu douăzeci de minute, disputa a durat peste trei ore și a fost un triumf intelectual. I-am prins probabil pe acești corifei ai culturii medicale românești, în cea mai bună zi din viața lor. Am asistat la

un duel incandescent, uluitor ca vervă, erudiție și umor, comparabil doar cu celebrele lupte oratorice dintre Istrate Micesu și Aurelian Benteiu în faimoasele procese cu jurați din epoca interbelică. Am ascultat cu sufletul la gură un șir nesfârșit de replici rapide și descumpănitoare de o parte și de alta, prilej de etalare de cunoștințe cu un orizont inimaginabil de larg. Semnalul l-a dat profesorul Ionel Nicolau, pornind dela parabola cu judecata lui Solomon (“Vreți să tăiați copilul în două!”) la care a ripostat imediat Nasta cu altă istorioară biblică. S-a continuat cu referiri spontane inspirate și docte din biblie sau mitologie, cu largi incursiuni în istoria, filozofia și literatura lumii antice, plonjând apoi în evul mediu, ca să se prelungească în istoria modernă și să ajungă în contemporaneitate, totul presărat cu cimilituri, snoave și anecdote chiar bulevardiere, uneori chiar cu ușoare aluzii deocheate, care în contextul dat, nu mai aveau nimic din derizoriul cotidian.

Această parte inițială a consfătuirii, prin strălucirea ei, nu a fost prea benefică pentru desfășurarea ulterioară a lucrărilor. Toate cele vreo sută de comunicări (inclusiv a mea) mi s-au părut cenușii. O singură excepție a făcut-o relativ tânărul profesor Economu, chirurg-pediatru ieșean care a prezentat o pneumonectomie efectuată la un copil de doi ani, o performanță excepțională în acea vreme pe plan mondial, unicat absolut pentru țara noastră. A fost aplaudat la scenă deschisă. Seara, în antracul spectacolului dela Teatrul Național, contemplam profilele aristocratice, de efigie, ale soților Economu, aflați într-una din lojile de rangul I. Nu puteam să bănuiesc atunci că peste două sau trei luni, profesorul Economu avea să moară în prăbușirea dela Bacău a avionului care făcea cursa Iași-București (cu care ocazie dispărea și doctorul T. Veber, bunul prieten al sanatoriului nostru).

Cu tot interesul pe care-l aveam pentru lucrările Conferinței Naționale, gândurile mele stăruiau mereu la Arad. În fiecare seară, înainte de cinele festive, mergeam să dau telefon ca să aflu situația la zi. În seara de 22 octombrie, Beatrice mi-a spus că în cursul după-amiezei a avut dureri și a crezut că a sosit momentul. Atunci, dintr-un efluviu de dragoste, i-am dat un prim ordin: “Eu sosesc la Arad în ziua de 24; până atunci să nu naști!”. Într-adevăr, în seara de 23 octombrie, plecând de la banchetul final și renunțând la tentantele programe culturale și turistice care urmau în zilele următoare, m-am urcat într-un tren de noapte și a doua zi, 24 octombrie, spre seară, sunam la ușa casei ursitei mele din Arad. Am auzit tropotelele de pași mărunți, cărora le duceam dorul și în prag au apărut puștiulețul cu bunicuța lui. Bucălat, bronzuliu, cârlionțat, tot numai zâmbet și bucurie mi-a cuprins gâtul cu brațele și așa am ajuns în camera alăturată, unde pe un fotoliu, ne aștepta Beatrice. Am îngenuncheat și cu capul pe pântecul ei, ținând cu un braț pe Mihăiță lipit de noi, am stat minute în șir fără să ne spunem niciun cuvânt. Săgrada familia!

Apoi, așezându-ne în poziții mai comode, am început să-i povestesc lui Beatrice despre Consfătuirea dela Iași, după care am trecut la cel de al doilea “ordin”: “Nu am de stat decât două-trei zile. De aceea te rog să naști cât mai urgent!”. După câteva ore, la scurtă vreme după miezul nopții, au apărut durerile. Când ne-am asigurat că nu este alarmă falsă, spre zori, am plecat în trei, împreună cu Tăticu, la Maternitate. Se luminase de ziuă când, pe culoarele maternității, ne-am întâlnit cu doctorul Vuia, directorul așezământului, ajuns în serviciu mai devreme decât de obicei. Când ne-a văzut s-a schimbat la față și a început să urle: “Inconștienților! Nu v-am spus anul trecut că, dacă țineți la viață, trei ani nu aveți ce să mai căutați pe

aici? Vă privește; eu în niciun caz nu vă asist!“. Apoi s-a întors pe călcâie, a intrat în cabinetul lui și, după câteva clipe, echipat de plecare, a ieșit trântind zgomotos ușa și fără să se mai uite în urmă a plecat din maternitate și dus a fost pentru patru zile, fără ca cineva să știe unde a dispărut. Imediat s-au ivit câțiva dintre medici, atrași de tevatura de pe culoar, au preluat-o pe Beatrice și cu toate precauțiile au condus-o într-o rezervă și au instalat-o în pat. Peste vreo jumătate de oră când au venit s-o ducă în sala de naștere, m-am aplecat asupra ei și, cu toate că eram stâpânit de temeri și emoții, am apucat să-i șoptesc la ureche, al treilea ordin: “Să fie fetiță!“.

La antipod față de nașterea precedentă, travaliul a fost scurt, fără probleme deosebite și în câteva minute, conform ordinului, a apărut fetița. Un copilăș foarte voinicuț, de patru kilograme, înăltuță, cu o față roșcovană cam boțită, cu ochii nedeschiși, cu nasul turtit de poziția intrauterină. Până spre seară, fața îi devenise roză, luminată de ochi albaștri, iar nasul a început să se dezturtească; dacă va continua să evolueze tot așa, va deveni în scurtă vreme, un miss-bebeluș.... Am mai stat două zile în Arad, mai mult în Maternitate, să mă bucur de aceste clipe rare. La 27 octombrie am luat trenul spre Brașov, cu regretul că nu voi putea fi de față în ziua externării, când Mihăiță își va vedea pentru prima oară suriora.

La Brașov, după opt zile de absență, sanatoriul mă aștepta cu o mulțime de probleme, dar mai ales cu șantierul deschis pe trei fronturi: școală, administrație, cantină.

M-am antrenat cu precădere, imediat, la munca pe șantier. Salariații noștri făcuseră progrese la Administrație și Școală, unde săpăturile erau într-un stadiu înaintat, apropiindu-se momentul ca zidarii să înceapă turnarea fundațiilor; deja ei făcuseră cofrajele. Mult mai rău se

prezenta situația la Cantină, unde era mult mai mult de săpat, fiind un întreg pieptiș de deal de dislocat și, în plus, pe măsură ce se înainta cu lucrul, terenul devenea tot mai pietros.

Intrasem în luna Noiembrie. Vremea era încă bună cu noi. Păream să fim “în grafic” cu școala și administrația. Pe la jumătatea lunii, fundațiile au fost turnate și de aici înainte lucrul devenea mai simplu: intrau în acțiune dulgherii care urmau să asambleze panourile de stuf și să amplaseze pe ele fermele pentru acoperiș. La cantină însă de-abia izbutisem să le asigurăm zidarilor-pietrari, un colț în care să înceapă să clădească fundația de piatră. Întreaga clădire urma să se ridice pe un fundament de piatră aparentă, peste care să se înalțe ziduri de cărămidă și trei planșee de beton. Dacă săpătura ar fi fost gata, zidarii ar fi putut până la sfârșitul anului să ajungă cu ridicarea clădirii până la planșeul al doilea și astfel lucrarea să fie pusă la adăpost față de intemperii iernii, așa cum își dorea inginerul Caraba. Drept urmare, ne-am concentrat forțele asupra Cantinei. Personal, munceam din răsuputeri. Veneam seara sleit; mă culcam îmbrăcat, în casă pustie, ca, de dimineață să o iau dela capăt.

Spre sfârșitul lui Noiembrie vremea s-a înrăutățit: frig, lapoviță. O parte din salariații noștri de pe șantier au “răcit”. Unii dintre ei, așa răciți cum erau, cu febră, vroiau să vină pe șantier. Bine-înțeles că nu puteam să accept acest lucru. Situația devenise extrem de grea. Deaceea m-am decis, în ultimă instanță, să încerc marea cu degetul și să caut un sprijin din partea forurilor locale. Mi-am luat inima în dinți și am bătut la poarta Sfatului Popular Regional. Am ajuns la cel mai înalt nivel, la președinte.

După o așteptare destul de prelungită în anticameră, am pășit în cabinetul președintelui. Spațioasa încăpere își păstrase eleganța stilului clasic, de care vag îmi mai

aduceam aminte după două decenii și jumătate, din vremea când unchiul meu fusese acolo prefect. Acum, în spatele biroului, se afla fioresul general (pe puncte) Lixandru, fost până deunăzi directorul general al pușcăriilor pe țară. Actualul președinte m-a poftit să iau loc dar el a rămas în picioare, făcându-mă să înțeleg că înțelegerea este de dorit să fie scurtă.

Am început să-l pun în temă cu problemele sanatoriului, cu necesitatea construcțiilor începute, cu impasul în care au ajuns lucrările pe șantier. Îl vedeam că nu prea avea răbdare dar, când a auzit că îi cerem ajutorul s-a făcut roșu la față, și-a pierdut cumpătul și a început să urle:

- “Ce bă? Vrei să venim noi să lucrăm în locul vostru? Trântorilor! Pute locul sub voi! Stați cu fundul pe catifele și vreți să venim noi! Beșnițe ce sunteți! “

Am simțit că se învâрте casa cu mine. N-am mai știut ce fac, ce gândesc, ce vorbesc. Am sărit ca ars de pe scaun și instinctiv am căutat un obiect contondent pe birou. Din fericire, nu l-am găsit. Atunci, mi-am smuls pansamentele de pe mâini și i-am zvârlit palmele în față, și am început să urlu la rândul meu.

- “Neisprăvitule! iată cum trândăvim! (I-am arătat palmele pline de bășici sparte, transformate în totalitatea lor în carne vie, sângerândă, pe alocuri puroiată). Tu stai ca un trântor și trăiești din sudoarea noastră. Ești la câțiva pași de locul unde se petrec pilde de eroism socialist (Fără vrere mi-a scăpat această expresie lozincară a vremii) și tu habar n-ai! Să-ți fie rușine!“

Dela vederea palmelor însângerate, fața i s-a schimbat, s-a palidat, trăsăturile aspre s-au înmuiat, obrajii și fălcile i-au căzut, colțurile buzelor s-au arcuit în jos și a început să bâlbăie.

- "Stai bă ... bă ... stai mă că nu am știut. Nu pot să le știu pe toate. Avem mii de unități... de unde să le știu pe toate!" Apoi după o scurtă pauză, a spus:

- "Du-te liniștit. De mâine, deschidem șantier regional la voi."

Încă furios am pășit spre ieșire. Înainte de a trage ușa în urma mea am mai auzit: "Vindecăți palmele nu mai lucra!"

Nici după plecare nu mi-am dat seama că am fost la un pas de pierderea libertății. A doua zi, la opt dimineața, s-a prezentat la sanatoriu o delegație de trei, tineri din conducerea UTM (Uniunea tineretului muncitoresc) care a venit să examineze nevoile șantierului. I-am condus la toate obiectivele, după care au plecat. La ora 12 a și sosit prima "brigadă" de voluntari, vreo douăzeci de tineri, fiecare cu câte o sapă, o lopată, o cazma, un târnăcop, o găleată, o roabă... Nu lipseau nici pancartele: "Șantier-voluntar al UTM Regional-Brașov" pancarte care au fost înfipite pe fiecare obiectiv al sanatoriului.

În fiecare zi, în două ture de câte cinci ore (care acopereau întinderea unei "zile-lumină") brigăzile se succedau. Erau tineri în jur de 20 de ani, vânjoși, veseli, puși pe treabă: unii dintre ei erau studenți dar cei mai mulți, elevi dela școli profesionale sau muncitori din diverse uzine. Randamentul lor era apreciabil. După două-trei zile au venit cu scule adecvate; cu dornuri sau spițuri, cu barosuri au început să fisureze blocurile mai mari de piatră. Se vedea sporul muncii dela o zi la alta. Noi "muncitorii sanitari" aproape că nu mai aveam loc să ne desfășurăm elanul, astfel că, în scurtă vreme, scutiți de muncă fizică, am început să ne limităm la a-i servi pe brigadieri cu ceaiuri fierbinți. Surorile și infirmierele stăteau mereu prin preajmă, cu gălețile mereu proaspete de ceai. Aproape zilnic cumpăram (din resurse proprii)

câte un salam cu care, cele dela bucătărie le pregăteau sandvișuri.

Eram în toiul lunii Decembrie, pe o vreme vitregă, dar lucrările progresau constant. Pavilioanele școlii și adiministrației ajungeau la cota prevăzută, adică la acoperiș, iar cantina devenise câmp febril de muncă pentru zidari, care trecuseră de primul planșeu și prin zidurile pe care le ridicau, se apropiau de al doilea. Spre sfârșitul lui decembrie, spre satisfacția mea și a inginerului Caraba, care se atașase progresiv de acest șantier, s-a ajuns la îndeplinirea acestei cote.

De aci înainte era creat frontul de lucru adăpostit, în care, în interior, în perioada mai relaxată, de iarnă, câțiva zidari și instalatori vor începe prefinisările. Ne-am luat rămas bun dela brigadieri și prin scrisori ticluite cu sentiment sincer, am mulțumit comitetului UTM pentru contribuția dusă.

Liniștit întrucâtva dinspre partea șantierului, am început să reaprofundez munca directorială și cea din secțiile de spital. Seara, tot mai mult simțeam singurătatea; aveam tot timpul să mă cuprindă dorul de ai mei. În cele aproape două luni de despărțire, am ținut legătura telefonică, la două-trei zile interval, vorbind cu Beatrice și ascultând primele crâmpie de cuvinte ale lui Mihăiță și chiar gunguritul fetei care devenise între timp “ADA”.

Și a venit momentul în care, în preajma Crăciunului, să plec la Arad ca să-mi aduc familia acasă. Scenariul desfășurării evenimentului a fost aproape identic cu cel din decembrie 1954, cu deosebirea că, în compartimentul de vagon de dormit, în loc de trei actori apăruse și cel de al patrulea. Ajunși în gara Brașov, după o călătorie de noapte, ne aștepta același fidel administrator Slăvoacă; la baza dealului același Andras baci cu Cezar și cu sania lui; trecerea prin fața pavilioanelor cu personalul ieșit buluc

pe uși ca să vadă și să mângâie pe nou-apăruta noastră fetiță și ajungerea în casa noastră care ne-a primit la fel de călduroasă și de prietenosă, pregătită festiv ca și anul trecut de către familia Saru, Slăvoacă și ceilalți colocatari, cu brad asemănător de falnic, procurat și ornat tot de Rel Slăvoacă, cu bunătați de-ale porcului și cozonaci și tot ce trebuie pentru a sărbători revenirea și Crăciunul și Anul nou. Era un sentiment profund reconfortant pe care-l trăiam, acum când revenit acasă, aveam familia întregită cu doi copii așa cum îmi dorisem, un sentiment care însă era umbrat din când în când de gândul că în aceleași momente, părinții mei nu puteau împărtăși bucuria noastră și făceau niște sărbători chinuite.

În casă, tăvălindu-ne pe jos, pe covoare, devalma cu copiii pentru a le stârni hazul și afară trăgându-i pe prichindei cu sania pe potecile Warthe-lui sau ale parcului sanatoriului, scurta noastră vacanță a trecut. Beatrice mai avea câteva zile de concediu post-natal, după care trebuia să-și reia activitatea. Ea a încercat să-i aplice lui Adiți același tratament spartan ca și lui Mihăiță și a instalat-o într-un cărucior pe terasă, bine înfofolită, dar a trebuit repede să renunțe întrucât sistemul termoregulator al fetiței nu funcționa ca al frățiorului ei: după câteva ore de stat la aer, Adiți s-a învinețit de frig și a trebuit adusă grabnic în casă și "reanimată". Față de anul trecut, datele problemei se schimbaseră: copiii nu mai puteau fi lăsați cu orele pe terasă, în paza câinelui Romi și a fetelor dela spălătorie, cu atât mai mult cu cât și Mihăiță nu mai era pruncul docil de acum un an: acum mergea pe picioarele lui și nu am fi putut fi liniștiți să-l lăsăm nesupravegheat. Se impunea deci să găsim pe cineva care să se ocupe de copii. Dând sfoară în țară am angajat o rudă dela țară a unei infirmiere din sanatoriu. Angajata noastră, o unguroică tinerică, nu prea educată și neexperimentată nu

ne-a dat prea multă satisfacție dar a fost o rezolvare de etapă. Beatrice a putut să-și reia activitatea în secția ei de carantină. Și eu m-am apucat furibund de treabă.

Degajat parțial de grija șantierului, care progresa molcom dar sigur, sub egida ICCF-ului și sub supravegherea dela distanță a inginerului Caraba, mi-am pus în gând ca, în primele luni ale anului 1956, să-mi pregătesc examenul de marxism din cadrul aspiranturii. Era cel mai greu examen pe care aveam să-l dau în toată existența mea, mult mai greu decât zecile de examene din facultate sau decât cele șapte concursuri după facultate. Am prins probabil și etapa cea mai exigentă, din istoria autohtonă a aspiranturii, etapă de vreun an de zile, în care, în comisia de examinare, pe lângă academicianul Atanase Joja și profesorii Nicuță Tănase și Popescu-Neveanu, apăruse și un conferențiar sovietic dela Leningrad care, prin întrebări țintite, verifica dacă ai parcurs întreaga bibliografie. Lăsând de-o-parte faptul că, dela început, nu aveam deloc apetență pentru materia marxismului în sine, bibliografia era extrem de stufoasă: aproximativ 7000 de pagini din autorii clasici din care vreo câteva sute de-a-dreptul criptice (mai ales din Marx).

Dela începutul lui Ianuarie m-am apucat de treabă și timp de cinci luni, am lucrat nebunește, câte 16 ore pe zi, din care 3-4 ore pentru serviciu și cel puțin 12 ore pentru citit și conspectat marxismul, o materie la început insipidă dar care, după ce am început să-i descifrez tâlcurile, a devenit mai atractivă. Spre sfârșitul lui Mai m-am considerat temeinic pregăit și, conform regulilor m-am înscris pentru susținerea examenului. Examenul se desfășura în fiecare joi, în București, la Universitate (Facultatea de drept) cu câte o serie de zece înscriși. Din fiecare serie reușeau deobicei doar 3-4-5 candidați. Emoțiile erau mari. Îmi amintesc că, în seria mea, s-a

prezentat și un conferențiar universitar dela facultatea de filosofie din București. Pentru a fi menținut în post sau a promova, aspirantura pentru el, era obligatorie. Fiind și ceva mai în vârstă - trecut de 50 de ani - bietul de el tremura ca o vargă. Ajuns în fața comisiei, după ce a tras primul bilet, s-a clătinat și când era gata să cadă, câțiva colegi l-au susținut și l-au târât până la o bancă unde a rămas întins. După vreo jumătate de oră și-a revenit; cu mâinile tremurânde, pe furiș, și-a strecurat în gură niște tablete (probabil psihotrope) după care, sufocat de emoție și-a expus, de bine - de rău, subiectele. Președintele comisiei, academicianul Joja, uman și înțelegător, încerca să-l susțină dar privirea necruțătoare a sovieticului era dominantă. În cele din urmă, cu toată opoziția lui Joja, conferențiarul în filozofie, a primit calificativul "respins" și împleticindu-se, s-a prăbușit în banca lui; cădea la examen pentru a doua sau a treia oară, mai avea dreptul să se prezinte, dar cu puține speranțe.

În această atmosferă mi-a venit rândul mie. Am trecut cu brio de primele trei probe ale comisiei și am ajuns la cea de a patra, de bibliografie, a conferențiarului sovietic. Acesta, un tip colțuros, cu expresia feței extrem de dură, un invalid de război, fără un braț, mi-a întins prin translațoarea ce-i stătea alături, bolul cu subiecte. Am extras: "Ce și unde scrie Marx despre formă și conținut?". I-am răspuns prompt și precis. Din seria noastră din acea zi, din cei zece, am reușit patru, eu fiind singurul cu calificativul "foarte bine". Mulțumit de rezultat, dar furios în sinea mea, pentru inutilitatea acestui examen și pentru lunile pierdute, am răsuflat ușurat și ca să nu-mi pierd antrenamentul, am rămas în continuare în București, de data aceasta pentru o muncă profund utilă mie: luna de concediu de studiu la Biblioteca Academiei, care s-a

desfășurat la fel și cu aceeași eficiență ca în anul precedent.

La sfârșitul lui iunie m-am reîntors la Brașov, despovărat de grija marxismului și cu dorința să-mi refac forțele printr-o vacanță activă, împărțită între familie și minime obligații în serviciu. Cele trei obiective principale ale șantierului erau aproape finisate. Se mai lucra intens doar la asfaltarea curții dintre pavilioane și cantină.

În scurtă vreme au venit în vacanță și bunicii dela Arad, ca să-și răsfete nepoții.

În tot cursul verii au venit o serie de delegații să viziteze sanatoriul. Odată incluși într-un protocol central, aceste vizite aveau să se țină lanț, la interval de două-trei săptămâni, delegații străine medicale, sociale, obștești. Unii colegi răutăcioși din oraș scorniseră zicerea: “dacă vii în Brașov, trebuie să vizitezi Biserica Neagră, Poiana și sanatoriul de pe Warthe”.

După plecarea socrilor am considerat vacanța încheiată și am reluat programul obișnuit de muncă și de viață. Pe la jumătatea lunii August, într-o seară liniștită, frumoasă, cu lună plină, eram acasă. Beatrice terminase de îmbăiat și culcat copiii și citea într-un fotoliu lângă mine, care, la birou, scriam.

Deodată la ora zece și jumătate, s-a auzit un zgomot năpraznic, ca și când ar fi explodat o bombă în apropiere. Vila noastră a trepidat; becurile aprinse au filat o clipă, apoi și-au revenit. Ne-am dat seama că s-a produs o catastrofă în vale, în direcția pavilioanelor de spitalizare. Împreună cu Beatrice am zburat afară și alergând în beznă pe scurtătură, în două-trei minute am ajuns jos. Pavilionul al doilea era delabrat: ferestrele și ușile de intrare smulse din tocure, făcute zob, peretele dela etaj dinspre terasa interpavilionară prăbușit pe terasă; din chepengul dela subsolul pavilionului ieșeau vâlvătai mari

de foc. Copiii ieșiseră înfricoșați din secție, se refugiaseră în parc și stăteau înghemuiți pe iarbă, lângă surorile și infirmierele ce fuseseră de serviciu. Din vila de personal și din împrejurimi veneau oameni să vadă ce s-a întâmplat și să dea o mână de ajutor.

Beatrice s-a dus în mijlocul copiilor; de teama de a nu se extinde focul sau să apară o nouă explozie, i-a mutat puțin mai sus, spre mijlocul parcului, pe lângă Ciupercă și a pus să se aducă pături din primul pavilion. Eu i-am cerut unei surori să dea imediat telefon la pompieri și la ofițerul de serviciu al Sfatului Popular și să rămână de gardă la telefon, apoi am intrat în pavilionul explodat. Am mers pe culoarul de jos, la capătul căruia izbucnise incendiul. Acolo lucra eroină doctorul Cristea, chiriașul nostru indezirabil, care nu știu cum ajunsese din vilă înainte de noi; alături de el, contabilul Saru, intendentul Mimă Oană și alți câțiva. Era o atmosferă infernală, sufocantă; se muncea cu batiste umede pe față. În înghesuiala de acolo nu puteam să-mi găsesc locul. Am alergat în sus spre cele două etaje cu gândul să verific dacă nu a mai rămas vreun copil, eventual rănit, netransportabil. Singura scară de acces a pavilionului putea să fie cuprinsă de foc. Pe parcurs, o infirmieră mi-a spus că nu este cazul să mai urc, deoarece au verificat și secțiile erau evacuate. N-am vrut să-i dau crezare și ajuns la etajul al doilea și trecând din salon în salon, în ultima cameră, cea de deasupra terasei, care rămăsese fără peretele lateral, am zărit într-un pat, la lumina lunii, un chip cu doi ochi sticloși care stăteau fixați în gol. M-am apropiat. Era un copil de vreo zece ani; trăia, părea sănătos, dar nu-mi răspundea la întrebări. L-am luat în brațe, am coborât cu el pe scări și l-am dus în parc alături de ceilalți și l-am încredințat lui Beatrice. După vreo jumătate de oră și-a revenit și a devenit comunicativ.

Focul ardea cu aceeași intensitate. Nea Cetali, mecanicul, cu trusa lui de scule, cu mănuși de cauciuc, se strecurase lângă doctorul Cristea și lângă Victor Saru și se chinuia să închidă racordul la gaz metan. După minute de strădanii a reușit și imediat după aceea debitul focului a scăzut mult. Împreună cu dislocările de lemnărie fume-gândă pe care le realizaseră Cristea și Saru, situația începea să fie stăpânită.

M-am dus din nou în parc la copii. Am găsit-o pe Beatrice cu ochii plânși: stătea lângă un băiețel găsit între timp mort lângă prima tufă dela intrarea în parc. Era un copil de doisprezece ani, orfan și oligofren, pe care-l țineam internat în sanatoriu mai mult pentru considerente sociale. Bietul de el, era singura victimă a acestui dezas-tru. Era de presupus că moartea i s-a datorat tocmai deficienței psihice care, prin acuitățile instinctuale caracteristice, l-au făcut să fie singurul care a sesizat pericolul exacerbării zgomotului din conducta de gaz și intrând într-o stare de anxietate, a încercat să se refugieze afară. Astfel a fost surprins de suflul exploziei când tocmai ieșea din pavilion. Tot corpul lui, aparent intact, era străpuns de o puzderie de țandări minuscule de geam și de lemn ale ușii dela ieșire; așa ciuruit, el mai apucase să facă vreo câțiva pași, să traverseze drumul și să se prăbușească sub tufa de la intrare în parc, lângă un colț de piatră calcaroasă.

În această vreme, la cincisprezece minute dela producerea exploziei a sosit, neanunțată, securitatea, pe când pompierii anunțați de noi aveau să vină după o oră. Securiștii au coborât dintr-o mașină: unul în uniformă iar trei în civil. În prima jumătate de oră s-au răspândit toți, în dreapta și în stânga, prin pavilioane și în jurul lor, apoi doi dintre ei au pus stăpânire pe cabinetul meu și au început să cheme salariații și chiar pacienții mai mari, la

interogatoriu. Am fost chemat și eu. Am declarat tot ce știam, după care mi-au spus să nu mai ies din cameră: eram “reținut pentru cercetări”. Știam care este riscul: în acei ani era obiceiul ca directorul unei instituții sau întreprinderi unde se producea un astfel de eveniment, dacă nu era un potentat comunist, să fie automat considerat răspunzător și reținut. Aveam în minte o recentă întâmplare nefericită: doctorul Ivancenco, numit aproape concomitent cu mine, director la sanatoriul TBC Bisericiani a fost închis pentru șase luni, pentru că din neglijența altora, i-a ars acoperișul instituției pentru care se zbatuse să o pună în funcțiune. Stăteam în picioare, stăpânit de o liniște nefirescă, în momentul în care unul din securiștii care investigau și scotoceau pe afară, a intrat în cabinet și a pus pe birou, salopeta neagră și unsuroasă a asfaltatorului care lucrase la cazanul cu smoală. Din buzunarul salopetei a scos o piesă pe care asfaltatorul o scosese din vana instalației de gaz din subsolul clădirii, ca să mărească debitul gazului și pe care omisese să o mai pună seara când a plecat dela lucru.

În urma acestei “descoperiri” ofițerul securist care conducea ancheta, s-a luminat la față, m-a eliberat din restricțiile pe care mi le impusese și m-a invitat să fac parte din comisia de anchetă. Am refuzat politicos și am ieșit afară pentru că sosiseră pompierii. Șeful lor, un locotenent care era prietenul unei asistente de-ale noastre, prin comenzi ferme, a pus în acțiune dispozitivele și în mai puțin de un sfert de oră, restul de foc ce mai rămăsese a fost stins.

Spre zori totul s-a potolit. Pe copiii din pavilionul sinistat i-am înghesuit în pavilionul I; au rămas cu personalul care era de serviciu, iar noi cei ce interveniserăm, ne-am retras spre casele noastre, trecând pe lângă clădirea arsă, grav avariată, care arăta jalnic.

A doua zi mi-a fost dat să văd o nouă față a “constructorilor socialiști”. În comparație cu lentoarea și puținătatea forțelor și mijloacelor de lucru de care avusesem parte în toate lucrările de șantier de până acum, deodată a apărut un interes febril. Toți adjuncții inginerului Caraba erau sus la sanatoriu din zori până târziu în noapte, dirijau aflusul de materiale, aduceau utilaje sofisticate și mereu alte și alte echipe de meseriași de toate categoriile, dădeau îndrumări pentru fiecare lucrare în parte, creionând planuri pe loc. Fără să ne mai ceară proiecte, avize, aprobări, credite, preluând integral inițiativa, într-un timp record, întregul pavilion II sinistrat a fost refăcut, reconsolidat și refinisat din temelii până la acoperiș; dela cămășuirea stâlpilor de beton și dela zidărie până la mozaic, zugrăvire și vopsitorie, astfel încât, în final, arăta ca o clădire absolut nouă.

Zorul se datora, probabil, dorinței de a șterge orice urmă a dezastrului și de a scăpa de eventuale trageri la răspundere. În orice caz, nu mi s-a cerut niciun ban pentru această refacere a pavilionului sinistrat. Datorită acestei mobilizări exemplare, ne-am trezit în două săptămâni, incredibil, cu toate lucrările șantierului terminate și predate la cheie: pavilionul cu pricina, pavilionul școlar, pavilionul administrativ, cocheta căbănuță-cantină, încăperile anexe dela grajd, cele trei gherete de portar și cei aproximativ trei sute de metri pătrați de curte asfaltată. Constructorul lăsa în urmă nu numai lucrări terminate, aspectoase și de bună calitate ci și o curățenie desăvârșită; evacuasera tot, spălasera, măturasera: nu mai rămânea nicio urmă de șantier.

După patru ani de eforturi și persverență, trăiam un sentiment deosebit. Se încheia etapa investițiilor constructive, principale, pe care, dela deschiderea șantierului, o avusesem tot timpul ca un țel, ca o condiție

necesară dezvoltării concomitente și ulterioare a activității de fond, esențiale - cea profesională.

Era un sentiment tonic și totuși ... În fiecare zi, dimineața, când coboram de degețel cu Beatrice, dela vilă la sanatoriu, priveam cu satisfacție la aceste construcții abia terminate care ni se etalau într-o panoramă cuprinzătoare. Dar când ajungeam în dreptul tufei din dreptul pavilionului II, stăjuită de o piatră mare, albă, de calcar, acolo unde, în noaptea sinistră căzuse o ființă neprihănită, aruncam pe furiș, o privire spre acea piatră ca spre o stea funerară, implantată de natură, pentru jertfa mitică a ctitoririi noastre. Și așa, o pală de gând înegurat, adumbrea pentru o clipă ziua.

XI Schimb de experiență în URSS

Și viața merge mai departe... Sanatoriul, în noua lui înfățișare, cu clădiri noi sau reînnoite, asigurând condiții de funcționare optimizate, era mai îmbietor ca oricând pentru a-i aduce prinosul printr-un spor de calitate, de inițiativă și sârguință, în munca noastră în secții, la patul bolnavului.

La scurtă vreme după terminarea lucrărilor, la începutul toamnei 1956, la invitația noastră, au venit în vizită binefăcătoarele sanatoriului, Elena Teodorescu și Marieta Negreanu dela CSS care au rămas încântate de materializarea proiectelor pe care l-i le înfățișasem cu vreun an în urmă. Ele mi-au propus să alcătuiesc o cărțuție - album de prezentare a instituției așa cum arată acum, pe care să o putem difuza vizitatorilor. M-au asigurat că CSS va acoperi integral costul albumului. Le-am mulțumit și m-am angajat ca, în câteva luni să realizez această plăcută sarcină.

În același timp plimbându-ne prin incinta sanatoriului, invitatele noastre s-au oprit deasupra platformei dintre poarta de intrare și pavilioanele de spitalizare și mi-au spus: "Ce ați zice dacă pe acest loc am ridica un pavilion modern de trei sute de paturi care să majoreze la 4-500 paturi capacitatea spitalului dumneavoastră?" Am rămas "bouche bée". Bine-înțeles că aș fi mai mult decât încântat. Din acel moment, cele câteva ore de discuție care au urmat nu au avut alt subiect decât detailarea acestei perspective. Ne-am despărțit, cu promisiunea ca ele, ajunse la București, să ia legătura cu

conducerea CSS și a Ministerului Sănătății și cu celelalte foruri competente, pentru a demara acțiunea.

Deși tot ceea ce îmi promisese până acum binefăcătoarele noastre dela CSS fusese îndeplinit, de data aceasta m-au lăsat sceptic. Ar fi prea frumos să fie adevărat. Cu câteva luni în urmă, doctorul Bula, devenit între timp ministru adjunct al Sănătății, plimbându-se prin aceleași locuri, se lăsase pradă visării și se gândea ca pe povârnișurile imensului nostru parc să ridice zece pavilioane de tip baracă, a câte o sută de paturi, adică în total o mie de paturi, așa cum văzuse de curând în Polonia, paturi de care Ministerul ar fi avut nevoie în mod real pentru tuberculoza infantilă, în creștere, din țara noastră. Bine-înțeles că această viziune nu s-a materializat. Dar Elena Teodorescu se baza pe posibilități materiale reale, așa că unele speranțe legate de un viitor pavilion de trei sute de paturi, au încolțit și în mintea mea.

Aceste speranțe au început să capete contur peste câteva săptămâni când, în sanatoriu a sosit o echipă numeroasă din București, în frunte cu doi arhitecți de marcă ai vremii, Nădejde și Enescu, dela unul din institutele cele mai importante de proiectare din țară. Din echipă mai făcea parte tânăra dar mai vechea noastră cunoștință, arhitecta Constantinescu și arhitectul Groswald, ambii din Ministerul Sănătății, precum și alți câțiva tehnicieni, ingineri sau topometriști. Ei mi-au spus că acest obiectiv de investiții a primit toate aprobările și că au sarcina să efectueze proiectul. Din amabilitate (și nu numai) arhitectul Nădejde mi-a comunicat că, pe tot parcursul proiectării dorește să aibă colaborarea noastră și că va ține seamă de toate sugestiile ce l-i le vom da. După aceasta, făcând o inspecție a terenului, și-a dat acordul asupra amplasamentului ales de reprezentantele CSS și de mine și a trecut la acțiune. Echipa complexă a lucrat

câteva zile, după care arhitecții au revenit luni în șir, la câteva săptămâni interval.

Între timp am găsit răgazul să mă achit și de obligațiile aspiranturii. Aveam termen limitat, până la sfârșitul anului 1956, să trec cele două examene care îmi mai rămăseseră: pediatria și limba rusă. Pentru pediatrie făcusem rost de tratatul lui Glanzmann, recent apărut, pe care l-am parcurs temeinic și l-am conspectat, după care m-am prezentat la Spitalul Fundeni, la profesorul Ionel Nicolau, cel care ne vrăjise cu erudiția și verva lui la Consfătuirea dela Iași. Acest academician m-a primit cu bunăvoința și politețea sa de boier moldovean: “Este o onoare pentru mine să examinez o personalitate confirmată pe plan internațional, după lucrările căruia mă documentez pentru a-mi ține cursurile etc, etc.” Aceasta nu l-a împiedicat să desfășoare examenul în cel mai strict respect regulamentar, punându-mă să-mi trag cazul de examinat din bolul cu zeci de maladii, care mai de care mai complicate și chemând pe adjunctul lui, viitorul profesor, Goldiș, ca, în calitate de secretar ad-hoc, să mă supravegheze tot timpul celor patruzeci de minute de examinare, gândire și de redactare a planului-ciornă de expunere. În final, totul a decurs foarte bine.

Mai greu era cu limba rusă. Deși imediat după concursul de admitere, adică de doi ani mă apucasem să “toces” buchea slavonă și luam și ore de două ori pe săptămână cu o profesoară foarte bună care se nimerise să locuiască prin vecinătatea noastră, totuși nu făceam nici un progres. Învătasem alfabetul cirilic, să scriu și să silabisesc, învătasem conjugările și declinările, memorasem un rudiment de vocabular, dar eram incapabil să înțeleg ce citesc, adică să traduc, și total blocat când încercam să înjgheb o conversație. Ajunsesem să mă complexez văzând că toți trec acest examen, afară de

mine. Până în cele din urmă, prin indiscreția unui coleg de suferință am aflat cheia misterului: examenul se dă la București cu două profesoare rusoaiice, două surori bătrânele, sub supravegherea distrată și binevoitoare a venerabilului profesor C.C. Dimitriu. Aceste profesoare îți garantează reușita dacă iei zece ore de meditații, plătite substanțial. Mărturisesc că am fost imediat amator să recurg la acest tip de fraudă, practicat de toți candidații cu inaptitudini pentru limba rusă. Din aceiaș sursă, aflându-le adresa, am alergat la București, le-am achitat obolul. Dela prima oră de “meditație” cele două băbuțe-profesoare mi-au dat o cărțulie, mi-au indicat o anumită pagină și împreună am citit și tradus un anumit paragraf de vreo zece rânduri, după care “papagalicește” am învățat să răspund la câteva întrebări stereotipe: cum mă chiamă, când m-am născut, unde locuiesc, ce specialitate am... Aceiași schemă de meditație s-a repetat zece zile consecutiv și în a cincisprezecea, treceam fără probleme examenul, cu calificativul “bine”, discordant față de foarte binele dela celelalte patru examene, dar mai prețios pentru mine decât toate celelalte la un loc. Marxismul și limba rusă îmi împovăraseră gândul timp de doi ani. Acum, despovărat, puteam să mă dedic lucrării de dizertație a cărei temă: ”Interrelații ganglio-bronhopleuro-pulmonare în tuberculoza primară a copilului “, i-o propusesem conducătorului științific Marius Nasta și pe care acesta o acceptase. De fapt, de câțiva ani de zile eram preocupat de această temă și scrisesem o serie de comunicări și articole care constituiau de pe acum aproape două sute de pagini din textul viitoare dizertații.

În același sfârșit de an 1956 în care se petreceau evenimentele menționate, în viața familiei noastre a survenit o mică defecțiune: fata pe care o angajasem ca să îngrijească de copiii noștri, și-a găsit slujba pe care o

râvnă, într-o uzină, și ne-a părăsit. Cu doi copilași sburdalnici, situația devenea dificilă. Salariatele care locuiau cu noi în pavilionul personalului, mai ales devotata infirmieră Marioara Illoasă, își sacrificau timpul liber și o suplineau pe Beatrice când ea era în serviciu. Când n-aveam încotro, mai plasam copiii și în locuința alăurată a familiei Slăvoacă, unde “mam-mare” (mama administratorului Slăvoacă) se dovedea o bunicuță de circumstanță, foarte grijulie. În același timp bunicuța reală, dela Arad, era pe fază și căuta o rezolvare. Într-o zi, prin Octombrie, ne-a dat un telefon și, foarte bucuroasă, ne-a comunicat că a găsit soluția: peste trei zile sosește la Brașov o “schwesteră”, dispusă să se angajeze la noi. Această persoană, o nemțică din Tâlmăciu, de lângă Sibiu, își făcuse “noviciatul” în Germania Vestică, la o ctitorie catolică (Ordinul Diaconeselor) și acum se întorcea în țară, dorind să activeze cât mai aproape de locul natal. Nu știu pentru ce motive poposiseră la Arad câteva zile cu care ocazie întâmplarea a făcut ca mama lui Beatrice să o contacteze. Mie nu-mi rămânea decât ca, în ziua fixată, să fiu la gară și să o întâmpin. Nu mi-a fost greu ca, la coborârea din tren, să o recunosc după uniformă “sacerdotală” foarte distonantă în forfota laică, cenușie, a vremii: o rasă pepită, lungă până în pământ, cu șorț și bonetă, albe, scrobite, cu o cruce mare pe piept. O ființă înaltă, uscățivă, aproape fără vârstă (având probabil totuși în jur de treizeci de ani), cu fața palidă, cu ochi reci, privind peste interlocutor, prin ochelari cu ramă metalică subțire.

Am adus-o acasă și am prezentat-o lui Beatrice și copiilor căror le-a făcut, ca și mie, aceeași impresie șocantă. Din primele ore, eu, încercând să stabilesc o atmosferă mai caldă, i-am spus că sunt sigur că, în scurtă vreme, se va obișnui cu viața noastră de familie, că se va

apropia sufletește de copii și că îi va iubi. În plenul familiei mi-a ripostat ritos: “Eu nu iubesc decât pe Dumnezeu, pe Domnul nostru Isus Christos și pe Sfânta Fecioară; de copii să fiți siguri că mă voi ocupa cu toată atenția!”. Am rămas siderați. După câteva ore atmosfera stânjenitoare s-a mai atenuat și apoi, în câteva zile, s-a ajuns la un “modus vivendi” convenabil, în orice caz benefic pentru copii. Destul de repede Schwester Sophie sau “Tante Sophie” s-a adaptat la unele tabieturi ale familiei și casei noastre, dar în același timp, cu persuasiune, și-a impus propriile deprinderi, mai ales în ceea ce privește creșterea copiilor, cu atât mai mult cu cât avea experiență proprie prin stagii în unități catolice de copii.

După câțiva vreme ne-am dat seama că Tante Sophie acordă o oarecare preferință pentru Adiți deși în Mihăiță se simțea mai mult influența pe care o exercita. Astfel am observat la Mihăiță ușoare înclinații spre bigotism. Deși amândoi copii erau duși de noua lor dădacă de două-trei ori pe săptămână la biserica catolică, doar Mihăiță ajunsese să vadă la figurat - îngerași peste tot și să-mi facă teoria (impropriu spus pentru vârsta lui de trei-patru ani) că adevărata viață nu este pe pământ ci în cer. Dealtfel, în copiii noștri se dezvoltau trăsături foarte diferite de caracter. Îmi amintesc, în acest sens, una din numeroasele situații trăite: într-o seară ne-am întors dintr-o vizită în oraș și i-am găsit pe copii cu tante Sophie, în fața televizorului. Abia se terminase filmul “Hamlet”. Mihăiță era cu ochii plânși și încă mai suspina. Adiți ne-a lămurit despre ce este vorba. “Mihăiță este un p’ost; el crede că (personajul) a murit, că i-a dat travă (otravă) dar nu-i adevărat, este numai în film, el trăiește” ...

De mici copii observasem cum ei se deosebesc: Adiți, mai dispusă să discearnă realitatea, mai reținută în sentimente, ferindu-se de alintări și greu de convins să

desmierde, era mai retrasă, în schimb, ironică și caustică dela câțiva ani, cu un simț al umorului absolut neobișnuit, plină de poante chiar în momentele cele mai cătrănite. Îmi amintesc, spre pildă, că într-un început de vacanță pe litoral, când, înghemuți într-un cort în care ne ploua și unde ni se improvizase o cazare după ce hotelul Albatros la care aveam repartizare, ne refuzase, Adiți ne-a descreețit frunțile cu variații pe tema “Albatros”.

Mihăiță dela început a fost calin, cald, blând, mereu surâzător, sărindu-ți în brațe, încolăcindu-ți gâtul cu brațele lui, sărutând cu foc (ca pecetea cu care, la scurtă vreme după naștere, m-a câștigat pentru totdeauna). Viața ne va prilejui atâtea amintiri fericite, dar și unele cu conotații parțial dramatice.

În toamna lui 1956, într-o zi spre vremea prânzului, urcam spre locuința noastră, mai devreme decât de obicei. După ce am făcut cotul drumului din dreptul garajului, am văzut terasa vilei noastre plină de puștimea salariaților, între care și copiii noștri, cufundați în joaca lor. Câțiva pași încă și toți copiii mi-au sesizat venirea și au alergat bucuroși spre mine; toți, afară de Mițibus. M-am apopiat la câțiva metri, dar Mițibus, cu spatele spre mine, preocupat să-și umple cu nisip o gălețică, nu m-a simțit. Atunci l-am strigat dar nu mi-a răspuns. Ajuns lângă el, l-am luat în brațe. M-a cuprins cu efuziune de gât. I-am spus nu știu ce dar el mi-a dat un răspuns fără nici o legătură. Teribil de intrigat, l-am dus în baie și i-am dat o jucărie care să-l atragă într-un colț. În momentul în care era cu spatele la mine, am lăsat să cadă o tavă metalică pe pardoseala de mozaic. La zgomotul foarte puternic, Mihăiță n-a avut nici cea mai mică tresărire. Era clar: puștiul meu surzise. Nu știu cum nu m-am prăvălit. Surzenie la doi ani înseamnă surdo - mutitate! Înseamnă unul din cele mai cumplite handicapuri!

Disperat, am plecat cu el în brațe jos în sanatoriu la Beatrice, cu fața cufundată în părul lui cârlionțat, ca să nu mi se vadă plânsul; nu știu cum am ajuns. Am izbutit să o disperez și pe Beatrice. Toate cunoștințele noastre pediatrice nu erau în măsură să ne explice fenomenul, să întrevădem o soluție. Am dat imediat telefon la Arad să vorbim cu Tăticu, apelând la marea lui experiență, apoi la București, cumnatului meu, profesorului Timuș, deosemeni pediatru de înaltă clasă. Concluzia la care am ajuns cu toții a fost să recurgem la o consultație într-una din clinicile ORL din București.

Pentru a perfectă acest consult am plecat, inițial singur, cu primul tren. Am ajuns seara târziu. I-am pus pe jărat și pe părinți. Nu știu dacă noaptea am apucat să ațipesc și dimineața m-am prezentat la clinica ORL dela Spitalul Colțea. Din holul mare de așteptare dădeau câteva uși de cabinete cu firme pompoase de profesori - doctori - docenți, dar fără prea mulți solicitanți în fața lor. În dreptul unei singure uși, cu o firmuliță modestă, a doctorului Marin, medic primar, o coadă de pacienți ca la Maglavit. La doctorul Marin vroiam să ajung. Nu-mi aminteam să-l fi cunoscut dar auzisem numai opinii superlative despre el. Postura lui ierarhică, inferioară celorlalți corifei cu “firmă” era explicabilă: venise doar de vreun an din închisoare, după o prelungită detenție pentru legionarism.

M-am așezat la coadă și am așteptat câteva ore până mi-a venit rândul. Când am ajuns în fața doctorului Marin și m-am prezentat, privindu-mă ca și cum am fi fost vechi și apropiate cunoștințe, mi-a reproșat că n-am făcut uz de calitatea de medic pentru a nu mai sta la coadă. Am trecut la a-i expune motivul venirii. Vocea îmi tremura și abia izbuteam să articulez cuvintele. Doctorul Marin a încercat să mă liniștească, și-a exprimat și el

nedumerirea asupra cazului și a confirmat că este util să-l consulte. I-am spus că plec imediat și că aduc copilul a doua zi. Atunci el mi-a zis: “Nu! Știți ce facem ca să grăbim lucrurile? Eu intru acum în operații. După amiază la cinci sunt de contravizită. Pe la ora șase devin liber. La ora șase veniți să mă luați și plecăm la gară să prindem primul tren. Vom ajunge seara târziu, pe la vreo zece. Îl voi examina și cu un tren de noapte mă voi întoarce înapoi ca să fiu mâine dimineață în serviciu”.

Mi-a venit să cad în genunchi în fața acestui monument de umanitate. Am plecat spre casă, pe nu știu câte cărări, zdrobit de durerea surdo-mutității odorului meu și de incomensurabilitatea măreției unui om și medic. Când am intrat în casă, Mama m-a întâmpinat veselă și mi-a dat vestea cea mare: “Adineauri a dat telefon Beatrice; zice că totul este în ordine; lui Mihăiță i-a apărut oreillon!” M-am lăsat să alunec moale pe un colț de pat: Da, oreionul în faza lui inițială, încă înainte de a apare tumefierea parotidei, poate da o surditate trecătoare. Deabia am așteptat să se facă ora cinci și să mă reped la Spitalul Colțea, să-l înștințez pe doctorul Marin că nu mai este cazul să facă deplasarea la Brașov, dar că pe viitor oricând va fi primit ca cel mai drag și mai stimat oaspete.

M-am despărțit din nou de părinți, nu înainte de a-i asigura că le voi satisface dorința cea mai fierbinte și le voi aduce nepoței cât mai curând posibil în vizită la București. Constrânși de domiciliul obligatoriu instituit politic, ei nu aveau altă posibilitate de a-și revedea nepoții. Așa că, după câteva săptămâni, ne-am făcut trei zile libere și am sosit toți patru. Din bucuria nesfârșită a acestor zile nu rețin decât o imagine: Tata, lungit în pat pentru siesta de după-amiază, înțelegându-se din ochi cu Mihăiță, i-a permis să se apropie, l-a luat în brațe, iar puștiul, cu greutatea lui de mic buldozer, a început să

tropăie voios pe toracele bunicului, fără să țină seamă că dedesubt este o inimă suferindă, care deabia pâlpâie. Toți ceilalți din jur am amuțit și nu am fost în stare să curmăm bucuria acestui joc periculos, până când Beatrice nu și-a exercitat mai ritos autoritatea. Și totuși, tot așa pe tăcute, pe furiș, scena s-a mai repetat de câteva ori până la plecarea noastră, lăsându-le nepoțelului și mai ales bunicului, nostalgia revederii.

Întorși la Brașov, reintrând în multiplele probleme pe care le aveam, am făcut loc și preocupărilor pentru alcătuirea albumului Sanatoriului. Am luat legătura cu Cooperativa Decorativa din București, cea mai în vogă în acea vreme pentru fotografii color. Specialiștii fotografi dela Decorativa veniți la fața locului, în pauzele lucrului în pavilioane, au remarcat pe puștiuleții noștri Ada și Mihăiță. Frapați de drăgălășenia lor, mi-au cerut permisiunea să-i fotografieze. Peste câteva luni, Tata mi-a comunicat că, trecând întâmplător pe strada Schitu Măgureanu, a observat în vitrina cooperativei Decorativa dela Parterul Palatului “Tinerimii Romîne” o imensă fotografie color de trei pe patru metri, care ocupa tot fundalul vitrinei și care îl reprezenta pe Mițibus, zâmbind săgalnic trecătorilor. Bine-înțeles că, la prima deplasare în București, m-am dus direct dela gară să-l văd, fapt ce l-am mai repetat de fiecare dată când reveneam în București, timp de vreo doi-trei ani, până când poza a început să se decoloreze și a fost scoasă. Am regretat că nu am convenit să mi-o dea mie, deși, desigur nu aș fi avut unde să o pun.

Din numeroasele fotografii făcute de Cooperativă am selectat vreo treizeci pentru album. Am scris textul de prezentare a Sanatoriului și, împreună cu vărul meu Nucu Istrate, directorul teatrului din Brăila, care se afla internat în sanatoriul vecin, Stejeriș (pentru o tuberculoză care

avea să îl și răpună), am făcut macheta și scurtele comentarii ale pozelor, în care Nucu s-a dovedit mai inspirat decât mine.

Când eram pe cale de a termina albumul, începea primăvara 1957 și odată cu aceasta se relua șirul vizitelor străine. Prima dintre ele și cea mai importantă - vizita delegațiilor minștrilor sănătății din Republicile Democrat-populare - ne-a fost anunțată la 1 aprilie, doar cu o săptămână înainte. Noul ministru adjunct, doctor Bula, mai vechea noastră cunoștință, mi-a comunicat să nu intru în panică deoarece este o acțiune guvernamentală și că el are sarcina să se ocupe personal de toate detaliile. Noi nu trebuie să ne preocupăm decât ca sanatoriul să arate cât mai bine și că în acest scop ne virează imediat niște credite suplimentare pe care am libertatea să le utilizez cum cred de cuviință.

Îmi creasem obiceiul să folosesc unele dintre vizitele străine pentru ca la intervale de două-trei luni, să remobilizez personalul și să dirijez eforturile pentru continua ameliorare a funcționalității și - pe cât posibil - a dotării instituției. De data aceasta am profitat de ocazie să cer Ministerului apăratură perfecționată pentru laboratorul de explorări funcționale, pe care am primit-o imediat, și în acelaș timp să investesc creditele primite în articole zise “de lux”, greu de obținut în condiții obișnuite: două televizoare și covoare. Pentru covoare am apelat la vicepreședinta Sfatului Popular Regional “tovarășa” Nilca, fosta directoare a fabricii Cîsnădie, producătoare de covoare de calitate superioară. În câteva ore tovarășa Nilca, care primise “semnal” dela Minister, mi-a comunicat că Directorul dela Cîsnădie a primit ordinul să-mi pună la dispoziție tot ce doresc, chiar și din stocurile intangibile, de expoziție sau de protocol; în

acelaș timp pentru a mă încadra în timp, m-a sfătuit să folosesc Aviasanul pentru care îmi dă aprobare specială.

Am dat curs acestei sugestii și spre prânz eram în avioneta sanitară, alături de un aviator cam năstrușnic, pilot foarte temerar, de mare calitate, care, pe considerente “de dosar” era marginalizat pe acest post minor. În drum spre Cisnădie, pilotul a ținut să-mi demonstreze o parte din însușirile lui de acrobat, care nu mi-au făcut prea bine. În mai puțin de o oră aterizam pe un aeroport cam improvizat, în apropierea incintei fabricii. Am ales tot ce am considerat mai frumos și mai potrivit destinațiilor: un covor foarte mare pentru Cantină, trei covoare pentru sălile de mese ale copiilor și zeci de carpete pentru saloanele de spitalizare.

În grabă, muncitorii și muncitoarele fabricii m-au ajutat să îngrămădesc sulurile cu covoare în pseudo-cabina târgii sanitare. În acest timp îl observam, la distanță, la capătul pistei de decolare, în dreptul unei gherete de supraveghere, pe pilotul nostru, antrenat în discuții prelungite și gesticulând - pare-se nervos. După vreun sfert de oră, a venit, roșu la față, încă furios, continuând să vocifereze: “auzi! să nu mă lase să decolez; că nu-mi dau avizul; că e interdicție meteo categorică”. L-am întrebat despre ce este vorba. “Ei! cică deasupra munților Perșani, la intrarea în țara Bârsei este furtună mare. Parcă n-am mai trecut prin d’astea; să fi văzut nenorociții ăștia de birocrați situațiile de pe front! Nu au vrut să-mi dea drumul decât dacă semnez pe propria mea răspundere și am semnat”. Fâstâcit, i-am spus: “dar cu propria mea răspundere cum rămâne?”. A zâmbit și m-a bătut familiar pe umăr. Ne-am îmbarcat. Înainte de plecare pilotul a avut grijă să verifice personal dacă mi-am prins bine chingile care mă fixau de scaun, fapt nu prea liniștitor.

Imediat după ce ne-am înălțat, am observat nori foarte întunecați brăzdați de fulgere la orizontul pe care uma să-l străbatem. Când, după vreo douăzeci de minute de zbor, ne-am apropiat de culmea Perșanilor, a început un dans macabru. Imediat am fost învăluiți de nori groși, vineți, de rafale de vânt, de o ploaie compactă; fulgere în dreapta și în stânga. Curenții de aer erau năpraznici. Avioneta noastră ajunsese o jucărie, aruncată în toate direcțiile, trosnea din toate încheieturile. Mă așteptam, din clipă în clipă să i se desprindă o aripă, să se desmembreze. Menținerea noastră în aer mi se părea un miracol. În câteva secunde picam dela înălțimi mari până la câțiva metri de pământ după care comenzile pilotului sau palele providențiale de vânt ne aruncau din nou în țăriile cerului. Zburam când pe o parte, când pe alta, cu capul în jos sau cu capul în sus. Eram pe punctul să cred că mi-a venit sfârșitul, când la un moment dat am simțit că urgiile vremii se mai domolesc. Atunci au început să se deslușească reliefurile de sub noi. Am identificat Măgura Codlei deci nu mai aveam decât câteva minute și eram salvați. Am aterizat la Brașov într-un amurg neverosimil de calm. Pilotul destins, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, părea întinerit de exercițiul pe care-l făcuse. M-a ajutat să mă desprind din chingi și să cobor, felicitându-mă pentru temeritate. Numai eu știu cât de îndreptățite erau acele felicitări.

La locul de aterizare mă aștepta o ambulanță în care am încărcat baloturile și peste o jumătate de oră eram acasă, la sanatoriu, fără să vreau să mai îmi amintesc prin ceea ce trecusem. Seara am simțit nevoia să mă culc lângă copii; i-am luat în pat lângă noi, împotriva protestelor lui Tante Sophie.

Dimineața, cu forțele proaspete am reluat pregătirile. Mi s-au asociat și pictorii Köröshy și Bömches pe

care i-am solicitat pentru unele completări la fresca-fundal a terasei de sub Cantină și pentru alte mici adaosuri ornamentale. Am întins noile covoare și carpete în spațiile hărăzite. În secții, în jurul pavilioanelor, în parc, totul a fost pus la punct în cele două zile pe care le-am mai avut la dispoziție. În ultima zi au venit să ne mai dea o mână de ajutor câțiva funcționari din Minister, aducând cu ei câteva lăzi cu băuturi străine și alte specialități, precum și o parte din aparatura necesară prezentării materialelor științifice ale consfăturii ministeriale.

În ziua sosirii delegațiilor vremea a fost deosebit de frumoasă; așa cum și-a dorit ministrul adjunct Bula lucrările consfăturii s-au putut desfășura afară, în parc. Conform programului prestabilit s-a început cu o vizită prin secțiile de spitalizare, prin sectoarele de investigare și a celor administrativ-gospodărești, pe un traseu care devenise deja tradițional pentru noi, care s-a soldat cu aprecieri, entuziaste. Cei opt miniștri participanți și-au consemnat impresiile lor măgulitoare în cartea de oaspeți, în care, mai ales asiaticii, conchideau că sanatoriul nostru este un model de organizare pe care vor căuta să-l realizeze și în țările lor.

Apoi doctorul Bula a preluat ostilitățile conducând ultima din cele trei zile ale consfăturii. În parcul nostru, în jurul ciupercii, la mese și fotolii de nuiele, dispersate în natură, sub umbrele de grădină, cu aparatură audio-vizuală adecvată, cu tălmăci în toate limbile, lucrările au continuat până spre seară, cu o pauză de masă în eleganta noastră cantină pe care o inauguram oficial cu acest prilej.

Ziua următoare, din nou, aceeași tevatură. Am primit vizita ministrului sănătății al URSS, “tovarășa” Covrighina, împreună cu omologul Voinea Marinescu. Din cauza primirii la cel mai înalt nivel (Gheorghiu Dej), Covrighina nu a putut veni ieri, odată cu colegii ei, dar nu

a dorit să rateze cu totul etapa Brașov. Vizita la noi, într-un cadru mai restrâns, a fost mai plăcută, Covrighina, spre deosebire de postura obișnuită-scorțoasă a oficialităților sovietice, s-a arătat caldă, apropiată și sincer interesată. Impresiile foarte frumoase și le-a consemnat în cartea de oaspeți încheind cu formula: “Mă înclin cu plecăciune în fața muncii voastre plină de devotament”. Când ne-am despărțit, nici prin gând nu-mi trecea că în foarte scurtă vreme, voi da curs invitației călduroase și insistente de a o vizita la Moscova.

Întradevăr, nu au trecut decât câteva săptămâni când s-a ivit ocazia să ne înscriem la un schimb de experiență în URSS. În fapt Societatea Științelor Medicale regională Brașov a concesiionat o excursie obișnuită ONT de cincisprezece zile pe ruta curentă Kiev-Leningrad-Moscova. Beatrice și cu mine am fost acceptați pe lista celor patruzeci de participanți, alături de doctorița Iuliana Moga, șefa secției sanitare regionale, de soții Ela și doctor A. Andrian care, în acea perioadă, deveniseră prietenii noștri cei mai apropiați din Brașov și o serie de alți colegi, pe care, în majoritate, îi cunoșteam.

În toiul pregătirii plecării m-am grăbit să dau la tipar albumul Sanatoriului în filele căruia am avut grijă să înserez și o fotografie a vizitei Kovrighinei. Albumul, împreună cu câteva obiecte de artizanat urmau să fie cadoul pe care i-l înmânam “tovarășei Ministru”.

Desigur despre modul în care s-a desfășurat excursia în URSS nu este cazul să insist aici; ar însemna să înșir foarte numeroase pagini de jurnal de călătorie. Nu menționez decât că, fiind prima noastră ieșire peste graniță, aveam o apetență turistică și o receptivitate de cea mai mare acuitate. Mi s-a întipărit pentru totdeauna farmecul Hrescoticului și al Pecerskei Lavre din preajma Kievului (unde, cu toată reculegerea, nu am putut să nu

remarc bărbile ce se desprindeau de pe fețele monahilor de circumstanță, la prima grimasă); covârșitor rămâne în amintire Leningradul, cu atât mai mult cu cât l-am prins în toiul nopților albe (a doua jumătate a lunii iunie): mergeam în miez de noapte, citind fără dificultate, la lumina naturală, ghidurile și pliantele. Dealtfel, surescitat de fenomenul boreal și de măreția orașului care, chiar în acele momente își sărbătorea 250 de ani de existență, nu am izbutit să dorm decât două ore în timpul celor cinci zile de popas leningrădean, fiind mereu în căutarea obiectivelor evocate de literatura și istoria rusă pe care le devorasem în adolescență. După Leningrad, Moscova nu mi-a mai făcut impresia pe care o merită în sine, fiind estompată de prezența realităților cotidiene sovietice.

Deoarece incursiunea noastră turistică se intitula “schimb de experiență”, am încercat cu insistență să obținem prin ghidul-conducător de grup, vizitarea unui obiectiv de specialitate: secția de ftiziopediatrie a faimosului Institut din Leningrad. Cu toate insistențele la forurile locale, ghidului (sovietic) i s-a răspuns “La Moskova!” Ajunși în ultima etapă, de șase zile, la Moscova, am reluat insistențele pe aceiași cale. În plus m-am adresat secretarului cultural al Ambasadei noastre, rugându-l să-mi perfecteze întrevederea cu tovarășa Ministru Kovrighina. Cu toate că i-am spus că este vorba de o invitație directă și personală, secretarul m-a tratat cu aroganță: “Vom vedea! Dacă este cazul, vă vom anunța la hotelul unde sunteți cazați”.

Timpul trecea, cu obiective turistice, după program, dar fără înștiințarea care mă interesa. Cu două zile înainte de plecare spre țară, ne aflam, cu tot grupul, în vizită la Expoziția unională a economiei sovietice. La un moment dat aud, în megafoane, un anunț în limba rusă în care mi s-a părut că sunt nominalizat “tovarășul Calciu”.

Am tresărit; la repetarea anunțului, unul din colegi care știa rusește a venit grăbit la mine și mi-a spus: “Vă caută urgent cei dela Ambasadă. Mergeți repede la telefonul dela poartă”. Am alergat într-un suflet. Când am ajuns și am luat receptorul la ureche, am auzit niște sunete în neaoșa noastră limbă națională: “Unde te trezești tovarășe? Te caută tovarășa ministru Kovrighina și dumitale îți arde de plimbări! Vrei să strici relații inter-statale!” Mi-a sărit cum se zice țandăra: “Dar ce dumneata crezi că era să stau șase zile în hotel, ținuit, așteptându-ți telefonul? Trebuia să mă previi de stadiul demersului.” - “Lasă asta! Suntem în întârziere. Ți-am trimis o mașină să te ducă la Ministerul Sănătății.” Am luat-o grabnic pe Beatrice și ne-am urcat în mașina care deja sosise. Șoferul știa românește. L-am rugat să trecem pe la hotel de unde am luat repede pachetul cu cadoul pregătit și în câteva minute am ajuns la Minister. Am fost călăuziți la cabinetul ministerial unde, în secretariat, eram așteptați de directorul relațiilor externe. Acesta, foarte politicos, ne-a condus în somptosul lui cabinet. Ne-a invitat la cafele, fursecuri, saleuri și vodcă și vorbind franțuzește, a înjghebat o conversație plăcută prin care, în esență, am aflat că tovarășa ministru a trebuit să plece. Ne-a așteptat până acum douăzeci de minute, dar a survenit o ședință importantă la forurile superioare; dânsa l-a rugat să ne comunice că este sincer și profund consternată că nu poate să ne mai vadă nici în zilele următoare întrucât aceste obligații vor dura toată săptămâna. (Întradevăr, așa cum aveam să aflăm ulterior, în acele zile se țineau ședințele secrete-maraton, istorice, în care era debarcat Beria și se făceau dramatice remanieri ale guvernului și sistemului. Însăși Covrighina, care era cel mai vechi ministru din cabinetul unional, cu două-trei decenii la activ, încă din vremea lui Stalin, va fi vizată și

ea peste câteva luni). Directorul a continuat să ne spună că are sarcina din partea tovarăsei ministru să ne înmâneze două pachete cu cadouri (consistente) și să ne rezolve toate dorințele profesionale și neprofesionale. I-am răspuns că nu avem decât o singură dorință: să vizităm o unitate de fiziopediatrie. Directorul, prompt, ne-a asigurat că mâine dimineață, la ora nouă, o mașină ne va aștepta în fața hotelului și ne va duce la o astfel de instituție.

A doua zi, uitându-mă pe fereastra camerei noastre dela al douăzecișisaptelea etaj al hotelului Ukraina, am văzut o masă de câteva sute de oameni, strânși în jurul unei mașini. Am coborât cu Beatrice și recepționarul ne-a spus că aceia este mașina care ne așteaptă. Ne-am strecurat anevoios prin mulțime și am ajuns la o limuzină luxoasă, de culoare cafenie metalizată: era noua marcă Volga care se lansa atunci, fiind complet necunoscută chiar și moscoviților. Șoferul, cu care m-am descurcat cu puțina limbă germană pe care o cunoșteam de ambele părți, ne-a spus că ne va conduce la dispensarul central de fiziopediatrie al orașului Moscova.

Pe o stradă destul de centrală, am ajuns în dreptul unei clădiri vetuste, din vremuri țariste, numai cu parter, cu camere înșiruite vagon, cu accesul din curte, prin câteva trepte care dădeau într-o marchiză. Stucatura casei, cu ornamentațiile cândva bogate, acum ciobită și coșcovită, fusese cârpită recent, de câteva ore, cu ipsos și spoială de var. În curtea prelungă, cu pavele neuniforme și știrbite, abia stropite cu apa ce încă mai băltea, se așternuse un covor roșu dela poartă până la marchiză. La câțiva pași mai încolo de marchiză, lângă calcan, se afla o caroserie pe butuci din care, la venirea noastră, au zburat cotcodăcind câteva găini, deranjate din cuibărit, spre stupefacția personalului ce încă mai deretica. Pe trepte,

alineate pe dreapta și pe stânga, ne așteptau vreo douăzeci de femei, tinere și drăguțe, în uniforme albe, evident nou-nouțe, hiperapretate și hiper-dimensionate, cu niște bonete înalte, ca de bucătărese.

Din mijlocul lor s-a desprins directoarea așezământului, o persoană de peste 60 de ani, care s-a prezentat, într-o franceză destul de fluentă: profesor doctor Kudreavțeva. După nume o știam din literatura medicală, fapt ce i l-am mărturisit, citându-i chiar și câteva din titlurile lucrărilor ei. Aceasta a contribuit imediat la încălzirea atmosferei și la încingerea discuției în continuare, pe scara dispensarului. La un moment dat, Kudreavțova a ajuns să mă întrebe de salariile medicilor din România. Atunci a intervenit brusc o evreicuță roșcovană și pistruiată, frumușică și isteță, de vreo treizeci de ani, care, am observat dela început că o flanca de aproape pe Kudreavțeva și care ne-a spus că discuția celor din dispensar trebuie să se poarte în limba rusă și că ea este tălmaciul oficial care ne stă la dispoziție cu limba franceză, engleză sau germană. Biata Kudreavțeva a căutat să se conformeze “politrucei” dar, din când în când tot mai izbutea să se sustragă vigilenței și să ne mai adreseze, mie sau lui Beatrice, câte o mică întrebare directă.

După vreo jumătate de oră petrecută pe scară și vreo oră în holul încăpător dela intrare, discuțiile se mențineau într-o zonă neprofitabilă pentru noi: despre vreme, despre cum am călătorit, despre sanatoriul nostru, despre situația tuberculozei în România. În aceste condiții am început să solicit date depre activitatea lor, despre metodele de muncă, despre experiența pe care am putea-o prelua. La aceste solicitări mi s-a răspuns cu invitarea în camera alăturată, unde ne-a fost dat să vedem unul din cele mai bogate bufete: pe o masă mare în centul camerei, înconjurată de fotolii, erau etalate o multitudine de

platouri încărcate cu zeci și sute de sandvișuri, de preparate alimentare, de boluri cu icre de toate felurile, multă pescărie, care mai de care mai apetisantă. Alături de masa centrală, pe măsuțe cu rotile, băuturi diverse; în acest domeniu sortimentele nu mai erau chiar așa de nelimitate: multe și variate sucuri răcoritoare dar, ca țării, doar vodcă.

Rămânând pe poziție, eu reveneam din când în când la întrebări profesionale: „dar cu meningita cum mai stați? dar indicele de răspândire al infecției tbc cum evoluează? dar evidența recidivelor cum o țineți? etc...” La fiecare întrebare mi se răspundea: „Dar din batogul acela afumat ați gustat? Dar caviarul din regiunea x l-ați încercat? Mai luați un pic de vodcă sau cvas. Vă recomandăm pasta de anșoa sau puțin ton etc, etc”

Se apropia seara și nu primeam nicio informație. În cele din urmă, la revenirea mea expimată obsesiv că vreau să văd fișierul s-au schimbat priviri stânjenite și una dintre doctorițe, căreia i s-a făcut un semn, a dispărut într-o cameră învecinată și s-a întors cu un sertar în care se găseau 20 de fișe, zdrențuite și îngălbenite de vreme...

Acesta era fișierul, oglinda activității ftiziopediatrice (atâta cât avea voie să fie arătată) a dispensarului central al Moscovei.

Astfel s-a încheiat schimbul de experiență și peste o zi, și primul nostru voiaj în străinătate.

XII Sera

La câteva zile după întoarcerea noastră din URSS am primit o vizită particulară neașteptată: doctorul Fedea Iacovlenco chirurg toracic la un sanatoriu de tuberculoză infantilă din apropierea Piteștiului.

Îl cunoșteam pe doctorul Iacovlenco de mai bine de zece ani, din 1946, când, proaspăt absolvent al facultății am venit să-mi fac internatul la Sanatoriul Moroeni, pentru a mă iniția în fiziologie. Pe atunci el era acolo, medic specialist fiziolog, deja format, și începea să vireze spre chirurgia toracică. Fiind vorba despre o diferență de vârstă de vreo zece ani, nu pot spune că ne-am împrietenit, dar o apropiere s-a făcut, impunându-mi-se printr-o serie de preocupări care presupuneau anumite calități față de care am fost întotdeauna sensibil: citea mult, sau destul de mult, atât medicină-fiziologie cât și beletristică de bună calitate, era orientat în istoria artei, în muzica clasică, era dedicat profesiei, era pasionat de turism montan și în general, de sporturi, juca bridge.

Din acea vară 1946 de la Moroeni, memorabilă prin seceta și foametea ce a bântuit țara, mi-a rămas emblematic imaginea idilică a familiei lui: tată, mamă și doi copilași de-o șchioapă, înșiruiți în monom, plecau în fiecare după-masă prin pădurile din jur pentru ca, peste câteva ore, să se întoarcă cu coșulețe pline de ciuperci din care, seara, la cantina sanatoriului, ne înfruptam cu toții.

Vizita de câteva ore ne-a prilejuit depănarea amintirilor plăcute, dar, în același timp, prin turnura pe

care interlocutorul a dat-o conversației, am aflat și motivul real pentru care s-a abătut pe la noi. El mi-a mărturisit că se gândește la o transferare într-un oraș mai mare, centru universitar, deoarece copiii se apropie de vârsta studenției, că ar prefera Brașovul unde locuiesc și părinții lui și, în consecință, mă întreabă dacă nu mă interesează să înființez o secție de chirurgie toracică pentru copii.

Gândul unui profil complex dat instituției noastre mă stăpânise de la început. Încercasem, dar eșuasem, cu secția de ftizio-ortopedie. Acum, o secție de chirurgie îmi surâdea, cu atât mai mult cu cât apăruse și perspectiva construirii unui nou pavilion de către CCS, care să ne majoreze substanțial capacitate de paturi. Am aderat deci la idee și montându-ne reciproc, am hotărât să nu mai așteptăm doi-trei ani până s-ar face pavilionul nou ci să demarăm imediat amenajarea secției în pavilionul al doilea, unde aveam condițiile create de precursori.

Într-adevăr, pe vremea „Sanatoriului antifascist” funcționase acolo un bloc operator cu sală de operație și de sterilizare, pe care, în noua structură, îl destinase sectorului de bronhologie. Nu aveam decât să mutăm bronhologia în niște spații mai mici, să facem rost de o masă de chirurgie și de o lampă scialitică, care știam că figurează într-un tabel de disponibilități la spitalul regional. Vom aloca secției chirurgicale cele patru saloane ale palierului blocului operator. Instrumentarul specific chirurgiei toracice îl va aduce doctorul Iacovlenco iar restul instrumentarului și materialele consumabile le vom procura pe cale obișnuită, din comerțul tehnico-medical. Iacovlenco va veni cu Tania, soția lui, asistentă cu bogată practică chirurgicală iar noi vom completa schema cu câteva asistente și infirmiere.

Zis și făcut: în decurs de o lună și jumătate tot acest plan a fost transpus în practică și noua secție a intrat în funcțiune. Mai trebuia să obținem de la secția sanitară orășenească sau regională un chirurg; până atunci, unul din medicii noștri ftiziopediatri, doctorul Stein, a fost cooptat de doctorul Iacovlenco să facă „mâna a doua” la operație.

Când secția de chirurgie începuse să funcționeze, în toamna 1957, spre sfârșitul lui Septembrie, a venit într-o vizită de câteva ore, Marieta Negreanu, prietena noastră de la CCS care mi-a spus că este trimisă de șefa ei, Elena Teodorescu, pentru a ne comunica vești nu tocmai plăcute pentru Sanatoriu. O hotărâre de ultimă oră a forurilor supreme de partid și de stat, face ca de aici înainte Consiliul Central al Sindicatelor (CCS) să nu mai aibă dreptul să subvenționeze decât acțiuni proprii și nu și cele aparținând Ministerului Sănătății sau altor ministere; ca atare, construirea viitorului nostru pavilion de 300 de paturi nu mai poate fi suportată de CCS. Elena Teodorescu a încercat să convingă Ministerul Sănătății să preia lucrarea dar acesta a declarat că nu are posibilități bugetare și nici nu le întrevede în viitor.

Pe lângă aceasta au survenit și unele modificări în structura de cadre a CCS. Elena Teodorescu este „chipurile” promovată ca vicepreședintă a Federației Internaționale a Sindicatelor cu sediul la Praga și este presată să plece urgent la noul ei loc de muncă, acesta fiind motivul pentru care nu a putut veni personal să-și ia rămas bun de la noi, dar speră că îi vom face noi, cât de curând o vizită în Cehoslovacia. În aceste condiții, Marieta Negreanu s-a decis și ea să părăsească CCS și să se pensioneze.

Într-adevăr, vești neplăcute. Curios este faptul că totuși nu m-a afectat prea mult gândul că nu vom mai face

saltul spre noile condiții ale unui sanatoriu mare cu toate problemele de structură, infrastructură și funcționalitate rezolvate de-a gata de arhitecți și constructori. Nu eram obișnuit cu asemenea „plocoane” de la viață și probabil de aceea nu realizasem și nu încorporasem mental beneficiile incomensurabile ale proiectului născut mort. Mă simțeam parcă mai în largul meu să revin la munca de până acum, cu greutățile și strădaniile ei. Ireparabil mi se părea însă pierderea sprijinului CCS și al celor două prietene atât de devotate.

Peste vreo trei săptămâni am primit patru lădițe de la Institutul de Proiectare din București, cu proiectul în zeci de suluri, pe care nu am mai avut curiozitatea să-l examinez, predându-l contabilului Saru să-i găsească un loc în arhivă.

Și așa, am revenit la munca sisifică de toată ziua. Pe lângă activitatea curentă din secții, ne-am efectuat și campania de zece zile de testări –revaccinări în populația școlară a orașului. Deoarece vremea frumoasă de toamnă se prelungea, ne-am hotărât să amenajăm platforma paralelă cu drumul de intrare în sanatoriu, care fusese hărăzită pentru construirea noului pavilion. Cu un moderat efort colectiv al salariaților am curățat-o și am netezit-o și i-am făcut un garduleț pe latura dinspre vale. Pe latura dinspre pavilionul I, pe care se află calcanul inestetic al atelierului mecanic, am trecut la tencuirea lui și apoi la văruiere și încadrare cu un chenar negru, realizând astfel un ecran pentru ceea ce a devenit cinematograful nostru în aer liber. Vremea ne-a permis ca spre sfârșitul lui octombrie să delectăm copiii cu câteva role de comedii cinematografice proiectate cu aparatul închiriat de la întreprinderea de profil.

Cam în aceeași vreme sora Ely Boland mi-a cerut permisiunea, pe care i-am dat-o din toată inima, să

organizeze un teatru de păpuși, cu copiii din sanatoriu. Au urmat săptămâni în care am urmărit cu interes cum micuții noștri pacienți, în sala lor de club, frământau cu sânguință, ca pe o cocă, ziare înmuiate din care mai apoi modelau capete și corpuri de Pinocchio, de Țândărică, de iepurași și de lupi. Tanti Ely, ulterior, le mai ajusta, le articula și le vopsea. Au urmat îndelungi repetiții la care nu aveam acces, pentru ca, în final, în preajma Crăciunului, să fim invitați la premieră. A fost un triumf chiar și prin spectacolul în sine, dar mai ales prin entuziasmul stârnit în rândul copiilor. Spectacolul a trebuit să se repete de câteva ori în săptămânile următoare, cu atât mai mult cu cât, ducându-i-se vestea în oraș, am avut și spectatori din afară (doctorița Moga medicul-șef al Regiunii, Ela Rotaru și colegele ei de la Sindicatele locale și alții). Teatrul de păpuși al Sanatoriului a rămas un bun câștigat pentru ani în șir, sora Boland pregătind mereu alte piese, spre desfătătoare ocupare și preocupare a copiilor internați.

Tot sora Boland a mai avut o inițiativă care a intrat în tradiția sanatoriului. Aflând că am intenția să organizez o reuniune dansantă cu salariații în cocheta noastră cantină, ea mi-a sugerat să o facem sub forma unui bal mascat, în timpul carnavalului, în februarie (1958). Mi-am însușit ideea și împreună cu Ely Boland și alți câțiva colaboratori am trecut la pregătirea manifestăției. Am stabilit ca balul să fie numai al salariaților și al familiilor lor, deoarece spațiul cantinei nu ne permite să ne extindem și la invitați străini. Cu banii strânși pe bilete se vor procura alimente și băuturi. Personalul de la bucătărie s-a angajat să pregătească meniul. Ely a afișat la gazeta de perete, adresele celor două familii de unde se va putea închiria costumația; erau niște sași bătrâni care păstrau încă de pe vremea interbelică, o bogată recuzită din toate

epocile. De acolo ne-am luat, majoritatea dintre noi, costumele, bărbile, perucile, nasurile corioate, coifurile, halebardele.

Eu m-am costumat inițial în portar ca să-i pot primi pe fiecare fără să fiu recunoscut sub barba, mustața, mantaua și chipiul tras peste ochi. După ora zece m-am schimbat în maharajah. Beatrice a devenit o chinezoaică încântătoare. Copiii noștri care trăiau febril momentele pregătirilor, erau prea mici, la cei doi și, respectiv trei ani ai lor, ca să-i putem lua cu noi; de la anu' vor participa și ei.

Începând de la ora opt seara s-au deschis porțile balului. Fiecare nou venit, ajuns în anticameră, era luat în primire de „portar” și obligat să bea un păhăruț de coniac, pentru încălzire, apoi era condus spre intrare în sala mare a cantinei, care se făcea printr-un tobogan, un butoi mare, înclinat, proptit în ușa de acces. Această intrare insolită făcea hazul întregii asistențe. Coniacul și toboganul creeau de la început premisele unei atmosfere încinse. Urmarea a fost o petrecere de neuitat. Ely Boland, la cei aproape patruzeci de ani, deghizată în maimuță, îmbrăcată din creștet până în tălpi într-un material de ciorap mulat pe ea, sărea de pe scaune pe mese, „maimuțărindu-se” perfect.

Cluul petrecerii a fost doctorul Iulică Georgescu și soția lui, care s-au înfățișat ca un cuplu de țigani și au cântat, au dansat, s-au apostrofat ca atare. La un moment dat s-au dezlănțuit într-o simulare de ceartă „ca la ușa cortului”, și-au dat în cap cu pruncul de vată înfășată.

Zilele următoare a vuit orașul despre balul mascat de la sanatoriu, din fericire fără note peiorative. De altfel, nici nu ar fi fost cazul; am fost precaut și totdeauna pe fază. Singurul străin care s-a strecurat neinvitat a fost doctorul Negrescu, medicul șef al orașului care, mai în glumă mai în serios, s-a prevalat de dreptul său de a face

inspecție în orice oră din zi și din noapte, în toate unitățile sanitare. El a fost un bun „propagandist” pentru cauza noastră, astfel că totul s-a încheiat cu bine.

Cu amintirea carnavalului de pomină pe care îl vom repeta și în anii viitori, am intrat în primăvara 1958. Pentru această primăvară ne-am planificat două acțiuni deosebite: electrificarea și sera.

De mai multă vreme am fost avertizați de către tehnicienii de la direcția regională de resort, că instalația electrică a sanatoriului este hiperuzată și riscă să clacheze; de aceea, în tema de proiectare pentru noul pavilion al CCS-ului am prevăzut și refacerea întregii rețele. Cum însă, între timp, acest proiect a fost abandonat, ne revenea să reluăm pe contul nostru această problemă. Acțiunea a decurs destul de simplu, de ușor și de repede. Singura dificultate a constat în procurarea cablajului; o cantitate mare de cabluri electrice (pentru întregul cartier Warthe, așa cum ne-a condiționat Sfatul Popular); or, cablurile cu diametre mari erau un material deficitar pe țară, a cărui procurare părea imposibilă. Ca și în cazul țevilor pentru instalația de apă din urmă cu trei ani, a fost necesar un drum la București și grație inimoșilor prieteni ai Sanatoriului, funcționarii descurcăreți de la Direcția de aprovizionare și desfacere din Ministerul Sănătății, imposibilul a devenit posibil: intram în posesia cablurilor necesare. Imediat apoi Sfatul Popular ne-a suplimentat finanțarea și Întreprinderea de electricitate a preluat lucrarea și a finalizat-o în mai puțin de două luni. Aveam acum asigurat consumul electric pentru noi și pentru întregul cartier Warthe.

În privința serei, ideea s-a insinuat în noi cu cinci ani mai înainte. Încă din primul an al venirii noastre la Brașov, într-una din plimbările cu Beatrice în căutarea pitorescului local chiar și prin periferiile orașului, ajunși

pe șoseaua de ieșire spre Dârste, am fost atrași de o bisericuță ce de abia se obseva după niște uluci înalte. Bisericuța ne-a frapat pentru modestia ei neobișnuită pentru ritul catolic căruia îi aparținea. Alături de ea, o seră care ne-a surprins prin simplitatea mijloacelor prin care a fost realizată: o tranșee de vreo cinci metri lungime, cu malul de pământ de o parte și de alta, amenajat pentru răsaduri pe vreun metru lățime; deasupra tranșeei și răsadurilor, un cort de sticlă în pantă dublă. Nimic nu putea fi mai simplu și mai ieftin de realizat.

Gândul la această seră mi-a rămas încuibărit și, acum, în primăvara anului 1958 îi venea rândul să se materializeze. Inspectând cele câteva zone din incinta Sanatoriului, care rămăseseră neglijate, neîngrijite, m-am oprit asupra spațiului din spatele șurei grajdului. Acolo, profitând de faptul că locul era ascuns la prima vedere, salariații se obișnuiseră să arunce deșeuri sau resturi de utilaje dezmembrate, scoase la reformă. Aspectul era dezolant și insalubru, iar locul merita toată atenția. În cele două incinte ale Sanatoriului, întinse pe dealuri și văi, rămăseseră puține suprafețe plane care să se preteze la o acțiune constructivă. Acest loc, cât o treime de teren de fotbal, era tocmai potrivit pentru crearea unui petec horticol. M-am înțeles din ochi cu Beatrice care atât aștepta. Știam că horticultura este a doua vocație a ei. Se contaminase cu acest germen din copilăria pe care și-a petrecut-o în spitalul de copii din Arad, care era vecin cu grădiniaria orașului. Tot timpul liber și-l ocupa sărind gardul ca să dea o mână de ajutor grădinarilor și astfel a ajuns să îngrijească și să prețuiască florile.

În cei cinci ani de când poposisem în Sanatoriu, Beatrice împreună cu neprețuitul învățător Gr. Popescu se ocupa de aranjamentele florale ale parcului. În fiecare an trebuia să procurăm din banii instituției, zeci de mii de

răsaduri pe care cei doi, împreună cu copiii internați le plantau și le piguleau. Acum, făcând o seră, vom putea aduce economii sanatoriului și vom putea realiza cea mai indicată „terapie ocupațională” pentru copii.

Mobilizând salariații am trecut de îndată la curățirea, netezirea și asanarea terenului. După ce am făcut unele măsurători pe teren, am trecut la birou și sub ochii lui Beatrice, am creionat pe calc, viitoarea configurație a locului, în care sera era cel mai important obiectiv, dar nu singurul. Toată lucrarea urma să o facem cu resurse proprii. Ne-am inspirat după sera de lângă bisericuța de la marginea orașului, doar că ne-am permis să-i dăm dimensiuni ceva mai mari și să o completăm cu anexe ceva mai pretențioase.

Am marcat cu țărugi contururile și am început să săpăm două tranșee paralele de câte șase metri lungime, păstrând între ele o suprafață de sol pentru răsaduri de doi metri lățime și încă câte un metru în pățile laterale ale tranșeeilor. Se realiza în felul acesta o suprafață horticolă de treizeci de metri pătrați (inclusiv tranșeele). În continuarea acestei suprafețe am mers mai departe cu săpăturile pentru a crea un spațiu de agrement, ca o cameră de cinci pe patru metri, parțial subterană. Între spațiul horticol și cel de agrement era o comunicare totală, fără nici un perete despărțitor. Taluzurile tranșeeilor, baza camerei de agrement și peretele ei dinspre deal, le-am consolidat cu beton turnat în cofraje, în care ajunseserăm să ne specializăm.

Într-o sâmbătă după-amiază am plecat cu câțiva salariați, cu autocamionul, spre Babarunca, unde văzusem altădată, în valea Târlungului, o abundență de dale late și subțiri. Le-am regăsit și am făcut două transporturi de dale care ne-au ajuns și ne-au prisosit, pentru pavarea interiorului serei și aleilor din jur.

Încă din stadiul de săpături, mecanicul nostru, nea Cetali, primise desenele, cu dimensiuni precise, pentru suprastructura metalică și pentru ramele de geamuri pe care le confecționa în atelierul lui până noaptea târziu. Tot el, ajutat de câțiva voluntari, a prelungit conductele din apropiere, de la grajd, pentru apă și gaz metan.

În șase săptămâni sera se înjghebase în toate amănuntele și arăta la înălțimea așteptărilor noastre. Dacă, în acest stadiu, partea horticolă era cam golașă, partea de agrement era gata pentru primirile cele mai simandicoase: pavimentul de dale, peretele zidit al fundalului dinspre deal ornamentat în forme geometrice intersectate și multicolore cu vopsele rezistente de vinacet (noutate pentru acele momente), lăcușorul proptit în dâmbul cu răsaduri, înghizduit cu bolovani calcaroși, tapetați cu mușchi și având floră acvatică (trestii exotice, papirus, alge), te îmbiau să iei loc în fotoliile și scaunele de răchită, așezate într-o dezordine gândită.

În jurul serei erau în desfășurare alte noi obiective: amenajarea de „paturi” pentru răsaduri în aer liber, circumscrierea întregului perimetru cu un gard ușor din stînghii și sârmă în ochiuri. Pentru estetizarea peretelui din spate al șurei prin care ne despărțeam de curtea grajdului, l-am tapetat cu rogojini pe care le-am fixat cu o palisadă de șipci vopsite în verde. Cu o pleacătoare cu care am prelungit panta acoperișului șurei și cu o bancă fixată de-a-lungul întregii palisade, ne-am mai creat încă un loc de recreere și de refugiu în caz de ploaie. Dar, în acest ambient exterior, colțul cel mai interesant care mi se părea demn de exploatat era cel de alături de buncărul săpat în dealul dinspre Drumul Poienii. Acolo era un dâmb pe care adeseori adăstam ca să admir o panoramă pe care o îndrăgisem: privirea aluneca spre vale și apoi trecea peste centrul Scheiului și apoi peste Pietrele lui Solomon care

se lăsau bănuite și se proptea în magificii Colți ai Morarului din Bucegi. Nu puteam să nu profităm de amenajările pe care le făceam locului, fără să punem în valoare și acest colț. Cu câteva târnăcoape am netezit vârful dâmbului, creînd o terasă de vreo patru metri, pe care am înconjurat-o cu un parapet de lemn simplu dar solid. La baza dâmbului era o mică adâncitură de pământ pe care am transformat-o într-un lăcușor care era mai mare decât cel din seră. Pe clinul dintre mica terasă și lăcușor urma să creăm un „Stein-garten” pentru care aveam o predilecție personală.

În această perioadă de început de Mai, când ne apropiam de terminarea amenajărilor la seră, am primit un telefon de la sora mea care, cu o voce tremurată, stăpânindu-și plânsul, mă anunța că starea sănătății lui Tata s-a agravat brusc: în stația de autobuz, în drum spre casa ei, Tata și-a pierdut cunoștința și s-a prăvălit pe banca din apropiere. Doctorul familiei, Mitică Popescu, se teme că este vorba despre ceva foarte grav, că acest accident se va repeta și că viața îi este în pericol.

De la aflarea acestei dramatice vești, toate gândurile îmi erau îndreptate spre a găsi un prilej de deplasare la București. Nu puteam să mă reped între două trenuri: de data aceasta trebuia să fiu în preajma dânsului măcar câteva zile. În câteva zile am adunat și s-au adunat destule probleme care necesitau demersuri și rezolvări la Minister și la alte foruri centrale, astfel încât nu a trecut o săptămână și cu un tren de dimineață, am ajuns în Capitală. M-am grăbit spre casă și de când am dat colțul străzii, Lucky mi-a presimțit venirea și a anunțat-o cu lătrături tânguincioase. Am trecut prin vestibulul înțesat, în dezordine, de lucruri străine și am traversat holul, devenit neîncăpător prin acumulare de lăzi, cuferi și chiar de putini. Prin bezna care de abia era străpunsă de un bec

slab, poticnindu-mă de lucruri, am înaintat pe potecuța ce permitea cu greu accesul în camera părinților.

Am intrat și l-am zărit pe Tata, lungit în pat, puțin mai tras la față, mai palid și mai încercănat. Dânsul nu voise să aflu de noua lui suferință, dar acum, când știam, căuta să arate că faptul are o importanță minoră și trebuie să-l tratăm cu indiferență. Era de față și Silvia, verișoara mea cea tonică și altruistă, gata să-și sacrifice timpul și să sară în sprijinul celor dragi. La sfatul Mamei și al Silviei, noi cei patru ne-am adunat în colțul cel mai ferit al camerei, mai îndepărtat de ușă și am început să sporăvăm în șoaptă, ca să nu „deranjăm” vecinii. Mi-au spus despre ale lor, estompând cât mai mult evenimentele neplăcute și evitând cu totul subiectul bolii lui Tata. Eu le povesteam noutăți de la Brașov, despre năzbâtiile copiilor noștri. În acel oment s-au auzit niște pași tăpălăgoși în hol. Mama și Silvia, având antecedente trăite, au amuțit și mi-au făcut semn și mie să tac.

Pașii s-au apropiat de noi și au urmat niște ciocănituri violente și încercarea de a deschide ușa pe care Mama o ferecase între timp. Apoi, vocea răcnită a colocatarului Bârsă:

- „Deschideți hoștelor. V-am adus chiria. Pentru lumină, luna asta nu vă mai dau nimic; m-ați îmcărcat destul la socotelile din lunile trecute, nesătuilor. O viață întreagă ați trăit din sudoarea altora și acum ați vrea să faceți la fel, dar nu vă mai merge. Deschideți ușa, știu că sunteți acolo; stați tupilați de frică, lașilor”...și a început să bată ca la început, cu pumnii apoi cu picioarele, în ușă.

Din prima clipă am vrut să mă reped dar Mama și cu Silvia, cu forța disperării, m-au prins în brațe și m-au reținut. Ciocăniturile au devenit bubuituri și a început sfortărea ușii din răspuțeri, cu umerii. Gâfâind de efort, izvorul insultelor nu contenea: „bestii moșierești,

exploatatori, stârvuri, cadavre ambulante, locul vostru este la cimitir”...

Când ușa era pe cale să cedeze și vociferările în toi, am izbutit să mă dezlănțui ca din strânsorile lui Laocoon și am năvălit în hol. Năucit și cuprins de panică, „adversarul” a luat-o la goană, sărind peste obstacole și s-a baricadat în camera lui.

Starea mea de furie era cumplită. Nu mai fusesem decât odată în viață în situația de a nu mai ști de mine, în incapacitate de a mă controla, de a prevedea consecințele. Am început la rândul meu să bat cu pumnii și picioarele în ușă și apoi să o imping din toate puterile cu umerii; am auzit-o cum troznește. În clipa în care eram la un pas de a izbuti, soția lui Bârsă a întredeschis ușa și mi-a apărut cu copilul în brațe. Ridicând ochii, am văzut o fetiță de vreo doi anișori, înlăcrimată, privindu-mă temător. Privirea copilului m-a descumpănit sau, mai precis, m-a cumpănit; brusc, am devenit lucid, fără ca furia să mă părăsească. Drept care am răcnit:

„ Neisprăvitule, năpărcă, ieși din bârlog și vino să-mi dai socoteală!”

„Iertați-ne domnule doctor, iertați-I!” bâiguia nevastă-sa în sughituri de plâns. Din fundul camerei se auzea și vocea lui, sugrumată de frică: „ Iertați-mă, n-am să mai fac niciodată!”.

„ Să știi că dacă aflu că mai îndrăznești să-i insulti, iau primul tren și vin să te strivesc ca pe un vierme!” și m-am întors în camera părinților, având încă în urechi plânsul copilului și al mamei lui.

Această scenă deplorabilă ce n-aș fi vrut să ajung s-o trăiesc, a fost benefică pentru părinții mei. Tensiunile s-au potolit, nu numai din partea lui Bârsă ci și din partea celorlalți care, desigur, au aflat despre cele întâmplate.

Am mai stat trei zile în București să-mi rezolv problemele la Minister și m-am înapoiat la Brașov, lăsându-i pe părinți cu grijile lor, dar mai liniștiți.

La rândul meu, întorcându-mă din infernul, lipsurile și decăderea în care părinții mei erau siliți să trăiască, mi-am regăsit liniștea, luîndu-mi în brațe copiii, jucându-mă și copilărimdu-mă cu ei, petrecându-mi toată după amiaza și seara împreună.

A doua zi m-am dus să ridic de la singurul pielar particular care mai rămăsese în oraș, cele două rucsăcele pe care le comandasem. Acasă le-am probat și veneau ca turnate pe spinărușile puștiuleților. După prânz, astfel echipați am plecat toți patru spre Poiana Stejerișului, în pas cadentat, în frunte cu „Babette” (așa cum o poreclisem, conspirativ, între noi, pe Beatrice, pentru refractarismul ei montano-turistic).

În aceleași zile am făcut un „consiliu de familie” deoarece Tante Sophie ne solicita un concediu de două săptămâni pentru a merge la familia ei din Tălmaciu. Întrucât știa că ne-ar fi greu cu copiii, ea se oferea să-i ia și pe ei și să-i îngrijească acolo. Am lăsat decizia în seama lui Beatrice, care a acceptat. După două săptămâni s-au întors, cu Mihăiță ceva mai slăbuț și mai palid. El făcuse la Tălmaciu o febră eruptivă, rujeolă după părerea lui Tante Sophie. Partea proastă este că în timpul acestei vizite, familia ei a convins-o pe Tante Sophie să se stabilească la Tălmaciu și să ne părăsească, așa că am primit un preaviz de două săptămâni. Puși în fața situației, am evaluat perspectivele: în luna următoare, Iulie, urma să plecăm cu toții în concediu la mare; în August vor veni la noi bunicii de la Arad, așa că doar din Septembrie, problema angajării unei noi bone devine stringentă, drept care, de pe acum, Beatrice a avizat salariatele noastre să caute printre cunoștințe o persoană potrivită.

După două săptămâni ne-am luat adio de la Tante Sophie, constatând cu surprindere că despărțirea nu a fost lacrimogenă nici de o parte nici de cealaltă. Apoi ne-am făcut bagajele pentru plecarea la mare. Era o experiență nouă, nu numai pentru că, pentru prima dată, copiii vor vedea marea ci și pentru că inauguram un nou mod de vacanță. Mergeam în tabără, la Agigea, cu o parte din salariații noștri. Această tabără am pus-o la cale din primăvară. Sugestia ne-a fost dată de nea Cetali, mecanicul nostru, care, după cum se știe, venise prin transfer de la Sanatoriul Agigea și care păstra legături strânse cu mediul de acolo. Pe cale epistolară și prin telefoane, am realizat o relație mai mult decât colegială cu doctorul Enea Olteanu, directorul Sanatoriului TBC Agigea și am stabilit să facem un schimb de oficii avantajos pentru ambele noastre colective: în timpul verii noi să venim cu corturi, să ne instalăm pe plaja Sanatoriului și să beneficiem de serviciile lor (dușuri, cantină, etc) iar ei, toamna, să beneficieze de cazare în spațiile salariaților noștri și de toate celelalte servicii. Acest schimb de bune oficii l-am perfectat pentru ani în șir. Tabăra pe litoral va dura două luni, Iulie și August, solicitanții urmând să fie programați în două serii.

Din primele zile ale lui Iulie am trimis la Agigea autocamionul încărcat cu câțiva salariați și cu un cort militar de douăzeci de persoane, de care a făcut rost administratorul Slăvoacă. Familia mea a venit cu trenul, împreună cu restul grupei de salariați care se înscrisese în prima serie. Am ajuns dis-de-dimineață și primul lucru pe care l-am făcut, a fost să alergăm spre țărm, să ne descălțăm și să lipăim prin apă, pe malul mării. Cu Beatrice alături, trăiam cu toate simțurile momentul memorabil al întâlnirii pentru prima dată a copiilor cu marea. Mișibus, după câțiva pași, s-a oprit, a fixat

îndelung nemărginitul mării care-i trimitea la picioare, vâlurețe după vâlurețe, și, întorcând spre noi ochii lui mirați, m-a întrebat: „Tata, de ce merge marea?”

Și astfel a început prima noastră vacanță de familie pe litoral. Gazdele au făcut excepție pentru noi și ne-au onorat cu o cameră într-un pavilion de locuințe, privându-ne de plăcerile și neplăcerile vieții de cort. Exceptând nopțile, tot timpul însă ni-l petreceam cu tovarășii noștri dragi de muncă, pe plajă sau în jurul cortului.

Vacanța a trecut repede și foarte plăcut și, la sfârșitul lui Iulie, cu o agapă organizată festiv, ne-am luat rămas bun de la doctorul Enea Olteanu și de la tovarășii lui, care ne-au îndatorat cu o ospitalitate atât de caldă.

XIII Scrisoarea lui Jeurissen

Reveniți acasă după vacanța pe litoral, ne-am reluat activitatea. Copiii au încăput pe mâinile grijului ale lui Omama și Otata de la Arad, care tocmai sosiseră. Noi, ocupați cu treburile din secție, cu atât mai mult cu cât trebuia să suplinim și absența câtorva colegi intrați în concediu, ne mai găseam timp să mai punem la punct sera. Stabilisem legătura cu trei grădinari de excepție din trei puncte diferite ale regiunii, Sibiu, Avrig și Cristian, care, prin măiestrie, înnobilau locul lor de muncă.

Prin deplasările pe care eram obligat să le fac ca ftiziopediatru regional, descoperisem niște oaze de frumusețe horticolă inimaginabile. Preventoriul Avrig amenajat în fosta reședință de vară a baronului Bruckental, avea un parc imens, întreținut la un nivel înalt de rafinament peisagistic, de către un bătrân grădinar ce părea moștenit de pe vremea habsburgică. Azilul de copii din Sibiu, adăpostit tot într-o fostă reședință nobiliară, era înconjurat de un parc mai mic decât cel de la Avrig, dar specializat în floră alpină, pentru colțuri de piatră. La Gospodăria Agricolă Colectivă (GAC) din comuna Cristian, un alt grădinar, Boltres, prin pasiunea lui horticolă, pe lângă obligațiile rutiniere de serviciu, făcea minuni în sera GAC-ului și în propria lui curte, selecționând și cultivând specii rarisime de flori, dintre care, pe unele nu le mai văzusem niciodată.

Aceste trei locuri care, prin frumusețea lor, te transpuneau într-o altă lume, au devenit familiare și pentru Beatrice. Încă înainte de a avea sera Sanatoriului,

de câte ori aveam ocazia, o duceam în vizită la Avrig, Sibiu sau mai ales la Cristian, care era aproape de noi, la zece kilometri de Braşov. De la crearea serei vizitele noastre s-au îndeşit şi au devenit interesate: ne întorceam încărcăţi cu plante care veneau să completeze golurile dintre lădiţele de răsaduri. În scurtă vreme sera a căpătat un aspect împlinit. Eram îndeosebi încântat de modul miraculos în care creştea cea mai frumoasă plantă pe care am întâlnit-o: floarea lui Christos sau pasiflora, pe care am primit-o de la Boltres. Tentaculele ei se întindeau văzând cu ochii pe stâlpii de susţinere ai serei. De asemenea mă bucuram la gândul cum o să arate, la primăvară, peisajul viu din jurul serei, cu colţurile de muşchi de munte şi flori de piatră pe care le luasem de la Sibiu.

În vreme ce aveam astfel de preocupări, pe la mijlocul lui August, într-o dimineaţă, am primit un telefon de la un ofiţer care s-a recomandat şi care mă convoca după-amiază la ora trei, la Securitate. Era prima dată când mi se întâmpla aşa ceva. N-am mai avut chef de masă şi am plecat cu Beatrice, îngânduraţi, spre casă. Împreună cu socrii mei care ne-au împărtăşit îngrijorarea, am început să facem presupuneri, care mai de care mai întunecate. Înainte de plecare s-a pus problema cum să mă îmbrac. Socrul meu, păţit, a spus într-o doară, dar de fapt, foarte serios, că n-ar fi rău să-mi iau şi un pulover (în plină caniculă).

Am ajuns la Securitate, unde, de la poartă, se ştia de convocarea mea. Un ostaş m-a condus în clădirea centrală şi m-a introdus într-o camera în care mă aşteptau doi ofiţeri, tinerei, isteţi şi politicoşi. Au început să-mi facă o conversaţie protocolară, ca apoi să intre, pe ocolite, în subiect: ce colegi legionari am avut în facultate? Am stat şi m-am gândit şi cu oarecare întârziere am spus:

Ionescu Ion. Acesta fusese șeful anului nostru; era un fenomen; intrase cu media de departe cea mai mare la examenul de admitere și continua să aibă performanțe neobișnuite (nota 9 la anatomie, la profesorul Rainer care nu dădea notă mai mare decât 7). Acest coleg era foarte chipeș, dar dur și tăcut, neprietenos decât cu „camarazii” lui. Peste câțiva ani a dispărut fără urme, nu se mai știa nimic despre el; se pare că ar fi încercat să traverseze Dunărea la sârbi, și, după unii, ar fi fost împușcat cu acea ocazie.

Ofițerii și-au notat cu indiferență numele, ca și cum l-ar fi știut și așteptau în continuare să enumăr un pomelnic întreg. A urmat o nouă pauză și am mai dat un nume: Ciocâlțeu Vintilă, fiul fostului nostru decan, student și medic eminent, surghiunit într-un colț de provincie și mort de vreo doi ani de scleroză în plăci. După ce și-au notat și acest al doilea nume, a urmat o pauză stânjenitoare.

„Bine, dar alții?”

„Nu-mi amintesc!”

„Cum se poate? Facultatea de medicină din vremea aceea era renumită ca fiind plină de legionari.”

„Nu știu pentru că, în studenție, m-am îmbolnăvit de tuberculoză și am fost multă vreme internat în sanatoriu.”

„Asta a fost în 1942” (știa deci toată biografia mea), or noi vă întrebăm de primii ani ai studenției, de 1939, 1940, 1941 când legionarismul era în floare!”

Am continuat să tac. S-au edificat, s-au încruntat, după care, grav, mi-au spus:

„Vă lăsăm să vă gândiți. Aveți în față hârtie și toc să scrieți lista cât mai completă”, la care, cu subînțeles, au adăugat „Veți avea destul timp să vă amintiți!” și s-au retras.

Am rămas singur, între patru pereți, fără nimeni și nimic în jur, decât o masă și două – trei scaune, fără o fereastră să văd lumea, doar un luminator în tavan. O senzație neplăcută de înclaustrare, tot mai apăsătoare, cu cât trecea timpul. Știam desigur destule nume dar nu fusesem niciodată turnător, și, cu orice risc, nu aveam intenția să devin acum. Am stat deci și am așteptat, începând să încerc să mă obișnuiesc cu faptul că „până aici mi-a fost”. Într-un târziu, când speranțele se spulberau, ușa s-a deschis și unul din ofițeri (care probabil mă supraveghease prin vizor) s-a uitat la coala albă de hârtie și cu un aer de dispreț mi-a spus „Sunteți liber!”. Am ieșit, eram într-adevăr liber. Seara se lăsase de mult. Stors psihic de puteri, am urcat totuși dealul cu mai multă sprinteneală ca de obicei. Episodul s-a încheiat fără vreo consecință vizibilă, dar de atunci am simțit, prin nenumărate amănunte de viață, că mi s-a retras și bruma de încredere pe care o aveam din partea autorităților.

Cam în aceeași vreme am fost supus la o nouă provocare: am fost chemat, împreună cu secretarul organizației noastre de bază, la secretarul regional ca să mi se propună să mă înscriu în partid. Mi-a spus că am rămas singurul director de unitate sanitară, nemembru de partid. Cu toate argumentele care mi s-au adus, am scăpat invocând originea mea „nesănătoasă” din punct de vedere partinic. Era evident că singura mea șansă de a mă menține pe o linie de plutire era munca din răputeri și rezultatele ei cât mai vizibile.

Pe la începutul lui septembrie (1958) în familie avea loc evenimentul angajării unei noi bone la copii. Una din asistentele noastre a venit să ne recomande o persoană de vreo cincizeci de ani, o doamnă plăcută la înfățișare, care aparținea fostei elite sășești locale, fiică de director de bancă, ajunsă văduvă în nu știu ce împrejurări

(deportare?) și având la rândul ei o fată, funcționară în București, ambele strâmtorate în resurse și nevoite să recurgă la slujbe sub nivelul lor de pregătire și pretenții. Ne-am cântărit recioproc din priviri și ne-am înțeles: pentru o perioadă de timp, nedeterminată, devenea Tante Ada pentru Mițibus și Adiți.

Odată cu începerea noului an școlar, conform unei planificări și pregătiri din timp, aveam de efectuat două acțiuni profilactice, antituberculoase, de teren. Probabil datorită propriei mele formări la școala profesorului Nasta, consideram că un ftiziolog sau un ftiziopediatru, pe lângă principala sa activitate, terapeutică, la patul bolnavului, trebuie să-și aducă aportul și pe latura profilactică, prin activitate de teren.

Încă din anul trecut mă angajasem împreună cu colectivul nostru medical, într-o campanie de testări tuberculinice și revaccinări antituberculoase (BCG) la copiii preșcolari din câteva circumscripții ale Brașovului. Am fost surprins de marea eficacitate a depistării biologice (tuberculinice): de la o anumită intensitate în sus a reacțiilor tuberculinice, proporția celor descoperiți (radiologic) cu boală sau infecție tuberculoasă, era foarte mare.

Cu această experiență la activ, ne-am decis, în toamna lui 1958, să dăm o mână de ajutor dispensarului TBC al Făgărașului care, cu greu putea cuprinde mediul rural al raionului. Lăsând asistența spitalicească în seama lui Beatrice și a doctoriței Margareta Petcu, noi „băieții”, cei patru medici ai sanatoriului (I. Georgescu, I. Rogoz, G. Stein și cu mine) am format patru echipe, compuse din medic, soră și secretară pentru partea scriptică a campaniei. Echipele, împreună cu materialul biologic și instrumentarul necesar, ne-am imbarcat în bătrânul nostru

autocamion și am plecat pe drumurile Făgărașului. Campania a durat o săptămână. Doctorul Langa, șeful dispensarului Făgăraș, foarte recunoscător pentru munca noastră voluntară, a stabilit cu judiciozitate traseele, astfel încât autocamionul cu Ghiță Moroianu la volan, lăsa dimineată echipele în patru comune succesive, le aduna seara în ordine inversă și le aducea la gazdele alese de doctorul Langa din rândul preoților, învățătorilor sau gospodarilor cei mai ospitalieri. Cele mai solicitate în această campanie au fost „fetele” (asistente, surori) în frunte cu noua soră șefă Viorica Lazăr, care seara, în loc să se odihnească, erau ocupate până târziu cu fierberea seringilor, acelor și penselor, cu confecționarea miilor de tampoane, etc. Cu toții am avut însă și clipe de răgaz și de încântare pentru a savura etnosul pur și natura măreață a plaiurilor submontane ale lui Badea Cârțan.

Sacrificiul pe care l-am făcut a fost benefic nu numai prin munca profilactică în sine ci și prin rezultatele științifice pe care le-am prelucrat ulterior. Campania din Făgăraș s-a mai repetat și în următorii doi ani (1959, 1960), echipele noastre fiind primite cu și mai multă sollicitudine.

După o scurtă pauză, în Octombrie 1959, am început o nouă campanie, de data aceasta în Brașov, mult mai complexă și de lungă perspectivă. Ea va cuprinde pe toți cei 18000 de școlari ai Brașovului (7-18 ani) și va consta în depistarea biologică (D) adică testare tuberculinică, imunizare (I) adică vaccinare BCG și chimioprofilaxie (C) adică administrare de hidrazidă în funcție de controlul radiologic. Această acțiune DIC se va repeta semestrial primii cinci ani apoi anual, pe tot parcursul școlarizării. De aceea, pentru păstrarea evidenței tuturor operațiunilor, am tipărit zeci de mii de fișe individuale din

material durabil care să reziste la manipulările și consemnările celor doisprece ani de învățământ.

Păstrând, în linii mari, modelul organizatoric al campaniei din Făgăraș, am constituit cinci echipe conduse de Beatrice, de mine și de colegii I. Georgescu, I. Rogoz și D. Zaharia, fiecărei echipe revenindu-i, în medie, 3.500 de elevi. Autocamionul ne lua de dimineață și ne aducea seara acasă. Această campanie a durat două săptămâni. Rezultatele, foarte fructuose, se vor vedea pe măsura acumulării datelor în decursul anilor.

Pe la începutul anului 1959, prin februarie, am avut bucuria să observăm mișcare mare pe dealul Warthe, în spatele vilei noastre de locuințe: începea construcția unei șosele ce urma să lege Brașovul cu stațiunea Poiana. Știam de mai multă vreme de acest proiect pe care îl așteptam cu mult interes deoarece ne ușura mult accesibilitățile. De câteva luni aveam semne că momentul se apropie; mereu roiau elicoptere în zona noastră, peste Warthe, prospectând de la înălțime traseul viitoare șosele, care avea să fie mult diferit față de vechiul drum de picior.

Pentru această operă, costisitoare dar foarte utilă, trebuie să-i fim recunoscători chelnărului Șerbănică (Șerbănescu), devenit prin minuni partinice, directorul Complexului Aro-Palace. Chelnărul Șerbănică este adevăratul motor al emancipării Brașovului din deceniul al șaselea. Acest boboșat analfabet care-și muștraluia salariații lovindu-i cu piciorul în fund, dar care se lupta ca un leu pentru ei (două treimi din chelnerii de la Aro aveau „Ordinul Muncii” față de 1% dintre medici), același individ, folosindu-și influența pe lângă premierul Maurer și alți potențați ai vremii, uzând de toate mijloacele (inclusiv autodubița imaginată de el, cu gustări mereu calde, prezentă în cele mai anevoioase locuri de vânatoare

ale ștabilor) a realizat într-o perioadă scurtă un veritabil salt al Brașovului și împrejurimilor sale. A dublat hotelul Aro și i-a dat un caracter internațional, a impulsiona construirea noii gări și a sistematizării cartierului din jur, a creat noi ansambluri de agrement (Cerbul Carpatin, Cetățuia), a înființat Festivalul Cerbul de Aur care a dat o strălucire culturală orașului în vremea lui, prin prezențe de faimă mondială. Acest ctitor, neconsemnat nicăieri a realizat mai mult pentru Brașov decât toți primarii, prefecții și primii-secretari ce s-au succedat la conducere în perioada îndelungată pe care o cunosc. Prin această șosea, chelnărul Șerbănică, cu premeditare, pune bazele relansării stațiunii Poiana în care, în scurta lui viață, a și apucat să-și mai înscrie câteva ctitorii.

În faza inițială a lucrărilor la șosea, am fost solicitați și noi să le acordăm o mână de ajutor. Stabilind relații bune cu inginerul Diaconescu, șeful de șantier, i-am cedat cabina de portar dinspre Warthe și alte mici spații pentru depozitarea sculelor și efectelor mai de preț, i-am asigurat accesul la telefon și o serie de alte servicii mărunte dar indispensabile până în faza în care au ajuns să-și organizeze baza proprie, fapt ce ne-a atras recunoștință din partea conducerii șantierului.

În scurtă vreme lucrarea a luat o foarte mare amploare prin efectivele de muncitori și prin utilajele mobilizate iar progresele deveneau tot mai vizibile. În puținul meu timp liber, de obicei în amurg, noua șosea a ajuns promenada predilectă, în care îi antrenam și pe copii. Mai puțin dezinteresați, doi dintre salariații noștri, tehnicianul radiolog Munteanu și administratorul Slăvoacă, ce începuseră să-și întemeieze gospodării proprii pe o coamă de deal de alături de Sanatoriu, urmăreau și ei progresele șantierului, mai ales în privința mormanelor de deșeuri ce rămâneau pe marginea

lucrărilor și, pe măsură ce șoseaua avansa, progresau și modestele lor edificii.

La sfârșitul lui Aprilie mi-am întrerupt ocupațiile și am plecat, împreună cu alți douăzeci de colegi din oraș, într-un schimb de experiență de treizeci de zile, la Budapesta. Răspundeam astfel unei vizite făcute cu un an în urmă de un grup echivalent de medici budapeșteni. Nu reiau elementele foarte interesante ale laturei turistice (din care s-a împărțit și Beatrice în ultimele trei zile, când a venit cu o excursie programată prin ONT). Din această vizită prelungită în Budapesta nu vreau să omit două momente care mi se par semnificative. Pe la jumătatea stagiului am fost invitați în fastuoasa primărie de pe malul Dunării, de către vicepreședintele instituției care răspundea de problemele social-culturale, inclusiv cele sanitare (poziție omologă cu a conducătoarei grupului nostru, doctorița Ana Teodorescu). Întâlnirea era menită să aibă un caracter protocolar dar a căpătat o turnură penibilă. Întregul prezidiu budapeștan s-a declanșat împotriva noastră, acuzându-ne că am desființat libera practică, închizând cabinetele particulare și că în felul acesta am încălcat drepturi fundamentale, că am întinat pe Hipocrate, etc, etc. Eram în sinea noastră de acord cu ei, numai că nu aveam nici o vină, nu noi făuream legile din țară. Doctorița Teodorescu a bâiguit niște scuze marxiste de circumstanță și apoi am plecat cam șifonați. Zilele următoare am fost mai atent cu niște amănunte care îmi scăpaseră: aproape pe fiecare casă de pe străzile mai importante erau una sau mai multe firme de cabinete medicale particulare ca să nu mai reamintesc și de numeroasele firme particulare avocațiale, meșteșugărești, ș.a. Și aceasta, în 1959, fără nicio legătură cu dramaticele evenimente din 1956, întrucât practica particulară nu a fost niciodată stânjenită în țara vecină.

Al doilea moment, semnificativ pentru mine, s-a petrecut cu ocazia vizitei pe care am făcut-o la Clinica de Ftiziologie. Am fost primit de șeful clinicii, venerabilul profesor Kovacs, considerat „patriarhul” medicinei maghiare. Am fost tratat cu indiferență, chiar cu superioritate, până când m-a întrebat dacă îl cunosc pe profesorul Nasta și ce se întâmplă cu el în ultima vreme. Când a aflat că i-am fost asistent, a tresărit și a exclamat: „Profesorul Nasta! Voi nici nu știți ce aveți. Este cea mai mare personalitate a ftiziologiei mondiale și nu numai a ftiziologiei. Prezența lui la congresele internaționale este o sărbătoare a științei și culturii!” A urmat o discuție mai caldă, în care am căutat să evit să-i răspund la a doua întrebare cu subînțeles: ce se mai întâmplă cu profesorul Nasta în ultima vreme, pentru că ar fi trebuit să-i spun că profesorul este dat afară din toate funcțiile, că nu mai are drept de semnătură, că este proscris fiind considerat dușman de clasă, deviaționist, că recent a fost „demascată” într-un proces public umilitor, împreună cu un grup de intelectuali „idealiști”, cu Milița Pătrașcu, cu Andricu, etc.

Cu gânduri răscolite de aceste întâlniri, am părăsit Budapesta și m-am întors la Brașov să organizez primul congres, prima Consfătuire națională fără Nasta. La 14-16 iulie (1959) urma să aibe loc la Poiana, o reuniune științifică pe teme de ftiziopediatrie, cu participarea a peste trei sute de ftiziopediatri, pediatri și ftiziologi din toată țara. A fost nevoie de o mobilizare amplă de forțe: toți medicii noștri, o parte din cadrele medii și administrative ale Sanatoriului, cărora li s-au adăugat medici din rețeaua TBC a orașului precum și câțiva din Institutul de Ftiziologie. Fondurile au fost asigurate de Ministerul Sănătății și USSM. Am închiriat o parte din hotelul Sport din Poiana dar a trebuit să rezervăm spații de cazare și în Sanatoriul nostru în care scop am eliberat,

cât a fost posibil secția a V-a. În același timp Sanatoriul trebuia să arate foarte bine, deoarece una din cele trei zile ale Congresului se va desfășura în instituția noastră.

Maximul de tevdură a fost în preziua Consfăturii, când, timp de 24 de ore a trebuit să fac zeci de drumuri la gară, zi și noapte, ca să primesc personal delegațiile venite cu trenul din toate colțurile. Până la urmă totul a decurs bine, conținutul științific a fost interesant, organizarea apreciată ca excelentă iar Sanatoriul a primit cele mai elogioase calificative.

Pentru mine, ca și pentru alții, întreaga Consfătuire, de la cuvântul de deschidere până la concluzii, fără Nasta în prezidiu, fără intervențiile lui decisive, fără verva lui hipererudită și incandescentă, mi s-a părut lipsită de fluid vital, lipsită de har.

Reușita Consfăturii Naționale a avut, în bună măsură ca efect, dotarea Sanatoriului de către Ministerul Sănătății, cu o autodubă menită să rezolve optimal nevoile noastre de transport și de aprovizionare. Odată cu intrarea ei în funcțiune, sentimentalul din mine a avut o strângere de inimă când bătrânul autocamion, care ne făcuse atâtea servicii, a ajuns pe roțile lui, la grajd, ca să devină rampă de gunoi.

Tot în 1959, trebuie reținut ca eveniment important, reluarea concursurilor în medicină. Din 1947, când am prins ultimul concurs de secundariat, timp de doisprezece ani, ocuparea posturilor și promovările s-au făcut prin numiri, prin decizii arbitrare, permițând căpătuiala politică și cocoțarea pe locuri nemeritate a multor neofiți. În repetate rânduri, la ședințele de la Minister sau de la USSM am ridicat (ca și alții) problema necesității concursurilor. Invariabil eram apostrofați că dorim reîntronarea de practici din țările capitaliste sau ceva asemănător. În fine, acum, sub ministeriatul lui

Voinea Marinescu se reintroduceau concursurile, începând cu un examen de atestare pe post pe care trebuia să-l treacă fiecare din miile de medici aflați „în câmpul muncii”. Noutatea acestui examen, inclusă și în regulamentul tuturor viitoarelor concursuri este introducerea „notei obștești”. Prima probă de examen, cea de titluri și lucrări, capătă nota obștească acordată „pe linie de cadre”.

Am fost obligați deci, cu toții să ne prezentăm la examenul de atestare. Colega noastră ftiziologă, doctorița Teodorescu, fiind și activistă, vicepreședinta Sfatului Popular, a luat din oficiu, la prima probă (obștească) nota 20; eu, ca director de spital, nota 16, iar Beatrice și ceilalți medici din schema sanatoriului, nota 15. Au urmat celelalte trei probe (două clinice și una de laborator) care au mai atenuat diferențele din start, dar nota obștească a avut un rol substanțial în stabilirea mediei finale și deci a clasificării. Pe întreaga țară examenul a fost marcat de inechitatea notei obștești, care ca semn al vigilenței partinice, se va perpetua la toate concursurile viitoare, avantajându-i pe activiști și pe cei cu origini sau îndeletniciri „sănătoase”. Cu toate aceste condiții discriminatorii, întregul nostru colectiv medical s-a pus pe toceală două luni și s-au clasificat pe poziții funtașe.

Ajunși în toamna lui 1959, venise timpul să înscriem copiii la grădiniță. Mihăiță împlinise cinci ani iar Adiți, un an mai puțin. Au fost acceptați fără probleme la Grădinița germană din centrul orașului, cea de pe străduța din spatele hotelului Aro. Aș fi avut toate motivele să fiu mulțumit dacă Beatrice nu și-ar fi impus din nou punctul de vedere, spartan: copiii trebuie să se învețe pentru comportarea lor în viață, deci trebuie să meargă singuri la grădiniță. Mi se părea o ineptie, o imensă imprudență ca doi copilași să străbată singuri o potecă izolată prin pădure, apoi prelunga și povârnița stradă Axente Sever,

apoi cam doi kilometri pe o arteră circulată și în final, ajunși la colțul dinspre Aro, să traverseze o intersecție cu un trafic înfricoșător. Nu aveam cu cine discuta în această privință așa că împreună cu autoarea inițiativei, cu Beatrice, i-am însoțit pe copii în prima zi de grădiniță.

A doua zi traseul s-a repetat, de această dată având ca însoțitor doar pe Beatrice. A treia zi i-a lăsat pe copii să meargă singuri iar Beatrice în urma lor, fără să fie observată, i-a condus ca să vadă cum se comportă și dacă respectă indicațiile. Totul decurgând bine, din a patra zi copiii au fost lăsați în seama lor și a milei lui Dumnezeu. Mi-a fost greu să mă obișnuiesc cu această situație: copilași de o șchioapă, pe vânt, pe ploaie, pe viscol, singuri, pe drumuri periculoase, în timp ce Tante Ada, bona lor stă în casă, la căldură, tricotează, citește sau frământă aluat pentru vreo prăjitură. Și asta, pentru că așa a dispus „stăpâna casei”. Cam așa gândeam sau boscorodeam, fără să vreau să fie un „casus belli”, să-mi impun punctul de vedere. Singurii care mă înțelegeau erau credincioșii prieteni ai copiilor, câinii Romi și Zolli care îi întovărășeau cu regularitate la plecare dar doar până la intrarea în strada Axente Sever, până la așa-zisa Vila Neagră. După câteva zile, Romi și Zolli le-au învățat orarul și s-au obișnuit să-i și aștepte la Vila Neagră și să-i întovărășească pe ultima parte de drum spre casă. Am încercat să învăț câinii să coboare mai jos, pe strada Axinte Sever, dar, nu știu de ce, nu am izbutit. După un timp m-am obișnuit cu ideea, iar gândul pericolelor acestor drumuri nu mai revenea decât rar, din ce în ce mai rar. Nu știu cât această experiență impusă de Beatrice, le-a folosit copiilor în viață, dar sigur că bonelor le-a folosit.

Tante Ada s-a integrat în viața de familie mai mult decât Tante Sophie. Îmi amintesc de pregătirile culinare speciale, de ornările pe care le-a făcut în casă cu prilejul

vacanței de Crăciun din 1959 apoi 1960, de cadourile pe care le-a confecționat copiilor și chiar și nouă și în general, contribuția ei la o atmosferă aleasă, foarte plăcută, în familie, în momentele festive. Îi puteam reproșa doar că manifestă o oarecare parțialitate: Tante Ada parcă ținea mai mult la „Bubuș” al ei (Mițibus) decât la Adiți, adică invers decât sentimentele pe care le avusese Tante Sophie.

Trecerea în anul 1960 s-a făcut cu un revelion în familie, împreună cu unii din vecinii colocatari. Apoi am intrat pe făgașul obișnuit al activității din secții și al unui intens program de conspectări bibliografice și elaborări de lucrări științifice. Aveam totuși și o spină iritativă: secția de chirurgie. Doctorul Iacovlenco în care crezusem atât de mult, mă deziluziona, în primul rând prin calitatea actului operator: o operație de exereză dura cam patru ore, aproape dublu față de operațiile similare ale profesorului Cărpinișan; adeseori se foloseau tehnici operatorii mai ușoare pentru chirurg dar mai nocive pentru bolnav (abord intrapericardic al elementelor hilare) și ceea ce era mai grav, se depășeau frecvent indicațiile chirurgicale: bolnavul intra în sala de operație cu indicația de exereză lobară și ieșea cu un întreg plămân extirpat.

Însăși atitudinea doctorului Iacovlenco față de colectiv lăsa de dorit. După câteva luni de la venire, prezența lui la ședințele de raport de gardă au început să se rărească iar, când venea, părea tot mai distrat, mai puțin interesat. Cu timpul a încetat să ne mai onoreze cu prezența, chiar și la ședințele de miercuri în care se discutau indicațiile chirurgicale. Era evident că relațiile noastre de serviciu se deteriorau. Concomitent se manifesta o tot mai marcată tendință de autonomie a secției de chirurgie: sora șefă și sora gospodină nu aveau voie să roteze personalul, să planifice concediile sau zilele libere.

Secția de chirurgie devenea stat în stat, o enclavă, un corp străin în trupul sanatoriului.

Această stare tensionată s-a menținut și a progresat. După trei ani de la înființarea secției a survenit însă picătura care a umplut paharul. Într-o zi din vara lui 1960, doamna Tatoi, secretara care se ocupa și cu internările, mă anunță, contrariată, că i s-a cerut de la secția de chirurgie să facă formele pentru spitalizarea unui bolnav adult. Adult într-un serviciu de copii era o ineptie epidemiologică! M-am dus imediat la doctorul Iacovlenco, care s-a justificat că este un caz de urgență, trimis de jos, de la Serviciul de chirurgie al Spitalului regional și că deja i s-a făcut preanestezia. Pus în fața faptului împlinit, i-am atras atenția ca, pe viitor, dacă mai sunt situații asemănătoare, să meargă el jos, la spitalul din oraș și să opereze acolo ce vrea.

Am crezut că diferendul este închis, dar nu a trecut o săptămână și Iacovlenco internează un nou caz, de data aceasta o adultă tânără. M-am decis ca săptămâna viitoare să merg la Minister, la Direcția tuberculozei și la Institutul de Ftiziologie, să curm această situație care nu mai putea continua; dar nu a mai fost nevoie. Vineri, bolnavei i s-a făcut o lobectomie; operația a decurs bine și părea să aibă urmări postoperatorii favorabile. Sâmbătă dimineața Iacovlenco și-a părăsit pacienta și a plecat la munte. Sâmbătă după-amiaza, rumoare în Sanatoriu. Bolnava face o hemoragie intratoracică puternică, intră în colaps. Din fericire, medicul de gardă era chiar chirurgul secundar (pe care-l obținusem și încadrasem de câteva luni) așa că s-a intervenit cu toate mijloacele, s-a deschis toracele dar hemoragia nu a putut fi oprită și bolnava a murit.

În ziua următoare, deși Duminică, a fost forfotă și agitație mare în Sanatoriu. Numeroase mașini au venit, au plecat. S-au perindat toate oficialitățile. Motivul acestui

interes neobișnuit: decedata era sora unuia din secretarii comitetului regional de partid. Toți erau furioși, vroiau capul lui Iacovlenco. Au luat legătura și cu mine. Eu am încercat, deontologic, să-l disculp sau măcar să-i atenuez vina. Parțial am reușit. Au urmat zile în care Iacovlenco a fost mereu chemat în oraș pentru anchetare. Ne era teamă că va fi reținut, și se pare că și fusese emis mandat de arestare. Poziția favorabilă a forurilor sanitare a obținut calmarea spiritelor și reducerea pedepsei la ridicarea dreptului de liberă practică pe termen limitat. A intervenit și Ministrul Sănătății care l-a trimis pe directorul tuberculozei, doctorul Claičiu. Acesta a reușit minimalizarea pedepsei (care, în sine, nici nu mai era pedeapsă): transferarea în serviciul de chirurgie al Spitalului de adulți din Sibiu.

În seara venirii sale, doctorul Claičiu m-a invitat la cină, la restaurantul Aro-Palace, unde mi-a descris demersurile pe care le-a făcut, precum și posibilitatea ca Iacovlenco să rămână în continuare pe postul din sanatoriul nostru, dacă ar beneficia de avizul meu. I-am dat doctorului Claičiu un răspuns categoric, negativ. I-am spus că dacă nu ar fi survenit acest accident nenocrocit, eram ferm hotărât să merg la Minister și să-i cer transferarea, recurgând în ultimă instanță la soluția: ori el, ori eu. A continuat cu insistențele până după miezul nopții dar m-am menținut ferm pe poziție, astfel încât, peste câteva zile, doctorul Iacovlenco pleca la Sibiu.

După plecarea lui Iacovlenco, viața sanatoriului nostru a revenit pe făgaș normal. Am renunțat la secția de chirurgie; blocul operator a redevenit bronhologic; personalul secției a reintrat în circuitul general, enclava a dispărut. Cazurile chirurgicale, de altfel destul de puține, nu au avut de suferit, ci dimpotrivă, deoarece le-am rezolvat prin transferare în cele mai performante servicii

de specialitate din țară. Oportunitatea secției noastre de chirurgie devenise discutabilă încă după primul an de funcționare, întrucât principala premiză pe care contasem și care ar fi putut alimenta chirurgia cu cazuri, nu mai era de actualitate deoarece forurile superioare renunțaseră să mai construiască pavilionul proiectat.

La sfârșitul acestui episod frământat și întunecat, al secției de chirurgie, se situează manifestarea de solidaritate prilejuită de cea de a patruzecoa aniversare a mea, în noiembrie 1960. Personal aș fi vrut să treacă neobservată această aniversare deoarece ea semnifica, în mine însumi, un moment de răscruce; sfârșitul tinereții și premiza începutului declinului. Totuși, colaboratorii, întregul colectiv și chiar colegi din oraș și de la distanță (de la Sinaia, din Bușteni), au ținut să dea amploare evenimentului, astfel că apartamentul nostru a devenit neîncăpător pentru seriile de oaspeți ce s-au succedat. Au rămas în memoria participanților nutrițele lui Mihăiță care aștepta nerăbdător lângă ușă, intrarea musafirilor. Fiecare venea cu o floare sau un mic cadou pentru mine și cu câte o atenție pentru copii. La primul venit Mihăiță a reacționat radios: "Ciocolată!", la al doilea și al treilea, tot la fel. La următorii câțiva, fără entuziasm a exclamat „Ciocolată”, apoi după zece-doisprezece invitați figura i s-a întunecat și tot mai îmbufnat spunea „Tot Ciocolată?!” Asistența se amuza să urmărească figura mereu schimbată a lui Mițibus dar și stânjeneala celor ce ofereau pachetul. În final petrecerea mi-a făcut plăcere și m-a făcut să uit semnificația fatidică pe care o dădusem acestei vârste rotunde.

În tot îndelungul interval în care secția de chirurgie a mers în derivă până la eșuare, Sanatoriul pe ansamblu înregistra progrese evidente, recunoscute și

semnalate și de numeroșii vizitatori străini pe care îi primeam și de inspecțiile centrale și locale.

Sanatoriul a devenit for metodologic regional, iar Ministerul ne-a încredințat sarcina să formăm medici secundari de specialitate pentru alte spitale, rol care, îndeobște, revenea doar clinicilor universitare. În competiția pentru decernarea „Drapelului de unitate fruntașă” în doi ani consecutivi (1960, 1961) până la desființarea trofeului, Sanatoriul s-a situat pe un meritoriu loc al doilea între toate instituțiile sanitare din țară.

Acum, spre sfârșitul anului 1961, când ne apropiam de momentul bilanțului decenal, puteam să mă declar mulțumit nu numai de condițiile „umanizate” și de calitatea asistenței medicale la patul bolnavului ci și de nivelul științific al muncii colectivului, pe care izbutisem să-l impun. Acest nivel se materializa și în numeroase lucrări comunicate sau publicate, axate cu prioritate pe aspecte clinico-bronhologice sau epidemiologice. Temele bronhologice ni s-au impus prin materialul inedit care s-a acumulat ca urmare a faptului că sanatoriul nostru a devenit încă din 1956 prima instituție (din lume) în care toți copiii se investigau sistematic bronhologic, de la internare (precum și primul spital în care toți ftizio-pediatrii au devenit bronhologi).

Dintre lucrările de bronhologie, una a avut șansa să aibă un ecou mai aparte: „Studiu asupra determinărilor bronșice în tuberculoza primară a copilului” scris împreună cu obișnuitul meu colectiv de colaboratori (Beatrice, I.Georgescu, I.Rogoz, D.Zaharia). La nici o lună de la apariția acestui articol în revista Ftiziologia (nr.5/1961), la sfârșitul lunii noiembrie 1961, am avut surpriza să primesc o scrisoare cu emblema Societății naționale belgiene de luptă contra tuberculozei. Deschizând-o mi-a fost dat să citesc:

„ Mon cher confrère, C'est bien cordialement que je vous félicite pour le magnifique article que vous venez de publier dans la revue Ftiziologia sur les modifications brochiques dans la tuberculose primaire de l'enfant. C'est le meilleur travail que j'ai eu l'occasion de lire sur ce sujet...En tant que redacteur en chef de la revue „Acta tuberculozea et pneumologica Belgica” puis-je vous prier de permettre la publication de votre travail en français dans notre journal. Je suis sûr qu'il interresserait de nombreux phtisiologues et pédiatres belges qui, malheureusement, ne lisent pas votre belle langue” ... etc. semnează reputatul ftiziolog Jeurissen.

Am rămas ținut în fotoliu, cu scrisoarea deschisă pe birou, în fața mea. Câteva minute, neclintit, am trăit profund satisfacția acestor aprecieri care încununau, pentru mine, nu numai lucrarea respectivă ci toată truda miilor de ore de zi și de noapte. După ce am mai citit scrisoarea de câteva ori, m-am dus la carantină și i-am arătat-o și lui Beatrice, apoi i-am chemat în cabinet pe toți colegii noștri care, îndreptățiți în calitatea lor de colaboratori, s-au dezlănțuit într-o veselie zgomotoasă. Am participat doar formal, bucuria mea rămânându-mi cuibărită în taințele sufletului.

În aceeași după-amiază m-am apucat să traduc lucrarea în franțuzește și peste două zile plecam la București să mă consult cu prietenul și colegul meu, doctorul Sandu Scurei, ftiziochirurg la Institut, care, între timp, devenise redactor șef al Editurii Medicale și care astfel se versase în problema relațiilor științifice cu străinătatea. El cunoștea articolul, îi trecuse prin mână și îl remarcase; l-a mai răsfoit încă odată și a conchis că, în principiu, poate trece granița. I-am dat să citească și scrisoarea de răspuns pe care o alcătuisem în termeni echivalenți stilului politico al lui Jeurissen. La aceasta,

Scurei, hâtru dar și cu un dram de orientare practică, a ridicat din sprânceană și mi-a spus pseudo-răstit: "Unde te trezești? Ce-i asta: Mult stimat și dragă domnule doctor"... și cu un creion roșu, a tăiat complet titulatura. Apoi, pe măsură ce citea, amputa cu ștersături roșii, textul. După prima lectură rămăsese două treimi din scrisoarea mea; la a doua lectură, jumătate iar la a treia nu mai rămăsese nici măcar o treime. Scrisoarea devenise un fel de adresă administrativă: La scrisoarea Dvs. din data x, vă comunicăm acordul pentru republicare!

Am luat ciorna și am plecat. Acasă am căutat și găsit formularea intermediară între textul inițial și cel maltrat de Scurei, pe care am trimis-o prin poștă, împreună cu lucrarea tradusă de mine și stilizată puțin de un prieten poliglot, doctorul Tudor Spandonide.

În așteptarea febrilă a răspunsului din Belgia, ne-am adâncit în preocupările pentru pregătirea Crăciunului și Noului An 1962, cu atât mai mult cu cât această vacanță se anunța sub auguri noi, pe care îi așteptam de multă vreme.

XIV Cel mai frumos Crăciun

Sărbătorirea Crăciunului 1961 avea să fie pentru noi un eveniment cu totul deosebit, pe care l-am pus la cale încă din toamnă. În cursul lunii septembrie părinții mei au primit înștiințarea că după mai bine de doisprezece ani, l-i s-a ridicat domiciliul obligatoriu. Pentru Tata această măsură venea târziu, în ultima oră. Așa cum am amintit, cu mai mult de trei ani în urmă, Tata a făcut o complicație cardiacă extrem de gravă: sindromul Adams-Stokes, care consta din crize de pierdere a conștiinței, cu încetarea bătăilor inimii și a respirației; adevărată moarte clinică ce dura câteva clipe, după care, de la sine, revenea la viață. Se spune, cu cinism, că bolnavii cu acest sindrom mor de o sută de ori și învie de nouăzeci și nouă de ori. Durata medie de supraviețuire este de aproximativ trei ani, de la prima criză. Tata, cu robustețea lui fizică, depășise termenul fatal când a venit această eliberare din diabolicul penitenciar fără gratii al domiciliului obligatoriu.

La câteva zile după ce am aflat vestea, m-am repezit la București să mă bucur împreună cu ei și să-i conving să profite imediat și să vină cu mine la Brașov într-o primă vacanță după atâția ani de opreliște.

Mama ar fi înclinat la această idee, dar Tata a fost categoric împotriva; mi-a spus că de abia așteaptă să vină la noi, dar nu acum ci de Crăciun, adică peste trei luni; dorea ca această vacanță îndelung așteptată, să coincidă cu vacanța școlară a copiilor. Mi-am dat seama că nu trebuia să mai insist ci să așteptăm apropierea

Crăciunului. Săptămânile și lunile au trecut păstrând legătură telefonică și în seara de 21 decembrie m-am prezentat să-i iau.

În ziua următoare, într-o pauză a ultimelor pregătiri, am ținut un mic „consiliu de taină”, acasă la sora mea, fără Tata, doar cu Mama, cu sora mea – Fețy, cu cumnatul meu (profesor doctor Timuș) și cu doctorul Mitică Popescu, devotatul medic și prieten al familiei, un eminent cardiolog. Am convenit cu toții că riscul acestei deplasări și vacanțe este extrem de mare, dar că merită, ba chiar suntem obligați să ni-l asumăm, întrucât este dorința neștrămutată a lui Tata, care poate fi și ultima.

În ziua plecării (23 decembrie), dis-de-dimineață, am avut surpriza să sune la ușă, administratorul Slăvoacă. Acesta, marcat de preocupările pe care mi le știa pentru problemele de sănătate ale părintelui meu, nu a vrut să ne lase singuri și a venit special de la Brașov să ne însoțească.

Pe peron erau sora și cumnatul meu împreună cu băiatul lor, Mihăiță, scumpul meu nepot, pe care mi-l încredințau să-l iau în vacanță la noi. Cu câteva minute înainte de plecarea trenului, apare neprevăzut și doctorul Mitică Popescu. După câteva clipe, acesta mă trage deoparte și cu o strângere de mână semnificativ de caldă, îmi înmânează o cutiuță cu două fiole - adrenalină și efedrină, șoptindu-mi să le injectez intracardiac lui Tata, dacă nu va mai ieși dintr-o criză posibilă.

Cu această stare sufletească am plecat la drum. Cel care ne-a redat optimismul a fost Tata, care avea o dispoziție de școlar pus pe chiul. L-au urmat imediat Slăvoacă și Mihăiță Timuș. Tot timpul nu l-am scăpat din ochi pe Tata. Îi urmăream nesațul cu care sorbea peisajele hibernale ce se succedau, mai întâi cele de câmpie, apoi cele colinare și în fine, de pe la Posada, cele de munte.

Trecea de la fereastra compartimentului la cea a culoarului; îmi cerea detalii despre locuri pe care nu și le mai amintea, vroia să știe ce s-a mai construit, ce a mai apărut nou prin zonele străbătute.

Am ajuns cu bine în gara Brașov de unde, cu un taxi, am sosit la baza dealului nostru. Acolo ne aștepta vizitiul Lemeni, cu sania mare și cei doi cai. Sania fusese pregătită cum nu o mai știam: în spate un „leagăn” confortabil, o canapea de piele, nu știu de unde procurată, pe care au luat loc părinții. Slăvoacă i-a învelit cu grijă cu câteva pleduri. Mihăiță Timuș a refuzat să se urce în sanie; a preferat ca, de mână cu mine și alături de Slăvoacă, să mergem la pas pe lângă sanie. Am intrat pe poarta sanatoriului, am străbătut aleea cu brazi maies-tuoși. Părinții respirau, în fine, aer de munte.

Încă înainte de a ajunge în dreptul pavilioanelor, personalul aflat în serviciu, la auzul zurgălăilor, a dat năvală pe uși sau a deschis ferestrele de la etaj și a izbucnit în urale; răsunau urări de bun venit și la mulți ani, însoțite de aplauze. Salariații omagiau în felul acesta martiriul părinților, de care nu se poate să nu fi avut cunoștință. Cu toate precauțiile noastre tănuitoare, pe parcursul atâtor ani de conviețuire, pe căi lăturalnice, veștile se răspândesc. Trăiam emoționat acest moment înălțător. Îl urmăream pe Tata în strădania lui de a se stăpâni și îi admiram distincția și totodată căldura cu care răspundea acestor efluvii colective.

Cu Beatrice, care a ieșit din pavilion, i-a îmbrățișat pe părinți și ni s-a alăturat, am continuat drumul de câteva sute de metri pînă la vila personalului. Acolo, pe terasa din față, roia grupul de copii al salariaților; între ei, un buclat blond și cărlionțat, de șapte ani, aflat în prima lui vacanță școlară și o fetiță de șase ani mai reținută, tot blonzie, cu trăsături finețe. Erau Mihăiță și Ada, copiii noștri care s-au

repezit în brațele bunicilor. Îmagea chipului fericit al tatălui meu din acel moment, nu am să o uit niciodată. Au urmat manifestările de efuziune ale reîntâlnirii celor trei veri: Mihăiță –mare (Timuș), Mihăiță –mic și Ada, care în acei ani ai copilăriei, se iubeau foarte mult.

Apoi părinții au intrat pentru prima dată în casa noastră. În camera mare, la loc de cinste, lângă șemineu, trona cel mai frumos brad pe care l-am avut vreodată. Slăvoacă, în înțelegere cu Ocolul silvic îl alesese din codrii Branului în ajunul plecării lui la București. Lângă bradul încă neornat, în două fotolii, i-am așezat pe părinți să-și tragă răsuflarea. În jurul lor, în afară de cei cinci ai familiei s-au strâns imediat încă vreo 10-15 persoane, salariați-colocatar. Cu fursecuri, alune și șnapsuri s-au petrecut câteva ore foarte plăcute, așa cum aveau să se repete și în multe din zilele ce vor veni.

În ziua următoare, fiind ajunul Crăciunului, trebuia să pregătim sosirea lui Moș Crăciun. Pentru aceasta i-am scos din circuit pe copii și i-am trecut în a treia noastră încăpere-camera de toată ziua, dându-i în grija lui Tata, care a fost încântat și a început să le povestească, captându-le integral atenția și potolindu-le zburdălniciile. Erau în jurul lui Tata nu numai Mihăiță cel mic și mare și Ada ci și ceilalți copii din vila personalului: Smărăndița și Cornel ai contabilului Saru, Emilia și Radu ai tehnicianului-radiolog Munteanu, Mircea și Marcel ai administratorului Slăvoacă, Magda a mecanicului Cetali, Ticuț al mecanicului Diceanu și alții, toți de vârste apropiate, între șase și zece ani. În păsuirea de trei luni de zile pe care ne-o ceruse Tata în septembrie, el nu a făcut decât să se pregătească pentru întâlnirea cu nepoții și a citit cu sârg poveștile lui Ispirescu, Creangă, Eminescu, ale lui Perault, Andersen, ale fraților Grimm și altele, așa că împreună cu amintirile sale de război în care era

neîntrecut și cu alte improvizații epice, Tata, ca un vrăjitor a pus stăpânire absolută pe toată liota de copii.

În acest timp, în camera mare, noi aveam răgazul să ne ocupăm de activitățile noastre conspirative. Beatrice cu Mama și cu Martha – noua bonă a copiilor, pregăteau numeroasele platouri cu sanvișuri și deserturi. Slăvoacă orna pomul în maniera lui economică dar rafinată, mono-sau bicoloră, pe care i-o mai alteram eu, cu cutiile de globuri multicolore pe care le procurasem din timp. Sub pom, o grămadă de cutii și cutiuțe, de pachete și pachetele cu cadouri pe care mă îngrijisem să le stochez de-a lungul anului, în peregrinările la București: toate tipurile de mașini și mașinuțe Schuko și alte jocuri și jucării mecanice sau electrice, de la „Lumea Copiilor” de pe strada Smârdan sau din alte locuri.

O ocupație mai delicată o aveau Munteanu, Saru și cu mine, constând din montarea de microfoane și minidifuzoare ascunse în cetina pomului de Crăciun și stabilirea legăturilor cu microfonul și difuzorul instalat în camera de la etaj a lui Saru. Saru, cu vocea lui baritonală, avea să fie Moș-Crăciunul care, din cauza poverilor, rămăsese blocat în gura hornului și care va purta discuții cu cei de jos, din fața pomului. Un microfon și un difuzor trebuiau montate și în camera alăturată pomului, unde eu, neobservat de asistență, urmam să-i comunic șoptit lui Saru identitatea sau alte indicații privind interlocutorii de jos.

Toate aceste pregătiri s-au încheiat până la ora șapte seara, când toată lumea ne-am adunat în camera mare să-l așteptăm pe Moș Crăciun. Camera s-a umplut de lume; a venit și nenea Mitică cu tanti Duți și fetița lor Ufa, în vârstă de zece ani. În jurul tatei erau acum patru nepoți. Au venit de asemenea salariații – colocatari ca și alții nescontați. În fața pomului, Tata ținând în dreptul genunchilor pe Mihăiță cel mic și cuprinzându-i cu brațele

pe ceilalți nepoți, era pătruns de emoția clipei. Au urmat apoi niște hurducăieli venite parcă din horn, după care s-a auzit vocea Moșului: „Dar colinde știți?” Tata a dat tonul, s-au adăugat vocile cristaline ale copiilor și apoi toată asistența. Eu, alături de Tata, strâns alături de el, ca în urmă cu aproape patruzeci de ani, ca în Crăciunurile copilăriei mele din casa din bulevardul Pache, cântam aceleași colinde. Dinăuntrul ochilor îmi curgeau lacrimi. Îmi dădeam seama că este ultimul Crăciun pe care-l petreceam cu dânsul ...

Apoi glasul lui Moș Crăciun i-a chemat pe fiecare și le-a cerut să spună câte o poezie. Copiii, chiar și cei mai mari, care, la început, mai aveau câte un zâmbet de neîncredere, s-au fâstăcit. Au bâiguit răspunsurile, au uitat strofele; se vedea pe fețele lor că sunt transpuși într-un tărâm de basm. Aveam ochi și pentru ceilalți, și pentru adulți. Cu toții împărtășeau sfințenia solemnității. Se vedea după chipul lor, după discuțiile pe care erau chemați să le poarte cu Moș Crăciun. Părinții mei nu făceau excepție, ba dimpotrivă. Probabil că eliberarea lor, cei peste zece ani de privațiuni și de chin, și sentimentul vremelniceii vieții, pe care, acum, aveau toate motivele să-l cunoască mai bine decât alții, le dădeau în suflet, reverberații aparte. Și-au spus și ei, cu trac, poezioarele lor, și-au luat și ei, cu bucurie, modestele daruri și s-au integrat și au animat societatea al cărui centru, în mod firesc, erau.

Sărbătoarea a continuat până spre miez de noapte după care a urmat stingerea. Singur, a rămas pe poziții, bradul cel falnic, care avea să ne amintească săptămâni de-a rândul că visul a fost aieva.

Zilele vacanței au început să se scurgă clepsidric. Diminețile, copiii din jur, la ore nu prea matinale, s-au obișnuit să se agite în așteptarea ivirii lui „Otata” care,

însoțit de nepoți, trecea în încăperea a treia și îi aduna pe toți în jurul lui pentru două–trei ore de povești. Apoi Tata își făcuse program să parcurgă în pași cumpăniți, terapeutici, aleea de sus care-i permitea să ne vadă de la distanță când veneam de la sanatoriu. Cu ochii strălucitori de bucurie ne ieșea în drum și împreună intram în vilă să dejunăm.

După siestă, programul pe care-l făceam părinților era mai variat. În afară de șuetele tihnite la noi, în jurul bradului, sau de amurgurile în modesta dar foarte ospitaliera locuință a administratorului Slăvoacă, unde Mam' mare, mama lui Slăvoacă, ne invita la câte un „lighean” de gogoși sau minciunile sau alte deserturi apetisante, aveam grijă să punem la cale câte o „ieșire în decor”, fie câte o plimbare pe jos, măsurată, neobositoare, pe noul drum spre Poiana care, de curând, începuse să se construiască, sau prin jurul vilei, cu popas la restaurantul Warthe sau chiar până la seră, care însemna un drum mai solicitant, întrucât la întoarcere, obliga la un ușor urcuș. Sera în acea vreme era plină de ciclame și cinerarii înflorite, de liane arborescente năpădite de lăstărișul exuberant al pasiflorei, punctat de mirificile flori ale lui Christos; ca expresie insolită înfloriseră și cypripedium și cathlea, două din cele cinci tipuri de orhidee pe care izbutisem să le aclimatizăm. În contrast cu frigul și omătul de afară, în seră ne-a învăluit aerul cald, înmiresmat de parfumul emanat de colțul de frezii plantat de Beatrice și care tocmai atunci își începea perioada de înflorire. Ne-am așezat împreună cu părinții pe platforma din spatele straturilor florale, în fotoliile de răchită plasate pe marginea lăcușorului cu papirusi și lintiță și al izvorașului care susura, șuroind printre bolovanii calcaroși tapetați cu mușchi și plantule alpine. Părinții au

fost încântați de întreaga ambianță și a trebuit să mai repetăm vizita la seră în alte două după-amiezi.

Pentru alte incursiuni – divertisment care știam că îi vor face plăcere lui Tata, a trebuit să apelăm la mijloace de transport. Pentru o rută mai scurtă, de vreo jumătate de kilometru, am recurs la Andras-Bacsi care, cu Cezar înhămat la sania mică, i-a transportat pe părinți până la pavilioanele de spitalizare. Aici i-am călăuzit prin saloanele secției a doua, strălucitoare de curățenie și prietenoase, prin picturile murale și prin mobilierul adecvat vârstei, cu copii bucuroși de vizită și doritori de zâmbetul cald al bunicilor de acasă. Am adăstat apoi în cabinetul meu, la o cafeluță și la o șuetă, în care, dincolo de cuvinte, am sesizat simțămintele de satisfacție și chiar de mândrie a părinților pentru realizările noastre.

În altă zi, cu sania mare cu care-i adusesem pe părinți în ziua venirii, am făcut o excursie mai lungă prin cartierul Prundului, apoi prin străduțele întortochiate dar deosebit de pitorești ale Scheiului, până la impresionantul defileu stâncos al Pietrelor lui Solomon.

Dar cea mai aventuroasă acțiune a avut loc într-una din zilele dintre Crăciun și Revelion. Eram invitați la dejun la nenea Mitică, la Săcele. Conveniserăm cu toții, inclusiv cu nenea Mitică și tanti Duți că, din precauție pentru sănătatea lui Tata, vom veni fără dânsul și îl vom lăsa pentru câteva ore, în grija familiilor vecine, - Slăvoacă, Saru, Munteanu - foarte încântate să-i facă program. Tata părea să se resemneze cu această idee. Mama a plecat la Săcele, de dimineață, cu autobuzul, împreună cu cei trei nepoți. Beatrice și cu mine urma să venim pe la ora 14, după terminarea serviciului.

Beatrice avusese o noapte albă, chinuită de o conjunctivită acută provocată de imprudența expunerii prelungite la iradiațiile cu ultraviolete în timpul celor

douăsprezece bronhoscopii pe care le făcuse în ajun. În dimineața respectivă, ea a mai trecut de vreo două ori pe acasă să vadă ce face Tata și a revenit spunându-mi: ”Mihai, Tata ține neapărat să meargă cu noi; vrea să revadă Săcelele și să le facă surpriză celor de acolo. Mi-a spus că este conștient de risc și să caut să te conving”. Am urcat imediat sus la vilă, la dânsul. Îmi pregătisem argumente contrare, dar Tata, fără nici un cuvânt, dintr-o privire, m-a convins. Am alergat la Andras – Bacsii să-l pună pe Cezar la sanie și împreună cu Tata, bine înfodolit în sanie de Beatrice, am ajuns la prima stație de taxi. Tata ar fi dorit, pentru economie, să mergem cu autobuzul, opțiune neacceptată de noi. Pe tot parcursul taxiului, pe străzile Brașovului, apoi pe șoseaua înspre Dârste, Tata era cu ochii pe aparatul de taxat și tresărea la fiecare declic care anunța majorarea sumei. Atunci Beatrice, care stătea pe locul din față, și care observase reacțiile lui Tata, și-a scos fularul și a înfășurat aparatul. Tata a putut admira astfel liniștit drumul parcurs prin Dârste, Baci, Turcheș și Cernatu care îi evoca atâtea amintiri.

Am ajuns la monumentală biserică din Cernatu și alături de ea, la casa strămoșească unde eram așteptați. Am pătruns în curte pitulați pe lângă zid, ca să nu fim observați, apoi am intrat în sufragerie numai noi doi, Beatrice și cu mine. Am fost întâmpinați cu bucurie și ne-am instalat la masă. Când eram pe punctul să începem aperitivele, s-a deschis ușa și a apărut Tata. Beatrice și cu mine, care cunoșteam scenariul, eram numai ochi. Tata râdea. Ceilalți, stupefiați de surpriză, au exultat imediat în manifestări de bucurie. Cea mai șocată de surpriză dar și cea mai reținută era Mama, care ne-a aruncat priviri dojenitoare. Instantaneu s-a instalat o atmosferă veselă și foarte caldă de familie, s-au revărsat bunătățile pregătite de hipertalentata tanti Duși, aseasonate cu băuturile și

bancurile spumoase ale lui nenea Mitică, în mare formă în acea zi. Tata, ca un veritabil patriarh al familiei, a fost tot timpul centrul atenției afective. Ne-am despărțit seara târziu, cu nostalgie. Ne-a adus înapoi la Brașov, până la baza dealului nostru, nenea Mitică cu mașina lui în două transporturi. Cu primul am venit eu ca să am timp să-l anunț pe Andras-Bacsi, să coboare cu sania mică pentru părinți.

Așa s-a încheiat temerara noastră expediție la Săcele. După câteva zile a urmat Revelionul pe care l-am organizat la noi acasă, în familie, în care s-a inclus și nenea Mitică cu ai lui. A fost un revelion îndestulat, cu atmosferă destinsă, veselă.

Zilele treceau și se apropia ziua plecării, fixată de părinți la 8 ianuarie. Am început stăruitoare insistențe pe lângă dâșii, să-i convingem să-și amâne plecarea măcar cu o săptămână. Până la urmă, argumentul lor rămăsese faptul că Mihăiță Timuș trebuia dus la București întrucât reîncepea școala. Atunci i-am dat telefon lui Fețy și i-am obținut consimțământul, astfel că părinții au fost nevoiți să accepte plecarea cu o săptămână mai târziu, adică în ziua de duminică 14 ianuarie.

A fost o decizie care ne-a umplut inimile de bucurie. Chiar și părinții parcă își doriseră acest lucru. Le-am organizat programe variate pentru dimineață, după-amiază și seară. Dimineața, „cenaclul” de povestiri al lui Otata și-a mai restrâns aria, școlarii - inclusiv Mițibus - nemaiputând participa. În schimb, după venirea de la școală, lui Tata îi făcea o mare plăcere să-i urmărească strădaniile de elev începător ale lui Mițibus. Văzându-l cu câtă râvnă se chinuie la trasul bețișoarelor și literelor pe caiet, Tata îi spunea lui Beatrice, luînd-o deoparte: „Beatrice, să ai grijă de el; el este sufletul meu, el îmi duce numele mai departe!”.

În acele zile de după revelion, în fiecare seară, după ce se făcea stingerea în casă, eu mă retrăgeam la masa mea de lucru să-mi continui cititul sau redactarea lucrărilor. Tata își luase obiceiul să vină tiptil și să se instaleze în fotoliul din fața mesei. Contempla în tăcere „șantierul științific”, blatul încăpător plin de fișe, de cutii cu materiale bibliografice, de dosare, de tratate deschise unde rămăsesem cu cititul, de file cu ciorne și texte în curs de redactare. Îi simțeam satisfacția negrăită pentru preocupările și devenirea fiului său. Grăite erau doar unele îngrijorări ale sale pentru nopțile mele albe și pentru fumatul excesiv. Apoi, din vorbă în vorbă, se încropea în fiecare seară o comunicare între noi, o întrepătrundere sufletească cum nu mi-a fost dat să trăiesc vreodată. De-ași fi avut vreun mijloc electronic să înregistrez amintirile, sintezele experienței de o viață, înțelepciunea serenă, conducând spre sensurile majore ale existenței, spre înfrânarea nimicurilor! Se strecurau nesentențios recomandări pseudo-testamentare, unele explicite precum grija pe care va trebui să o avem față de Mama când va rămâne singură sau sprijinul și strânsa legătură sufletească ce trebuie să domnească în familie.

Despre boala dânsului și despre sfârșitul iminent pe care și-l știa, nu pomenea nimic. O singură dată m-a întrebat dacă, în cadrul lecturilor mele științifice nu am aflat despre vreun progres în privința sindromului său. Într-adevăr, cu câteva luni înainte, cetisem într-o revistă străină despre descoperirea unui stimulator cardiac implantabil, pace-maker-ul care începuse să se aplice în USA și care ar fi fost remediu perfect pentru situația Tatei. Accesibilitatea acestuia în Europa în general și în România comunistă în special nu putea fi întrevăzută decât în ani de zile, de aceea nu am vrut să-l amăgesc

inutil; i-am spus că se întrevăd soluții, dar, deocamdată, doar în stadiu experimental.

În cele apropiate trei săptămâni care trecuseră, boala lui Tata se comportase convenabil. Nu avusese decât două crize foarte discrete, una la care asistase și Beatrice: câteva clipe de leșin, fără respirație și fără bătăi cardiace după care Tata și-a revenit și i-a spus lui Beatrice așa cum îi spunea Mamei de obicei: "Am scăpat și de data asta!"

Pe acest final optimist privind starea de sănătate a lui Tata a venit năstrușnica idee a lui nenea Mitică, să organizăm cu trei zile înaintea plecării la București, o ieșire în oraș, o cină de rămas bun la Aro-Palace. Nenea Mitică cu mașina lui a asigurat transportul părinților de la baza dealului. Masa, rezervată din timp, a fost ornată festiv cu aranjamente florale, cu lumânări în candelabre de argint; serviciu excelent cu armată de oberi, chelnări și picoli; feluri de mâncare rafinate și foarte apetisant prezentate; specialități de vinuri alese de Tata, bun cunoscător, pe care-l convinsesem să renunțe pentru o seară la restricțiile economice. Toată atmosfera localului era sărbătorească: iluminatie „a giorno”, muzică „a la Sibiceanu”, de dans, romanțe sau „cafe-concert” și mai ales o „diseusă”, Silvia Poluxis, pempantă, decoltată, antrenantă, care sesizând profesional că masa noastră are un caracter particular și că Tata este centrul atenției, părăsea adeseori estrada și își continua ariile la masa noastră, fixându-l predilect pe Tata. Tata, un senior chipeș, cu reminescente tinerești în alură și priviri, făcea față onorabilă, demnă, situației. Am petrecut cu toții o seară memorabilă. Am plecat după miezul nopții cu Tata vizibil satisfăcut, însoțit de tachineările lui nenea Mitică. Tata se bucura la gândul că va avea ce povesti prietenilor din București și mai ales familiei Teodoru, despre vacanța petrecută la Brașov.

Și astfel a venit și ultima seară. Cu bagaje făcute, ne-am culcat cu toții mai devreme, deoarece a doua zi trebuia să ne trezim din timp.

În dimineața hărăzită plecării am auzit, prin somn, vocea desnădăjduită a Mamei: „Lui Tata îi este rău. Mai rău ca de obicei!” Am sărit ca ars și urlând „Tatăl meu!”, într-un salt am trecut peste paturile pliante ale copiilor; într-o clipă am ajuns în încăperea a doua. L-am văzut pe Tata așezat pe canapeaua dinspre baie, cu spatele sprijinit de spătar, ca și cum s-ar fi odihnit; avea ochii închiși, nu mai respira, nu mai avea puls; i-am ascultat inima: nu mai bătea. M-am gândit la manevre de resuscitare cardiacă; ele erau brutale. Le-am încercat dar nu eram în stare să-l brutalizez, astfel că loviturile și apăsările bruște pe torace se transformau mai mult în mângâieri. Deoarece criza se prelungea m-am repezit la cuier unde atârna haina de piele cu care venisem de la București și am început să caut în buzunare fiolele pe care mi le dăduse doctorul Popescu. În febrilitatea căutării nu mi-am dat seamă că scotoceam mereu același buzunar, adică tocmai în cel în care nu erau. Am renunțat să le mai caut; de altfel era de presupus că în starea în care mă aflam ar fi fost și foarte greu să reușesc, în premieră, o injecție intracardiacă făcută propriului meu Tată. Așa că m-am resemnat și l-am strâns în brațe, în hohote de plâns și l-am ținut astfel minute în șir. Simțeam dintr-o clipă în alta cum se scurge căldura din corpul dragului meu părinte. Ca medic asistasem la zeci, poate chiar la peste o sută de morți, dar aceasta era prima moarte trăită.

Mama era lângă mine; plângea molcom; îl mângâia și îl alinta cu cuvinte și diminutive pe care nu i le mai auzisem. Printre altele îi spunea „Răduțule”, așa cum numai bunica mea îmi amintesc că i se mai adresase în urmă cu peste treizeci de ani. Nepoței, înghemuiți lângă

Beatrice asistau înmărmuriți, cu ochi mari, nedumeriți, la o scenă care le depășea puterea de înțelegere.. La indicația lui Beatrice, Martha i-a luat pe copii în camera alăturată, i-a îmbrăcat și i-a scos afară, la zăpadă.

Între timp au început să apară salariații, mai întâi colocatarii, apoi cei de jos, din pavilioane, care în câteva minute aflaseră vestea. O forfotă de care nu-mi dădeam seama, a cuprins locuința noastră . În această forfotă, unul sau mai mulți, nu știu cine, a început să facă ordine și tot ce mai trebuia în astfel de situație. Au fost evacuate o parte din persoane în holul și culoarele vilei; a fost eliberată masa mea de lucru care a devenit catafalcul pe care l-au așezat pe Tata. Nu am avut nevoie de pregătiri rituale suplimentare deoarece Tata, făcându-și toaleta pentru drumul spre București se pregătise singur și pentru drumul spre veșnicie (Începutul crizei finale l-a surprins în baie, după ce își terminase dușul, bărbieritul, îmbrăcatul; nu a mai fost nevoie decât să i se pună cravata și sacoul).

Au mai fost multe, foarte multe probleme de rezolvat în aceste ore ale dimineții. Eu nu am fost în stare să particip decât la două dintre ele. Nenea Mitică și cu celelalte rude din Brașov – familia Ionel Ciurea și doctor Găvrus – Butu – care sosiseră încă din primele două ore ale evenimentului, opinau pentru înhumare în cavoul familiei materne, aflat la doi pași, la Săcele; Mama și cu mine am decis optând pentru mormântul familiei paterne, în București, unde probabil ar fi fost și dorința Tatei. Mi-am găsit de asemenea limpezimea și calmul să o anunț pe sora mea. Nu am apucat să spun decât „Alo!” ca Fețy să-mi răspundă cu o tristețe pe care o simțeam sfâșietoare „Știu!” Am mai izbutit să bâigui că vom pleca spre București în acea seară.

În rest totul s-a petrecut fără să știu cum. Deși era Duminică, toate formele scriptice, pompele funebre, coroanele, îmbălsămarea, slujba creștinească și tot ce se mai impunea, s-au realizat până în seară, cu toate că au implicat multe deplasări și transporturi pe urcușurile nămețite ale Warthe-ului. A fost o manifestare de solidaritate din partea salariaților sanatoriului, al autorităților locale și a tuturor prietenilor și cunoscuților din oraș, de care nu mi-am dat seama decât ulterior.

Târziu în noapte, am plecat spre București cu autoduba sanatoriului: Mama cu mine în spate, veghind lângă coșciug iar în față, inimosul intendent Mimu Oană care a ținut să-l însoțească pe șoferul Ghiță Moroianu, să ne fie întru ajutor. Beatrice cu Mihăiță Timuș aveau să vină a doua zi, cu trenul. Nenea Mitică ne-a urmat îndeaproape cu mașina lui de care ne-am despărțit pe Valea Timișului, în schimburi prelungi de claxoane.

Am intrat în București când mijeau zorile. Am ajuns în casa noastră din Cotroceni unde ne așteptau, plânși și nedormiți, sora și cumnatul meu. Au apărut și chiriașii din apartament care au dat o mână de ajutor la transportul coșciugului. Cel mai săritor și mai spășit dintre ei a fost Bârsă, atrocele torționar psihic, căruia îi atribui boala cardiacă și moartea prematură a Tatei. Înclin să cred că era o atitudine izvorâtă mai mult din teama răzbunării noastre decât din remușcare.

Cu toată profunda durere, sora mea, cu meticulozitatea și talentul care o caracterizează, pregătise holul casei pentru ultimul popas, de două zile, al Tatei. Ea a preluat tot ceremonialul ce a urmat și pe care abia îl percepeam.

Revenit la Brașov, din prima seară m-am așezat la masa de lucru care, cu trei zile înainte fusese catafalc și cu patru zile înainte, masă de taifas înălțător cu Tata. Mihăiță-mic, -Mițibus- își făcea rugăciunea de culcare: „

Înger, îngerășul meu/ Roagă-te lui Dumnezeu/ Pentru sufletelul meu”/...și apoi continua, ca în fiecare seară, să șoptească un lung pomelnic: „ Pentru Omama de la București/ Pentru Otata de la București/ Pentru Omama de la Arad/ Pentru Otata de la Arad/ Pentru ...” Afară ninge viscolit cu fulgi mari. Atunci mi-a revenit în minte, și pe urmă m-a obsedat câteva săptămâni, un refren naiv, tot de la copii auzit: „ Brăduleț, brăduț, brăduț/ Ninge peste tine/ Haide, hai în casa mea/ Unde-i cald și bine”. Mi-am așternut fruntea pe colțul mesei și am plâns liniștit. Apoi m-am regăsit și m-am putut aduna ca să încep să lucrez. Cu aceeași stare sufletească, aceeași desfășurare s-a repetat seară de seară multe săptămâni și luni.

La patruzeci de zile de la moartea Tatei, seara târziu, adâncit în lucrările mele, am auzit deodată, fix la mijlocul nopții, un foșnet puternic și prelung ce venea de deasupra camerei mele, de sub strașină. Vântul nu putea fi de vină pentru că obloanele nu zornăiau. Am ieșit afară: o seară senină, cu zvon de primăvară timpurie, cu un calm absolut în atmosferă; nici o frunză nu se clintea în copaci. Și totuși frunzișul veștejit al iederii de sub strașină foșnea într-una. M-am străduit să zăresc vreun pâlce de vrăbii care să se fi trezit și să fi stârnit frunzișul dar nu am observat nici o vietate. Foșnetul s-a potolit și eu am rămas fără nici o explicație. În transa în care mă aflu de la moartea Tatei, mi-a venit în minte, fără să vreau să cred, opinia din popor că sufletul sălășluiește sub strașina casei în care s-a eliberat și, în a patruzecia zi, se desprinde de casă și se înalță la cer...

După ani și ani, când rememorez această vacanță de iarnă dintre anii 1961 și 1962 și o situez în rândul amintirilor de o viață, îmi dau seama că ea a cuprins cel mai frumos Crăciun al lui Otata și cel mai dureros reper al cronicii noastre de familie.

XV. Carantina, secție cu foc nestins

Sentimentul plecării pentru totdeauna a tatălui meu, împletit cu cel al martiriului ultimilor lui paisprezece ani de viață, era atât de copleșitor, atât de adânc înfiripat în mine, acum, la începutul anului 1962, încât îmi dădeam seama că mă va stăpâni luni și ani de aici înainte. Aș fi putut să cad într-o depresie de lungă durată care să mă scoată din circuitul profesional și social, dacă n-aș fi avut o particularitate reacțională psihică, autorelevată din primele zile.

Momentele grele erau atunci când rămâneam singur, de obicei seara când ai mei se retrăgeau la culcare iar eu mă așezam la masa de lucru. Chipul lui îmi apărea în gând și amintirile mă năpădeau; plecam capul pe brațe și, cu sau fără lacrimi, lăsam să se scurgă clipe de reculegere, după care, regenerat, deschideam ochii pe vreun text de pe birou și, dintr-o dată mă reconectam la realitate și începeam să lucrez cu tot mai mult interes și spor. Această "criză" de câteva minute îmi concentra durerea psihică a unei întregi zile și îmi lăsa libertatea să acționez cu limpezime de spirit și cu toată energia. Astfel se explică faptul că, în lunile care au urmat, activitatea mea s-a desfășurat la nivelul la care îi obișnuisem pe colaboratorii mei și cu care mă obișnuisem eu însumi. Cu toată tristețea din adâncuri, eram apt să trăiesc cu nesaț, ca și mai înainte, tot ceea ce ar fi trebuit să-mi suscite interesul.

Așa se face că pe la începutul lui Martie (1962) m-am bucurat din toată inimă când am primit un colet din

Belgia care cuprindea un exemplar din numărul 2/1962 al revistei *Acta Tuberculosea et Pneumologica Belgica*, în sumarul căreia, pe primul loc, figura articolul nostru (apărut după mai puțin de trei luni din momentul în care l-am expediat); alăturat redactorul Jeurissen îmi trimitea două sute de extrase (tiraj de opt ori mai mare decât cel uzual), în condiții grafice deosebite.

Apărută într-o revistă vestică de notorietate, lucrarea a intrat imediat în circuitul universal. După încă vreo lună, am primit o scrisoare purtând antetul Universității din Dallas (SUA). A fost prima dintr-o serie de peste patruzeci de scrisori din toate colțurile lumii, de la cele mai renumite personalități, prin care, în stil măgulitor, mi se solicitau extrase. Ca urmare, de atunci, ani în șir, nu a existat articol cu contingentă ftziopedia-trică-bronhologică, pe care să-l citesc în literatura străină și în care să nu-mi regăsesc lucrarea în bibliografie și adeseori citată și comentată în text. Mi-am dat seama cu acea ocazie câtă audiență pe plan mondial am fi avut dacă măcar câteva zeci din lucrările noastre, la fel sau poate mai valoroase decât aceasta, ar fi ajuns în lume. Extinzând aria, gândeam cât de prejudiciată a fost literatura de specialitate (și nu numai) apărută sub obrocul comunismului și cât de ignorată rămâne contribuția științifică românească din acea vreme.

Și totuși, chiar și în aceste condiții, unele aspecte ale activității noastre științifice au început să răzbată în afară, în bună măsură prin vizitele străine pe care le primeam. Cu reprezentanți ai țărilor vecine, din „lagărul socialist”, îmi puteam permite să risc întreținerea unor relații mai strânse. Începeam chiar să întrevăd înjghebarea unei „mici antante” ftziopediatrice zonale. O primă punte se realizase cu sanatoriul Treavna din Bulgaria; directorul Vglenov și mai ales doctorul Neicev ne-au făcut repetate

vizite; ambii știau românește deoarece făcuseră facultatea la Cluj, în perioada interbelică. Neicev a adoptat teza mea de disertație și și-a făcut teza de doctorat cu o bună parte din materialul bibliografic conspectat de mine. Folosind excursiile ONT am fost și noi, Beatrice cu mine, la Treavna, unde am fost primiți cât se poate de călduros. Relații asemănătoare s-au concretizat cu docentul Götche și cu conferențiarul Micskovits din Budapesta și cu docentul Vojtek care, de la sanatoriul lui din Šumperk (Moravia) dirija fiziopediatria din Cehoslovacia, precum și, ulterior, cu Sanatoriul de boli pulmonare-copii, din Skoplje-Iugoslavia, al doctorului Šumkovski. Pe toți aceștia am avut prilejul să-i vizităm prin schimburi de experiențe organizate în Ungaria și în Iugoslavia sau cu ocazii pe care ni le-am creat prin excursii turistice ONT.

Pe de altă parte vizitele străine ce se succedau, uneori chiar săptămânal, ne favorizau întrucâtva contactul cu lumea largă. În această primăvară (1962) printre altele, am primit vizita a doi delegați din centrala OMS, de la Geneva, doi medici, un suedez și un norvegian, sobri și totodată comunicativi, care s-au arătat foarte interesați de activitatea noastră. După tura în secțiile și sectoarele sanatoriului și după discuțiile în cabinetul meu, am plecat cu ei pe aleile parcului, spre seră. Deoarece distanța față de oficialii din Ministerul Sănătății care îi însoțeau, se mărise, aceștia rămânând mai în urmă cu Beatrice și cu ceilalți colegi ai noștri, cei doi scandinavi de la OMS au lăsat deoparte protocolul și au încercat să afle câte ceva despre viața mea în condițiile regimului.

Fără să dezvălui aspecte imprudente, ce nu-și aveau locul, le-am spus principalul meu păs: imposibilitatea de a circula în lume, de a da curs invitațiilor pe care le primesc la diversele congrese de pe mapamond. Mi-au înțeles aleanul și, pentru consolare, mi-au descris

„calvarul” vieții lor: dimineața, când se duc la serviciu, la biroul lor din Geneva, ei nu știu unde vor dormi diseară, la Madrid sau la Cairo, în Bombay sau Lima; cu aceste neîncetate deplasări, ajung să nu-și mai vadă familia cu lunile. În răgazul celor câteva minute de discuții ”fără oficiali”, am simțit însăilarea unei fraternități colegiale care s-a materializat, în limita posibilităților modeste ale acelor vremi, prin revista-magazin a OMS, Santé du Monde, care tocmai își începea apariția și pe care am primit-o de atunci, grație lor, cu regularitate timp de aproape patru decenii, ca să mă plimb cu gândul prin toată lumea.

Vizitele delegațiilor străine, de diverse ranguri și diferite profiluri, se succedau mereu, prilej cu care salariații se mobilizau și mai mult, căutând să se autodepășească, permanentizându-i sanatoriului o înfățișare festivă. Încunoștințat de perspectiva apropiată a unor vizite reprezentative (conducerea UNICEF și a Federației Internaționale a Femeilor) am considerat că este momentul să dau curs unei intenții cu care cochetam de mai multă vreme: confecționarea unui nou mobilier, metaloplastic, pentru modernizarea și eficientizarea sălilor de mese și de joacă de pe secții și al unor spații comune. Pentru aceasta mi-am sacrificat câteva nopți și am făcut planurile la scară, pe hârtie de calc, cu care m-am prezentat la Ministerul Sănătății, unde, în perspectiva vizitelor străine, am obținut avizele și fondurile necesare, după care m-am deplasat la Timișoara să-mi aleg rafinatele sortimente de piele sintetică pentru export ale întreprinderii Guban și am revenit la București, la Pipera, unde, împreună cu adjuncții mei, intendentul Untaru și șoferul Ghiță Moroianu, am selectat și încărcat în autodubă, stive de plăci melaminate, un sortiment abia lansat în țară, pe care îl văzusem utilizat curent, cu doi ani

înainte, în Budapesta. A urmat confecționarea mobilierului la întreprinderea de industrie locală.

Chiar dacă nu ne-am înscris în termen, până la venirea acelor delegații vizate, montarea noului mobilier a fost un bun câștigat, de care s-au bucurat în primul rând copiii. Prin intervalurile pe care am avut grijă să le proiectez între barele metalice și casetele și polițele din plăci melaminate, picturile murale ale echipei lui Körösky nu numai că nu apăreau trunchiate ci încadrate și puse mai bine în evidență. Am fost sensibil la reacția primilor vizitatori, care au susurat admirativ când au intrat în sălile respective.

După fiecare vizită, aveam grijă să împărtășesc tuturor salariaților aprecierile totdeauna măgulitoare care ni se adresau de șefii delegațiilor. Transcriam într-o rubrică specială la „Gazeta de perete” a sanatoriului, impresiile consemnate în cartea de oaspeți. În după amiaza sau seara vizitei, atmosfera între salariații relaxați după stres, era îmbietoare pentru organizarea ad-hoc a unei petreceri comune, care era singura răsplată pe care puteam să ne-o oferim pentru admirabilul efort colectiv.

Pe lângă vizitele din străinătate, ecourile despre activitatea sanatoriului nostru au început să atragă și vizitatori din țară. În 1962, cele mai marcante au fost popasurile doctorului Bungețianu și a profesorului Daniello (Cluj), ambii atrași de acțiunea complexă de depistare și imuno-chimiprofilaxie (DIC) despre care eu făcusem primele referiri la o sesiune științifică a Institutului de Ftiziologie. Profesorul Daniello, magistrul necontestat al ftiziologiei ardeleni, îmi solicitase de curând, în scris, date despre acțiunea DIC și acum venea personal să preia detalii, dorind să împrumute sistemul nostru de lucru în raionul Turda, raion-pilot al luptei antituberculoase din regiunea Cluj, pe care-l conducea.

Și-a anunțat o vizită operativă, scurtă, de o oră, având programări multiple în cele două zile destinate Brașovului. Antrenat în discuții, ora s-a transformat într-o zi întreagă, încântătoare pentru noi, în care, pe lângă interesul pentru problema în sine, nu știu cât a contat și licoarea dintr-o sticlă din zona Turțului, mai bună decât cel mai fin coniac.

Doctorul Bungețianu, de asemenea personalitate de prim rang a ftiziologiei române, care conducea departamentul epidemiologico-profilactic al Institutului, de îndată ce a sosit în sanatoriu, s-a cufundat în cercetarea fișierului acțiunii DIC. Din modul în care investiga se vedea că a venit mai mult cu gând de iscoadă. În acea vreme erau în țară unu-două centre antituberculoase cu pretenții, care se prezentau dintr-o dată cu cercetări de anvergură în domeniul profilaxiei de teren, aparent neverosimile. După ore de muncă în fișier, doctorul Bungețianu și-a dat seama de autenticitatea și seriozitatea acțiunii din Brașov și a plecat îngândurat, probabil de imposibilitatea aplicării acestui model în București, deși acolo logistica era net superioară.

Acaparat de munca cu pacienții, de treburile administrative, de acțiunile de teren, de activitatea științifică de cercetare, elaborare și informare, de activitatea de îndrumare și control pe regiune, la care se adăuga și primirea vizitelor tot mai numeroase, nu mai aveam timp să mă gândesc la „timpul liber”. Și totuși, din când în când, simțeam nevoia să mă destind, să mă sustrag preocupărilor obsedante. De obicei, spre amurg îmi luam mica mea familie și câțelul și făceam plimbări spre Poiana Stejerișului. De la moartea tatălui meu, foxterrierul Lucky, crescut până atunci în casa din București, a devenit brașovean. Din păcate, fericirea de a ajunge lângă stăpânul adorat a venit cam târziu pentru el: îmbătrânise,

devenise neputincios, abia de mai mișca. Și totuși plimbarea cu mine îl stimula. Mergeam cu el să văd cât a mai înaintat lucrarea noii șosele spre Poiana și ajungeam să fac doi-trei kilometri, după care, epuizându-și forțele, trebuia să-l iau în brațe și să mă întorc acasă. Cele câteva luni de zile pe care le-a mai avut de trăit, în toate clipele de răgaz a fost în preajma mea, pe drumul spre Poiana, în seră sau pe terasă.

Cât voi trăi nu voi înceta să-mi evoc clipele petrecute în seră, înconjurat de cei dragi, în cadrul acestui concentrat de pitoresc peisagistic, privind-o pe Beatrice, printre lianele pasiflorei, cum își mai pigulește plăntuțele, urmărind uimirea de pe fețele copiilor la descoperirea câte unui fenomen al naturii, inedit pentru ei; sau când, puși pe taclale, copiii ni se destăinuiau, Mițibus mai mult decât Adiți care era mai puțin comunicativă. Mițibus, devenit școlar, sfătos, avea deja „amintiri din copilărie” pe care le nuanța cu observații surprinzătoare pentru vârsta lui.

Astfel, el mi-a descris o scenă la care asistase pe când avea vreo patru ani (deci prin 1958) și pe care nu avea să o mai uite. Într-un amurg de primăvară, Mihăiță, intrigat de faptul că părinții lui nu trecuseră toată ziua pe acasă, a rugat-o pe noua bonă, „tante” Martha, să-l ducă până jos, la secțiile medicale ca să vadă ce se întâmplă. Martha i-a luat de mână și pe el și pe Adiți și au coborât la primul pavilion. Negăsindu-mă în cabinetul meu, au dat ocol pavilionului și au venit la carantină, la „secția lu Mama”. Acolo, în salonul cel mare, ne-au văzut. S-au ridicat pe vârfuri și, cum ferestrele erau destul de joase, au putut urmări ce se petrece. Beatrice și cu mine eram în mijlocul salonului, lângă un pătuc; în jurul nostru „tanti” Angelica, sora șefă a carantinei și încă două surori și două infirmiere. Beatrice ținea ceva pe fața copilului din pătuc(o mască de oxigen). Angelica se strecura să-i facă o

injecție. Beatrice apoi îmi preda mie bebelușul pe care-l preluam între palme și îi comprimam energic, ritmic, pieptul. Celelalte surori și infirmiere erau într-un permanent du-te-vino, aduceau feșe, comprese, tuburi, veneau cu cănițe, cu lingurițe, cu câte o seringă, cu câte un flacon să-l atârne în stativul de lângă pat. Nimeni nu avea răgazul să se uite la fereastră și să le observe privirile iscoditoare.

Succesiunea lui Beatrice cu masca pe fața bebelușului și a mea cu apăsarea puternică și ritmică a toracelui s-a repetat de multe ori. (Într-adevăr, după câteva comprimări toracale, copilașul se resuscita, respira de câteva ori ca să intre apoi iar în „apnee”, impunând reluarea aceleiași manevre. Timp de peste o oră l-am ținut astfel în viață dar manevra de resuscitare devenea tot mai lungă iar revenirea respirației tot de mai scurtă durată. Aș fi fost gata să trec dincolo de limitele absolute ale extenuării ca să întretin ultimile pâlpâiri de viață, până mi-am dat seama că orice efort este inutil. Atunci, uitându-mă în ochii lui Beatrice, în consens tacit, am decis să-l lăsăm sorții vitrege). Mițibus și Adiți priveau de la fereastră înmărmuriți, dându-și seama că asistau la ceva deosebit de grav. Ne-au văzut cum lăsăm bebelușul din brațe în pătuc, cum forfota din salon încetează, cum se aprinde o lumânărică și cum ne retrăgeam deznădăjduiți spre ușă.

Mițibus își mai amintește că atunci când am ieșit afară, s-au sfiit să sară la noi; eram prea triști și prea preocupați; Beatrice era cu lacrimi în ochi. I-am luat de mână și am plecat, toți patru, în sus spre casă, cu Martha în urma noastră, fără să ne spunem nici un cuvânt. Am poposit poate vreun sfert de oră, binefăcător, la seră. Se înnoptase; de pe dâmbul serei se vedeau în vale licăririle orașului; deasupra noastră mii de candelă micuțe se

aprinseșeră pe bolta cerului. Ajunși acasă, copiii au simțit că nu este cazul să ne ceară să facem „viață de familie”, adică să ne zburdălnicim și să ne copilărim împreună, ca în celelalte seri. În schimb și-au părăsit pătucurile ca să doarmă alături de noi.

Evenimente, ca cel din după-amiaza de care-și amintește Mihăiță, s-au mai întâmplat, din păcate, de multe ori, aproape toate survenind din cauza meningitei tuberculoase. Uneori se încheiau cu reușite, alteori ca acum, cu eșec.

Meningita era problema principală, afecțiunea de departe cea mai gravă a serviciilor de tuberculoză. De când am intrat în fiziopediatrie (1949) am apreciat că proporția de vindecări a meningitelor poate fi considerată ca etalon obiectiv al stadiului în care au ajuns posibilitățile terapeutice în tuberculoză și, prin diferențele procentuale, un indicator al calității asistenței între un spital sau altul. De aceea mi-am concentrat preocupările asupra meningitei, și am mulțumirea că încă din primii ani (1952) am contribuit la ameliorarea tratamentului ei, prin înlăturarea celei mai năpraznice suferințe ale copilului meningitic. Împrejurările și intuiția m-au făcut să fiu primul care, scontând pe eficiența superioară a hidrazidei (abia intrată în folosință în mai 1952), am suprimat administrarea intrarahidiană a streptomisinei, care era foarte iritantă, provocând dureri de nesuportat și reacții hemoragice nocive în canalul rahidian.

A trebuit să treacă luni (chiar și doi ani în unele clinici) până când această inițiativă a mea să se generalizeze în țară (și în lume) și totuși nu puteam fi mulțumiți. Tratamentul specific își demonstrase posibilitățile și limitele: dintr-o boală mortală în totalitatea cazurilor, descoperirea streptomisinei (1945) izbutise să salveze o treime din cazuri; asocierea miraculoasei hidrazide (din

1952) majorase proporția de vindecări spre trei sferturi de cazuri. Rămâneau vreo 25 de procente de risc letal cărora ne-am concentrat preocupările. Pe lângă destrucțiile lezionale specifice asupra cărora acționau streptomicina și hidrazida, se mai murea din cauza manifestărilor „funcționale” însoțitoare, a cunoscutelor simptome ale meningitei: greață, vărsături, inapetență, care duceau la deshidratare, denutriție, slăbire excesivă, escare etc, care prin ele înșile puteau antrena decesul. Pentru acestea, apariția pe firmamentul terapeutic al corticoterapiei (cortizon, ACTH) ne-a suscitat imediat interesul și începând din 1956 am introdus-o în tratamentul noilor cazuri de meningită ce ni se internau. Acesteia i-am adăugat o și mai riguroasă aplicare a regulilor mărunte ale îngrijirii desăvârșite a copilului bolnav. În acest sens, personalul selecționat, format și supravegheat de Beatrice în secția sa de carantină devenise de neîntrecut: dacă în caietul copilului bolnav aflat în urmărire specială era notat că la ora 2:55 din noapte copilul trebuie să primească o linguriță din vreo licoare anume sau să i se reumezească o compresă, puteam fi sigur că indicația se respectă, fără nici un minut de abatere. Verificasem de multe ori acest lucru în cursul nopților mele petrecute în sanatoriu. Corticoterapia și aceste reguli mărunte ale îngrijirii desăvârșite sau, altfel spus, devotamentul fără seamăn al personalului, ne-au condus la vindecarea aproape în totalitate (peste 95%) a meningitelor (excluzând, conform uzanțelor, decesele din prima lună, care sunt imputabile tardivității diagnosticării în teren).

Statistic vorbind, cu toată relativitatea datelor biologice ajunsesem, prin asemenea rezultate, să ne situăm pe primul loc în țară și printre primele în lume. În această performanță, rolul principal îl avea carantina. Față de celelalte secții ale sanatoriului, mai mari, mai elegante, cu

personal mai „apretat”, carantina era sectorul cu foc nestins, care concentra cazurile grave, secția pe care, prin modul în care o concepușem, pe lângă funcția propriu-zisă de carantină, adică aceea de a spitaliza obligatoriu toate cazurile nou intrate în primele trei săptămâni, mai avea și sarcina de a reține în continuare încă câteva săptămâni sau chiar luni, toți copiii aflați în stare gravă, până la scoaterea lor din situația de pericol vital. În felul acesta, carantina devenea și secția de terapie intensivă, în care personalul nu avea nici o clipă de relaxare.

Fuseșem inspirat când, de la început, o alesesem pe Beatrice ca șefă a secției și îi dădusem mână liberă să-și selecționeze personalul; și ea l-a ales prin intuiție sau prin verificări din rândul asistentelor, surorilor, infirmierelor și îngrijitoarelor pe care le vedea la muncă, pe secții. Astfel, lucrau cot la cot Angelica Drăgan, sora șefă a secției, fostă până mai ieri, muncitoare agricolă, alături de „Doamna” Fischer, infirmieră, fostă până mai ieri în elita societății sășești și care nu se sfia să facă cele mai ingrate munci. Se lucra în elan continuu, în devălmășie, fără criterii de prezentabilitate sau de pregătire atestată pe patalamale. În mijlocul acestei forfote de la carantină se simțea că tronează criteriul suprem: devotamentul față de micuțul suferind.

Îmi făcea plăcere ca, în unele dimineți, când coboram de acasă în serviciu, împreună cu Beatrice, să o însoțesc în secția ei, unde, înainte de începerea programului, înainte de raportul de gardă, ea avea obiceiul să facă o scurtă tură ca să-și vadă pacienții, să se asigure că au început cu bine ziua. Cu acea ocazie, invariabil, asistam la o scenă emoționantă. Mă înduioșa să văd cum, de fiecare dată, Beatrice stârnește chiote de bucurie de cum pășea în saloanele ei. Toți, până și sugarii, fluturau din mâini, dădeau din piciorușe și gângureau, dar mai ales

cei mai măricei, de doi-trei-patru ani, cu fizionomii mai expresive, cu gesturi atât de grăitoare, își așteptau mângâierea pe creștet sau chiar luatul în brațe, ca pe o binecuvântare intrată în obișnuință, în necesitatea zilei.

Destul de mulți dintre copilași, cam o treime de regulă, erau tuciurii; lor și celor aflați în cea mai mare suferință, Beatrice le acorda un plus de atenție, de căldură. De altfel, devenise notorie această cvasifilie etnică. De câte ori, în zilele și orele de vizită, intra pe poarta sanatoriului câte un grup mai compact de femei cu fuste largi și multicolore, cu proveniență evidentă din Gârcin, cartierul mărginaș, binecunoscut, al Săcelelor, salariații se grăbeau să rostească, cu voce hăulită: „Doamna doctor, v-au venit neamurile!” Am avut ocazia să constat cu timpul că Beatrice chiar face o discriminare inversă. Se întâmpla să primesc, din când în când, câte un telefon de la vreun coleg sau vreo pseudo-notabilitate a orașului, ca să pună o vorbă bună pentru vreun pacient. Dacă acesta era de la carantină, bineînțeles că mă adresam lui Beatrice; din acel moment puteam fi sigur că puștiul a fost șters de pe lista celor cu mângâiere matinală pe creștet.

Carantina, pe lângă rolul ei clasic, epidemiologic, și cel de terapie intensivă (adăugat de noi), în cazul internării sanatoriale, de lungă durată, are și un rol de sector de adaptare, de atenuare a consecințelor rupturii de mediul familial sau de suplinire a unui mediu familial deficitar. În mod deosebit orfanii, copiii părăsiți sau cei proveniți din familii cu „probleme”, au nevoie de mai multă afecțiune. Beatrice, prin exemplu personal, a imprimat întregului colectiv de muncă, o sensibilizare în această direcție, de care m-am contaminat și eu.

Între cazurile cele mai grave de la carantină s-a numărat și Miși, pe numele lui întreg Vereș Mihai. El a fost internat pe când avea un an și jumătate, adus să

moară la noi, în stare de atrepsie („piele și os”) cu o formă gravă de tuberculoză (bronho-pneumonie). Uzina de sănătate a carantinei a intrat în acțiune și săptămâni în șir s-a străduit să-l scoată din comă, apoi din somnolența profundă și să-l readucă treptat la viață. A deschis ochii mirați și a început să mănânce câte un pic. Au urmat luni până când, tuberculostaticele și alimentația, mai întâi pe sondă, apoi pe cale naturală, au început să-i dea înfățișarea de copil, să-i împlinească câte puțin obrajii, mânuțele, piciorușele. Ieșise din risc vital și ar fi trebuit să fie mutat în secția a II-a, dar personalul de la carantină se atașase de el: acolo a început (sau a reînceput) să vorbească și să meargă; devenise un băiat corespunzător vârstei lui, acum de peste doi ani.

În vizitele mele pe la carantină îl urmărisem și îi urmăream evoluția. Avea o fizionomie mai posacă, dar, cu toată unda de tristețe din ochii lui, mă privea cu insistență, cu interes. Era, se pare, singur pe lume: tatăl necunoscut, mama bolnavă de tuberculoză, fără simț matern, își ducea viața mai mult prin sanatorii. Copilul, până la internare, crescuse printr-o foarte relativă grijă a vecinilor. Nu avea pe nimeni, nici o rudă care să-l viziteze. De când redeschise ochii în viață găsisese în carantină, o familie grijulie care, pe lângă hrană și curățenie, îi dădea și căldura sufletească de care avea nevoie. Așa se face că la o mângâietură întâmplătoare, pe creștet, din partea mea, m-am trezit înțeleștat de mânuțele micuțului. Gestul s-a repetat la fiecare nouă vizită și cu timpul s-a stabilit o punte. Personalul carantinei care nu înceta să-l alinte, a observat această înclinație sufletească a copilului.

Într-o seară, pe când eram de gardă, la contravizita făcută la carantină, văzând că puștiulețul se desprinde greu de mine, l-am luat de mânuță și am urcat cu el, la etaj, unde

îmi aveam cabinetul. Am observat că ambianța acestei încăperi i-a făcut o impresie profundă. L-am instalat pe un scaun înălțat cu perne, la un colț al biroului meu. I-am pus în față câteva coli de hârtie și creioane colorate și l-am lăsat să mângâiească, în timp ce eu m-am apucat să lucrez. Miși era vădit încântat de ocupația lui. După vreo oră, am chemat sora de serviciu să-l ducă la culcare.

În altă seară, după vreo săptămână, nu știu cum, băiețelul a aflat că sunt la birou, și, de asemenea, nu știu cum a scăpat vigilenței personalului, s-a strecurat afară și, urcând treptele de-a bușilea, a ajuns la ușa cabinetului meu. Am perceput niște scrijelituri de mânuțe la colțul de jos al ușii. M-am dus spre ușă, am deschis-o ușor și am dat de mogâldeată. L-am luat în brațe, l-am așezat la același colț de birou, pe același scaun unde mai stătuse și i-am dat din nou foi de hârtie și creioane colorate. În scurt timp a intrat sora, îngrijorată de dispariția lui Miși. I-am spus să-l mai lase vreo oră și să vină apoi să-l ia. De atunci a devenit un obicei: de câte ori eram de gardă sau veneam seara să lucrez, sora sau o infirmieră îl aducea pe Miși pentru una-două ore de desen în cabinetul meu. Nu pot spune câtă mulțumire licărea în ochii copilașului.

Pe când Miși depășise vârsta de trei ani, am avut surpriza să descoperim că el nu este singur pe lume ci mai are un frate, pe Ghiury Vereș cu vreun an și jumătate mai mic. El ne-a fost adus spre internare, trimis de același dispensar teritorial din secuime de unde provenea și Miși. Inițial frații nu au dat semne să se cunoască sau să se recunoască, dar după câteva zile s-au obișnuit împreună iar eu am început să am doi oaspeți în serile mele de serviciu.

Viața lui Miși devenise foarte plăcută, în contrast cu realitățile dramatice care îl așteptau în afara sanatoriului. Și totuși situația nu mai putea fi prelungită.

Exista o limită a duratei internărilor. În cazurile cele mai complexe, internările au durat un an, un an și câteva luni. Miși depășise trei ani de internare. Problemele lui de sănătate erau de multă vreme rezolvate iar cele sociale- perene- nu erau de competența noastră, nu intrau în „profilul” sanatoriului.

Trebuia să iau o decizie cruntă pentru cei doi micuți: să-i trimit la o „casă de copii preșcolari”, adică la un azil. M-am interesat la forurile regionale și toți au fost de părere că la Sibiu ar fi instituția cea mai potrivită. Am perfectat formele pentru transferare. I-am îmbarcat pe cei doi frați în autoduba sanatoriului și am plecat și noi, Beatrice cu mine, să-i însoțim. Am găsit opusul așteptărilor noastre: o atmosferă dickensiană, o clădire cufundată în beznă, sordidă, cu un personal clefăind din mâncarea pacienților, primindu-ne ostil și smulgându-ne cu brutalitate copiii pe care-i aduceam. Era antipodul sanatoriului nostru. Durerea întipărită pe chipul lui Miși și ochii lui la despărțire, proiectate pe imaginea de ansamblu în care am surprins azilul din Sibiu, mi-au rămas întipărite pentru ani de zile și îmi dau fiori și azi.

În seara aceea, când ne-am întors de la Sibiu, dând de mediul cald și luminos din sanatoriul nostru și privind la personalul care învelea cu blândețe copiii în pătucurile lor, mi-am dat încă odată seama că pot să fiu mulțumit: umanizarea pe care o urmărisem ca țel de la primele noastre acțiuni, era la noi, o realitate certă, atât în ziduri cât și în suflete.

XVI. Probleme cu „Cadrele”

Într-o după amiază de aprilie (1963) am fost înștiințat telefonic să mă prezint la Comitetul regional de partid, unde voi fi primit de însuși primul secretar. Urma să fiu însoțit de secretarul organizației noastre de partid, Mimu Oană, un om cumsecade, cu care puteam să vorbesc deschis. Din presupuneri în presupuneri am conchis, împreună cu Oană, că nu poate fi vorba decât despre o nouă presiune de a mă înscrie în partid. Mai trecusem prin asemenea încercări de două ori, în 1958 și 1960, cu alți doi prim-secretari ce se succedaseră la conducerea Regiunii. Ambele întreveneri s-au desfășurat identic. La reținerea mea față de accederea la „onoranță” calitate de membru de partid, exprimată prin invocarea „originei mele sociale” interlocutorii au ripostat energic și ritos, amândoi la fel, la doi ani interval:

- „Dar ce, ați fost legionar?”

- „Nu!”

- „Ați fost criminal de război?”

- „Nu!”

- „Atunci?”

- „Tatăl meu a avut o proprietate agricolă care i-a fost expropriată”. Ca la o formulă magică, această „dezvăluire” (care, curios, era de mult consemnată în autobiografii) a așternut imediat tăcerea. Am fost lăsat în pace, bătut pe umăr și sfătuit să continui să-mi văd de treabă ca și până acum „întrucât în Republica noastră populară se poate lucra și realiza și fără să fii membru de partid”.

Reamintindu-i lui Mimu Oană aceste episoade, în drum spre sediul Regiunii de partid, îi comunicam intenția de a mă menține pe aceeași poziție; el nu-mi împărtășea ideea și era de părere să accept înscrierea în partid. Astfel am intrat în imensul birou al primului-secretar, Maxim Berghianu, personalitate proeminentă a vremii. Acesta, mai binevoitor decât se pare că îi era firea, mi-a spus că este informat de realizările din sanatoriul nostru și că este surprins că de atâta vreme nu m-am înscris în partid. Atunci am considerat că a venit momentul să invoc argumentul decisiv: originea socială, la care, primul secretar a izbucnit în râs:

„Ha, ha! Origine socială! Concept depășit! Pe ce lume trăiești tovarășe doctor? Nu citești gazetele? Nici trecutul personal nu mai contează! N-ai văzut articolul de azi al lui Nichifor Crainic? N-ai văzut reconsiderarea lui Radu Gyr de ieri? Mai vrei argumente?”... „Uite ce e” a concluzionat el, adresându-se mai mult lui Oană „treceți la fapte. Până diseară să am cererea de înscriere!”

Așa s-a încheiat întrevederea și așa s-a făcut că am devenit, volens-nolens, membru de partid.

Avea dreptate Berghianu; se schimbase ceva în țara asta în ultima vreme. Nu esențial dar survenise o mișcare de macaz. Avusesem personal ocazia să asist în acest sens la o ședință deconcertantă la începutul lui 1963, la sediul Regiunii de partid. În fața unei săli arhipline, cu toți conducătorii de întreprinderi și instituții din oraș, o notabilitate din Comitetul Central, din București, ne-a citit un text de aproape două ore în care se înfierau abuzurile URSS făcute în țara noastră pe multiple planuri; pe plan economic se dădeau cifre amănunțite care ilustrau spoliierile făcute prin intermediul Sovromurilor, etc,etc. Pentru o singură frază din acest discurs, orice cetățean al

țării, în urmă cu două luni, ar fi fost închis pentru toată viața.

După doisprezece ani crunți (1948-1959) care, din zvon public, pot fi rezumați prin trei cifre înfricoșătoare: două milioane și jumătate de români închiși din care cincisute de mii morți sau omorâți în închisorile și lagărele regimului, cărora le corespundeau vreo șapte-opt milioane de oprimați (în medie trei membri de familie pentru un întemnițat) adică aproape jumătate din țară aflată, direct sau indirect, sub spectrul gratiilor, tot acest lagăr național, începând de prin 1960 se disipa, închisorile politice se goleau. Prin arterele veștejite, viața începea să pulseze, firav dar înviorător: un program tv mai puțin politizat, câte un film vestic la cinematecă, o gazetă franceză sau un pachet de Kent la chioșcuri, o sursă de whisky sau gin la magazinul „Unic” din Capitală, erau semne că intram într-o epocă de "dezgheț".

Această ușoară virare se petrecea sub același cârmaci, Gheorghiu-Dej, care a patronat și genocidul din primii doisprezece ani. Nu aveam destule elemente să-mi explic fenomenul. Un rol desigur l-a avut moartea lui Stalin, urmată după câțiva ani de reverberațiile externe ale unui oarecare dezgheț din URSS. Pe plan intern, în schimbarea la față a lui Gheorghiu-Dej mai puteam întrevedea consolidarea puterii sale personale, după lichidarea succesivă a grupurilor rivale (Ana Pauker-Vasile Luca, soții Chișinevski) și influența pozitivă a unor personalități pe plan politic (Maurer) și în viața particulară (Ralea, Dina Cocea și alții despre care se vorbea). Insuficiența explicațiilor și aparenta neverosimilitate a schimbării situației, ne făceau pe toți să avem reticente, să ne bucurăm cu măsură, să ne punem întrebări: cât va dura? ce va urma? Cu atât mai mult cu cât o serie de procese ideologice abia se stinseseră (Noica,

Dinu Pillat, grupul Milița Pătrașcu-Andricu-Nasta) iar altele continuau să se instrumenteze.

În acest climat am devenit membru de partid. Încercând să minimalizeze semnificația faptului în sine, îmi spuneam - o cotizație în plus și atâta tot! Dar în reflecțiile din forul meu interior din când în când apărea câte o umbră de autoimputare, de învinovățire. Norocul este că aveam atâtea lucruri de făcut, atâtea preocupări, încât nu aveam timp pentru despicarea firului în patru.

În primul semestru al lui 1963 am lucrat zi și noapte la prelucrarea datelor de bilanț al primelor zece campanii semestriale ale acțiunii DIC (1958-1962). Fișierul acțiunii DIC care ocupa acum, cu sertărașele lui, un întreg perete al secretariatului alăturat cabinetului meu, devenise miraculos. În el se regăsea oglinda instantanee a fiecărui școlar din punct de vedere al tuberculozei. Cu el în față simțeam că stăpânesc tuberculoza în întreaga urbe (prin încrengăturile familiale plecate de la fiecare școlar). De altfel, miracolul devenise cunoscut în oraș. Pediatri brașoveni, uneori și aparținători ai elevilor, de câte ori aveau de lămurit o problemă legată de vreun focar real sau potențial de tuberculoză, îmi dădeau telefon. Secretara mea, foarte agera doamnă Tatoi, care îmi făcea întotdeauna legătura telefonică, rămânea pe fir și asculta datele de identificare pe care le solicitam interlocutorului: școala, clasa și numele elevului și instantaneu, scotea fișa din sertarul școlii respective și mi-o puneă în față, pe birou. Promptitudinea și precizia cu care răspundeam era de natură să stupefieze. Numai un computer, care pe atunci nu intrase în uz, ar fi putut să stocheze și să redea atâtea date, la minut.

Am considerat deci că s-a copt momentul pentru a trece la o prelucrare științifică a datelor fișierului DIC. Se strânseseră aproape 30.000 fișe individuale cu peste

200.000 de consemnări de operațiuni și rezultate (testări tuberculinice, vaccinări și revaccinări BCG, controluri radiologice ș.a). M-am apucat să fac modelele de tabele („cearceafuri”, adică foi de vreun metru pătrat, cu zeci de rubrici pentru datele ce trebuiau extrase din fișe) pe care le-am dat doamnei Tatoiu să le multiplice. Apoi am mobilizat la lucru pe colegii Georgescu, Rogoz și Zaharia care împreună cu Beatrice și cu mine urmau să fie colectivul de autori. Fiecare ne-am primit de la doamna Tatoiu „porții” săptămânale de suluri de tabele. Pe măsură ce se completau și ajungeau la mine, începeam să le centralizez și să le prelucrez. Eram cotropit de lucru. Nu pridideam 20 din 24 de ore. Auzeam salariații compătindu-mă când treceau prin dreptul cabinetului unde nu se mai stingea lumina.

Într-o zi mi-a aținut calea, o asistentă din secția a II-a, Florentina Dumitru. – „Ce este Flory? Ai să-mi spui ceva?” Era sfioasă, se codea. La insistențele mele mi-a spus – „Munciți prea mult!” – „Sunt obișnuit; nu-ți fă griji.” - „Totuși și noi am putea să vă dăm o mână de ajutor”. – „În ce fel?” am întrebat-o. – „Să-mi dați și mie, ca și doctorilor, niște tabele ca să vi le completez. Să nu aveți grijă. Am văzut despre ce este vorba și nu voi face greșeli”. Am rămas surprins și mi-am spus că nu pot să o jignesc așa că am rugat-o pe doamna Tatoiu să-i dea o porție de suluri pentru o săptămână. Era o sâmbătă spre prânz. Luni dimineața, de la prima oră, Florentina, cu sulurile sub braț, mă aștepta în pragul ușii – „Ce se mai întâmplă?”

„Le-am terminat!” – „Nu se poate! Nici dacă ai fi lucrat zi și noapte și nu ar fi fost posibil!”. – „Vă rog să verificați!”

Am luat cu nerăbdare tabelele și maldărul de fișe prelucrate și am verificat prin sondaj. Datele extrase și

transcrise și totalurile parțiale erau impecabile. M-am uitat lung la ea: palidă și încercănată, era evident că nu dormise nici o clipă aproape două zile. Am îmbrățișat-o cu recunoștință: - „Dar să știi că nu plec de aici până nu-mi dați porții noi de lucru!” - „Dar tot așa trebuie să știi că nu-ți mai dau decât dacă respecti norma: o porție pe săptămână, pe care să o faci într-o săptămână, nu într-o zi!”

În timp ce asistenta pleca, - o ființă de vreo patruzeci de ani, cu familie, cu probleme - mă gândeam la unii colegi medici care caută să se eschiveze de orice sarcină suplimentară de lucru, deși pentru aceasta ei beneficiază de „drepturi de autor” pe când Flory nu are nici un beneficiu. Mă mai gândeam ce izvor nesecat mai ascunde acest colectiv minunat de oameni din jurul nostru, cât de mult mă pot sprijini pe ei. Cu Florentina Dumitru am continuat să colaborez pe plan științific dar, din păcate, nu pentru multă vreme, deoarece soțul ei, găsindu-și un serviciu mai potrivit, s-au mutat în altă localitate.

Cu eforturi susținute, bilanțul primilor cinci ani de acțiune DIC (depistare și chimioprofilaxie) s-a încheiat. Planificat inițial să se întindă pe parcursul unei singure lucrări, bogăția materialului și a considerațiilor pe care le genera, m-au silit să-l redactez sub forma a cinci comunicări. Prezentarea lor la Secția de Ftiziologie a Societății Științelor Medicale - Brașov, a fost considerată de cei prezenți drept un eveniment științific neobișnuit de important, demn de o audiență națională și chiar internațională. Le-am promis celor ce ne-au elogiat (doctorii Oprișescu, Stinghe, Andrian ș.a) că în viitorul apropiat voi întreprinde tot ce va depinde de mine, pentru a face cât mai larg cunoscută această experiență și mi-am ținut promisiunea, publicând în cinci numere succesive ale revistei noastre câte un articol și prezentând comunicări la Institut și la Consfătuiri interjudețene la

Cluj, la Sibiu și Târgu-Mureș. Conducerea Institutului (Prof. Anastasatu, Bula), prin participări la Consfătuiri și Congrese internaționale a făcut să străbată și peste graniță unele informații asupra contribuției noastre pe plan epidemiologic profilactic, dar fără să aibă nici pe departe, răsunetul mondial al lucrării de bronhologie pe care ni-l asigurase republicarea în revista belgiană a lui Jeurissen.

După încheierea lucrărilor privind acțiunea DIC, a urmat un binemeritat concediu, pe litoral, la Agiea.

La scurtă vreme după întoarcerea din concediu, în septembrie (1964) am fost chemat la București, la Institutul de Ftiziologie. M-a primit profesorul Anastasatu care mi-a spus că pavilioanele II și III ale Institutului, de copii și adolescenți, și întreaga incintă care le înconjoară, intră în renovare săptămânile viitoare. S-au alocat sume importante în acest scop și întregul aparat administrativ este pregătit să intre în acțiune, dar mă așteaptă pe mine deoarece conducerea Institutului a hotărât ca eu să fiu acela care să dau nota de ansamblu a modificărilor și amenajărilor ce se vor face și care vor trebui să arate în final după chipul și asemănarea Sanatoriului TBC Copii – Brașov. O perioadă de timp de câteva luni va trebui să fiu prezent mai mult în București și rămâne să stabilim durata și formula pe care o prefer pentru asigurarea drepturilor ce mi se cuvin (detașare, participare la un curs fictiv sau ceva de acest gen).

După acest preambul, profesorul Anastasatu m-a condus pe locul viitorului șantier, pe pseudo-aleile invadate de tufișuri, lăstărișuri și buruieni, în cele două pavilioane ponosite și scorjite. În pavilionul de copii, cu toată starea dezolantă în care se afla, am avut nostalgii revăzând culoarele și saloanele în care, cu aproape cincisprezece ani în urmă, îmi petreceam primii mei patru ani frumoși și fructuoși de formare ftiziopediatrică. Am

reîntâlnit colegii care avuseseră șansa să rămână în continuare în clinică, fără a fi dislocați ca mine, precum și figuri noi, ajunse la Institut pe căi ocolite.

În tot acest traseu prin locuri pe care le știam foarte bine, dar care nu-mi închipuiam că pot să ajungă în așa hal de degradare, am avut timpul să gândesc și să decid ce îi voi răspunde profesorului. Desigur că aș fi dorit ca, împreună cu Beatrice, să revin în Institut, dar nu provizoriu ci definitiv, ca o reparație a exilului pe care-l suferisem. Postura aceasta de antreprenor provizoriu, chiar dacă însemna recunoașterea unor realizări deosebite și aprecierea unui rafinament neîmprumutabil din altă parte, totuși nu mă satisfăcea. La aceasta, am mai intuit o nuanță de jignire, de vot de blam pe care l-ar fi resimțit colegii mei din clinică dacă aș fi primit această sarcină. Ca atare, am găsit o modalitate politicoasă de a refuza și totdeodată de a nu-mi deteriora relațiile cu profesorul și cu Institutul.

M-am întors la Brașov, fără să comunic nimănui cele petrecute la București, cu excepția firească a familiei. Am reintrat pe făgașul activității curente. După câteva zile a venit la mine, surescitat, contabilul Saru cu o adresă din partea Secției de cadre a Sfatului Popular al orașului, prin care eram anunțați că, pe postul vacant de contabil III ni se transferă numita Popescu Gabriela. – „Faimoasa Popeasca, spărgătoarea de unități, procesomana?” l-am întrebat pe Saru. – „Da, chiar ea!” Nu e posibil! Și am plecat imediat, furios, la Sfat. L-am căutat pe șeful Secției de cadre dar acesta s-a eschivat, dându-mă pe mâna adjunctului său. Adjunctul, cu care mai avusesem de-a face și se comportase totdeauna binevoitor, a început să mă învăluie cu rugăminți și promisiuni. Mi-a spus că și ei, cei de la Cadre, o cunosc, știu că nu este un colaborator comod și loial, dar că au ordin „de sus” să o

plaseze, că va fi o numire de scurtă durată, că ulterior se vor strădui să-i găsească un post mai nimerit, că, în orice caz vor fi cu ochii în patru, o vor urmări și, la cea mai mică abatere pe care o vor observa sau o vom observa, vor lua măsuri. Trebuie să recunosc că adjunctul a fost convingător și m-a prins într-un moment de slăbiciune, astfel încât, în final, am acceptat-o.

O acceptam știind ca ne împovăram cu o ființă malefică, născută să facă numai rău în jurul ei. Întâmplător îi cunoșteam de mult trecutul. Încă din vârsta liceală, dorind să-și asigure un suport politic pentru desfășurarea înclinațiilor ei native, diabolice, Popeasca a aderat la extrema dreaptă. Imediat după 23 august 1944 a virat la antipod la extrema stângă devenind membră a partidului comunist. Excluză din partid după vreo doi ani, s-a avîntat în activitatea sindicală, terorizînd Brașovul printr-un activism sindical stîngist (împrună cu grupul Glușkevici). În această ipostază am cunoscut-o, făcîndu-mi zile negre în timpul secundariatului meu din 1946-48. Și această practică dură s-a perimat în scurtă vreme și a fost nevoită să-și restrîngă aria acțiunilor malefice pe locurile ei de muncă unde ocupa vremelnic locuri modeste. Până a ajunge acum ca să ne fie impusă de cadre, a trecut prin trei-patru stagii de doi-trei ani, încheiate toate cu denunțuri calomnioase și anchete, soldate cu demiterea conducătorilor (exemplul recent, dispensarul de sportivi condus de doctorul Taus). Cu asemenea carte de vizită am preluat-o totuși făcînd imprudența să contez pe cuvîntul celor dela cadre. Peste două zile Madam Popescu s-a prezentat la post, spășită și cumîntică și am dat-o în seama șefilor ei direcți, Petrescu și Saru.

După câteva luni, pe la începutul anului 1964, am avut din nou o problemă neplăcută cu „Cadrele”. De data aceasta, din partea însăși a președintelui Sfatului Popular,

adică șeful suprem al Regiunii. Printr-o adresă ritoasă, categorică, ni se comunica transferarea administratorului nostru Slăvoacă la un preventoriu de pe Valea Timișului; transformarea postului său de administrator în post de director adjunct administrativ și numirea pe acest post a tovarășului Tăpșan care, până în prezent, funcționa ca șef al secției de cadre a Sfatului popular al regiunii. Nu am aflat de ce a fost nevoie să se facă această mișcare de cadre, de ce a trebuit să fie scos urgent Tăpșan dintr-un post de oarecare importanță în nomenclatura regională și dat pe linie moartă, la noi.

În ce ne privește, pierdeam un om foarte activ, rutinat și plin de inițiativă, pe Slăvoacă și în schimb primeam un „cadru” fără experiență administrativă, trecut de mult de vloga tinereții și în plus, după cum se zvonea, și nițel cam sărac cu duhul. Simțind că nu prea mă bucur de simpatie din partea noului președinte regional, Bercuș, care vrea să-și afirme cu orice preț autoritatea și ținând cont că munca administrativă în sanatoriu, în care eram și eu destul de serios angrenat, era condusă și controlată în punctele cheie de personal format, destoinic și de încredere, mi-am dat seama că nu este cazul să încerc o înfruntare și că vom putea să ne îndeplinim îndatoririle și să progresăm în continuare, chiar și fără o piesă importantă pe tabla de șah.

Așa că l-am primit pe Tăpșan cu resemnare care putea să aibă și aparență de bunăvoință. De altfel, Tăpșan, prin înfățișarea sa era opus fizionomiei ascunse și perfide a activistului-cadrist. De la început a ținut să mă asigure de devotamentul lui și în repetate rânduri l-am auzit, mai ales în ședințele plenare, utilizând îndemnul „ Să facem, tovarăși, zid de beton în jurul directorului nostru!” ceea ce, inițial, din partea unui cadrist, mai poate sugera și altceva... Tăpșan era nu atât pus pe muncă cât pe taifas. Îi

plăcea să confabuleze, cu precădere pe teme legate de trecutul lui feroviar. Mi-a povestit odată că, pe când era mecanic de locomotivă la Depoul Brașov (gurile rele spuneau că nu a fost decât fochist), de câte ori venea trenul regal de la București spre Brașov, la Predeal i se atașa o locomotivă suplimentară și acea locomotivă era totdeauna condusă de el. Cu prilejul unei astfel de călătorii, coborând pantele periculoase de pe Valea Timișului cu viteză peste normele recomandate, dar stăpânind cu măiestrie locomotiva, care scrâșnea din roți, făcându-le să arunce scântei și să se încingă la roșu dimpreună cu șinele și apoi, de la Timișul de jos încolo, dezlănțuind frânele și depășind 120-140 de kilometri pe oră, trenul și-a făcut intrarea trimfal în gara Brașov. Și atunci, după coborârea pe peron, Regele s-a dus spre locomotivă și întinzându-i mâna, Majestatea sa i-a spus: „Bravo tovarășe Tăpșan, te felicit, ești un as al locomotivelor!”

Povești de acest gen, debitate cu larghețe de Tăpșan, circulau prin sanatoriu, stârnind zâmbete. Într-o Duminică-dimineată, pe când Beatrice și eu eram acasă, l-am auzit pe Mițibus, care se juca prin curte, tropotind în fugă treptele scărilor și din ușa de pe tereasă strigând „Tata, vine cretinul de nenea Tăpșan!” Am încremenit. Norocul a fost că Tăpșan era încă departe, de abia începuse să urce scările de lângă spălătorie, așa că nu l-a auzit, dar a fost pentru noi o învățătură că nu vom mai avea voie să mai vorbim în fața copiilor lucruri care nu se cuvin.

Tăpșan a stat în serviciu mai puțin de doi ani. Venindu-i sorocul pensionării, s-a retras în Scheiul lui, lăsându-ne cu amintirea omului care, în tot acest interval, nu a făcut nimic, absolut nimic, nici bune, nici rele, ceea ce, într-un fel, pentru vremurile pe care le trăiam, nu era rău deloc.

În primăvara lui 1964, Ministerul Sănătății ne-a repartizat o autodubă nouă. Din experiența pe care o aveam cu autoduba veche, pe care urma să o înlocuim, spațiul interior ar fi trebuit recompartimentat. Partea din spate, pentru transport de marfă, era prea mare pentru nevoile de aprovizionare curentă iar partea din față absolut neîncăpătoare pentru transport de persoane. De aceea m-am gândit ca, de la început, să-i aducem noii mașinuțe, care era de același tip cu cea veche, modificările necesare, adică să mutăm cu un metru mai înapoi peretele despărțitor dintre cabina șoferului și spațiul pentru marfă, în spatele șoferului urmînd să amplasăm o canapea care să poată fi folosită ca targă pentru transportul vreunui bolnav sau ca banchetă pentru trei persoane. În acest scop, delegându-l pe șoferul Moroianu să aducă mașina, l-am însoțit la București, cu intenția de a mă consulta cu specialiștii uzinei producătoare și eventual să obțin piese necesare transformărilor preconizate.

Am ajuns la întreprinderea Autobuzul, unde, de la poartă am fost îndrumat la inginerul șef. Am avut astfel marea surpriză să dau peste inginerul Sergiu Cunesco, prieten bun din vremea ceaiurilor și seratelor din studenție. Biroul lui era instalat într-o baracă metalică, neaspectuoasă pe din afară, dar al cărei interior fusese amenajat în stilul rafinat al ocupantului: o masă mare de lucru în mijlocul încăperii, cât o masă de consiliu, cu tomuri răspândite pe întregul blat; toți pereții erau tapetați cu postere imense reprezentând ultimele tipuri de automobile de lux americane. Ambianța era foarte agreabilă și i se potrivea lui Sergiu. Ne-am îmbrățișat frățeste, după care i-am expus motivele venirii mele. A fost de acord cu modificarea pe care voiam să o aduc autodubei, ba chiar, mai mult, mi-a spus că și el are în proiect o soluție asemănătoare, care să intre în producția

de serie, dar că birocrațiile și aprobările îl țin încă în loc. Mi-a dat imediat un bon pe baza căruia, împreună cu Moroianu, am încărcat din magazinele uzinei, o ușă cu fereastră, o banchetă-canapea, chedere și tot ce mai era necesar. Ne-am despărțit călduros de foarte amabilul Sergiu Cunesco, după care l-am lăsat pe Moroianu să plece la Brașov cu noua autodubă, eu mai având pentru vreo două zile treburi prin Minister.

În acele zile, întâlnindu-mă întâmplător pe culoarele Ministerului cu un coleg, director de spital din provincie, am aflat că Ministerul de Interne disponibilizează o serie de autovehicule găsite în surplus și că, între ele, se găsesc mașini foarte bune.

Deși nu mai eram în criză de mijloace de transport, m-am dus totuși la Ministerul de Interne. Acolo am dat de serviciul care se ocupa de această problemă. Am câștigat simpatia funcționarilor când le-am spus că reprezint o instituție pentru copii tuberculoși și m-au condus în subsol, într-un garaj cu câteva zeci de mașini și mi-au dat posibilitatea să aleg. Am găsit o Skodiță – station cu șapte locuri, ce părea în foarte bună stare și cu puțini kilometri la bord. M-am decis pe loc; am completat niște formulare și lipind pe parbriz o etichetă cu mențiunea „Sanatoriul TBC Copii Brașov”, am plecat, urmând ca Moroianu să vină peste două zile să o ia.

În zilele următoare, pe platforma din spatele pavilioanelor sanatoriului se găseau înșiruite trei autovehicule: vechea autodubă pe care urma să o cedăm sau să o casăm, noua autodubă care intra în lucrările de transformare ce urma să i le facă Moroianu cu prietenii lui și Skodița pe care mă gândeam să o folosim în acțiunile de teren sau cu ocazii mai deosebite. Cu acest prilej, mi s-au revelat sentimentele neprietenoase ale Secretarului Sfatului Popular al orașului, Cosora, care îmi tot făcea greutăți

în eliberarea delegațiilor de deplasare la București și care, când a aflat de obținerea Skodiței, a pus la cale transferarea ei către Spitalul de neurologie, lipsit de vreun mijloc de transport. Neavând argumente ca să preîntâmpin lucrătura, a trebuit să mă despart de Skodiță, de care nu apucasem să mă atașez.

Se apropia vara (1964) când am primit înștiințarea că sunt cooptat colaborator științific al Academiei RPR pentru campania de cercetari complexe de la Drăguș, între 6 și 25 iulie. A fost o experiență interesantă. Academia încerca să reînvie tradiția brigăzilor regale ale lui Gusti, din perioada interbelică, Drăgușul fiind una din vetrele predilecte cercetate de marele savant, pentru caracterul ei statornic, nemodificat în secole, fără fluctuații de populație și păstrătoare a obiceiurilor și folclorului. Pentru această acțiune au fost convocați vreo treizeci de cercetători, sociologi, etnologi, medici și alte discipline, majoritatea din București. Fiecăruia ni s-a lăsat libertatea ca, în raport cu specialitatea și preocupările personale, să urmărim un aspect sau altul al acestei colectivități rurale. Eu am încercat să stabilesc gradul de răspândire al infecției tuberculoase în populația infantilă, prin testări tuberculinice iar doctorul Daniello Jr. – din București, răspândirea tuberculozei la adulți prin anchete epidemiologice, astfel încât împreună am putut da un profil aproximativ al endemiei locale (aproximativ, deoarece nu am dispus de un aparat MRF pentru un control suplimentar radiologic).

Pe lângă activitatea proprie din cursul zilei și legăturile care în mod firesc se realizau cu personalități interesante din discipline diferite, aproape în fiecare seară ni se făcea program, mereu același și mereu diferit. Drăgușenii mai vârstnici care își aminteau de tradiția instaurată în vremea brigăzilor lui Gusti, organizau

șezători, mereu în altă casă și bineînțeles cu alte gazde și implicit alți interpreți, astfel încât după aproape trei săptămâni ajunsesem să fim „experți” în folclorul local, în obiceiuri, în porturi, în scoarțe, în blide, în splendidele icoane pe sticlă, meșteșugite de secole în partea locului.

În ultima zi, au venit să mă ia Beatrice cu copiii, dar n-am mai apucat să-i fac să participe la o astfel de șezătoare. În schimb am mobilizat-o pe Beatrice la un urcuș pe cărările șerpuitoare spre Bâlea, stimulată de ritmul impus de marșul improvizat de Mițibus și Adiți: „Babette merge pe Negoii, unu-doi!”

Ne-am întors la Brașov, bine dispuși, mai ales că ne aștepta vacanța. Pentru a doua oară în căsnicia noastră, anul acesta urma să ne petrecem concediul separați: Beatrice va pleca la Arad (la părinții ei) de una singură, și mai avea curajul să clameze că-mi dă libertatea să mă duc singur la mare. O libertate încătușată cu două cătușe mici, de aur: Mițibus și Adiți.

Deci, cu copiii de mână (bagaje nu aveam pentru că le expediasem prin seria de salariați ai noștri care au plecat cu două zile înainte, în schimbul de experiență la sanatoriul Agigea) ne-am urcat în trenul de Constanța. În compartiment nu mai era decât o familie: o doamnă cu doi copii de vârste apropiate copiilor noștri. Era o familie din America. Doamna vorbea întrucâtva românește, cu o fonetică și un vocabular curios. Aveam să aflu că obârșia ei era din zona Făgărașului. Părinții ei, țărani din Porumbacu, emigraseră în America în ajunul primului război mondial. La începutul perioadei interbelice se născuse ea și era mândră că s-a născut pe pământ american întrucât numai așa puteai avea toate drepturile americane, inclusiv acela de a fi președinte al USA. A crescut vorbind în casă limba părinților ei, neaoșă dar cu

particularități dialectale și cu o firească sărăcie de vocabular. Ne puteam însă înțelege.

Copiii se împrieteniseră și se jucau împreună iar noi discutam. O chema Rosellen. Fără să fie frumoasă, câștiga însă (după spusa lui A. France) crezându-se, ca toate americancele, frumoasă. Am mai descoperit și alte particularități ale tipologiei americane. Era sigură pe ea. Deși cu studii universitare, avea un orizont cultural dezolant, apreciat, cel puțin, după un indiciu foarte edificator pentru mine: cine nu prețuiește Parisul este un opac. Or, Rosellen trecuse de-a lungul anilor de câteva ori prin Paris, dar totdeauna în fugă; și acum, la întoarcere, avea să facă un popas doar de o zi. Când i-am spus că ar trebui să profite și să stea măcar câteva zile, indicându-i și câteva obiective care nu pot fi ratate, mi-a ripostat categoric, lăsându-mă fără replică: „Parisul este mai scump decât orașele noastre; un dres costă aproape dublu!” În același sens m-a frapat și motivul pentru care se grăbește să bifeze trecerea prin Europa: trebuie să ajungă acasă „să-și plimbe acțiunile”, adică să joace la bursă, pentru a nu pierde nu știu câți dolari sau cenți ...

Așa cum pe mine mă interesa „tipologia americană”, tot așa ea părea interesată de cariera mea. După opinia ei aici, în țară, nu mă pot realiza. „America este țara tuturor posibilităților” și dădea exemplul soțului ei, care, „transfug” din România, în cincisprezece ani devenise un prosper om de afaceri. În ce mă privește, nu aș avea nici o problemă, spunea ea. În zonele de munte ale USA pot găsi oricând un post de medic șef, într-un sanatoriu de specialitatea mea, plătit cu peste douăzeci de mii de dolari pe an, din momentul în care aș termina echivalarea studiilor; până atunci, aș avea asigurată existența mea și a familiei, încadrându-mă pe un post sanitar-mediu. Nici nu concepea că nu va izbuti să mă

convingă, și își oferea serviciile ca, împreună cu soțul și cunoștințele ei, să mă ajute. Din convingere și din prudență eu păstram o poziție reticentă și o lăsam să-și dezvolte argumentele. Și așa au trecut orele și am ajuns la Constanța. Rosellen cu copiii au plecat la Mamaia iar eu cu copiii am ajuns la Agigea.

Schimbul de experiență cu Sanatoriul TBC Agigea pe care îl organizasem de câțiva ani, era în plină desfășurare: acum în August se afla instalată în marele cort militar, a doua serie de douăzeci de salariați ai noștri. Deși familiei mele îi era rezervată de fiecare dată și o cameră de oaspeți într-unul din pavilioane, copiii au preferat să petrecem vacanța din acest an la cort, în devălmășie cu toată lumea și a fost mai plăcut. Am avut și șansa să avem parte de vreme bună, astfel că după trei săptămâni ne-am întors bronzăți și recreați la Brașov.

Beatrice a revenit și ea, după o zi, de la Arad. I-am povestit întreaga desfășurare a vacanței pe litoral, inclusiv episodul Rosellen, pe care Beatrice l-a receptat cu antipatie. A fost o neobișnuită și de altfel nejustificată undă de gelozie, pe care voioșia și tandrețea copiilor au știut s-o destrame.

XVII Vis sau realitate

Odată terminată vacanța și vara, cu familia reîntrunită (Beatrice întoarsă de la Arad, noi ceilalți, de pe litoral), ne-am reluat activitățile, cei mici cu școala, cei mari cu sanatoriul.

În prima săptămână a lunii septembrie (1964) am fost convocat la ședința lunară de lucru, la secția sanitară a orașului cu toți directorii de unități. În vreme ce medicul șef ne prelucra circularele primite, a intrat în încăpere adjunctul său, doctorul Ciobanu, care și-a găsit un loc la masa de consiliu, cam vis-à-vis de mine. Îmediat am observat că este nerăbdător să-mi comunice ceva; cum nu o putea face direct, a luat un colț de hârtie și mi-a scris un bilețel pe care mi l-a trimis din mână în mână, pe sub masă. L-am deschis și l-am citit: „Plecați din țară. Mâine dimineață trebuie să fiți la Minister”.

Era o știre nemaipomenită. Plecare în străinătate! Întantaneu am gândit că în modul în care îmi parvine vestea, nu poate însemna decât VEST. Or, eu în Vest, este o imposibilitate! I-am făcut semn doctorului Ciobanu dacă nu cumva biletul aparține vecinului din dreapta sau stânga. Mi-a dat să înțeleg că eu sunt destinatarul. Eram uluit. Nu am cuvinte să descriu starea sufletească în care am fost aruncat dintr-odată. Jumătate de oră cât a mai durat ședința mi s-a părut o veșnicie. În acest timp, trei întrebări mă chinuiau: unde, când și cât? La terminarea ședinței am alergat la doctorul Ciobanu să aflu răspunsurile. A dat din umeri, nu știa nimic în plus față de

ceea ce îmi scrisese în bilet dar și el avea certitudinea că este vorba despre o plecare în vest.

Am plecat valvârtej spre Warthe. Nu mergeam ci parcă pluteam, parcă zburam. Ajuns în sanatoriu, am ascuns vestea față de colectiv. Am luat-o pe Beatrice acasă și toată după-amiaza și noaptea am asaltat-o cu speranțele și incertitudinile: nu poate fi plecare în est și nici un simplu congres deoarece acestea sunt evenimente prevăzute, semnalate din timp; este vorba mai mult ca sigur de o bursă, dar unde? în care din țările vestice? Procedând prin excludere, probabilitățile pledau pentru Italia și mai ales pentru Franța. Doamne, o fi Parisul! Dar să nu-mi fac vise ca să nu am deziluzii!

Cu astfel de frământări a trecut noaptea și în zori am plecat la gară și am luat trenul spre București. N-am mai trecut pe acasă. M-am dus direct la Ministerul Sănătății. La Direcția tuberculozei nu se știa nimic despre această chestiune și m-au îndreptat la Serviciul Relații externe. Aici m-a primit șeful serviciului, doctorul Truia, un tânăr ce nu părea nici de treizeci de ani, foarte chipeș și extrem de politicos și de manierat, adevărat diplomat în viziunea mea. Nu l-am lăsat să-și termine cele câteva formule introductive și m-am grăbit să-i pun cele trei întrebări care stăruiau. „Unde?” – „La Paris! Plecați cu o bursă” Mi-au dat lacrimile și de abia am mai putut îngâima: „Când?” – „Peste 5-6 luni, în Martie”. – „Cât va dura?” l-am întrebat. – „Este o bursă franceză a Centrului Internațional al copilului (C.I.E) și va dura o lună”. Acest răspuns mi-a dezumflat o parte din entuziasm; presupusem șase luni sau măcar un trimestru. Dar imediat m-am redresat gândindu-mă că este vorba totuși despre o lună la Paris.

Parisul a fost visul adolescenței mele; pe atunci nu concepeam să nu-mi fac, dacă nu studiile complete, măcar

specializarea acolo. Pe lângă literatura franceză cu referiri la viața pariziană, cetisem tot ce-mi căzuse în mână referitor la Paris; îl știam ca pe buzunarele mele. Războiul și apoi comunismul care se prăvălise peste noi îmi spluberaseră planurile; și iată că acum când pierdusem orice speranță, Parisul devenea o realitate, chiar și numai pentru o lună. Pentru a-mi reda plenitudinea fericirii pe care o știrbise, pentru moment, durata ce mi se părea prea scurtă, a fost suficient să mă gândesc că în vremurile fără speranță aveam clipe în care visam că soarta m-ar face fericit dacă mi-ar da măcar cinci minute să-mi aleg locul cel mai dorit de pe lume. În această ipostază onirică m-aș fi plasat în Place de la Concorde, lângă Obelisc, cu basilica-templu Madeleine în spate, cu l'Assemblée Nationale, Palatul Orsay și cupola Domului Invalizilor în față, cu Jeu de Paume, Tuilleries, Caruselul și Luvrul în stânga și cu Champs Elisées și Arcul de Triumf în dreapta. Acum, în patru-cinci luni, voi avea posibilitatea să stau nu cinci minute ci ore, zile, nu numai în Place de la Concorde ci prin toate ungherele Orașului Lumină, orașul visurilor mele.

Doctorul Truia îmi înțelegea emoția. A purtat o discuție plăcută, în care, fără să-mi turbure vraja, mi-a dat să completez niște formulare, probabil pentru pașaport sau pentru cadre sau pentru alte servicii speciale. Tot el m-a încunoștiințat că peste vreo două-trei luni voi începe să primesc comunicări directe din partea CIE.

La prânz mi-am programat, la sora mea, întâlnirea cu cei foarte apropiați din familie: Mama, sora și cumnatul meu la care, pe neașteptate s-a alăturat și cumnatul cumnatului meu, Alecu Grigoriu. Ne-am bucurat cu toții de acest dar pe care mi-l făcea soarta și am convenit în unanimitate, că în afară de cei prezenți și de Beatrice, nimeni, nici proprii noștri copii să nu afle

nimic până în momentul plecării. Invidia medicorum pessima! Am discutat și aspectele practice ale deplasării. Alecu Grigoriu, personalitate marcantă interbelică, fost președinte al Uniunii Generale a Industriașilor din România, recent ieșit din închisoare, mult umblat prin lume și mai ales prin Paris, ne-a evocat locuri pe care nu trebuia să le scap din vedere, dintre care unele și ceva mai deochiate și s-a oferit să-mi dea două adrese foarte utile pentru depanare materială și câteva timbre pe care le voi putea schimba convenabil la orice filatelie pariziană.

A fost o reuniune și de suflet și de interes practic. Seara am ajuns acasă, la Brașov și după ce ne-am bucurat o oră-două cu copiii și i-am culcat, am stat la taclale împărtășindu-ne bucuria miraculoasei perspective. De mâine până la data programată a plecării sunt șase luni (15 septembrie – 15 martie) în care viața mea și a noastră se va desfășura după alte tipicuri decât cele de până acum, cu alte preocupări și alt comportament. Am început să-mi fac îndatoririle în sanatoriu numai în limitele obligațiilor regulamentare. Am amânat pentru „după întoarcere” o serie de obiective planificate. Am renunțat temporar la lucrările științifice care se aflau în curs. În schimb am început să mă preocup de mine: o cură de slăbire ca să scap de câteva kilograme în plus, completări ale garderobei, lecții de limbă franceză fără profesor, inclusiv ascultarea repetată a unui set de discuri pentru perfecționarea foneticii, selecționarea extraselor de lucrări științifice personale pe care urma să le iau cu mine, etc. În societate, chiar și în colectivele noastre din sanatoriu, am devenit mai prudent, mai reținut, cântărindu-mi fiecare cuvânt, bănuind că mă aflu într-o perioadă de foarte atentă urmărire, sub lupa observatorilor profesioniști sau voluntari.

În plină perioadă de „circumspecție”, pe la începutul lui Noiembrie, am primit cel mai inoportun

document cu puțință: o scrisoare din USA, de la Rosellen. Pe opt pagini dense, recenta mea cunoștință de astă-vară se documentase pentru mine și-mi descria cum se devine cetățean american și cum se echivalează studiile medicale. Îmi înșira statele americane care nu sunt recomandabile pentru că nu echivalează nici un an de studiu, altele care recunosc unul sau doi ani și alte două state, cele de preferat, care acceptă trei din cei șase ani de studiu al medicinei, făcuți în afara SUA. Toată ireproșabilitatea autoimpusă a comportamentului meu ”politic” din ultimele două luni, era dată peste cap; se știa că toate scrisorile din străinătate, cu atât mai mult cele din SUA, sunt deschise, citite, eventual fotografiate de către Securitate. Soarta plecării mele la Paris părera definitiv compromisă. Beatrice era înclinată să-mi împărtășească opinia pesimistă dar, cu aceeași nuanță de gelozie, nu era dispusă să-mi acorde nici un pic de compătimire. În închipuirea mea, turmentată de consecințele posibile ale acestui eveniment epistolar, îmi bănuiam până și propria nevastă că ar putea gândi că aș fi pus la cale să fug în America. Pentru a-i recâștiga încrederea, fără să mi se ceară, am spălat și vase, pentru prima și singura dată în viață!

Cu toate îndoielile din mine, mi-am continuat programul de pregătire a plecării, dar cu mai puțin elan. Pe această stare depresivă, debutul anului 1965 mi-a readus speranța și m-a remontat. În primele zile ale lunii Ianuarie am primit prima scrisoare de la CIE, în care mi se comunica:” Am onoarea să vă informez că Guvernul dvs. v-a propus drept candidat la o bursă pentru Cursul de tuberculoză organizat de CIE la Paris, între 15 martie – 15 aprilie 1965. Îmi dau acordul pentru desemnarea dumneavoastră”. Semnează Nathalie Masse, Directoarea Secției de Învățământ a CIE.

Acestei prime scrisori i-au urmat altele patru, cam la cincisprezece zile interval. Într-una dintre ele am fost sfătuit să iau legătura cu doctorița Nemeș care lucrează la Secția de ocrotire a mamei și copilului din Direcția Sanitară a Capitalei și care, în calitate de fostă recentă bursieră CIE, este în măsură să-mi dea unele informații suplimentare și sfaturi utile viitorului meu stagiu. M-am conformat și am întâlnit-o pe doctorița respectivă care, foarte bărbătoasă și gravă, fumând Pall-Mall după Pall-Mall, a început să-mi facă teorii marxiste, să denigreze capitalismul, să-mi vorbească despre cât de murdar este Parisul, despre gravele probleme sociale, despre „clochards”, despre frecventele greve ale metroului ș.a.m.d. I-am întrerupt discursul fals și total în afara problemei CIE și am plecat supărat pentru ziua pierdută cu deplasarea la București.

În a patra și ultima scrisoare, primită cu vreo zece zile înainte de începerea cursului, secretariatul CIE, cu spiritul său practic și riguros mă încunoștiința că am cameră rezervată la hotelul Balmoral, lângă Arcul de Triumf și că în cameră mă va aștepta o mapă cu date și pliante care mă vor ajuta să mă descurc în etapa imediat următoare sosirii mele. Totodată eram atenționat că „prezența la deschiderea cursului, în dimineața de Luni 15 martie, este obligatorie; orice întârziere peste 48 ore atrage anularea bursei”.

Plecarea mult visată, fixată de Minister pentru Sâmbătă 13 Martie, începea să se contureze. Cu patru zile înainte, am fost convocat la Ministerul de externe. Am fost primit de un funcționar cam dezbrăcățel, de altfel politicos, care a început să mă întrebe despre vremea de la Brașov, să-mi vorbească despre pitorescul Văii Prahovei, etc,etc. Minutele treceau. Sesizând că devin nerăbdător a „deniat” să treacă la subiect. Mi-a atras atenția că la Paris,

acum, se poartă cu predilecție cămăși albe și deci să nu-mi lipsească din valiză, că portul cravatei este quasi-obligatoriu, că se obșnuiește bacșișul care la ei se numește „pour-boire” și că acesta este cam 10% din consumație sau serviciu, că să nu fac greșea să cer șprițuri sau să torn apă peste vin și alte sfaturi de același gen. Enervat, i-am spus că vreau să știu niște lucruri mai concrete; de exemplu, ce fac dacă întâlnesc întâmplător pe stradă vreun „transfug” pe care l-am cunoscut înainte? Trec pe trotuarul de vis-à-vis sau mă fac că nu-l văd?

„Cum să faceți așa ceva! Vă opriți și vorbiți pe îndelete, prietenos; dacă vreți, mergeți și la o bere împreună!”

„Am câțiva colegi care s-au stabilit legal la Paris și care ar putea să afle că am sosit și să vrea să mă invite la ei la masă; dau curs invitației?”

„Bineînțeles. Chiar și ilegal dacă au plecat, nu-i refuzați. Aveți grijă însă să duceți un buchet de flori. Cel mai potrivit acum ar fi niște frezii. Dacă aveți posibilitatea, puteți să vă revanșați și să-i invitați și dvs. la rândul dvs. la un restaurant”.

Discuția a continuat în același mod încât după ce am ieșit, n-am știut de ce am fost convocat.

Și a venit și penultima zi înaintea zborului spre Paris. Le-am spus copiilor unde plec și că trebuie să ne luăm rămas bun pentru o lună. A fost și bucurie și plâns. S-au lipit cu totul de mine și m-am dezlipit greu, greu de tot de ei și de mama lor. Seara am sosit la București; a doua zi dimineăta, ziua plecării, mi-am îmbrățișat mama, sora, nepoțelul și cumnatul, după care mi-am luat valiza și am plecat la Minister, de unde trebuia să-mi iau pașaportul și biletul de avion. Ministerul, respectiv doctorul Truia, îmi rezervase loc pentru zborul de după-amiază al Taromului.

Era ora zece și doctorul Truia era agitat. Cu o oră înainte venise curierul cu sacul de pașapoarte și al meu nu era printre ele. Am intrat și eu în panică. Mai era încă o șansă: uneori Serviciul de pașapoarte mai trimite, mai spre prânz, încă o porție de documente, dar Ministerul intră în dificultate cu Taromul: cu nu știu câte ore înaintea zborului, Taromul redistribuie publicului biletele rezervate și neridicate. Cu toate insistențele telefonice ale doctorului Truia, Taromul nu a putut face excepție și a vândut și ultimul bilet. Era ora 12 și acum, cu patru ore înainte de decolare nu aveam nici pașaport nici bilet de avion. Situația era disperată: riscam nu numai o întârziere de două-trei zile ci însăși anularea bursei, așa cum mi se specificase în ultima scrisoare a CIE.

În biroul Relațiilor Externe, doctorul Truia, eu și câțiva colegi de la Direcția tuberculozei stăteam ca pe jar, cu ochii ațintiți asupra ușii și tresărind la fiecare deschidere a ei. Deodată, la ora 12 și jumătate apare curierul cu sacul. Cu înfrigurare îl desigilăm și scoatem cele șapte pașapoarte: ultimul dintre ele este al meu. Chiote de bucurie. Doctorul Truia ia legătura din nou cu Taromul pentru a găsi o posibilitate în extremis. I se răspunde că ar mai fi un singur loc, de protocol, la clasa I-a; doctorul Truia îl reține și aleargă pe scări la cabinetul unuia din miniștri adjuncți care trebuie să dea o aprobare de excepție pentru un bilet mai scump decât cel la care aveam dreptul. Se întoarce transpirat cu aprobarea și cu cei 80 de franci, diurna uzuală pentru două zile, cu care ne gratulează statul în asemenea situații, pentru a avea bani de buzunar (și care nu se eliberează decât în clipa în care toate formele în vederea plecării sunt împlinite). Tot doctorul Truia, care este încă unul din oamenii căruia i-aș ridica un monument, îmi face rost de o mașină a Ministerului ca să mai am timp să ajung la aeroport. Și

astfel, în ultima clipă urc scara avionului. Așezându-mă în confortabilul fotoliu de clasa I-a, mă uit prin hublou și văd aerogara și apoi Bucureștiul, îndepărtându-se. Mă mușc de deget să fiu sigur că nu visez ca de atâtea ori până acum.

După nici două ore suntem înștiințați să ne punem centurile și, prin același hublou, deslușesc sub noi, într-un amurg învăluit în pâclă, două siluete cunoscute: turnul Eiffel și Domul Sacré-Coeur-ului. Coborâm și în câteva minute pășesc pe pământ parizian. Visul a devenit realitate!

Autocarul Air-France-ului ne poartă de la Le Bourget, prin câmp, apoi prin niște periferii oarecare, apoi pe străzi, bulevarde și scuaruri tot mai metropolitane și ne lasă la halta –terminus Orsay, de unde un taximetrist mă duce la hotel Balmoral, după ce îmi dă prilejul să mă sufoc de emoție la vederea de aproape a Arcului de Triumf.

La hotel, în camera ce-mi era rezervată, găsesc mapa CIE cu pliante și lămuriri precise asupra pașilor următori ce-i am de făcut; de asemenea, un plic cu o sută de franci, foarte bine veniți. Deși s-a lăsat seara și sunt vlăguit de stresurile prin care am trecut în ultimile zile, nu pot să mă abțin să nu fac o scurtă tură prin împrejurimi, până în Place de l'Etoile a Arcului de Triumf, care este doar la două-trei sute de metri de hotel și apoi să „flanez” un pic pe Champs Elisées.

Ziua următoare pe care o consider, de fapt, prima zi a sejurului parizian, este o zi liberă, fără ocupații, fără sarcini, fiind duminică și de care voi profita, parcurgând un traseu ce-l aveam întipărit în minte de ani de zile. Am început cu La Voie Triomphale (de la Arcul de Triumf, de-a lungul Champs-Eliséului, făcând popasul magnific din Place de la Concorde, continuând traversarea Tuille-riilor și ajungând la Luvru). De la Luvru, trecând Sena pe

Pont Neuf am intrat în insula Cité unde am bifat în trecere Palatul Justiției cu sublima La St. Chapelle și faimosul spital Hotel Dieu, după care m-am prosternat în fața covârșitoarei catedrale Notre Dame. Am părăsit Cité-ul trecând podul St. Michel și depășind Panteonul am ajuns la ținta primei zile: biserica St. Etienne du Mont unde am intrat și m-am recules în fața mormântului Sfintei Genevieva. Întrucât mai aveam câteva ore la dispoziție, cu ghidul în mână am identificat Sorbona, Liceul Louis le Grand și alte obiective din Cartierul Latin, după care am mai făcut un popas în grădina Luxembourg. Apoi prin St. Germain des Prés, vatră a cenaclului lui Sartre, am improvisat o cale de întoarcere prin foburgul St. Germain, parcurgând interminabilul bulevard cu același nume și ajungând din nou la Sena, am traversat-o pe podul Concorde, după care de la Place de la Concorde pe traseul deja familiar- Champs Elisées-Place de l' Etoile, am ajuns pe noapte, la hotel.

Am descris amănunțit itinerarul turistic al primei zile pentru că el reprezintă o mostră a modului în care îmi voi ocupa tot timpul liber al zilelor următoare. Aproape în fiecare zi voi parcurge în jur de douăzeci de kilometri, luând pe rând toate cartierele și sectoarele Parisului care cuprind obiective de două-trei stele (în ghid).

A doua zi, Luni 15 Martie, a fost prima zi de lucru. Conform instrucțiunilor din mapa CIE, mi-a fost ușor să găsesc autocarul CIE care ne aștepta la ora 9, la Arcul de Triumf (în Place de l'Etoile colț cu Avenue Carnot). În douăzeci de minute am fost transportați la Chateau de Longchamp, sediul CIE, situat în Bois de Boulogne. Pe parcursul drumului am avut ocazia să-mi cunosc o bună parte din colegi cu care voi participa la cursuri.

Chateau de Longchamp este o reședință impozantă, foarte potrivită actualei destinații. Departe de vacarmul

metropolei, într-un cadru natural foarte pitoresc, în mijlocul ”plămânului verde” al Parisului, „castelul” are o istorie inițial tristă. Amplasarea benefică dar insolită se datorește lui Cotty, cunoscutul industriaș și creator de parfumuri, care a construit „castelul” pentru a-l locui. Fiind pasionat de turfism a dorit să locuiască în imediata apropiere a celui mai mare hipodrom al Franței, aflat în Bois de Boulogne. Din păcate, pasiunea pentru cai, în special pariurile, l-au falimentat și Cotty s-a sinucis. Castelul a trecut la noi proprietari. Pe filiere pe care nu le cunosc, el a ajuns, după cel de al doilea război mondial, în patrimoniul CIE, care l-a amenajat corespunzător noii destinații. Acum aveam ocazia să-l admir din afară, de pe larga terasă unde ne aflam împreună cu colegii. La ora 9.30 fix un clopoțel ne-a invitat, ca la școală, să intrăm în clasă. O sală mare, luminoasă, cu pupitre individuale și cu un echipament didactic foarte modern care, în mare parte, îmi era necunoscut. Imediat după noi au intrat doamna doctor Nathalie Masse, directoarea Învățământului CIE, cu doi dintre adjuncții ei: doctorița Congy și doctorul Goujou, cu care noi ”cursanți” vom stabili relații foarte bune.

Doamna Masse, cu un farmec personal deosebit, o admirabilă moderatoare, cu un dar particular de a câștiga auditoriul, de a-l stimula și a-l stăpâni, a făcut ca, într-o oră, să ne cunoaștem între noi, „strigând catalogul” și punând fiecăruia câteva întrebări cu privire la țară, la locul de muncă, la specialitate. Cursul începea cu o frecvență de 100%, cu 29 de participanți din 23 de țări, de pe patru continente, unii fiind ftiziopediatri, alții pediatri, ftiziologi sau organizatori de sănătate. Cu această ocazie doamna Masse și-a dat seama și de nivelul de limbă franceză vorbită de cursanți.

A urmat prima prelegere, ținută de Etienne Berthét, despre organizarea și activitățile CIE.

Între orele 13 și 14.30 a fost pauza de masă. Am fost invitați într-o sală restaurant foarte luxoasă, tot din incinta sediului, unde ni s-a oferit un dejun rafinat și îndestulător.

După amiază, între 14.30 și 17.30 a avut loc a doua prelegere, susținută de profesorul Gerbeaux, unul din cei patru elevi-succesori ai lui Robert Debré, marele pediatru care este și președintele CIE. Gerbeaux, responsabilul acestui curs a făcut o prezentare de ansamblu asupra problematicei actuale a ftiziopediatriei, după care, timp de o oră, împreună cu doamna Masse, a întreținut discuții cu noi cursanții pentru a se edifica asupra nivelului de pregătire și experiență a fiecăruia dintre noi.

La ora 17.30 autocarul ne-a readus în Place de l'Etoile și la ora 18 eram în camera de la Balmoral.

Orarul primei zile de lucru s-a păstrat cu regularitate de-a lungul întregului stagi. În toate cele cinci zile de lucru ale săptămânii, dimineața între 9-13.30 se țineau una sau două prelegeri, urmate de discuții, iar după-amiază între 14.30-17.30, o prelegere cu discuțiile respective.

Prelegerile au vizat aspectele de actualitate din aproape toate capitolele disciplinei noastre: forme clinice, investigații, tratament, profilaxie și multă epidemiologie și organizare a luptei antituberculoase.

Conferențiarilor, marea majoritate francezi, dar și câțiva din alte țări (Elveția, Danemarca, Anglia) îmi erau cu toții cunoscuți din literatura mondială de specialitate, fiind vorba de somități autentice. Ceea ce m-a surprins plăcut este faptul că păreau a fi fost selecționați nu numai după nivelul profesionalității ci și al talentului oratoric în așa fel încât lecțiile pe care le țineau erau nu numai de ftiziopediatrie ci și de retorică.

Referitor la discuții, ponderea lor, cel puțin ca timp, era aproape egală cu cea a prelegerilor. Conform intențiilor exprimate de CIE în scrisorile primite înainte de începerea stagiului, cursul se dorea a fi unul de mutualitate, adică, profesori și cursanți, să-și schimbe între ei experiența și opiniile din care să rezulte consensul asupra temei dezbătute. Desigur că acest deziderat era eufemistic dat fiind decalajul între bagajul noțional dintre parteneri.

În ceea ce mă privește, prin forța lucrurilor, prin experiența cazuisticii sanatoriului nostru, extrem de bogată și de complexă, prin acțiunile de teren pe care le întreprinsesem și prin strădaniile de informare științifică, am fost cel mai activ la capitolul discuții.

Inițial am fost mai ezitant, am avut puțin trac, neavând experiența vorbirii în public, în limba franceză dar, după ce mi-am dat seama că în afară de trei colegi (doi francezi și un libanez care făcuse facultatea de medicină la Paris) eu sunt cel care vorbesc cel mai fluent limba- gazdă dintre toți cursanții, m-am dezinhibat. După primele participări la discuții a mai fost încă un moment auto-frenator. Având destule lucruri de spus la aproape fiecare temă, mă înscriam la cuvânt mereu și veneam cu date de statistică personală care surprindeau și pe conferențiar și pe cursanți, lăsându-mi impresia că unii se îndoiesc de veridicitatea lor. Și atunci mi-am impus un mutism care a durat câteva zile. Este meritul doamnei Masse și al profesorului Gerbeaux care, ca asistenți-moderatori permanenți la cursuri, au observat reținerea mea și au început să-mi arate creditul lor și să mă provoace. Fie de la începutul, fie în momentul în care se instala o tăcere stânjenitoare, doamna Masse intervenea: „ce părere are monsieur docteur Calsiu? Care este experiența doctorului Calsiu în această privință?” În

ultima perioadă se ajunsese chiar ca cei doi moderatori să avertizeze dinainte conferențiarul că, printre cursanți este un doctor Calsiu pe care se poate conta, astfel că respectivul, după ce-și termina prelegerea, deschidea discuțiile spunând: „Aș vrea să știu opinia sau experiența doctorului Calsiu ...”

Și astfel se petrecea zi de zi stagiul meu la Paris. Cu câte nouă ore de program la Chateau de Longchamp în zilele de lucru, urmate de vreo șase ore de preumblări în fiecare seară și cu peste douăsprezece ore petrecute în zilele de sfârșit de săptămână pentru explorarea Parisului, timpul trecea, trecea dureros de repede...

Pe fondul trăirilor elevate ale mediului academic de la Longchamp și al impresiilor turistice, toate superlative, multe cu caracter cultural, ce se acumula cu fiecare nouă peregrinare prin Orașul Lumină, s-au suprapus, surprinzător și câteva picanterii românești.

Astfel, încă din primele zile ale sejurului meu parizian, apărând întâmplător o fereastră în programul CIE, am considerat că este oportun să fac o vizită la Ambasada noastră, ca să-mi pontez prezența. Drept care m-am înființat la poarta somptuosului ei sediu; mi s-a dat acces printr-un portar cam prea stilat pentru funcția lui și am ajuns în biroul secretarului cultural. Acesta nu sosise încă, dar era la post secretara-dactilografă a lui. Remarcasem încă de la intrare, pe coridoare și prin încăperile prin care trecusem, contrastul dintre ornamentația și rafinamentul detaliilor arhitectonice al acestei clădiri nobiliare, al acestui palat ce fusese achiziționat, pare-se, pe vremea lui Titulescu, și renovările recente ce se făcuseră: zugrăvire cu var peste filigranele stucaturilor de pe tavane, socluri cu vopsea de culori stridente la baza pereților, o multitudine de fire electrice aparente pe marginea tavanelor, preșuri și covoare nou-nouțe, de iută,

mobilier de asemenea nou, de factură ieftină, din plăci aglomerate „made în România”. Secretara se potrivea renovărilor: o țătică rotofee, între două vârste, avidă de conversație cu un nou-venit. În câteva momente mi-a împuiat capul cu tragedia ei: deși era venită de vreo patru ani cu toată familia, cu care locuia în ambasadă, totuși tânjea și se lamenta după cartierul ei din Bariera Vergului. Aici în Paris se plictisea de moarte. În timpul acestor destăinuri, din când în când răspundea la telefon, în numele șefului ei, într-o limbă franceză înfiorător de rudimentară și de scâlcită.

Noroc că a apărut consilierul cultural. Acesta, altă figură, buhăit, neras, cu cămașa și haina mototolite, cu cravata strâmbă și nestrânsă la gât, a început să vorbească căscând sau să caște vorbind. După ce i-am spus cine sunt, mi-a dat de înțeles că ei știau de la Ministerul nostru de externe că voi veni și că ambasadorul i-a comunicat că vrea să mă cunoască. Drept care am fost condus în cabinetul ambasadorului. Aici, complet altă față a situației: un birou luxos, fotolii de piele, bibliotecă înțesată de cărți, covor, tablouri, vase, lustră, toate de calitate. La birou, îmbrăcat „la patru ace”, ambasadorul, o figură inteligentă, luminoasă, comunicativă. Era doctorul Dimitriu de care auzisem numai lucruri bune. Fost strălucit medic internist la Brăila, își păstra interesul pentru medicină, în limita timpului pe care i-l permitea noua lui îndeletnicire, în care ajunsese prin conjuncturi necunoscute marelui public. Doctorul Dimitriu, mai mult ca medic decât ca ambasador, și-a pierdut aproape o oră cu mine, întrebându-mă de stagiul CIE, despre condițiile de viață pe care le am. S-a interesat dacă am nevoie de ceva, dacă poate să mă ajute și a încheiat dându-mi numărul unui telefon direct la care să-l apelez la nevoie și

asigurându-mă că îi va face plăcere să mă revadă ca să-i spun impresiile finale.

Reconfortat, am revenit la CIE și am reintrat în programul obișnuit. La vreo trei zile după vizita la Ambasadă, pe când dejunam cu toți cursanții în restaurantul Longchamp, unul dintre colegii francezi, doctorul Walrand, mi-a strigat peste mese: "Votre chef est foutu!". „Care șef?” l-am întrebat. Mi-a spus scâlcit "Gheorghiu Dej". M-am dus imediat la masa lui și atunci a scos din servietă o gazetă unde, pe o pagină din corpul ziarului, într-un colț obscur, figura o notiță că secretarul general al PCR este grav bolnav. Am rămas surprins pentru că, la plecare îl știam sănătos și prezent în viața publică. Vestea mă îngrijora serios nu pentru că i-aș fi uitat sau iertat genocidul primului deceniu de guvernare ci pentru că el introdusese „dezghețul” din ultimii cinci ani și pentru că viitorul nostru devenea nesigur. A doua zi gazetele acordau ceva mai mult spațiu și anunțau că situația se înrăutățește, iar a treia zi, pe prima pagină, în chenar negru se comunica decesul.

Sincer mâhnit, spre seară, după ce am terminat cursurile, m-am dus din nou la Ambasadă. În holul de la intrare se improvizase un birou de condoleanțe. O masă acoperită cu un drap negru, cu un registru pentru semnături; pe peretele din spatele mesei, un tablou mare cu fotografia lui Gheorghiu-Dej, cu un fald de drapel tricolor cu eșarfă neagră. Între masă și tablou stătea Dimitriu, în ținută neagră, de ceremonie, cu o figură gravă. În fața mea era o coadă de vreo opt-zece persoane, toți francezi. Mi-a venit și mie rândul și am semnat, după care ambasadorul mi-a strâns mâna, mi-a mulțumit și m-a rugat să vin poimăine de dimineață la mitingul de doliu. I-am spus că trebuie să-l refuz, deoarece nu pot lipsi de la îndatoririle de bursier CIE. M-a întrebat la ce oră trebuie

să fiu la CIE și i-am precizat ora 9. – „Nu veți avea probleme. Mitingul este la ora 8 și nu durează mai mult de o jumătate de oră, după care vă pun la dispoziție mașina mea să vă ducă în Bois de Boulogne!”

În aceste condiții am putut să-mi îndeplinesc îndatorirea. Mitingul a avut loc în sala de festivități a palatului Ambasadei: o splendidă sală de teatru, ornamentată ca o bijuterie, în stil clasic. Capacitatea ei, nu prea mare, era plină la refuz, numai cu români. Din cei vreo 250 participanți doar trei aveau fizionomie de intelectuali: ambasadorul, Valentin Lipatti aflat cu atribuții la sediul UNESCO din Paris și, cu bunăvoință, eu. În rest un grup pestriț de vreo patruzeci de persoane care reprezenta, probabil, personalul ambasadei și o turmă uniformă imensă, de vreo două sute de indivizi cu „ochi albaștri” îmbrăcați identic, cu același tip de cămașă și cravată și toți cu costume gri care stăteau pe ei, țepene, ca pe umerase. M-am îngrozit câtă puzderie de filatori revine pe cap de vizitator român la Paris!

Mitingul s-a rezumat la un panegiric de un sfert de oră ținut de ambasador, după care am ieșit. La scară mă aștepta splendida limuzină Chevrolet a ambasadorului, cu drapelul țării fluturând pe aripă. Am ajuns la timp la CIE. Colegii care nu intraseră încă la curs și fumau și făceau șuetă pe terasă, m-au văzut descinzând din mașină ca un senior, cu șoferul în livrea deschizându-mi cu plecăciune portiera și au izbucnit cu toții în aplauze. Atmosferă veselă, studentască....

Masa de securiști pe care am văzut-o la mitingul de la ambasadă m-a făcut să fiu mai atent în peregrinările mele ulterioare prin cartierele pariziene. De câteva ori am avut certitudinea că sunt urmărit chiar în forfota de pe Champs Elisées. În cartierul Marais, cu străduțele lui înguste și puțin umblate, de burg medieval, i-am prins

asupra faptului. Erau doi, la fel îmbrăcați, cu niște treciuri albe și pălării îndesate pe cap. Unul mă urmărea din spate iar cu celălalt, care venea din față, am dat nas în nas. Acesta s-a întors și a luat-o înainte, reîntâlnindu-l apoi în capătul străzii: ajunsese în Place de Vosges și se așezase pe o bancă, urmărindu-mă printr-un ziar găurit care-i acoperea fața. Manevre puerile...

Deoarece vigilența securității devenise debordant de evidentă, am hotărât să renunț să-l caut pe prietenul lui Alecu Grigoriu al cărui sprijin material mi-ar fi prins bine și, mai ales, am șters de pe listă vizita la unchiul meu (vărul mamei), Bazil Munteanu. Acesta era plecat din țară din 1922 și devenise profesor la Sorbona, fiind o notorietate în materie de literatură comparată. Prin unele luări de poziție, știam că este indezirabil regimului de la București, așa că, deși aș fi dorit mult să-l întâlnesc, am renunțat. Singura imprudență pe care am făcut-o în privința filajului securist, a fost vânzarea timbreilor filatelice pe care le aveam de la același Alecu Grigoriu. După mitingul de la Ambasadă, deci alertat fiind, într-unul din traseele mele pe bulevardele pariziene, am dat întâmplător peste o firmă care indica un club filatelic. Am intrat fără să stau pe gânduri și purtând permanent timbrele la mine, le-am dat la evaluare. Peste câteva minute ieșeam cu 500 de franci în portofel. Pentru mine, turist cu resurse hiperdrămuite, era o sumă demnă de considerat.

Noaptea, ajuns la hotel, mi-am făcut socotelile. Aveam 250 franci cu care plecasem din București (80 franci, diurna dată de Minster prin doctorul Truia, plus 170 franci obținuți prin cerere de la BNR pentru studii în străinătate) la care se adăugaseră cei 100 de franci primiți la sosire de la CIE. Cu acești 500 franci de la filatelie, realizam 850 franci. Contând și pe niște economii pe care

le făcusem și pe care urma să le mai fac până la sfârșitul stagiului din alocația CIE pentru alimentație, puteam aprecia că voi dispune în final de vreo mie de franci.

Într-adevăr bursa CIE acoperea nevoile bazale ale subzistenței, adică asigura hotelul care includea și micul dejun, cuprindea dejunul la restaurantul propriu iar pentru cină oferea o alocație zilnică de 12 franci. Majoritatea colegilor consumau această alocație în întregime și chiar o depășeau, pentru o friptură și o bere într-un bistrou. În primele zile am adoptat obiceiul lor dar mi-am dat repede seama că șuetele de bistrou prea prelungite, îmi irosesc o parte din cele șase ore care îmi mai rămâneau de colindat pentru cunoașterea Parisului. Am renunțat deci la bistrou și am trecut la sistemul de a mă alimenta în plin mers, pe stradă. Astfel am descoperit că mă pot hrăni îndestulător cu patru franci: o sută de grame de mezeluri cumpărate de la mono-prix-uri, câteva chifle, o banană și o supă fierbinte în pahar de plastic, luată de la automatele din gurile de metrou, îmi rezolvau problema cinei și îmi mai rămâneau opt franci. Din aceștia, cam patru franci – cu variații zilnice - îi utilizam pentru plata transporturilor, muzeelor și spectacolelor.

Ca să mă încadrez în aceste sume modice, foloseam de câte ori era posibil, facilitățile oferite de municipalitate sau de alte foruri, turiștilor strămtorați sau studenților cu care, cu bunăvoință, noi bursieri CIE puteam fi asimilați: pentru transport foloseam cartele-abonament; pentru spectacole utilizam bilete cu reducere de 25%, de 50% și chiar 75%, pe baza unor fluturași care se găseau în holul CIE. Am putut vedea astfel cinci spectacole, cât de cât reprezentative pentru viața artistică a Parisului, de la *Cyrano de Bergerac* până la revistă, de la *Comédie Française* până la *Folies Bergeres*. În privința muzeelor și obiectivelor memoriale nu mi-am permis nici

un rabat. În limita timpului disponibil, am vizitat, oricât ar fi costat, toate muzeele de care știam sau care figurau cu mai multe stele în ghid. Dar chiar în acest domeniu, exista o facilitate de excepție de care am profitat: Vinerea după-masă, până la ora 22, intrarea în muzeul Luvru era gratuită și astfel mi-am „sacrificat” toate cele trei vineri de care am dispus.

Așadar, cu această viață drămuită dar nestânjenitoare, cu economiile pe care le realizasem, dar mai ales cu aportul nescontat al celor 500 franci de la filatelie, spre sfârșitul stagiului parizian, când se apropia plecarea în voiajul de studiu în Haute Savoie, prevăzut de CIE, mi-am dat seama că pot încerca să-mi mai satisfac încă o dorință, de astă dată pur turistică: o tură de trei zile pe Coasta de azur. Haute Savoie mă apropia destul de mult de Cannes și deci reducea costul drumului. M-am interesat și am ajuns la concluzia că aproximativ cu 300 franci pot să realizez această escapadă. Am trecut la acțiune. M-am dus la Ambasadă și am obținut o prelungire a vizei cu cinci zile. Am vorbit cu foarte amabila domnișoară Noël, secretara CIE, să-mi amâne data plecării pe biletul de avion și să-mi găsească un hotel mai ieftin decât Balmoralul, pentru cele două zile suplimentare, pe care urma să le petrec după întoarcerea din Sud. Toate aceste condiții fiind îndeplinite, eram gata de plecare în voiajul de studiu spre Haute Savoie.

Astfel, după trei săptămâni de stagiul în Paris, Luni 5 aprilie ne imbarcam în autocarul CIE. Suntem toți cei 29 cursanți, însoțiți de profesorul Gerbeaux, de doamna doctor Masse și adjuncții ei, doctorița Congy și doctorul Goujou și de domnișoara Noël, secretara CIE. Demarăm din aceeași Place de l'Etoile și traversăm traficul infernal de sfârșit de săptămână al Parisului, cu „viteza cavalerilor lui Filip Auguste din secolul al XIII-lea”, adică cu 12

kilometri pe oră. Ne-a trebuit o oră și jumătate până am ajuns într-o șosea mai descongestionată din zona suburbană.

Avem de parcurs în autocar un drum de peste șase sute de kilometri și care ne va purta prin patru din cele mai frumoase regiuni ale Franței: Ile de France, Champagne, Burgundia și Savoia. Intrăm pe autostrada de sud. Este prima autostradă cu stații de plată pe care o văd. Spre seară poposim în Dijon, fosta capitală a ducatului de Burgundia, actualmente departamentul administrativ Côte d'Or. Burgundia ni se întipărește în memorie prin marea concentrare de monumente istorice și arhitecturale, prin numeroase biserici în stil romanic și prin colinele nesfârșite ale Coastei de Aur, pline de vii, generos izvor al vinurilor de Bourgogne, din care ne vom înfrupta și noi în seara aceasta, la Dijon și mâine la prânz la Beaune unde vom avea parte și de specialități culinare în care excelează Burgundia.

Oprirea la Beaune a fost intenționat aleasă, pentru a vizita cel mai vechi spital provincial din vestul Europei (din 1443), cu saloane ca niște naosuri de catedrală, păstrate intacte și care sunt și azi în funcțiune. Trecând printr-un șir de astfel de saloane, fiecare cu zeci de paturi și prin niște anexe gospodărești (o farmacie cu o vitrină cu toate tipurile de flacoane și retorte de acum cincisute de ani, o bucătărie cu o panoplie cu polonice, tigăi și alte ustensile semimilenare), ajungem într-un coridor de piatră, întunecos, și apoi dintr-odată, desfrecând o ușă metalică grea, intrăm într-un corp nou de clădire, cu o arhitectură ultramodernă, foarte luminoasă, cu saloane de unu-două paturi, luxos mobilate, cu tot confortul higienico-sanitar; pretutindeni aer condiționat, linoleum pe burete, uși transparente din plastic deschizându-se automat prin celulă fotoelectrică, etc. O situație similară,

de îmbinare a vechiului cu noul, exprimând blazonul spiritului conservator al francezilor pe care l-am întâlnit și în aproape toate spitalele pariziene vizitate (St. Louis, Hôtel Dieu, Laennec, Clinique des enfants malades, ș.a.).

Părăsind Beaunul, coborâm mai departe spre sud, trecem prin alte câteva localități burgunde, între care Tournus cu faimoasa catedrală St. Philibert, clădită în secolul al X-lea în cel mai pur stil romanic. Cu puțin înainte de Lyon, părăsind autostrada de sud (care își va continua drumul spre Marsilia), noi o luăm pe șoseaua ce se desprinde în direcția sud-est. Ținutul își schimbă mult fizionomia, devine tot mai accidentat; intrăm în zona sudică a munților Jura. După atâta concentrare de monumente istorice, este rândul naturii să-și dezvăluie frumusețile monumentale. Șoseaua cotește brusc, un defileu și întâlnim Ronul. Îl traversăm pe un viaduct înalt la capătul căruia intrăm într-un tunel foarte lung ce străbate muntele „Le Chat”. Din surpriză în surpriză, la ieșirea din tunel ni se înfățișează o imensă căldare împădurită, în fundul căreia lucesc undele lacului Le Bourget (cel mai vast și mai adânc lac al Franței – 145 metri). Este lacul pe care Lamartine l-a imortalizat în cea mai cunoscută poezie a sa. Panorama este neverosimil de picturală. Șoseaua se rotește în jurul lacului, coborând într-una până ajunge aproape de nivelul apei; aici apar și primele vile ale renumitei stațiuni balneo-termale, Aix-le-bains. Traversăm orașul, plin de eleganță și rafinament și ne continuăm drumul spre firul asfaltat al unor văi adânci, strâmte și sinuoase. De-a lungul a câtorva zeci de kilometri apar și câteva sate-târgușoare cu clădiri puține, întunecate, cu unul-două caturi povârnite în clinul văii și înghesuite în drum, printre care autocarul se strecoară numai grație măiestriei șoferului.

Și astfel, pe înserat, ajungem în capitala departamentului Haute Savoie, Annecy. Impresia este puternică, de neuitat. Ce contribuie la făurirea acestei impresii? În primul rând cadrul natural: fundalul maiestuos al Alpilor și lacul Annecy, o veritabilă bijuterie a Alpilor Savoiei. Apoi orașul în sine, o mare revelație pentru mine care, înainte, nu știam să-l situez pe hartă. Izvoare de profunzime, puternice revarsă apa lacului omonim, învecinat, alimentând o serie de râșoare care se răspândesc ca niște canale venețiene pe străduțele orașului. De-a lungul canalelor, căsuțe tihnite de pensionari alături de vile elegante; pe zone mai întinse de uscat, un cartier vechi, aproape milenar, dominat de bazine, palat episcopal și de castelul prinților de Geneva și ducilor de Savoia, parcuri, hoteluri și magazine luxoase, cazinouri și tot ce face aspectul plăcut al unui sit vrăjit de vilegiatură.

După o noapte de hotel la Annecy, dimineața, în autocar parcurgem patrusprezece kilometri pe malul lacului și intrăm tot mai adânc în văile Alpilor, trecând printr-o serie de cunoscute stațiuni pentru sporturi de iarnă: Ugine, Mégève, St. Gervais, Sallanches și în fine, ajungem în orașelul Passy (720 metri altitudine), deasupra căruia, la cota 1000 metri, se află stațiunea sanatorială Plateau d'Assy. Vom locui într-un hotel din Passy dar lucrările stagiului se vor desfășura la Plateau d'Assy.

Stațiunea sanatorială Plateau d'Assy are o amplasare privilegiată, ceea ce desigur a contribuit la succesul și dezvoltarea sa. Situată pe un platou etajat, are în spate, spre nord, un munte stâncos impresionant, Fiz, și o orientare spre sud cu fața la Mont-Blanc. Panorama este covârșitoare. În luciul lacului învecinat, Lacul Verde, în toate zilele senine, se reflectă ca într-o oglindă, vârful Mont-Blanc-ului.

Stațiunea cuprinde douăzeci și două de sanatorii cu o capacitate de două mii de paturi. Multitudinea de sanatorii, deși toate particulare, a impus crearea și dezvoltarea unor funcții comune, centralizate, precum psihoterapia, kinesiaterapia, educație-învățământ, reorientare profesională, explorări funcționale, bacteriologie, transfuzii și chiar chirurgie toracică (serviciu condus de cunoscutul doctor Joly), toate amenajate în spații aparte, special construite. Pentru asistența spirituală s-a ridicat și o biserică, devenită celebră în tot vestul Europei prin modernitatea stilului arhitectural imprimat de neconformiștii artiști Chagall și Braque. Într-o după-amiază, după ce vizitasem biserica, profesorul Gerbeaux m-a întrebat dacă am observat particularitățile crucifixului din interior, executat de Braque. La nedumerirea mea, Gerbeaux m-a condus din nou în biserică, unde într-o firidă vitraliată, se afla crucifixul. Eu văzusem o cruce simplă, noduroasă, din broz pe care era fixat în cuie, un Christ, în mărime naturală, aproape descărnăt, cu puțină carne de pe El, zdrențuită, ca și cum ar fi fost o operă nefinisată. Gerbeaux m-a pus să privesc pe porțiunile de perete dintre vitralii, proiecția umbrelor pe care o realiza razele soarelui în amurg și într-adevăr, în funcție de unghiul diferit în care-l priveam, Iisus se reîncarna și se anima de-a dreptul sau dimpotrivă se descărna până la volatilizare. Erau niște efecte extraordinare pe care Braque le urmărise prin însăși opera sculpturală și amplasamentul ei.

Din cele douăzeci și două sanatorii, unul este pentru copii: „Roc de Fiz”, cu o capacitate de 220 paturi, deci foarte apropiată de a sanatoriului nostru. Stagiul s-a centrat pe acest sanatoriu. Mi-a părut rău că nu am putut să-l cunosc pe cel care a creat și condus timp de decenii Roc-des-Fiz-ul, doctorul Lowys, pe care-l știam din

literatură, fiind și autorul unuia dintre primele tratate de ftziopediatrie din lume, dar el se pensionase de câteva luni. În locul lui a venit doctorul Couve care s-a străduit să ne fie agreabil. (Destinul Sanatoriului Roc-des-Fiz avea să fie înfiorător: peste numai un an, în primăvara anului 1966, în plină noapte, o avalanșă a desprins un bloc mare de piatră din muntele Fizz din spatele clădirii, care s-a prăvălit și a spulberat sanatoriul ucigând toți copiii internați și tot personalul care era de serviciu!).

Ședințele de lucru au durat trei zile ; ele au început în după-amiaza de Luni 5 aprilie și s-au terminat Joi 8 aprilie la prânz. La ele au asistat și unii dintre medicii stațiunii. În pauza unei ședințe am avut surpriza să fiu bătut pe umăr de doctorul Rodna. Acesta fusese ftziolog-șef al Bucureștilor în urmă cu câțiva ani. Acum funcționa aici, în stațiunea alpină, la sanatoriul Guebriant, de adulți. Om civilizat, pe care-l apreciasem profesional, m-a invitat într-o seară, la masă, la el acasă, într-o garsonieră pendinte a sanatoriului unde lucra. Nu am putut refuza deși ratam un ospăț cu colegii mei la care se pregăteau laborioase și interesante feluri tradiționale savoiarde. Soția doctorului Rodna, la fel de fină și amabilă ca și el, mi-a oferit o cină aleasă în timpul căreia am aflat odiseea lor. Având singura fiică stabilită la Paris, ei au emigrat în Franța. Întrucât discriminatoria legislație franceză nu permite încadrarea pe post de medic decât dacă ai studiile făcute în Franța și ai cetățenie franceză, el nu era, la vârsta de peste 50 de ani decât un simplu intern. Deși evreu fiind și având facultatea făcută la Paris, acum mai avea patru luni ca să împlinească cinci ani de stat în Franța, ca să fie naturalizat ca cetățean și să i se „nostrifice” diploma, după care va fi încadrat pe un post de medic specialist (Avis aux amateurs: un bun exemplu pentru medicii tentați de emigrare!)

Cu doctorul Rodna și cu colegul de curs, Walrand, am făcut a doua zi o scurtă excursie (douăzeci de kilometri) la Chamonix, urcând cu telefericul până la cota 3842 metri, la Aiguille du Midi, exact sub vârful Mont-Blanc-ului.

Cursurile în sine de la Plateau d'Assy nu au fost prea interesante. S-a expus mai mult experiența sanatoriului Roc des Fiz, care, în nici o privință nu o întrecea pe a sanatoriului nostru. Mai importantă a fost o „masă rotundă” asupra „motivelor eșecurilor luptei antituberculoase în unele țări”, condusă de profesorul Freour din Bordeaux.

Momentul profesional „clou” al întregului nostru stagiul din Franța, a fost ședința de sinteză a cursului, din ultima zi (8 aprilie). Aceasta a fost condusă de însăși profesorul Robert Debré, figură emblematică a pediatriei mondiale, fondatorul și președintele CIE. El a venit în aceeași dimineață, însoțit de directorul general Et. Berthlet, pe calea aerului, aterizând la Geneva și de acolo - 80 de kilometri - cu o limuzină.

Profesorul Gerbeaux a pregătit din timp acest eveniment cerându-ne să formulăm în scris câteva întrebări care să alimenteze răspunsurile lui Debré. Citindu-le, Gerbeaux și-a luat dreptul de a le cenzura pe cele mai naive sau prea sofisticate. Din ultima categorie am avut și eu parte, cu două din cele cinci întrebări pe care le scrisesem. Ședința a decurs impecabil. Fără dificultăți, așa cum și-a dorit Gerbeaux, elevul preferat al maestrului. Aproape nonagenarul Debré ne-a impresionat prin limpezimea minții, prin doctismul ei remanent.

Imediat după această ședință a urmat dejunul oficial de închidere a cursului. La sfârșitul mesei s-a simțit nevoia toasturilor. Toți colegii și chiar oficialii și-au ațintit privirile la mine, îndemnându-mă tacit. Am

ezitat; n-aveam chef în această ambianță; Debré îmi impunea prea mult. În cele din urmă am ridicat paharul și am rostit câteva cuvinte sobre. Am avut noroc că Giovanna Cavigliano, colega italiancă, a preluat ștafeta și a ținut un "spici" teribil de vioi și de inspirat, absolut neașteptat din partea ei, care nu se manifestase aproape deloc în timpul cursului. A fost aplaudată îndelung și sărutată pe amândoi obraji de Debré (Pe un obraz am fost sărutat și eu).

Dejunul oficial s-a terminat pe la ora 16 și cu aceasta și cursul CIE. Mi-am luat rămas bun de la colegi și de la oficiali care se îmbarcau în autocar pentru a se întoarce la Paris. Despărțirea a fost emoționantă față de doamna Masse, de Gerbeaux, de domnișoara Noel, de Gonjou și doamna Congy, care se purtasera atât de prevenitor cu mine, dar mai ales față de șapte dintre colegii cu care, din primele zile am simțit afinități deosebite și cu care, în decurs de o lună de conviețuire spirituală, contractasem o prietenie călduroasă: italianca Giovanna Cavigliano, francezii Dieu și Walrand, bulgăroaica Ca Țivneva, iugoslavul Sumkovski, poloneza Jadwiga Drabik și unguroaica Eva Demeny. Era o prietenie trainică, după cum avea să se demonstreze în cursul anilor, pe cale epistolară, prin schimburi de atenții și chiar prin vizite reciproce.

După plecarea lor, eu am mai rămas câteva ore. Îmi rezervasem bilet spre Coasta de azur pentru un tren de noapte. Am avut deci timp să mă mai uit la Mont-Blanc-ul din lacul Verde și să mă gândesc și la propunerea pe care mi-o făcuse în repetate rânduri Giovanna Cavigliano. Văzând că Parisul îmi ocupă tot orizontul turistico-afectiv, Giovanna își exprima surprinderea că Roma nu se bucură de nici o părticică de interes în inima mea și pe lângă invitația ce mi-a făcut-o să o

vizitez împreună cu familia în viitorul cât mai apropiat ea îmi oferea o posibilitate imediată: să renunț la cele trei zile de Coastă de Azur și să le înlocuiesc cu câteva zile de Roma. Avea ocazia cu o mașină care o va lua de la Monte Carlo și o va duce la Roma. I-am spus că acest lucru nu este posibil deoarece nu am viză pentru Italia. Mi-a ripostat că nu am nevoie de nici o viză, că ea trece frecvent prin vama Menton-Ventimilia și că niciodată nu i s-a cerut nici un document nici de către vameșii francezi nici de cei italieni, nici pentru ea nici pentru eventualii ei însoțitori, cel mult, din când în când, pentru conducătorul auto. Nu a izbutit să mă convingă, așa că am rămas până aproape de miezul nopții în Annecy să aștept trenul spre Cannes.

Urmam, cu aproximație, drumul lui Napoleon la întoarcerea lui din Elba, dar în sens invers: Annecy, Chambery, Grenoble, Avignon, Marsilia, Toulon, Cannes. Circulând noaptea, câștigam ore de zi de vizită și economiseam o cazare la hotel, dar pierdeam prilejul de a vedea, măcar din fuga trenului, locuri care îmi spuneau ceva. În dimineața zilei de joi 8 aprilie eram în Cannes, unde am petrecut și noaptea; a doua zi, trecând fără să mă opresc prin Nisa, am fost în Monte Carlo pentru ca a treia zi să mă întorc să vizitez Nisa.

Îmi impun să nu fac referiri turistice legate de plimbarea pe Coasta de Azur, așa cum nu am făcut nici pentru Paris. Sunt prea multe amintiri și impresii încât mi-ar trebui sute de pagini să le cuprind (mai ales privitoare la Paris), sunt locuri despre care s-au editat albume și cărți concepute de autori mult mai inspirați decât mine. Deci părăsesc Coasta de Azur în seara de duminică 11 aprilie, când, din gara Nisei, urc în trenul de noapte spre Paris. Iau o pietricică în gură pentru că este prima dată când călătoresc cu un vagon-cușetă. Parcurg

astfel vreo nouă sute de kilometri pe ruta Nisa – Marsilia – Lyon – Paris. În dimineața de luni 11 aprilie descind în Paris și găsesc la recepția hotelului Balmoral, adresa noului hotel pe care, la rugămintea mea, mi l-a rezervat domnișoara Noel. Distanța dintre ele nu este mare, câteva sute de metri, condițiile de confort sunt aproape egale iar costul aproape pe jumătate. A făcut o treabă bună domnișoara Noel. Îmi transfer bagajele la noua reședință, făcând trei transporturi întrucât s-a strâns multă papetărie, multă documentație științifică, furnizată de CIE.

Mi-am făcut socoteala că voi avea două zile la dispoziție: prima, pentru treburile ingrate iar a doua, dedicată integral unei revizionări de ansamblu a Parisului, de pe esplanada din fața Sacré-Coeur-ului sau de pe platforma Arcului de Triumf sau a uneia din cele trei platforme ale Turnului Eiffel, urmată de un parcurs de inimă, începând cu St. Etienne du Mont, apoi cu popasul de cinci minute în Place de la Concorde și în continuare alte vreo zece obiective pe care le-am îndrăgit mai mult. Dar socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg.

Aveam de făcut cumpărături. Din cei o mie de franci economisiți, cheltuisem vreo trei sute pentru plimbarea pe Coasta de Azur și cam 150 pentru vizitarea Versailles-ului, Chamonixului și pentru plata cotizației la UICT (Uniunea Internațională Contra Tuberculozei) societate savantă a cărui membru devenisem. Îmi rămâneau cam 550 de franci pentru cumpărături. Trebuia să iau pentru mine câteva nimicuri pe care le ochisem prin vitrine și să fac niște cadouri modeste pentru cei șase membri mai apropiați ai familiei: Mama, copiii, Beatrice, sora și nepoțelul meu. Reveneau cam 80 de franci pentru fiecare dintre noi.

Data fiind suma modestă de care dispuneam, alegerea lucrurilor pentru cadouri a fost mult mai dificilă

decât mi-am închipuit. Trebuia să iau lucruri cât de cât de efect și cu prețul cel mai convenabil. Obișnuit de ani de zile cu comerțul socialist cu prețuri unice, fixe, eram acum derutat de variațiile de preț pentru același produs, în comerțul particular. Astfel fiind, am fost obligat să alerg o zi și jumătate prin magazinele cele mai convenabile, prin depozite și antrepozite ca să încropesc darurile. Până în cele din urmă nu am fost mulțumit decât pentru cele destinate celor trei copii: niște bluzoane de plastic pe burete, material în vogă, care se lansa atunci, niște centiroane western cu pistoale și o păpușă; ele au avut efectul scontat.

Restul timpului l-am pierdut cu bagajele. Afară de valiza pe care o luam cu mine în avion, papetăria multă și grea, care depășea baremurile Taromului, trebuia expediată prin poștă. A fost nevoie să cumpăr cele necesare pentru împachetare, să fac trei baloturi, să le transport pe rând la poștă, care nu era prea aproape.

Ajuns în ziua plecării, eliberat de grija cumpărăturilor și împachetărilor, m-a cuprins un alean sfâșietor după Paris, cu care am pășit pe aeroport și cu care am intrat în avion. M-am așezat, sfârșit, pe locul meu și am privit prin hublou. Când ultimele repere ale orașului mult visat au dispărut în pâcla amurgului i-am spus în gând „La revedere”, cu o strângere de inimă: va mai fi oare o revedere?

XVIII A murit Andras Bacs

În primăvara care a urmat întoarcerii de la Paris, amintirile, gândurile și chiar activitățile mele au continuat să graviteze tot spre malurile Senei. În societate, în sanatoriu și chiar în familie, totul se centra pe realitățile franceze abia trăite.

În familie, copiii care îmi duseseră dorul timp de cinci săptămâni, îmi asaltau nespuse de plăcut toate clipele libere. Îmi cereau să vorbim franțuzește. Mândri de progresele pe care le făcuseră în cei aproape doi ani de când începuseră lecțiile cu doamna Măcriș, vorbeau destul de curent, într-o franceză foarte autentică, cu grasieri împrumutate de la mentora lor, o tânără trăită în anii adolescenței în Franța.

Cu Mițibus aveam în plus un subiect de interes comun, deoarece devenise între timp, un înfocat napoleonian. În lipsa mea scotocise prin bibliotecă și descoperise monografia lui Tarlé pe care, la zece ani, a citit-o pe nerăsuflăte și a reținut-o aproape cuvânt cu cuvânt. Acum era dornic să-i descriu locurile pe care am pășit pe urmele lui Napoleon, să urmărim pe hartă detalii geografice despre Corsica, să localizăm insulele Elba și Sf. Elena sau drumul de întoarcere la începutul celor o sută de zile; pe harta Parisului, să identificăm Domul Invalizilor sau Malmaison-ul, palatul Josefinei unde se plasează antologicele pagini ale lui Tarlé privind momentul despărțirii definitive a Împăratului de Vechea Gardă. Mă întâlneam cu Mihăiță pe aceeași undă emoțională, când îmi povestea cum Vechea Gardă,

devenită o imensă cohortă de mari mutilați, își lua rămas bun în șiroaie de lacrimi și aclamând în delir pe cel ce-i condusese la victorii neasemuite în istorie dar și la decimări și mutilări.

Au fost săptămâni foarte frumoase prilejuite de revenirea din depărtări, cum numai în tihna familiei le poți resimți.

În același timp îmi reluasem activitatea făcând loc în primul rând îndatoririlor ce-mi reveneau ca beneficiar al acestui schimb de experiență. În colectivul medical al Sanatoriului, cu notițele de la curs în față, am făcut câteva săptămâni, o serie de expuneri rezumative ale lecțiilor la care asistasem. Paralel am redactat, expediat sau susținut raportul de stagiu către Ministerul Sănătății, comunicări la USSM Brașov, Sibiu și Târgu Mureș și o stufoasă prelegere la Lectoriul Institutului de Ftiziologie.

Când m-am achitat de aceste îndatoriri nu înseamnă că am pus punct capitolului „Paris”. El va continua să mă stăpânească dar tot mai estompat, lăsând loc tot mai mult obligațiilor curente și preocupărilor pe care le suprimasem în vederea și în timpul plecării. Mă readaptam la realități. Una dintre ele era venirea pe postul de administrator, vacant prin pensionarea lui Tăpșan, a lui Emil Năstase, un cunoscut de-al meu din 1943, când împreună, studenți fiind, am fost internați în sanatoriul de pe Valea Râșnoavei, pentru tuberculoză. Nu aveam mare încredere în posibilitățile lui administrative; nu se realizase și nu realizase mare lucru în acești douzeci de ani de când îl știam, dar îmi închipuiam că ceva mai mult decât Tăpșan va ști să facă.

Spre sfârșitul acestei primăveri postpariziene am observat cu toții o particularitate survenită în natura locală care ne-a surprins. O profuzie de melci se abătuse pe Warthe: aproape că trebuia să ai grijă la fiecare pas să nu

calci o căsuța de melc. Învățătorul Popescu, adjunctul lui Beatrice într-ale floriculturii și neîntrecut de apropiat prieten și pedagog al micuților noștri pacienți, m-a întrebat dacă nu aș fi de acord ca, împreună cu copiii, să organizeze un cules de melci în scop profitabil. N-am avut nimic împotriva și atunci el s-a dus să ia legatura cu centrul de colectare. Instruit și înarmat cu niște șabloane de carton pentru trierea după dimensiune a melcilor, a făcut rost de coșuri și coșulețe și de plase cu care a dotat pe fiecare copil în parte și cu el în frunte, cu Beatrice și cu Mițibus și Adiți alături, cu câteva surori și infirmiere aflate în serviciu, o armata de vreo sută de prichindei s-a răspândit pe tot coclaul. Priviți de jos, de lângă pavilion, erau o încântare. Zburdălnicia la un loc cu seriozitatea lucrului, glasurile vesele percepute de la distanță ca un zumzet difuz, petele de culoare ale uniformelor lor neuniforme, suprapuse pe verdele înflorat al pajistei, alcătuiau un ansamblu de uitat și de neuitat.

Practic, această joacă organizată a făcut să se strângă câteva coșuri bune de melci, destinate exportului în Franța. Transportate de învățătorul Popescu cu cărucioara lui Andras baci, coșurile l-au făcut pe inițiatorul acțiunii să se întoarcă de la centrul de colectare cu peste o mie de lei, ceea ce în vremea aceea era o sumă de oarecare importanță. I-am încredințat-o învățătorului Popescu să cumpere produse nealimentare (cărțulii, creioane colorate, jucărele) cu care să completăm produsele alimentare (ciocolata, bomboane, fructe), pe care le puteam da din alocația de hrană a copiilor, ca să alcătuim pachetele de daruri pentru Ziua copilului de peste câteva zile (1 Iunie). A fost încă o inițiativă de care s-au bucurat micuții noștri pacienți.

Și astfel am intrat în vară. La începutul lunii iunie (1965), într-o duminică, m-am dus pentru câteva ore la

Sinaia să fac o vizită (nu știu de ce de unul singur) familiei Timuș – sora, cumnatul și nepotelul meu. Ei erau cazați, prin relații de pacientură pediatrică, într-una din vilele complexului Peleş. Peleşul devenise casă de creație pentru scriitori, la care aveau acces și unii ziariști mai afirmați. Din primele zile Timușii stabiliseră relații bune cu un cuplu de ziariști, Pia și Sașa, ea mai tânără decât noi - 32 ani, el, de vârsta lui Beatrice – 39 ani, pe care am avut ocazia sa-i cunosc atunci. Din prima clipă mi-au fost simpatici și am gasit multe lucruri să ne spunem. Impresiile s-au dovedit reciproce și peste câteva zile, ei fiind posesorii unei mașinuțe noi, un Fiat 850, au venit la Brașov, împreună cu familia Timuș, să-mi întoarcă vizita.

Beatrice, care, de felul ei nu este prea expansivă în sentimente, de data aceasta nu a avut nici o reținere față de cuplul Sașa-Pia ci dimpotrivă, motiv pentru care au urmat la intervale scurte, vizite reciproce Brașov-Sinaia și Sinaia-Brașov. Astfel s-a legat o prietenie temeinică ce simțeam că va dăinui.

În vreme ce această noua prietenie, benefică pentru viața noastră personală, se înfiripa, pentru sanatoriu ni se contura satisfacția unei noi realizări.

Într-o duminică dimineată doctorul Ozun, medicul partidului, a plecat într-o plimbare împreună cu un prieten, pe șoseaua spre Poiana. Ajuns la Warthe s-a gândit să se abată puțin din drum și să-i arate prietenului său, sanatoriul. Trecând prin dreptul locuinței noastre ne-a bătut în geam. Bineînțeles că m-am oferit să îi însoțesc. Doctorul Ozun a făcut prezentările: prietenul era consilierul Cristea, directorul general al Combinatului chimic Râșnov, fost consilier în Ministerul Chimiei. Tura prin sanatoriu s-a prelungit. Am făcut și un popas la seră. Consilierul era încântat de cele văzute. În drumul de întoarcere, ajuns în dreptul pavilionului de locuințe,

pentru că tot vorbisem despre ce intenții mai am, le-am arătat tovarășilor mei povârnișul de sub pavilion pe care se vedea o piscina degradată și zona din jurul ei, arătând a rampă de gunoi.

Oprindu-i la o cafeluța pe terasă, le-am spus oaspeților că piscina și perimetrul învecinat este ultimul petic din cele două întinse incinte ale sanatoriului care ne-au rămas neamenajate și că în acest an sau la anu' îmi propun să trec la acțiune și la acest obiectiv. Consilierul „a ciulit” urechile, ne-a luat pe doctorul Ozun și pe mine, ne-a dus pe marginea piscinei și m-a întrebat cum aş vedea să se facă lucrarea. I-am descris, după care consilierul a început să facă niște măsurători cu pasul, apoi mi-a spus hotărât: „Treaba asta o fac eu, și grabnic, în următoarele zile. Dumneavoastră puneți-vă oamenii de mâine să smulgă copăceii crescuți în crăpăturile piscinei, să defrișeze și să curețe puțin locul și eu vin joia viitoare cu oameni și materiale să executăm lucrarea”. Când l-am întrebat cât ne va costa, mi-a răspuns: ”Absolut nimic. Voi nu ne tratați copiii salariaților noștri când se îmbolnăvesc?”.

De-a doua zi am decretat mobilizarea la muncă voluntară și în frunte cu mine am făcut ceea ce ni se ceruse. Joia, într-adevăr a sosit un camion cu șase muncitori în salopete, cu țevi, saci de ciment și de nisip, cu bidoane de vopsea, cu aparate de sudură și alte utilaje și scule și s-au apucat temeinic și foarte ordonat de lucru.

După două zile pereții piscinei erau reparați și tencuiți, conducta de scurgere până la hidrantul din parc refăcută, repermeabilizată, iar grilajul din țevi metalice confecționat și montat în marginile de beton ale bazinului. Peste o săptămână lucrătorii au revenit, de data aceasta doar vopsitori, care au dat culoarea bleu interiorului piscinei și albastru închis grilajului.

Noi ne-am continuat lucrul înca vreo două săptămâni înfrumusețând locul din jur, confecționând și amplasând niște bănci de mestecăn și construind o scară din bolovani de calcar de la pavilionul de locuințe până la piscina și de acolo până în parc.

În vreo lună locul rușinei, pe care căutam să-l ascundem privirilor indiscrete, a devenit fala noastră. În prima duminică mai călduroasă am și inaugurat piscina, în cadrul restrâns, cu salariații noștri amatori de baie.

Primul vizitator din afara care a avut ocazia să vină și să admire acest nou obiectiv a fost cel care, în urma cu vreo trei decenii, contruisese piscina: doctorul Butt, fostul proprietar al sanatoriului.

Era o duminică frumoasă de octombrie. Noi eram la masă și aveam invitați pe Pia și Sașa. La un moment dat intră Marioara Ilioasă, o infirmieră de a noastră, colocatară de la etaj care ne anunță că ne caută un domn doctor Butt. O rog pe Marioara să îl țină puțin de vorba, să-i arate piscina, ca noi să avem timp să facem un pic de ordine, să-l putem primi. Când a aflat Sașa despre cine este vorba mi-a spus categoric: "în nici un caz să nu-l duci în sanatoriu. Dispozițiile legale interzic accesul străinilor fără aprobări speciale. Asta vine să fotografieze și apoi să-și revendice proprietățile la forurile internaționale." I-am răspuns în grabă că eu nu pot să-i închid ușa în nas; că este dreptul lui să aibă nostalgii, să facă sute de kilometri ca să-și revadă locurile tineteții, că nu trebuie să-i atribui gânduri necurate. Sașa m-a caracterizat, corect, că sunt un incorigibil încrezător în oameni până la proba contrară și că până la urmă, o probă contrară s-ar putea să mă coste scump.

M-am dus deci să-l întâmpin. Doctorul Butt era o persoană probabil de peste 60 ani, un sas încă viguros, jovial, despre care știam câteva lucruri. La începutul

războiului (1940) și-a dat în folosință acest sanatoriu de pe Warthe Grupului etnic german. Această egidă etnică tutelară a făcut ca după pierderea războiului de către naziști, proprietatea să treacă sub jurisdicția CASBI-ului și astfel, pe o filieră sovietică, să ajungă în stăpânirea Federației internaționale a luptătorilor antifasciști (FIAPP), devenind practic sanatoriul Comitetului Central PCR. PCR în 1952 a cedat instituția Ministerului Sănătății care l-a destinat tuberculozei infantile și așa a ajuns să ne fie hărăzit nouă.

Doctorul Butt a refuzat să intre în casă ca să nu ne deranjeze; s-a mulțumit doar să întredeschidă ușa camerei mari ca să-și mai reamintească de fosta lui locuință, apoi m-a întrebat dacă îi dau voie să revadă parcul și să arunce o privire și în pavilioanele de spitalizare și eventual să facă niște poze pe care să le arate familiei. Am acceptat și m-am oferit să-l însoțesc. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să se oprească la un molid bătrân de lângă pavilionul de locuințe pe care l-a examinat și mi-a arătat emoționat, două scrijilări în scoarța, foarte răzbuzate, care cu greu lăsausă se descifreze două litere J și K, inițialele băieților lui pe care aceștia le creștasera în urmă cu 30 de ani. Pe drumul prin parc mi-a spus că el s-a stabilit în Austria, la Linz, unde și-a păstrat ocupația de proprietar de sanatoriu dar a schimbat profilul, din tuberculoză în nevroză. A rămas încântat de vizita pe care i-am permis-o și, din politețe sau sincer a apreciat superlativ amenajările pe care le-am adus ctitorilor lui. În încheiere, m-a invitat să-l vizitez (cu familia) la Linz, unde va fi onorat să ne aibe ca oaspeți.

Când m-am întors acasă Sașa și Pia erau îngrijorați. Continuau să creadă că am făcut o imprudență și că ar fi trebuit să-l las pe Sașa să-l îmbrobodească și să-l facă să plece fără să-și atingă scopul. Din fericire,

vizita doctorului Butt nu a avut nici o urmare neplăcută, ci numai niște felicitări de Anul Nou primite de la Linz câțiva ani ulteriori.

Spre sfârșitul anului (1965), în noiembrie, a venit în țară, în vizită oficială, Etienne Berthét, directorul general al CIE, pe care-l cunoscusem destul de bine la Paris. În programul care i s-a făcut de către oficialități (Ministerul Sănătății și Institutul pentru ocrotirea mamei și copilului-IOMC) Berthét a ținut să i se includă și o întâlnire cu foștii bursieri CIE. În acest scop s-a organizat în ultima zi de ședere în București, un dineu la restaurantul Bucur. Prin nu știu ce viciu de comunicare am fost înștiințat despre această reuniune deabia în ziua programată, pe la prânz. În grabă m-am dus acasă, mi-am schimbat ținuta și am luat primul tren. Am ajuns la restaurantul Bucur cu mare întârziere. Festinul ajunsese la desert. M-am așezat la coada mesei unde am mai găsit un loc neocupat. Era o masă mare, în potcoavă, cu vreo treizeci de bursieri (nu numai medici). Vis-a-vis de mine, la mare distanță, în capul mesei erau Et. Berthét și profesorul Rusescu.

Când m-a văzut Berthét mi-a făcut semne largi cu ambele mâini, arătându-și prin chip și gesturi o francă simpatie și bucurie. După câteva minute a făcut ocolul mesei și s-a așezat lângă mine dislocând vecinul. A stat vreun sfert de oră, antrenându-mă într-o discuție foarte amicală și spunându-mi printre altele că a perfectat cu Ministerul nostru de sănătate, un voiaj de studii în România, la sfârșitul unui curs ce va începe în primavară urmatore la Paris și că, în cadrul aceluiasi voiaj de studii voi avea și eu un rol despre care voi fi înștiințat în timp util. Ne-am despărțit călduros, după care s-a întors la locul lui. A urmat o discuție animată între el și Rusescu de vreo jumătate de oră, care mi-a lăsat impresia că se

referea la mine pentru că prea des se uitau și arătau spre mine. Nu știu ce au discutat dar un lucru este cert că, de atunci, de câte ori profesorul Rusescu a avut ocazia să vorbească cu mine sau să-mi scrie, nu mi s-a mai adresat decât cu apelativul „profesor doctor”, semn că Berthét mi-a făcut o reclamă bună. Rămâne să aștept primăvara 1966 să văd ce sarcină îmi va încredința CIE la cursul programat.

Și primăvara a venit. La începutul lui aprilie am primit o scrisoare de la CIE semnată de Berthét și doamna Masse prin care eram încunoștiințat că în luna mai 1966 are loc la sediul din Paris, un curs de Pediatrie Socială ce va fi urmat de un voiaj de studii de patru zile în România, din care o zi la Brașov și că eu am fost desemnat să susțin o prelegere de o oră despre „Lupta contra tuberculozei infantile”.

După câteva zile am fost chemat la Direcția generală a ocrotirii mamei și copilului, din Minister, unde mi s-au dat detalii suplimentare. Din cele patru zile în România, trei vor avea loc la Clinicile de pediatrie din București și ziua rezervată Brașovului se va axa pe sanatoriul nostru, în trecere urmând a fi văzute și serviciul de nevroză infantilă de la Timișul de sus și creșa din Hărman. În sanatoriu cursanții vor petrece cinci ore: două ore fiind rezervate prelegerii mele și discuțiilor, două ore vizitării sanatoriului și o oră dejunului care va fi pregătit și servit în cantina noastră, Ministerul suportând costul acțiunii.

Din acel moment, timp de o lună și jumătate cât am avut la dispoziție, mi-am redactat prelegerea (în limba franceză) și am predat-o Ministerului pentru avizare și multiplicare litografică și m-am preocupat cu precădere de punerea la punct a unității, ca să facem față onorabil vizitei. În această privință nu aveam emoții, personalul

sanatoriului având experiența vizitelor de prim rang, ca aceasta.

În dimineața zilei fixate, 27 mai, două autocare au apărut în stația Warthe pe noua șosea spre Poiană, nu demult inaugurată. Un convoi de vreo 60 de persoane au descins pe aleile sanatoriului până la pavilioanele de spitalizare, umplând până la refuz cabinetul meu, secretariatul și sala de radiologie alăturată. Ne-am îmbrățișat foarte călduros cu directorul general Et. Berthé, cu doamnele doctor Masse și Congy, cu domnișoara Noel, cu doctorul Goujou, adică cu staful CIE de acum un an din care nu lipsea decât profesorul Gerbeaux, dar în locul căruia venise un altul din cei patru elevi-succesori ai lui Debré, profesorul Mand (foarte interesat de acțiunea noastră DIC). Eșalonul de conducere al CIE era însoțit de oficiali din partea Ministerului în frunte cu doamna directoare generală doctor Missir și cu adjunctul ei, doctorul Ursuleanu precum și de conducările secțiilor sanitare ale regiunii și orașului Brașov. Cursanții erau în număr de 40 și proveneau din 26 de țări.

Am intrat în încăpătoarea sală a cantinei, utilată cu aparatură didactică furnizată de Minister și aici s-a desfășurat prima parte a programului, după tipicul lecțiilor de la Longchamp: în prima oră prelegerea mea, care, contrar uzanțelor, a fost aplaudată îndelung, și în a doua oră, discuții pe marginea temei, moderată de doamna Masse.

A urmat vizitarea pavilioanelor de spitalizare. Gingașia micuților pacienți, prezentabilitatea asistentelor, surorilor și infirmierelor în frumoasele lor uniforme albastre și respectiv verzi și întreaga ambianță a interioarelor strălucitoare de curățenie și de farmec al amenajărilor umanizante, au stârnit efectiv admirație și entuziasm (doamna Masse mi-a șoptit că este cel mai

frumos spital pe care l-a vizitat, mult mai frumos decât prestigioasele clinici pediatrice din București pe care le văzuse deunăzi, pentru că – șoptea ea – aici se simte o imensă investiție de suflet).

După aceasta i-am condus să vadă exteriorul. Am urcat aleile parcului, am trecut pe lângă grădina zoologică, pe lângă ciupercă și ne-am oprit la seră unde era prevăzut un popas cu aperitive și răcoritoare. Am fost avantajați și de o zi foarte frumoasă, nu numai senină ci și cu o atmosferă foarte limpede, detectând până la orizontul deluros întregul pitoresc al locului. La un moment dat, Et. Berthét și doamna Masse și-au exprimat dorința să vadă unde locuim și să ne cunoască copiii. Lor li s-au alăturat întreaga oficialitate franceză și română și chiar și câțiva cursanți mai îndrăzneți. Împreună cu Beatrice i-am condus până acasă. Mihăiță și Adiți, abia veniți de la școală, i-au întâmpinat bucuroși și s-au antrenat în discuții.

Vizita domiciliară, doar semiprevăzută, a necesitat niște mici pregătiri suplimentare, motiv pentru care m-am retras pentru câteva minute în bucătărie, cu Beatrice. Din bucătărie am început să auzim hohote de râs, o bună dispoziție ce nu contenea. Trecând prin holul dintre bucătărie și camera mare unde voiam să revenim, casacadele de râs făceau să răsunе toată casa. Intrigat, eram curios să văd cine este marele animator. Când am intrat în camera mare am avut surpriza să văd toți adulții adunați în cerc, avându-l în mijloc pe prichindelul Mihăiță, cu mutra lui nostimă, care spunea bancuri cu olteni, traduse ad-hoc în franceză „Pourquoi font les olteens la cheminé au milieu de la chambre? - Pour avoir du chauffage central!” Din nou hohote și din nou bancuri. La rîndul ei Adiți, finuță și delicată, adunase în camera alăturată pe doamnele Masse, Congy, Noel și Missir,

căroră nu știu ce le debita, dar se vedea că le captivase. Puștimea era la înălțime, ne supliniseră cu brio în calitate de gazde.

A urmat dejunul foarte reușit la cantină și apoi despărțirea care a fost cum nu se poate mai călduroasă, încărcată de elogi și recunoștință.

Peste vreo două săptămâni am primit de la Minister, sub semnătura doamnei doctor Missir și a doctorului Ursuleanu, o scrisoare adresată formal Sfatului Popular Regional, din care citez: ”Subliniem impresia frumoasă lăsată de Sanatoriul de tuberculoză pulmonară pentru copii din Brașov, de îngrijirea excelentă care se acordă copiilor, de activitatea științifică care se desfășoară și de aspectul umanizat al acestei unități. Mulțumiri întregului colectiv care a colaborat cu însuflețire la reușita acestei acțiuni, contribuind în final la creșterea prestigiului țării peste hotare”. O scrisoare cu valoare de Certificat de Excelență, pe care am multiplicat-o și am dat-o fiecăruia dintre salariații sanatoriului, neputând să le mulțumesc mai bine decât în acest fel.

Nu mult după acest eveniment am avut surpriza unei alte satisfacții, de data aceasta de ordin familiar, căreia n-am știut să-i fac față. Odată cu sfârșitul anului școlar se organizau acțiuni de vacanță: între acestea o tabără-cantonament pentru șahiști-elevi. Adiți a venit să-mi spună că a fost desemnată să participe și ea. Știam că joacă șah, o făcea frecvent cu bunicul de la Arad; de vreo câteva ori a jucat și cu mine și parcă m-a și bătut. Dar de la o distracție bună pentru mediul familiar și până la un cantonament, departe de familie și cu cine știe ce mediu, consideram că este cale lungă. Drept care, i-am dat un răspuns categoric negativ. După câteva zile am primit vizita profesorului Șeitan, pe care îl știam deoarece era săcelean, și care era președintele forului regional de șah.

Aflând de refuzul meu el s-a deplasat personal să insiste, aducându-mi argumente care-mi relevau o altă fațetă a personalității fiicei mele pe care nu o cunoscusem. În clasa a V-a fiind, la vârsta de zece ani, Ada câștigase primul loc la toate campionatele școlare din zona; premiul întâi pe clasă, pe școală, pe toate școlile orașului Brașov și, și într-un campionat cu caracter regional. Șeitan căuta să mă convingă că Ada este un mare talent, că este o crimă să nu încercăm să-l dezvoltăm, că prin cantonamente și instruiți speciale are asigurat un viitor strălucit pe plan național și cine știe, de ce nu și pe plan internațional. Căpos din fire, cum sunt uneori, nu m-am lăsat convins. Șeitan a plecat și Ada a rămas să-și facă vacanță în familie și să joace șah cu bunicu...

Cu toate opreliștile pe care i le-am pus în continuare, fără cantonamente și fără instructori, elevă fiind, Ada a ajuns să ia diploma pentru Categoria I-a și prima din cele două note pentru titlul de candidat de maestru. După ani, privind retrospectiv, cred că pot să-mi fac reproșuri.

* * *

În primăvara anului 1966, într-o dis-de-dimineată, eram de-cu-noapte la lucru și scriam la birou când am auzit un hăulit dinspre grajd. Era vocea lui Ferenz, al doilea vizitiu al sanatoriului, care tocmai descoperise faptul și anunța că a murit Andras bacsii.

Am alergat pe scurtătură și în câteva minute eram la locuința lui, una din cele două camere de lângă grajd. Andras bacsii murise în somn, în urmă cu două-trei ore. Vestea s-a răspândit și au început să vină unii locatari din vila apropiată de personal precum și câțiva din salariații aflați în tura de noapte. Afectat de pierderea celui mai

vechi salariat, care a fost 14 ani alături de noi, m-am implicat în meandrele evenimentului; am dispus să fie anunțat medicul de circumscripție și împreună cu câțiva din cei care se strânseseră în jur, am pus la cale cele ce urmau să se facă pentru înhumare. Știindu-l singur pe lume, am inițiat o colectă în rândul tovarășilor de muncă, pentru a acoperi toate cheltuielile unei înmormântări onorabile care sigur ar fi depășit ajutorul material legal prevăzut în fondurile sindicatului. Peste câteva ore, contabilul-șef Saru mi-a comunicat că a răsfoit rudimentul de acte al lui Andras bacsı și că a dat peste mențiunea unei rubedenii cu un număr de telefon în București. Am lăsat în seama lui Saru să încerce să restabilească această firavă legătură de familie.

În acele una-două zile în care încă mai era între noi, gândurile încercau să-l contureze pe Andras bacsı, vizitiul, care a fost, poate, cea mai pitorească figură a sanatoriului. Până la cei vreo 50 de ani, cât îi avea la angajarea lui din 1952, trecutul îi era învăluit în ceață. Ce făcuse până atunci, de unde venea, ce neamuri avea, nimeni nu știa nimic.

Ceea ce știam este că, în momentele lui de beatitudine alcoolică, obișnuia să rostească chiuind ”En husar voltom!”. Este posibil ca în primul război mondial să fi apucat vârsta armatei și să fi fost înrolat husar în cavaleria austro-ungară. Ceea ce este cert este că de atunci nu a dus o viață prea pilduitoare și că alcoolul i-a fost multă vreme prieten. Dar cel mai bun prieten i-a fost toată viața calul. De la angajare, Andras bacsı s-a ținut de capul nostru să îi facem rost de un cal (și de o căruță). După câteva săptămâni când i-am obținut calul, pe Cezar, l-a adoptat cu frenezie. Așa cum am arătat în altă parte, i-a pregătit culcușul în grajd, a dormit cu el, culcându-se mai mult în iesele decât în camera ce i-o repartizasem. Vorbea

cu Cezar, îl certa, îi cerea sfaturi. Prietenia i-a fost imediat împărtășită. Cezar, la rândul lui, se purta ocrotitor cu stapânul lui.

Am asistat la o scenă greu de uitat. Într-o seară de iarnă geroasă, mă întorceam din oraș cu Beatrice și, în dreptul restaurantului Warthe, am văzut căruța sanatoriu-lui trasă pe marginea drumului. Alături, în șanț, în zăpadă, o mogâldeată umană - Andras bacsî, beat criță - asupra căruia botul lui Cezar sfornăia aburii calzi ai respirației ca să-i evite înghețarea. Bine-înțeles că ne-am străduit să-l săltăm în căruța, după care Cezar l-a preluat și cu pas domol l-a dus în grajd, bătând cu botul în geamul lui Ferenz ca să-i predea prețiosul colet.

Mult mai frecvent Cezar acționa preventiv. Dacă seara, la întoarcerea zilnică de la secția V-a, Andras bacsî întârzia prea mult popasul pe care îl făcea de regulă la restaurantul Warthe, Cezar, trăgând căruța în sus pe poteca de sub ferestrele localului, se oprea în fața ferestrei în spatele căreia știa că se află împricinatul și bătea cu botul în geam până ce-l scotea afară.

Cât era de împătimit de alcool, trebuie recunoscut că nimeni nu l-a văzut pe Andras bacsî beat în orele de serviciu. Era de o punctualitate rară. Dimineața la ora șase fără zece minute era în dreptul ferestrei cabinetului meu (dacă eram acolo, după o noapte albă de lucru, se oprea să deșarte cele trei scrumiere mari de pe biroul meu pe care izbutisem să le umplu ochi cu mucuri de țigări din care unele fumate doar o treime sau o jumătate. Andras bacsî, în momentele de răgaz își scotea din ele restul de tutun pentru pipa lui artizanală din lemn de vișin). La ora șase imbarca de la bucătărie alimentele pentru micul dejun, pe care, la ora șapte fără un sfert le depunea la secția V-a. La ora douăsprezece fără un sfert același traseu pentru dejun iar seara, la ora optsprezece și un sfert, transportul

alimentelor pentru cină. Ce făcea după ora nouăsprezece când își termina sarcinile de serviciu, era treaba lui. Că se oprea vreo oră-două la restaurantul Warthe sau își mai lua și pentru acasă vreo cinzeacă, îl privea. Se îmbăta molcom, fără să agreseze sau să deranjeze pe cineva, fără să perturbe liniștea sau serviciul.

Prin firea lui era un om blajin și un hâtru. Îi plăcea gluma, îi plăceau copiii. Stătea de multe ori de vorba cu Mițibus. Ca să-mi facă plăcere îmi povestea uneori câte o năzbâtie a lui: „Auziți, dom’ director ce a spus Mihăiță de la dumneavoastră: Andras bacsii, de ce nu cumperi o oliță pentru Cezar?”. De câte ori nu i-a aținut calea doctorului Georgescu, eternul președinte de sindicat, solicitându-i: „Dom’ doctor dai la mine ajutorul de înmormântare” – „De ce?” întreba doctorul. – „Să-l beau. Nimeni n-a murit neângropat!”.

Îl știam, așa cum am amintit, singur pe lume, dar cultiva prietenia lui Ferenz – vizitiul, vecinul lui de locuință. În afară de acesta se mai poate vorbi de „soțiile” lui. Pe prima se pare că a cunoscut-o în războiul crăiesc și că fusese o vivandieră. Când s-a angajat în 1952, a adus-o cu el; era foarte degradată, alcoolică în ultimul grad; a murit săraca după câteva luni, de un cancer abdominal. După câțiva ani a stabilit o legătura ciudată, cu o tinerică ce nu părea să aibă mai mult de 16-17 ani. Aceasta venea cu regularitate chenzinal, îi spăla rufele și deretica prin cameră, dormea peste noapte la el (sau cu el) și a doua zi pleca lăsând o frângie de rufe la uscat și revenea fix la (sau pentru) chenzina următoare. Legătura respectivă s-a întrerupt la un moment dat. Este momentul în care Andras bacsii, pentru prima și ultima dată și-a cerut concediu de odihnă și a plecat nu se știe unde. După patru zile a venit să ne facă o vizită (poate și să-l vadă pe Cezar) dar era cu totul schimbat ca înfățișare și ținută. De nerecunoscut: ras,

tuns, parfumat, cu mustața păstrată dar cizelată de frizer; îmbrăcat cu un costum tradițional unguresc, cu brandenburguri, din stofă bună, groasă, cu cizme strălucitoare. Toți salariații din pavilion au sărit asupra lui, l-au întrebat despre noua lui soartă. A evitat răspunsul și a plecat să-și continue concediul. După alte trei-patru zile a revenit, de data asta zdrențăros și neras ca înainte și s-a dus direct la grajd, reluându-și munca.

Taina aveam să o aflu în scurt timp. Într-o zi a venit la mine în cabinet o femeie-doamnă, între două vârste (dar mai aproape de a doua), foarte îngrijit îmbrăcată, manierată, vorbind cu accent unguresc și mi-a spus că l-a îmbrăcat pe Andras bacsi și că vrea să facă din el om, că este văduvă mai de mult și are intenția să se căsătorească, dar că el a plecat fără să știe de ce. În încheiere, m-a rugat pe mine să intervin și să-l fac să revină la ea. După plecarea femeii, l-am chemat pe Andras bacsi și l-am sfătuit în sensul dorit de dânsa. El însă mi-a răspuns categoric: „Nu pot dom’ director! Are picioare reci!” M-a lasat bouche-bée și mi-am dat seama că orice insistență e de prisos. La scurt timp după această întâmplare, Andras bacsi a revenit la legătura cu fetișcana de 16-17 ani (probabil că aceasta avea picioarele calde...).

Cu aceste amintiri ajungem în preziua înmormântării. Când comitetul nostru de inițiativă aranjase toate amănuntele solemnității de a doua zi, contabilul Saru a venit să-mi comunice că a primit un telefon de la rubedenia lui Andras bacsi, din București, prin care îl roagă să amâne înmormântarea cu o zi pentru că sunt mai multe rude care vor să vină; în același timp, îl roagă să-l pună în legătură telefonică cu un restaurant apropiat pentru a perfecta un parastas în contul lor. Saru i-a dat telefonul restaurantului Warthe.

În ziua înmormântării au început să sosească de la București (și poate și din alte orașe), 30-40 de persoane, toate cu aspect și ținută de intelectuali, unii cu funcții superioare prin ministere sau instituții centrale, care s-au comportat ca rude apropiate, îndurerate. După înmormântarea făcută ca pentru un om înstărit, am fost invitați împreună cu toți salariații la masă la restaurantul Warthe care deabia a putut face față la peste o sută de participanți.

Rămâne un mister de ce Andras bacsi a trăit ca un singur pe lume, când avea atâtea neamuri. Foarte probabil, cauza a fost nu ingratitudinea neamurilor ci nonconformismul profund al lui Andras bacsi.

* * *

La scurtă vreme după evenimentul trist al morții lui Andras bacsi, la sfârșitul lunii iunie, am avut și un motiv de bucurie colectivă: aproape un sfert dintre salariații sanatoriului, după strădanii susținute timp de patru ani, au absolvit, prin cursuri serale, liceul și au trecut și examenul de bacalaureat. A fost o strădanie la care, încă de la început am participat și noi.

În urmă cu patru ani am primit o circulară prin care ni se comunica modificarea unor baremuri de studii pentru ocuparea diferitelor posturi. Cei care nu îndeplineau aceste baremuri urmau să fie penalizați cu reduceri de salariu, sau retrogadați sau plafonați la avansări. Corelat cu aceste dispoziții se dădeau termene și se creau unele facilități pentru recuperarea prin învățământul seral, care devenea mai accesibil.

În această situație am cerut să mi se facă o listă cu cei ce nu îndeplineau noile condiții de studii și i-am convocat pe împiricinați: era un număr neașteptat de mare din personalul administrativo-gospodăresc și aproape

totalitatea surorilor. Numai câțiva dintre ei s-au arătat dispuși să se încumete la acest efort. A trebuit să aduc tot felul de argumente ca să caut să-i conving pe refractari. După această ședință ad-hoc a urmat rolul lui Beatrice, care cu sollicitudinea firii ei apropiate de oameni, în zilele și săptămânile următoare i-a convins, astfel că în toamna lui 1962, la început de an școlar, toți erau înscriși la curs seral liceal.

Au urmat patru ani grei în care, pe lângă serviciu, salariații noștri elevi erau ocupați după-amiaza cu cursuri, iar nopțile cu studiul. Aproape toți au trecut prin momente în care erau gata să abandoneze. Era firesc deoarece această îndeletnicire școlară nu se mai potrivea cu vârsta matură, majoritatea fiind trecuți de 40 de ani, cu copii, cu probleme familiare. Beatrice era însă mereu pe fază. Îi încuraja, îi susținea, făcea cu ei cercuri de meditații pentru unele materii, mergea la școală, puneă o vorbă bună pe lângă unii profesori, pe care noi îi cunoșteam din campaniile de vaccinare. Astăzi, la absolvire, puteam fi sigur că vreo câteva procente ale reușitei îi aparțineau lui Beatrice și poate și mie. Ne-am asociat deci cu toată inima, dezlănțuirii de bucurie ce a urmat momentului afișării rezultatului bacalaureatului.

Din curtea liceului toți absolvenții noștri împreună cu membrii familiei și prietenii care-i însoțiseră, s-au îndreptat buluc pe cărările șerpuitoare ale Warthe-lui. În drum au făcut aprovizionarea cu băuturi și alimente. Ajunși în fața locuinței noastre, ne-au luat pe sus și ne-au dus la primitoarea cantină a sanatoriului. A urmat un ospăț improvizat, stropit abundent cu licori. Pe măsură ce orele se prelungeau în noapte, atmosfera se încingea.

La un moment dat, tehnicianul radiolog Emil Munteanu, omul de bază al organizației de partid, înzestrat cu darul cuvântului, a simțit nevoia să se

manifeste; a potolit tumultul sălii și a început să facă elogiul muncii școlare depuse de salariați, al capacității și meritelor lor și a conturat perspectivele favorabile ce li se deschid în serviciu prin noile diplome. După care a virat luându-ne pe noi în vizor: „Oricum, în aceste momente de satisfacție să nu uităm meritele direcțiunii sanatoriului. Pentru binele vostru, directorul, personal, v-a pus sula în coaste să treceți la învățătură; s-a preocupat permanent în acești patru ani să vă asigure condiții, să fiți programați în ture în funcție de orarul școlar, să vă dea zile libere în momentele în care erați la ananghie sau să treacă pe lângă momentele de relaxare în serviciu, făcându-se că nu observă manualele pe care le răsfoiați. Ba mai mult, așa cum știți directorul cu doamna doctor Calciu au mers la ședințele școlare ca niște adevărați părinți, să vadă cum se descurcă odraslele cu învățătura și să mai pună o vorbă bună când era cazul”.

Munteanu a continuat, patetizând uneori, politizând pe alocuri: „Despre doamna doctor Calciu ce să mai vorbim; cât din timpul ei liber îl dăruiește colectivității. Există vreo nevoie, vreun impas, vreun moment de cumpănă, în care oricare dintre noi să nu apelăm la dânsa? Dânsa este îngerul nostru păzitor. Direcțiunea sanatoriului întruchipată în ei doi, a polarizat toată suflarea noastră în jurul instituției. Prin exemplul lor personal ne-au făcut pe toți să ne contopim cu sanatoriul, să-l considerăm a doua noastră casă, a doua noastră familie. Personal am trecut prin două-trei servicii și cunosc multe altele, dar nu știu altul în care salariații să se bucure să se întoarcă din concediu, uneori cu o zi sau două înainte, din dorința de a-și întâlni tovarășii de muncă, a doua familie. Aici, în acest sanatoriu am înțeles tâlcul real al muncii voluntare: muncești pentru tine, pentru a doua ta casă. Bucuriile ca și grijile și tristețile le trăim împreună. Reușita unei vizite

străine simandicoase se termină întotdeauna cu o petrecere în comun. De la început, sărbătorile în comun de Crăciun, de An Nou, de Paște, de Ziua copilului, chiar de unele aniversări personale s-au instituit ca un obicei și meritul acestui spirit îi revine directorului. Balul mascat pe care-l repetăm în fiecare an a devenit motiv de pizmă pentru toți sanitarii din oraș. Până și vacanțele am ajuns să ni le petrecem împreună. Schimbul de experiență cu sanatoriul Agigea, inițiat tot de Dom' director, ne asigură de câțiva ani, nouă și familiilor noastre cura de mare ca și gratuită. Nu există situație personală grea în care să apelăm și să nu primim ajutor. Acum câteva săptămâni, Nea Cetali-mecanicul, care-și face casa alături de intrarea în sanatoriu, a venit plângând la director, că ploaia abătută din senin îi irosește toată agoniseala, că stivele de cărămidă semi-arsă se topesc văzând cu ochii. Directorul a sărit imediat, și-a lăsat toate lucrurile deoparte și luând cu el întregul personal ce i-a ieșit în cale și făcând apel chiar și la câțiva părinți-vizitatori, a alergat la fața locului și a făcut șir indian și din mână în mână, cărămidă cu cărămidă a fost salvată, pusă sub șopron. De asta se mira lumea cât suntem de uniți!"

Asemenea aprecieri și elogii au continuat. Cele referitoare la Beatrice au fost și mai patetice, au făcut să apară lacrimi în ochii participantelor. Când Munteanu și-a terminat discursul, asistența încălzită și de licorile consumate, a izbucnit în aplauze tumultuoase și s-a repezit la noi să ne sărute obraji și mâinile, să ne îmbrățișeze și numai cu greu am scăpat să nu fim luați pe sus și sălțați în aer, ca la manifestările sportive.

Ajuns acasă am avut răgazul, după ce Beatrice s-a culcat, să meditez în liniște asupra sentimentelor năvalnice de solidaritate și atașament ce ni s-au aratat. Mi-am dat seama că rolul afectiv major îi revine lui

Beatrice. Ea este liantul sufletesc între mine și masa salariaților. Față de mine tovarășii de muncă nu-și deschid sufletul pe când la ea toți, mai ales femeile, care formează majoritatea, aleargă să-i destăinuiască orice păs. Fără să vrea, în acest fel ea este mai informată decât mine cu micile evenimente, bune sau rele, care se petrec în viața de toate zilele a sanatoriului. Mi s-a întâmplat de câteva ori să aflu despre diferite abateri petrecute în urmă cu luni de zile și să-mi exprim revolta că nu le-am sancționat la vremea lor, ca să observ că Beatrice zâmbește cu înțeles: „De ce zâmbești? Știai de faptul respectiv și tu nu mi-ai spus nimic?” Acum, când evenimentul s-a perimat și nu mai poate fi sancționat ea înclina afirmativ din cap. „Va să zică, ești o complice; lucrezi împotriva sanatoriului, împotriva mea!” răbufnesc eu, mai mult în glumă decât în serios. Îmi dau seama că acțiunea ei temperantă, mai tolerantă, este îndreptățită. Mă știe că sunt un intransigent exagerat. Aceasta hiperexigență este și o calitate și un defect, care nu odată m-a făcut să am remușcări.

Îmi amintesc din acești ani de lucru în sanatoriu câteva momente care îmi tulbură din când în când gândurile. Încă din primele luni de la înființarea sanatoriului (în 1953) am aflat că o soră a primit de la ruda unui copil internat, venită în vizită din Germania, una sau două perechi de ciorapi. Furios, am convocat întregul personal și am început un aprig rechizitoriu. Biata soră a izbucnit în plâns, dar nu m-a înduplecat; am continuat să duc supliciul inchizitorial până la capăt cu scop de auto-dafă pentru întreaga asistență. Este drept că după aceea nu s-a prea mai auzit de „nedrepte luări” în sanatoriu.

Au trecut anii și într-o duminică dimineață, Beatrice s-a sculat mai devreme să facă o tură în carantină, să-și vadă bolnavii, conform obiceiului, deși nu

era de gardă. Eu am rămas să mă răsfăț cu copiii. După vreo oră ne trezim că Beatrice, revenind surescitată, îmbujorată și plină de revoltă îmi spune: „Mihai, nu știu ce să fac cu băbuța asta” și arată spre terasă. ”Este bunica ultimului caz de meningită ce mi s-a internat de vreo zece zile. Se ține după mine de la carantină, cu un coș de alimente și nu pot să scap de ea!” Imediat, furios, am ieșit pe terasă. În treacăt am observat că bătrâna lăsase pe balustradă un coș cu bunătăți: două găște frumos jumulte, o pâine mare ardelenească cu cartofi, o slană cât toată ziua, o sticlă cu, probabil, o țârie și nu mai știu ce altele. Băbuța se retrăsese și se pregătea să plece. Am urlat: ”Femeie, ia-ți imediat coșul că altfel ți-l arunc în cap!” – „Nu-l iau Dom doctor, este pentru copil, să-l faceți bine” – „Ți-l facem bine și fără plocon. Ia-l când îți spun!” Parcă nu m-ar fi auzit; bătrâna s-a dus către scările de lângă spălătorie, pe drumul de întoarcere. Atunci, cu amândouă mâinile, am ridicat coșul și l-am zvârlit în urma ei. Toate bunătățile s-au prăvălit în țărână, spre bucuria câinilor din preajmă care s-au grăbit să se înfrupte. În timpul acesta, de pe scări se auzeau bombănelile înclaudate ale femeii: „Nu-l mai las în spitalul ăsta nici o clipă. Nu-s în stare ei să-l îngrijească dacă nici darul nu-l primesc!”.

După vreo jumătate de oră, încă furios, am auzit telefonul. Sora Angelica, de la carantină, speriată, ne încunoștiința că, profitând de o clipă de neatenție, bunica își luase nepoțelul și plecase cu el. I-am spus să alerge imediat până la baza dealului, să caute să-i prindă și am coborât și noi în sanatoriu. Totul în zadar: nu a mai fost de găsit. A doua zi am dat telefon la dispensarul TBC teritorial, undeva în regiunea Hunedoara, cerându-le colegilor de acolo să facă tot posibilul să recupereze cazul și să-l interneze de urgență, dacă nu la noi la Brașov, oriunde în alt serviciu de specialitate, întreruperea

tratamentului fiind fatală copilului. Nu am primit nici o veste ulterioară și nici astăzi nu știu dacă nu am pe conștiință viața acestui copil.

Un alt eveniment care îmi stăruie în amintire, s-a petrecut prin 1964. Cu ocazia transferării lui Tăpșan de la șefia cadrelor regiunii la noi, despre care am scris în altă parte, a fost dislocat administratorul nostru Slăvoacă și numit la un preventoriu de pe Valea Timișului. Încercările mele de a contracara această mișcare care ne defavoriza, au eșuat. În felul acesta ne-am despărțit de Slăvoacă, cel care îmi fusese un colaborator de nădejde în munca de edificare a instituției. Odată cu stângerea de mână „drept răsplată” i-am pus în vedere că în termen de două săptămâni trebuie să evacueze cele două camere pe care le ocupa în pavilionul personalului, fiind locuință de serviciu și el având asigurat spațiul corespunzător la preventoriul unde urma să plece.

După două săptămâni Slăvoacă nu a părăsit locuința invocând că are copii la școală în Brașov și alte motive personale. I-am transmis un nou preaviz de trei zile după care am dispus ca administrația să-i scoată lucrurile. În ziua fixată, dimineața când am plecat la serviciu, ploua „mocănește”. Trecând prin fața locuinței lor am văzut mobila scoasă în curte. Coborând spre sanatoriu, la curba din dreptul grajdului am zărit-o pe mama lui Slăvoacă, pe „Mam-Mare” cum îi spuneau copiii noștri, ținându-și de mână cei doi nepoți și adăpostindu-i sub streșina șurei care șiroia peste ei. M-a cuprins un val de remușcare pe care imediat mi l-am reprimat și făcându-mă că nu observ am plecat mai departe. Ajuns la serviciu, profund bulversat, m-am străduit să mă adâncesc în treburile curente dar mereu îmi veneau în minte una sau alta din acțiunile în care Slăvoacă își dăduse obolul, precum și momente din nenumăratele

ore petrecute în casa lor, cea mai ospitalieră din câte am cunoscut. Fără să vreau îmi revenea o scenă la care asistasem întâmplător de câteva ori: puștii noștri, în copilăria lor, în fiecare dimineață scăpau de rigorile bonelor lor și se repezeau alături, la „nenea Rel”(Slăvoacă) se instalau la masă, care îi aștepta cu cânițele gata pregătite pentru ei și Mițibus care era mai obrăznicuț decât Adiți, începea să ciocănească cu lingurița în câniță și să strige imperativ ”Mam-Mare, laptele!”

Eram astăzi, acum, capabil de o asemenea ingratitudine? Da, eram! Adică aș fi fost dacă în după-amiaza aceleiași zile nu ar fi venit Slăvoacă cu o hârtie de la Sfatul popular regional prin care ni se punea în vedere să-l menținem în locuința respectivă pe numitul Slăvoacă... Eram încă la birou. Fără să mă uit în ochii lui Slăvoacă, am luat hârtia și am chemat doi oameni de serviciu să ducă mobila înapoi în casă. Seara, când mă întorceam acasă împreună cu Beatrice, ca de obicei, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, soția lui Slăvoacă ne-a aținut calea, invitându-ne la niște „gogoși calde”. Beatrice a dat curs invitației dar eu am găsit un pretext să-mi amân reintrarea. După câteva zile relațiile s-au restabilit fără nici o reticență. Nici Slăvoacă, nici un alt membru al familiei lui nu mi-a reproșat vreodată atitudinea, dar pe mine și astăzi, la distanță de ani, mă obsedează încă imaginea lui Mam-Mare cu ce doi nepoți de mână sub șiroaiele de ploaie de sub șura grajdului.

O ultimă ispravă care îmi ilustrează intransigența (ca să nu mai zic de principialitate, termen care îmi repugnă prin utilizarea excesivă în vremea la care mă refer) s-a petrecut doar la vreo două luni după episodul Slăvoacă. Coborând din cabinetul meu spre carantină, m-am nimerit să fiu de față la momentul sosirii căruței cu aprovizionarea uzuală din oraș. Magazionerul și câteva

persoane de la bucătărie au început să descarce marfa; între ei și intendentul Untaru. Când treaba era spre sfârșit observ că Untaru bagă o cutie de conserve sub manta. „Ce-ai ascuns?” îl interpelez cu brutalitate. Untaru se face mai palid decât îi este felul și scoate la iveală o cutie cu ghiveci. „Din momentul ăsta nu mai ai ce să cauți între noi. Să vii mâine dimineață să-ți iei transferarea de la Administrație!” Untaru, cu o figură pământie, fără să spună nici un cuvânt, se întoarce pe călcâie și pleacă spre aleea de ieșire din sanatoriu, fără să se mai uite înapoi. A doua zi contabilul Saru mi-a spus că Untaru a fost la administrație și și-a luat lichidarea.

Nu aveam cale de întoarcere. Pierdeam nu numai un salariat util instituției dar și pe cel care a fost cel mai devotat slujitor al ei, în momentele grele. Îmi amintesc de începuturile sanatoriului, de idilica dar temerara acțiune a „balului de la Micii Meseriași”, care nu ar fi fost posibilă fără Untaru; îmi amintesc de nenumăratele deplasări la București și în țară, când veneam cu camioane încărcate cu provizii și materiale prețioase și care rămăneau în paza lui Untaru de la încărcare până la descărcarea lor în magaziile sanatoriului. Nu pot uita imaginea antologică pe care acum, când ne părăsește, aș fi transformat-o într-o statuie a devotamentului; venisem de la București, cu Untaru, cu un camion ce tracta o remorcă încărcată cu tone de conserve, foarte căutate în acele timpuri de lipsuri. Vremea s-a deteriorat brusc; a apărut pe neașteptate gerul și zăpada. Remorca a trebuit să fie decuplată ca autocamionul să poată sui singur panta. Eu am urcat pe lângă autocamion, lăsând remorca în paza lui Untaru, cu intenția să trimit portarul să-l înlocuiască. Ajuns sus, preocupat de descărcarea autocamionului, am uitat de Untaru și apoi, în cabinetul meu, cu cafele și țigări, deși obosit, m-am apucat să lucrez, să fac noapte

albă. Când abia se iveau zorile, primii salariați care au venit în tura I-a, mi-au spus că Untaru este la baza dealului, degerat. Cuprins de remușcări, am pus imediat să se facă ceaiuri fierbinți și, cu paznicul de serviciu și o șubă în plus, am plecat grabnic la vale. L-am găsit pe Untaru în vârful piramidei de conserve de pe autoremorcă, învelit într-o mușama, vânat, transformat în sloi, incapabil să mai clănțâne.

Pe acest om am fost în stare, după ani de zile în care a mai făcut destule probe de devotament, să-l dau afară pentru o cutie de conserve de câțiva lei. Este singurul salariat pe care l-am dat afară; au mai fost câțiva care au plecat, dar din inițiativa lor, neadaptându-se condițiilor de muncă și de viață instaurate în colectivitatea noastră. Cazul Untaru și cele pe care le-am enumerat, mă fac să detest cuvântul principialitate. Dacă m-aș naște din nou, poate că nu aș mai proceda la fel.

După scurta incursiune prin amintiri menite să mă răscolească, să reintrăm pe firul cronicei sanatoriului.

Pe la începutul lui Septembrie (1966) Direcția sanitară regională a organizat o reuniune cu toți directorii de unități sanitare. De obicei asemenea întruniri aveau loc la sediul central, în Brașov. De data aceasta am fost convocați la o cabană turistică mai apropiată de raza Sibiului, la Sadu. Era un loc foarte pitoresc pe care nu-l mai vizitasem. Cabana era situată la marginea pădurii; sub ea curgea râul cu același nume. Invitații au venit din toate colțurile regiunii, dinspre Sibiu, Brașov, Mediaș, Făgăraș, Sighișoara cu autobuze puse la dispoziție de Sfaturile populare. Ordinea de zi era destul de inconsistentă, fără temele majore ale sănătății regionale sau naționale, iar prin programul mai răsleț, părea să fie mai curând o vilegiatură de trei zile decât o ședință de lucru. Ne-am adaptat condițiilor și ne-am bucurat în timpul pauzelor

lungi și dese, să ne întâlnim cu colegii cunoscuți din celelalte orașe și să facem noi cunoștințe. Toată această reuniune era condusă de doctorul Ozun, medicul Regiunii de partid.

Ceea ce mi s-a părut curios este faptul că, din prima zi, doctorul Ozun ne-a pus în prezidiu pe doctorul Migia, directorul spitalului de boli contagioase din Brașov, și pe mine și că în tot cursul reuniunii ne-a căutat tovărășia și își ocupa mare parte din timpul pauzelor, făcându-ne conversație. Masa participanților a observat acest tratament preferențial și după prima zi când fraternizasem în societatea comună, colegii au început să ne acorde un fel de deferență, să nu mai îndrăznească să ne abordeze. Trăiam pentru prima dată o astfel de ipostază, care, mărturisesc că nu-mi făcea plăcere.

A treia zi, după care urma plecarea, într-una dintre pauze, doctorul Ozun ne-a luat deoparte pe mine și pe doctorul Migia și ne-a spus să nu mai intrăm în sala de ședință, ca să facem o scurtă plimbare cu el. Am plecat deci agale pe o potecă ce ducea în pădure și pe drum ne-a comunicat că cele două posturi de conducere medicală ale regiunii Brașov, adică Direcția Sanitară și președinția USSM se vor vacanta în scurt timp și că forurile îndreptățite (se referea la Reuniunea de partid) s-au orientat asupra mea și a doctorului Migia. A fost o știre șoc cum nu mai trăisem de la anunțul doctorului Ciobanu cu plecarea în Vest. Doctorul Ozun mi s-a adresat direct: dumneata doctore Calciu o să preiei Direcția iar doctorul Migia Președinția. Instantaneu mi-au trecut prin minte toate rolurile pe care am auzit că trebuie să le joace Directorii Direcției sanitare a regiunii Brașov. Problemele de organizare și conducere a sănătății sunt pe plan secund; pentru a se menține în post ei trebuie să facă o groază de compromisuri. Dacă soacra sau vreo altă rudă al vreunui

prim-secretar de partid este operată, zile și nopți directorul direcției sanitare stă cuibărit într-un fotoliu în vreun ungher al salonului rezervat, ca să supraviețuiască asistența și evoluția chirurgicală; dacă vreunul din neamurile suspuse are nevoie de vreun medicament greu de găsit, directorul trebuie să facă rost din piatră seacă, umblând la Minister sau la reprezentanțe străine să se căciulească; toată lumea știa de un caz în care directorul a trebuit să-și ia angajamentul că-i aranjează pe căi ilicite intrarea la facultatea de medicină a fiului președintelui Sfatului popular regional și câte alte astfel de îndeletniciri. Era evident că n-aș fi fost în stare să fac față și de aceea l-am implorat pe doctorul Ozun să nu-mi dea direcția sanitară regională. Ozun s-a uitat surprins la mine și pentru că hotărârea mi se vedea bine întipărită pe față, a acceptat ca eu să fiu președintele USSM și fără prea multe insistențe l-a făcut pe doctorul Migia să accepte direcția. Împăcați cu situația, am luat calea de întoarcere spre cabană, cu care ocazie doctorul Ozun ne-a atras atenția să nu difuzăm cele discutate; ele deocamdată sunt propuneri și nu vor fi perfectate decât peste cinci-șase săptămâni.

Așa ne-am întors de la Sadu la Brașov, purtând cu noi bastoanele de mareșal bine pitite în tolbe.

Peste o luna doctorul Migia era uns în noua sa funcție. Pentru USSM s-a anunțat ziua de 30 noiembrie ca dată a alegerilor pentru noul candidat. Eu nu mai aveam nici o veste de la doctorul Ozun sau din altă parte și speram să scap. Cu patru zile înainte de alegeri am fost chemat la tovarășul Chivulescu, secretar cu probleme social-culturale la Regiunea de partid, care, după câteva întrebări la care a trebuit să răspund, mi-a sus că își va da acordul pentru noua demnitate.

În preziua datei fatidice a venit doctorul Olteanu, secretarul general al Consiliului de conducere al USSM

din București care m-a convocat la sediul USSM Brașov și mi-a făcut o prelucrare amănunțită despre felul cum vor trebui să decurgă alegerile. Alesese și instruisese persoana care mă va propune în vederea votului „spontan”. Mi-a dat deasemeni indicații referitoare la ce va trebui să cuprindă discursul meu, în care obligatoriu va trebui să arăt lipsurile vechiului comitet și să le înfierez cu vehemență. I-am spus că nu sunt de acord cu acest punct și mi-a răspuns că voi avea consecințe neplăcute dacă nu voi respecta întocmai linia trasată.

Beatrice desigur că era în temă. În seara înainte de alegeri au venit întâmplător în vizită la noi vărul nostru doctorul Radu Găvuș și prietenul doctor Dimulescu. În cadrul discuțiilor s-a pus de câteva ori întrebarea: cine va fi alesul USSM de mâine? Beatrice și cu mine aveam fermoar la gură; și noi ca și ei nu știam cine este preopinentul.

Ședința de a doua zi a decurs, până la un punct, ca la carte. Cu Ozun și Migia și alți câțiva medici mai de seamă în prezidiu, cu Dr. Olteanu pe un loc în primul rând din sală pentru a urmări îndeaproape desfășurarea, vechiul comitet și-a prezentat raportul, cenzorii la fel; au fost descărcați de mandat și de gestiune. S-a trecut la alegeri. Am fost unicul propus și am fost ales, bineînțeles, în unanimitate. Am luat cuvântul, am mulțumit și apoi, în loc să înfierez am făcut elogiul activității fostului comitet. Din banca din față, Olteanu se agita disperat, îmi facea semne vehement pe care le vedea toată sala; în loc să revin și să vorbesc de rău, am trecut la o succintă prezentare a intențiilor de lucru ale viitorului comitet.

După încheierea ședinței, între patru ochi, doctorul Olteanu și-a revărsat năduful asupra nesubordonării mele. M-a anunțat că va raporta și la Regiunea de partid și la Consiliul de conducere al USSM, la București și că va

face tot posibilul să fiu revocat în scurtă vreme. În realitate nu mi s-a întâmplat nimic. N-am înțeles niciodată de ce ar fi trebuit să critic un comitet care se bucurase de două sau de trei mandate succesive și care depusese o activitate „voluntară” neplătită, timp de 8 sau 12 ani în folosul obștei medicale, medico-sanitare! Odată cu câștigarea acestei demnități onorante (și onorifice), am pierdut unul din cei mai buni prieteni: pe ex-președintele doctor Andrian, care, după trei mandate credea că își asigurase președinția pe viață și că eu i-am întrerupt-o, fiind convins că l-am lucrat.

XIX Ancheta. Concursul

Am intrat în 1967 cu gândul că acesta este un an sărbătoresc în care sanatoriul va împlini un deceniu și jumătate de existență.

Cu toate greutățile pe care viața ni le-a pus în cale, totuși mi se părea că cei 15 ani au trecut repede. Întradevăr parcă mai ieri a fost 15 noiembrie 1952, când, abia căsătoriți, de o zi, Beatrice și cu mine, exilați din București, coboram în Brașov și luam lungul drum al Warthe-lui. Am preluat instituția de la ziduri goale și le-am transformat în sanatoriul model de astăzi, în acest paradis al copiilor cum nu mai conțineau să afirme oficialitățile și vizitatorii de pretutindeni. A fost nevoie de inițiativă și extrem de multă muncă. La început, din încrâncerarea exilului, apoi din dragostea crescândă pentru sanatoriul care se năștea și creștea sub ochii noștri și din afecțiunea reciprocă pentru colectivul de salariați care se constituise prin autoselecționare în jurul nostru, munca a fost cea care ne-a unit, ne-a însuflețit și ne-a condus la rezultatele de care eram îndreptățiți să fim mulțumiți. Pentru Beatrice și pentru mine acest sanatoriu era și o legătură de altă natură, indestructibilă. Aci în sanatoriu ni s-a consolidat căsătoria, aici au apărut și crescut copiii noștri.

Ce mult însemna pentru noi sanatoriul. Era departe de a fi un simplu loc de muncă; era o fărâamă din viața noastră. Simțeam de aceea nevoia ca, la 15 ani, să-l sărbătorim punându-i în valoare tot ce are mai bun. Eram hotărât ca în toamnă să organizăm o consfătuire

interregională, cu caracter cvasi-național în care să se pună în lumină organizarea umanizată a mediului și organizarea științifică a muncii. De pe acum, când mai aveam mai mult de șapte luni până la eveniment, reflectam la temele științifice pe care le vom aborda. În cei 15 ani se strânsese o foarte mare și o foarte bine studiată cazuistică din care voi putea alcătui materialul unor lucrări ce vor avea succesul asigurat. La materialul clinic voi adăuga și lucrări privind acțiunea de teren DIC care împlinește acum 10 ani de desfășurare longitudinală neîntreruptă, cea mai îndelungată și complexă acțiune din câte îmi sunt cunoscute în literatura mondială de specialitate.

Deci, în mintea mea se prefigurau filioanele din care mă voi înfrupta tot timpul ce-mi va rămâne după ocupațiile curente, regulamentare. Adică, de fapt, nu tot timpul, întrucât va trebui să fac loc și noilor atribuții ce îmi revin în calitate de președinte USSM pe regiune. Or, în această privință aveam gânduri mari; vroiam să fac un salt în activitatea instituției respective. În primul rând intenționeam să fructific o conjunctură favorabilă și să realizez un sediu mare și modern după modelul sediilor USSM de la Sibiu, al Casei Medicului de la Craiova și al Centrului de documentare medicală din București. Lângă aripa cu trei camere din vechea clădire din Piața Sfatului, unde se află actualul nostru sediu USSM, se gaseau pe același palier, alte două aripi însumând încă vreo șase-șapte camere, care aparțineau bibliotecii Politehnicii. Întrucât Politehnica primise de curând o imensă clădire (un liceu reprofilat), cu insistențe și oarecare constrângere ne-ar fi putut ceda întregul palier. Atunci am fi avut spațiu suficient pentru a trece la amenajări, mochetări, mobilări și să realizăm „Casa medicului” din Brașov. Paralel cu acest gând, în minte încropeam decalogul membrului

USSM, cu obligațiile ce-i revin, în viziunea mea, personalului medico-sanitar, ca să-l scoatem din rutină și pentru care îmi propuneam să militez.

De pe acum agenda mea de lucru pentru anul 1967 era burdușită. Ca totdeauna îmi rămânea puțin timp pentru familie și tocmai de aceea îl căutam cu nesaț întrucât acesta era oxigenul, regenerarea existenței mele prea aservite obștei.

O astfel de clipă de trăire familială mi-a apărut într-o duminică în a doua jumătate a lunii martie. Dimineața, Mihăiță a făcut o tură cu băieții colocatarilor din vila personalului și s-a întors încântat de cele văzute. La stăruința lui, dupăamiază am plecat la plimbare și noi, toți cei patru ai familiei. Aerul îmbietor al începutului de primăvară ne-a atras pe drumul codrului până la poiana Stejerișului, unde, întradevăr așa cum ne descriesese Mihăiță, covorașe de ghiocei și de toporași umpleau toate peticelele de pământ pe unde se topise zăpada. Am mai întârziat și prin locurile stâncoase ale Poienii de unde se deschidea mirifica priveliște a Țării Bârsei și către seară ne-am întors spre casă. Am mai făcut un popas la seră să revedem straturile de frezii ale lui Beatrice, care erau în plină floare. Am ajuns la vilă târziu, când se întunecase. Beatrice și cu mine resimțeam o ușoară oboseală în mușchi dar o foarte plăcută și reconfortantă detentă până în ultima fibră, dată de acest prim brasaj al primăverii.

Imediat ce am intrat în casă am auzit telefonul. Era cumnatul meu, din București, care, destul de precipitat, a intrat direct în subiect, transmițându-ne că a fost sunat de profesorul Carpinișan (cunoscutul chirurg toracic) ca să-i spună că este în posesia unei știri neplăcute pentru mine. O cunoștință de-a lui Carpănișan, un fel de rudă îndepărtată, prin alianță, pe nume Gaby Popescu (fostă Coriolan) este salariată a mea și că aceasta i-a comunicat

că doctorul Calciu este prins cu foarte multe matrapazlăcuri, că nu are nici o scăpare și că închisoarea îl paște; pentru că știe că el (profesorul Cărpinișan) este în relații bune cu mine, ține să-l avertizeze să nu caute să intervină și să nu-și pună în joc influențele, pentru că își riscă propria situație. Cărpinișan a mai adăugat că îi cunoaște proasta reputație a rubedeniei sale și crede că este bine ca eu să aflu că se pune ceva la cale.

Cumnatul meu era îngrijorat când îmi spunea toate astea. Am căutat să-l liniștesc spunându-i că întradevăr Popeasca era salariată la noi și că este specialistă în intrigi și lucrături doar că, în ceea ce mă privește, sunt beton armat, absolut invulnerabil așa că, dacă se va declanșa vreun scandal va fi un foc de paie care se va stinge imediat și fără urmări. Aceasta era dealtfel ferma mea convingere și cu care, după ce am închis telefonul, m-am culcat și am dormit liniștit.

Au urmat două săptămâni în care nici nu m-am gândit la această problemă. După două săptămâni, în dimineața de 6 aprilie, a intrat în cabinetul meu doamna Tatoiu-secretara, care mi-a spus ca a venit CFI-ul (control financiar intern) și că așteaptă în anticameră. Erau trei persoane, pe care le-am invitat înăuntru: tovarășa Săndulescu, inspectoare din partea CFI, tovarășa Măruță de la „Cadre” și doctorul Mănoiu din partea secției sanitare a orașului. Îi cunoșteam pe toți. „Sănduleasca” mai fusese de câteva ori în control la noi, în decursul anilor; tovarășei Măruță îi consultasem copilul cu câteva luni înainte; cât privește pe doctorul Mănoiu, acesta îmi fusese student pe când eram asistent universitar și mi-l reaminteam deoarece grupa lui studențească al cărui responsabil era, m-a invitat la sfârșit de an universitar la o excursie în Bucegi.

Sănduleasca, o grăsană antipatică, binecunoscută ca cea mai rea din tot corpul de inspectori CFI, cu care avusesem litigii la controalele precedente, toate câştigate de noi, de sanatoriu, acum radia de încântare că vom intra într-o nouă rundă de confruntări; zâmbetul ei perfid lăsa să se înțeleagă că este sigură de victorie de data aceasta. Tovarăşa Măruţă dădea semne de stânjeneală; după ce mi-a fost pseudo-pacientă, se afla acum în ipostaza de inspectoare. Doctorul Mănoiu pe care, datorită relaţiilor din perioada universitară, eram îndreptăţit să-l salut cu afabilitate, deabia mi-a întins mâna; morocănos şi grav, făcea pe „importantul“. Eram în clar de la început cu starea lor de spirit. Pentru completare, pe fereastră, prin perdea, se vedea şi salariata noastră Gaby Popescu, care, evident avizată din timp de sosirea inspectorilor, era deja la post.

Sănduleasca arătându-mi delegaţia semnată de secretarul administrativ al Sfatului popular orăşenesc, Cosora, mi-a solicitat să le pun la dispoziţie o cameră cu încuietori bune deoarece vor ţine acolo documentele de care trebuie să fie siguri. Mi-a spus deasemeni că vor trece imediat la treabă şi vor începe cu sigilarea tuturor magaziiilor, depozitelor şi al altor obiective pe care le au în plan. Pentru aceasta am chemat pe doamna Diceanu - sora gospodină şi pe Via Lazăr - asistenta şefă, indicându-le să stea la dispoziţia comisiei, pe toată durata controlului. Nu au ieşit bine pe uşă că Popeasca s-a şi lipit de comisie, care a cooptat-o ca pe un adevărat „organ de control-atras“.

În minutele care au urmat am aflat că s-au pus sigilii peste tot: la magazia de alimente, la magazinele de materiale, la farmacie, pe dulapurile din bucătărie, pe uşa boxelor cu lenjerie de pe secţii etc. După vreo oră bucătăresele mi-au reclamat că nu pot să gătească pentru

că le lipsesc unele ingrediente. Am obținut cu dificultate desigilarea pentru câteva clipe.

Datorită intervenției intempestive a comisiei hipersuspicioase, au avut loc câteva astfel de inadvertențe, pentru rezolvarea cărora a trebuit să intervin, după care comisia și-a câștigat independența deplină de acțiune la care eu nu mai aveam acces.

Primul obiectiv controlat a fost farmacia. Prin natura organizării interne a acestui sector, controlul a durat puțin și s-a soldat cu rezultat foarte bun, decepționar pentru comisie. Doctorul Mănoiu a încercat să descopere abuzuri, nereguli, a recurs la confruntări cu foile de observație clinică, doar-doar va găsi prescrieri excesive sau alte hibe. A trebuit să se lase păgubaș deoarece nu se pricepea la medicația specifică.

Controlul pe secții la lenjerie părea să aibe un caracter țintit. Cineva (Popeasca desigur) informase că acolo se produc sustrageri. Primele estimări au creat o vizibilă satisfacție comisiei. Între evidența scriptică, pe fișe, a lenjeriei cumpărate de obicei din Baza de aprovizionare a Ministerului sănătății și cea de pe secții, reieșea un plus pe secții; or, în viziunea organelor de control, minusul înseamnă furt și plusul, stoc creat în vederea sustragerii ulterioare. Bucuria comisiei a fost de scurtă durată deoarece domna Diceanu și Via au demonstrat că, de regulă, din baza de aprovizionare neexistând adeseori lenjerie pentru paturile de copii, se cumpără cearceafuri și perne de adulți care se taie în două și deci ca număr, se dublează. Contabilul Saru a avut prudența să ceară proces verbal de transformare la fiecare operațiune în parte. Astfel fiind comisia nu a mai putut ține seama de numărul de perne și cearceafuri ci a trebuit să le măsoare pe lung și pe lat, bucată cu bucată. Personalul de pe secții mi-a spus că s-a amuzat copios

văzându-l pe doctorul Mănoiu măsurând cu sârg pânză cu pânză, de dimineața până seara. Controlul a fost împins în toate ungherele. Până și locurile din curte, din preajma grajdului, unde fuseseră îngropate o parte din obiectele casate, a trebuit să fie săpate pentru a se verifica dacă procesele verbale de casare corespund cu ceea ce se găsește în gropi.

Cel mai încrâncenat a fost însă controlul alimentelor. Era neîndoielnic ca și aici mobilul insistenței a fost tot un denunț, că directorul și contabilul-șef cu familiile lor s-ar înfrupta din mâncarea bolnavilor. Acest fapt s-a dezvăluit din prima zi când Mănoiu, intrând în magazie l-a întrebat pe magazionerul Joska Kenyeres: - „Ce-ți cere directorul când vine aici?” – “Să fac ordine, să țin curat!” – “Nu asta te întreb boule! Ce alimente îți cere? – Nu mi-a cerut niciodată nimic; nu este un om mai cinstit decât tovarășul director!” Cam așa se contura mersul controlului.

În acest timp Popeasca parcă înebunise. Era într-o agitație continuă. Alerga între pavilioane; făcea cafele și ducea bomboane pentru comisie, căra fișe și alte acte de contabilitate fără să-l întrebe pe Saru; nu mai avea șef; ea dădea dispoziții personalului în stânga și în dreapta. Cu Saru și-a permis chiar ieșiri obraznice.

Văzând cum evoluează lucrurile m-am decis să mă duc la Sfatul popular orășenesc, la secretarul Cosora. Aflând că îl caut acesta a refuzat să mă primească și mi-a comunicat, prin adjunctul lui, să mă adresez Secției sanitare. Atunci am încercat să mă adresez în aceeași zi și în următoarele zile celorlalte foruri locale, dar parcă toate s-ar fi înțeles între ele. Cu toții ori nu m-au primit, ori practic nu m-au ascultat. Doar cei de la sănătate, atât de la oraș cât și de la regiune, au fost amabili, poate mai rezervați decât de obicei, dar ridicau din umeri la tot ce

spuneam. Această atitudine a autorităților m-a cam descumpănit și am început să nu mai fiu așa sigur pe situație.

Controlul pe teren încheindu-se, a urmat faza cercetării actelor de gestiune, concomitent cu chemarea personalului pentru diverse interogări și declarații. Tot mai mult controlul finaciar intern se transforma în anchetă.

Am fost chemat și eu și întrebat despre baza legală a organizării Pomului de iarnă și a pachetelor cu daruri de Ziua copilului. Surprins că se pot pune în discuție asemenea acțiuni, le-am explicat că fiind o instituție de cronici, cu spitalizare îndelungată, în medie de șase luni, sanatoriul are îndatorirea să suplinească familia și să asigure bunele obiceiuri de acasă. Nu i-am convins și au considerat că este un abuz imputabil. O altă problemă asupra căreia au insistat a fost aceea a suplimentelor alimentare ce se acordau cazurilor grave, subnutrite, la recomandarea scrisă a medicului de secție și cu aprobarea mea. Am declarat că este o practică uzuală în toate spitalele și absolut indicată în serviciul nostru unde cei mai mulți copii fiind din provincie nu pot beneficia de pachete alimentare aduse de acasă de vizitatori. După cum a rezultat din interogarea multor salariați (medici, cadre medii, infirmiere, personal de la bucătărie) comisia își facuse convingerea că suplimentele sunt o modalitate de sustragere a alimentelor celor mai bune, de la bolnav.

Examinând actele gestiunii alimentare, comisia a „descoperit” pe foile de alimentație, diferențe de cantitate și de preț la același produs. De exemplu, într-o zi revine pe cap de copil 200, în altă zi 300 de grame de mere. Degeaba au încercat să-i lămurească Saru, doamna Diceanu, dieteticiana Bespaletz, argumentând că în sistemul medical alimentația are la bază nu rația ci

alocația și că variațiile sunt permise, fiind în funcție de o serie de factori obiectivi (aprovizionare, stoc în magazie, diferențe sezoniere de cost al alimentelor etc.). Comisia a rămas la idea că atunci când se scrie o cantitate mai mare dintr-un aliment, aceasta se face cu scop de sustragere.

Pretutindeni se presupuneau numai hoții. Pe lângă hoțiile patente cu alimente și cearșafuri s-a mai căutat să se demonstreze interesul personal pe care l-am urmărit când am facut sera și piscina sau când am organizat schimbul de experiență cu sanatoriul Agigea. S-au legat până și de ajutorul pe care i l-am dat lui Cetali la salvarea cărămizilor pentru casa lui.

Acestea sunt numai câteva din numeroasele noastre „ilegalități”. Era evident că toate sau aproape toate ne vizau direct sau indirect pe mine și pe Saru, adică pe cei doi dușmani declarați ai Popeascăi. S-a mers până acolo încât s-au referit și la viața mea personală. Au chemat-o într-o zi pe Beatrice în fața comisiei și doctorul Mănoiu a întrebat-o direct: „Știați doamnă doctor că soțul dumneavoastră vă înșală cu asistenta șefă?” Cu Beatrice însă nu le-a mers. A sărit ca arsă, s-a roșit toată la față și a ripostat cu duritatea pe care o meritau: „Nu vă permit să vă băgați în viața mea particulară. Cum îndrăzniți! Depășiți orice măsură. Dacă voi mai auzi un singur cuvânt în această problemă să știți că vă dau în judecată!” și a ieșit trântind ușa, lăsând comisia stupefiată.

În întrebările puse salariaților în privința lui Beatrice s-a încercat să se obțină declarații în sensul că se comportă autoritar și abuziv ca „doamnă directoare” (exact opusul firei ei), deasemeni că nici materialmente nu ar fi chiar total dezinteresată, ca dovadă sera în care se erijează în proprietară. Plantează zeci și zeci de mii de flori; în afara celor câteva puse în sanatoriu, restul ce cale iau? Această întrebare i-a fost pusă chiar lui Beatrice care

a răspuns simplu: ”Toate sunt în sanatoriu. Nu am în Braşov nici măcar un mormânt la care să mă duc să pun două pansele iar în piaţă nu m-a văzut nimeni vânzând flori!”

Modul în care a decurs interogarea zecilor de salariaţi a fost de-a dreptul inchiizitorial. După ce ieşeau din camera „de tortură” a anchetei, salariatele veneau la mine în cabinet dar mai ales la Beatrice, la carantină, plânse sau buimăcite, nerevenite din şoc, destăinuindu-ne cum s-a încercat să se smulgă declaraţii prin intimidări şi ameninţări vehemente: „Te dăm afară din serviciu” (asistenta Baba, asistenta şefă Lazăr) „v-aţi înhăitat cu o bandă de hoţi; veţi fi daţi pe mâna miliţiei economice pentru complicitate”. Pe magazionerul Ioşka Kenyeres, pentru că nu a vrut să deconspire poteca pe unde căra alimente la director, l-au ameninţat că îi reziliază repartitia locuinţei. Marele închiizitor era doctorul Mănoiu.

Alături de vehemenţa ameninţărilor şi brutalitatea lui Mănoiu s-a folosit şi tonul blând pefid, al lui Sănduleasca, spunându-li-se că „apa trece pietrele rămân”, adică directorul va fi dat afară iar membrii comisiei vor rămâne cu întreaga lor influenţă la Sfatul Popular (Angelica Drăgan). Salariaţilor cu nivel cultural mai slab, comisia le-a dictat declaraţia scrisă, cu răstălmăcirea sau cu ruperea de context a celor declarate verbal

Familia din Bucureşti, ca şi cea de la Arad, erau la curent, în linii mari, cu ceea ce se petrecea la noi şi participau de la distanţă la drama mea, la drama noastră, cu durerea că nu pot interveni în nici un fel. Şi totuşi, o geană de lumină, un dram de speranţă s-a ivit. În pacientura cumnatului meu a apărut copilul unui colonel de securitate. Cazul a trebuit să fie menţinut în urmărire şi tratament mai multe săptămâni şi astfel s-a stabilit şi o oarecare relaţie între cumnatul meu şi colonel. Colonelul,

pe numele lui Marinescu, era un om cu o înfățișare și comportament civilizat, nițel mai altfel decât categoria din care făcea parte, avea studii juridice și, fapt notabil, juca bridge. Motive ca Timuș să-l poată aborda într-o problemă personală, de familie și, cu ocazia unei consultații facute copilului, să-i expună situația în care mă aflam. Colonelul Marinescu i-a reproșat că nu i s-a adresat de la început și l-a asigurat că, de pe poziția pe care o are în Ministerul de interne, va găsi o soluție eficientă pe plan local.

Peste câteva zile colonelul a venit special la Timuș să-i comunice că s-a vorbit cu șeful miliției orașului Brașov, maiorul Stăncioaie, care este pus în temă și mă așteaptă în oricare din zilele următoare între orele 15-16. Am lăsat să treacă două zile și m-am prezentat la direcția miliției orașenești. Pe drumul de ducere mă montam cu gândul că, în fine, am și eu un pion în poziție favorabilă în eșichierul advers. Ajuns la fața locului, m-a derajat întrucâtva că a trebuit să fac anticameră vreo trei sferturi de oră, fără să am pe nimeni înaintea mea.

Intrarea în cabinetul maiorului Stăncioaie mi s-a părut de la început de rău augur. Un aer stătut de cizme de iuft, o semiobscuritate dată de niște storuri trase fără rost; spre colțul camerei se afla un personaj de-a dreptul repugnant: un grăsan, lăbărțat, într-o uniformă cu centiron și guler descheiate, cu mutră animalică, stând somnolent la un birou la care numai ceapa și usturoiul îi lipsea de pe blat. Am căutat să-mi revin după șocul primei impresii și am început să-i povestesc situația de la sanatoriu. M-a întrerupt aproape de la primele cuvinte spunându-mi plictisit că este la curent cu problema și că este edificat: am făcut abuzuri clare. L-am rugat să mă asculte, să-i demonstrez că eu personal și colectivul pe care-l conduc suntem de o cinste ireproșabilă.

-„Da? Dar cu alimentele cu care v-ați înfruptat de la gura copiilor cum o poți întoarce?”

-„Care alimente?”

-„Mesele pe care le luați cu tot neamul!”

-„Le-am plătit până la ultimul leu. Împreună cu soția și cu cei doi copii, mănânc la cantină, oficial, și sunt înscris pentru porția fiecăruia.”

-„Dar seara? la sufertașe? Înscris pentru unul și sufertașele burdușite pentru toți ai voștri!”

-„Seara gătim în casă și ne-am înscris la o porție pentru că în felul acesta avem asigurată o jumătate de pâine în eventualitatea că n-am fost nici unul dintre noi în cursul zilei în oraș să ne cumpărăm pâinea. Restul porției de mâncare o dăm la animale.”

-„Las că vă știu eu. Plătiți o porție și mâncați șapte. Și bucătăreasa vă alege la sufertaș cârnița cea mai bună și la bonavi lături!”

Am simțit că nu mai am aer. Cum poate să gândească cineva atât de josnic depre mine, despre familia mea. Ce mai poți riposta în asemenea situație?

Am plecat umilit, cu capul plecat, cu umerii cocârjați, fără vlagă, împleticit. Am luat-o pe drumul de pe Livada Poștei, care mi s-a părut nesfârșit. Drumul Golgotei! Eram terminat. Ultima speranță s-a dus. Era clar că în societatea oficială care îmi decidea soarta, orice aș face sunt pecetluit. Închisoarea, chiar și pe viață, te poate paște, cu tot adevărul și dreptatea de partea ta. Oare, societatea actuală în care trăim nu este aceeași societate comunistă care a închis milioane de oameni și chiar i-a ucis pe unii dintre ei, toți fără nici o vină? Și vin eu, acum, un medic oarecare, să invoc că dreptatea este cu mine, că am realizările care îmi stau mărturie că am făcut ceva pentru societate și dovezi că nu am jecmănit-o!! Ridicol să mai ai speranțe, ridicol să mai lupți.

Pe această Golgotă a mea de pe Livada Poștei de abia mai puteam urca. Nu atât pentru că nu mă mai țineau picioarele; eram vlăguit pe dinăuntru, eram secătuit de simțăminte, începeau să mă părăsească și gândurile, fie rele, fie bune. Ramuri de copaci de pe potecile Livezii se plecau sa-mi aline fruntea. Puteam întinde o mână, să agăț cureaua și gata... îmi era indiferent.... Dar gândul creștin mai dănuia. Trebuia să-mi duc crucea oricât de grea ar fi și oricât de grea va fi, pentru copii. Dumnezeu și copiii m-au dus până acasă și m-au facut să exist în continuare.

În post-scriptumul acestui crunt crâmpiei de trăire, am aflat (ulterior) explicația comportamentului șocant al acestui individ subuman îmbrăcat în uniformă de șef de miliție, care de neînțeles pentru mine, fusese ales și recomandat de un comandant de-al lui, cu aparență de calitate. Respectivul șef al miliției orașenești era pradă unei deznădejdii personale; în zilele acelea el fusese descoperit și era cercetat pentru mari matrapazlăcuri, amestecat în intermedierea închirierii tuturor spațiilor comerciale din centrul orașului, escrocherie care ar fi însemnat închisoare îndelungată, dar care pentru el s-a soldat după câteva săptămâni doar cu scoaterea din miliție.

În orice caz, după-amiaza întrevederii cu scârnavul maior Stăncioaie, cu frământările ce au urmat pe drumul Golgotei, au însemnat sfârșirea ultimului pic de speranță, a ultimului resort pentru a-mi apăra cauza. S-a produs în mine o schimbare psihică francă. Am devenit absolut areactiv la orice avea legătură cu mersul anchetei.

Beatrice, care își păstra mai bine cumpătul, a observat prăbușirea mea și după câteva zile a reacționat:

- „Mihai, nu înțeleg ce se întâmplă cu tine. Nu te mai recunosc. Tu care erai în stare să răstorni munții, care te zbăteau și obțineai tot ce-ți trecea prin cap pentru

sanatoriu, acum nu faci nimic când e vorba de tine și de familia ta!”

Am stat câteva minute pe gânduri și apoi am răbufnit:

- „Draga mea, crede-mă, nu pot, mi-e imposibil să mă duc și să spun: Știți eu nu sunt un hoț, nu știu să fur, n-am furat niciodată. Nu pot să merg în Piața Sfatului să-mi clamez nevinovăția. Să fiu acuzat de hoție când eu, de ani de zile dau o bună parte din salariu pentru ai trata pe vizitatorii străini, ca să-mi servesc țara; noi care în cei 15 ani n-am fost în stare să realizăm, ca avere personală, decât un frigider de duzină și avem destule datorii. Nu pot să accept sa-mi ceară justificare pentru că am întârziat câteva minute într-o dimineață când cu o seară înainte am stat la birou până la 3-4 dimineața ca să lucrez pentru instituție. Sunt judecat la minute când știe toată lumea că sunt în serviciu mai mult de 12 ore zilnic. Nu pot să le dau socoteală de ce nu fac inutila vizită zilnică la patul bolnavului, pe secție, când e de notorietate publică organizarea științifică a muncii pe care am introdus-o și care îmi permite să conduc spitalul cu maximă exigență prin colectivele de prezentare a cazurilor noi, a cazurilor ieșite și a cazurilor problemă. Se înclină Ministerul Sănătății, se înclină Institutul de Ftiziologie, se înclină Clinicile, se înclină străluciți vizitatori din străinătate, în fața calității asistenței, în fața performanțelor clinice și vin necalificării ăștia și-mi dau indicații cum e bine! Nu mai pot nici să mă revolt. Acum câteva luni doamna Masse a spus că sanatoriul nostru este cel mai frumos și mai bine organizat din câte unități a vazut în țară; tot atunci Ministerul ne-a trimis certificatul acela de excelență. Acum câteva săptămâni cea mai exigentă brigadă a Institutului a lăsat forurilor locale procesul verbal de inspecție în care suntem înfățișați ca perfecțiune

întruchipată, fiind dați ca exemplu pentru celelalte unități vizitate în regiune. În aceste condiții, nu se găsește nici una din notabilitățile Regiunii sau Orașului, președinți sau primsecretari, care au primit raportul Institutului, să-i ia și să-i zgâlție pe nătărăii ăștia de analfabeți din comisie care-și permit să ne trateze ca pe niște borfași și să ne dea lecții cum se conduce nu numai administrația ci și activitatea de specialitate?! Nu dragă, e prea de tot, abjecția e prea mare. Ceea ce mă deranjează cel mai tare nu este faptul că banda asta de limitați din comisie este aservită calomniatoarei de profesie, Popeasca, ci lipsa de reacție a forurilor loco-regionale. Ba chiar îi bănuiesc de complicitate; altfel nu-mi explic de ce nimeni nu a vrut să mă primească în audiență de când a venit comisia. Cu cei de la centru, din capitală, nu-mi fac speranțe deoarece nu se bagă peste forurile local-regionale decât în cazuri excepționale, în care sunt direct interesați. Asta este situația draga mea; n-avem nici o ieșire, suntem condamnați. Să vedem cum, când și cât. De aceea nu mai reacționez în nici un fel, de aceea apatia mea. Sunt resemnat.”

Această mică tiradă a fost o trezire de moment, după care am căzut din nou în starea de apatie.

Auzind de starea mea de areactivitate, o foarte bună și dragă prietenă din vremea secundariatului meu din Brașov, adică din 1946, Bombița Bunaciu, m-a rugat să trec pe la ea întrucât ea a trecut printr-o experiență dramatică în urmă cu trei-patru ani care ar putea să mă remobilizeze. M-am dus, mai bine zis m-am târât până la ea ca să-i aflu trista ei poveste, care se petrecuse în anii 1962-1964, perioadă pe care avusesem naivitatea să o consider „comunismul roz”. Bombița fusese șefa serviciului financiar al Fabricii de cauciuc din Brașov. În această calitate a descoperit că o casieră din subordinea ei, a

delapidat o sumă oarecare. A procedat legal, a luat imediat măsurile de cuviință și a denunțat-o. În cursul anchetei care a urmat, în pofida realității hiperdemonstrabile, datorită faptului ca Bombița avea o origine „execrabilă” (o adevărată doamnă a Brașovului, ultima descendentă directă a familiei Mureșenilor) și hoața o origine socială „sănătoasă”, tribunalul s-a orientat: s-a atenuat cât mai mult vinovăția hoatei și Bombița a devenit complice. Sentința a fost de patru ani de închisoare pentru prietena noastră, care imediat, încă înainte de a se definitiva verdictul, a fost încătușată, vârită în temniță, rasă în cap și îmbrăcată în haine vărgate. Norocul a fost că familia ei a descoperit o cunoștință, pe juristul Geamănu, care era singurul om de calitate ce mai rămăsese în structura centrală a Ministerului de justiție și acesta s-a zbatut să restabilească adevărul și să o absolve de pedeapsă după câteva luni de închisoare. Povestindu-mi această dramă, a dorit să mă trezească la realitate, să încep să lupt, să caut cunoștințe influente, pentru că oricât aş avea de partea mea dreptatea, în comunism aceasta este ultimul argument care contează.

Efectul lecției lui Bombița a fost nul. Tocmai asta stăruia în mintea mea și îi spuseseam și lui Beatrice: sentința este dată, sunt condamnat fără scăpare și deci ce rost are să mai lupt.

Mă schilodisem serios psiho-intelectual. Acest lucru l-am observat și în alte împrejurări. Cu vreo două luni înainte de anchetă începusem să întocmesc o conferință care trebuia să inaugureze un ciclu de expuneri de istoria medicinei, la USSM. Selectasem din fișierul meu bibliografic fișele indicate, completasem alte fișe cu material care mai era necesar, le pusesem în succesiunea cerută de planul pe care mi-l facusem și nu mai aveam de facut decât câte o frază de legătură între fișe. Ei bine, de

când a început ancheta, de când am intrat în apatie, n-am mai fost în stare să concep nici un rând. Situația devenea critică. Apăruseră deja în oraș afișele anunțând conferința. Șansa a fost că au venit Sașa cu Pia care au preluat gazetărește materialul, l-au colat și, cu toate că îmi păstrasem spiritul critic și mai aveam obiecții asupra formei finale pe care o dăduseră, mi l-am însușit și l-am expus la data fixată.

Aceleași dificultăți le-am avut și cu prilejul a două consfătuiri interregionale, una la Sibiu, alta la Sighișoara. În calitate de președinte USSM a trebuit să mă deplasez împreună cu doctorul Migia, directorul direcției sanitare regionale și cu doctorul Ozun, toți trei având obligația protocolară să luăm cuvântul la deschiderea ședințelor respective. Numai eu știu ce greu mi-a fost să alcătuiesc o jumătate de pagină de platitudini ca să nu se observe că sunt „legumă”.

La 29 aprilie, după mai bine de trei săptămâni, ancheta în sanatoriu s-a încheiat. Comisia a părăsit instituția urmând să prelucreze rezultatele și să tragă concluziile la sediul Sfatului popular.

Între timp, pe la jumătatea lui aprilie, în toiul controlului, Ministerul sănătății a convocat la sediul său central pe toți conducătorii de unități antituberculoase din țară, inclusiv pe mine. Deși momentul era foarte nepotrivit pentru a mă deplasa la București, fiind vorba de o durată foarte scurtă, doar de o zi, m-am hotărât totuși să mă duc. Cu gândul la cele ce se petreceau la Brașov participarea mea a fost mai mult formală dar, cu acest prilej, am primit o veste importantă pentru mine. Într-o pauză, doctorul Basacopol, fiziologul șef al Capitalei, s-a apropiat ca să-mi comunice special că a scos la concurs un post de medic primar fiziopediatru care crede și speră să mă intereseze. Doctorul Basacopol știa de exilarea mea

samavoilnică din București la Brașov, de faptul că ministrul de atunci îmi promisese că mă va readuce în București după cel mult un an și trecuseră de atunci aproape 15 ani, și mai știa desigur că la Brașov sunt acum „probleme deosebite”. Așa că anunțarea aceasta specială a lui Basacopol nu era întâmplătoare.

De la plecarea mea din București, din 1952, era prima dată când se scotea la concurs un post de medic primar în specialitatea mea dar, din păcate, nu aveam cum să mă prezint. În starea psihică în care mă aflam nu eram în stare de efortul și mobilizarea intelectuală pe care-l implică pregătirea pentru concurs, oricât de bună ar fi fost baza personală de cunoștințe. Așa că m-am întors la Brașov și i-am transmis vestea lui Beatrice ca pe un fapt divers care nu mă interesează.

În week-end-ul următor au venit în vizită cu Fiatur lor, Sașa și Pia. Din hipersolicitudine prietenească ei își luaseră obiceiul, de când intervenise bulversarea cu ancheta, să fie cât se poate de des la noi; simțeau că ne sunt utili, că ne mai sustrag gândurilor negre. În discuțiile cu ei a venit vorba întâmplător și în treacăt, de concursul anunțat. Fără să dea aparența vreunui interes pentru problemă, Sașa a recepționat știrea.

După o săptămână, la revenirea lor, Sașa a adus vorba tot întâmplător despre concurs, ca să mă întrebe care sunt motivele pentru care nici nu vreau să mă gândesc la participare. I-am spus de impasul psiho-intelectual și de mandatul pe patru ani de președinție USSM abia început care, odată asumat, mă obligă.

După altă săptămână, tot „absolut întâmplător” și pentru „cultura lui generală” a ținut să afle de la mine care este tehnica concursului, în amănunt. I-am spus că sunt patru probe, cam la trei-patru zile interval. Prima probă este simplă: o expunere de 20 minute, înșiruind activita-

tea, titlurile și lucrările candidatului. A doua este o probă clinică: expunerea unui caz de tuberculoză (tras la sorți). A treia, tot o probă clinică dar asupra unui caz de pneumologie (netuberculoasă); în fine, proba a patra, mai complicată: lucrări practice, constând expunerea unei tehnici de laborator sau de explorări, trasă la sorți din vreo 20 și ceva de subiecte.

În aceste săptămâni CFI-ul se terminase pe teren, mai rămăseseră câteva convocări răzlețe pe linia anchetei care nu mai presupuneau prezența noastră. Premizele referitoare la concluziile acestei odioase acțiuni potrivnice nouă erau foarte pesimiste. Ambele circumstanțe m-au îndreptățit să caut un refugiu cât de cât reparator într-o croazieră de opt zile pe Dunăre (Giurgiu-Belgrad-Budapesta-Bratislava) și să dau curs prenotării pe care o făcusem mai demult la ONT pentru mine, Betrice și Via Lazăr (asistenta noastră șefă).

În ziua plecării în excursie, dimineța, am sosit la București. Sașa și Pia ne-au luat în primire din gară și ne-au ținut tovărășia până la ora 15, când ne-am îmbarcat în autocarul ONT pentru Giurgiu. În timpul acelei dimineți, de data aceasta nu întâmplător și nu în treacăt ci insistent, cât se poate de insistent, Sașa a început să-mi aducă argumente pentru participarea la concurs. Refractarismul meu era absolut. Îi dădeam și argumentul major: până la începerea concursului mai sunt doar ceva mai mult de două săptămâni și din care opt zile ale excursiei. Sașa a încercat să insinueze că ar mai putea fi timp să renunț la croazieră, dar văzând că nu am de gând, a retractat imediat și s-a retransat pe o poziție sentimentală: ca o dovadă că ținem cât de cât la ei, să promit solemn (cu martori de față) că mă voi prezenta la prima probă, care nu implică decât cel mult un efort de o zi și care ar avea valoarea unei probe-test asupra nivelului la care este

apreciată și notată activitatea mea științifico-profesională de până acum.

Constrâns de insistența lui Sașa și de rugămintea pe care o citeam în ochii lui Pia și pentru că nu însemna nici risc de eșec, nici efort, i-am promis că mă voi prezenta la proba întâia și atâta tot.

Cu această promisiune dată, am plecat în croazieră, care datorită condițiilor excelente oferite de cele două vase cu care am călătorit (Oltenița și Carpați, cu transbordare la Novi Sad), a locurilor străbătute și vizitate și foarte probabil și detentei resimțite după formidabilul stres prin care treceam de câteva săptămâni, a fost una din cele mai frumoase excursii pe care am făcut-o (adumbrită ulterior de faptul că atunci, pe bord, a apărut o primă manifestare, o discretă pareză facială, pe chipul Viei Lazăr, prietena noastră dragă și devotată, pareză care se va dovedi preludiul unei foarte redutabile boli care o va chinui o viață întreagă).

La întoarcere ne-au luat din nou în primire Sașa și Pia. Fără să ne lase să respirăm de bun-venit Sașa, care, bineînțeles, se interesase între timp, mi-a comunicat, ora și locul unde se va desfășura prima probă de concurs.

Promisiunea fiind făcută și neavând cale de întoarcere, am plecat la Brașov unde aveam câteva autobiografii și documente pe baza cărora mi-am întocmit memoriul de titluri, activitate și lucrări și pe care, revenind în București l-am expus în douăzeci de minute în fața comisiei (prof. I. Lupașcu, dr. S. Băicoianu, dr. G. Bungețianu și dr. Basacopol). Rezultatul s-a dat a doua zi. Eram situat pe locul întâi, urmat destul de aproape de Hreniuc și de Coca Dumitriu; la mare distanță erau clasați ceilalți șapte concurenți. Erau zece concurenți pentru zece locuri, dar doar un loc în București. Pentru acest unic loc se profilau deci trei concurenți, dar în realitate doar doi,

întrucât eu nu-i promisesem lui Sașa să mă prezint decât la prima probă.

Sașa, conform unui plan temeinic stabilit cu Pia din prima zi în care aflase de concurs, a început un nou tir de argumente pentru prezentarea la următoarele două probe: „în fond, ce mare lucru pentru tine, probele clinice? Să examinezi, să pui diagnosticul, să indici tratamentul și să faci expunerea cazului?! Nu faci asta de 20 de ani? Ce caz îți poate cădea la sorți în care să nu ai experiență mai multă decât toți ceilalți?” – „Bine, bine, dar trebuie să fac exerciții ca să mă încadrez în timp.” – „Te mai uiți din când în când la ceas!”

Cu Sașa nu o poți scoate la capăt, mai ales că are și un pic de dreptate. Capitulez și accept să mă prezint și la probele clinice. Odată cu aceasta îmi asum și eu inițiativa (pe care desigur Sașa și Pia scontaseră): dacă tot mă prezint la trei probe de ce să nu încerc și proba a patra? Asta fiind mai grea, va trebui să fac un rudiment de pregătire pe tot parcursul de zece zile cât mai am la dispoziție. Încep să mă înverșuniez și mai mult după prima probă clinică în care decalajul față de urmăritori s-a mai mărit. După cealaltă probă clinică decalajul a devenit confortabil. Marea probă de încercare, a patra, îmi dă mari emoții pe care în condițiile unei pregătiri normale nu le-aș fi avut. O susțin nici nu știu cum; aproape că nu-mi mai amintesc după o oră ce am spus, cum a decurs. La această probă rezultatul se dă după o scurtă deliberare. Stau pe o bancă în hol, cu capul sprijinit în mâini, căzut pe gânduri, când mă simt bătut pe umăr: „Felicitări, ați reușit!” Este doctorul Basacopol care îmi șoptește vestea.

Acesta este concursul lui Sașa, nu este meritul meu. Eu am fost doar instrumentul. Reușita la concurs, transferarea la București schimbă datele problemei. Altfel

îmi apare acum conflictualitatea existentă la Braşov. Încerc să judec, am acum un reazăm, un punct de sprijin.

Vestea reuşitei la concurs era primită la Braşov în mod diferit. Salariaţii sanatoriului sunt desigur bucuroşi, dar într-un fel şi întristaţi; le este greu să conceapă că, din toamnă (care este ultimul termen de prezentare la noul post), ne vom despărţi pentru totdeauna. Pe de altă parte „coaliţia nefastă” (comisia de anchetă şi susţinătorii ei de la Sfat) este furioasă că aş putea să le scap printre degete, tocmai acum când erau siguri pe victorie; singura lor modalitate de contracarare ar fi, dacă ar putea să mă închidă (ca pe Bombiţa Bunaciu) sau măcar să facă să mă aleg cu cazier. De altfel, în timpul concursului ei antamaseră această posibilitate. Pe la jumătatea lunii mai, Sfatul Popular a organizat la spitalul regional, o şedinţă plenară cu toate conducerile de unităţi sanitare din oraş, care a avut un unic punct pe ordinea de zi: înfierarea petelor negre de pe halatele albe ale sănătăţii locale. S-au scos în evidenţă faptele ruşinoase pentru care se aflau în închisoare în acea perioadă şase medici (întreperii ilegale de sarcină sau mită) şi s-a anunţat că la sanatoriul TBC de copii s-au descoperit mari nereguli financiare şi mari deficienţe în conducere care, pe lângă imputaţii şi pedepse administrative, vor constitui obiectul unui proces civil şi al unui proces penal. Sanatoriul nostru nu fusese convocat să participe la şedinţă, aşa că în absenţă, am fost blamaţi public înainte ca lucrările anchetei să se fi încheiat, să fi existat concluzii formulate şi decizii parafate de forul în drept (Sfatul popular).

Aceste decizii au apărut la 16 iunie, adică după o lună şi jumătate de la încheierea controlului (29 aprilie). Prin ele am luat cunoştinţă că sunt desărcinat din funcţia de director (rămânând în continuare medic primar), că sunt pedepsit cu mustrare scrisă cu avertisment şi că mi se

impută suma de 5084 lei, cota-parte dintr-un așa zis prejudiciu de 11128 lei adus instituției prin consum nejustificat de alimente.

Mai gravă era desfacerea contractului de muncă „ca necorespunzător” a contabilului-șef Victor Saru, cel mai corect și mai muncitor om pe care l-am cunoscut, de o competență indiscutabilă ce-i fusese recunoscută și de cele mai recente și mai exigente controluri (inclusiv BNR) făcute pe aceeași gestiune. Era cea mai cruntă răsplată pentru o activitate pilduitoare de 30 de ani în sector sanitar, dintre care 15 ani numai la noi.

Acest om cu totul deosebit a fost victima acelei abjecții subumane de Popeasca. În următoarele săptămâni Saru s-a prăbușit nu numai psihic ci și fizic. A trebuit să zacă la pat câțva timp. În lipsa lui, când la 27 iunie, s-a făcut prelucrarea sancțiunilor în plenara cu salariații, Sănduleasca, prezentatoarea raportului, fiind strânsă cu ușa de întrebările participanților, a îndrăznit să mintă că Saru ar fi recunoscut că ar fi sustras alimente. La această inimaginabilă infamie, sala a reacționat cu asemenea violență încât Sănduleasca ar fi fost linșată dacă nu s-ar fi aflat lângă ușă și nu ar fi fugit îngrozită, urmată de cei doi - trei acoliți de la Sfat cu care fusese în prezidiu.

După vreo două luni Saru s-a reînzdrăvenit și deși colegii contabili de la alte unități sanitare din oraș i-au oferit posturi la nivelul calificării lui, în mod ostentativ s-a angajat ca muncitor necalificat pe un șantier. Secretarul Sfatului, Cosora, care se știa că era unul dintre principalii complici în această odioasă decizie, a trimis după Saru în repetate rânduri, a făcut apel și la soția lui, propunându-i felurite posturi. Saru cu demnitate a refuzat să stea de vorbă cu el și să primească vreo ofertă. Muncind pe șantier s-a făcut remarcant; în șase luni i s-a dublat salariul; apoi trebuind să completeze niște date

personale i s-a aflat calificarea și a fost mutat în birouri și în scurtă vreme a ajuns să conducă contabilitatea în construcții ajungând la venituri mult mai bune decât în sectorul sanitar. Din păcate, după vreo doi ani, traumele psihice la care a fost supus și-au spus cuvântul și o boală grea i-a curmat firul vieții.

XX Procesul

La începutul lunii iunie (1967), când “decapitarea” conducerii (a directorului și contabilului șef) devenise previzibilă, Institutul de fiziologie a mai făcut o încercare, în extremis, de a salva nava pe cale de eșuare. S-a constituit o brigadă de control formată din cele mai marcante personalități ale fiziologiei, în frunte cu directorul Bula, la care s-au adăugat și responsabili cu probleme administrative-gospodărești din Institut. Această brigadă a repetat controlul din toamna anului precedent și a reinspectat toate unitățile antituberculoase din regiunea Brașov. În final s-a redactat un raport cu notații superlative pentru Sanatoriul nostru și cu note medii pentru celelalte unități. Apare de data aceasta și analiza aspectelor administrative și chiar de gestiune. Raportul este înaintat în copie la toate forurile politice sau sanitare ale regiunii sau orașului Brașov, lăsând să se deducă riscurile la care se expun cei ce deformează realitățile. Raportul, cel puțin la suprafața lucrurilor, nu a influențat evoluția nefavorabilă a situației.

Sfatul popular al orașului, angajat în tendențioasa acțiune împotriva Sanatoriului, pe care o făcuse publică în răsunătoarea ședință de blamare, cu toate forurile de conducere de față, nu mai putea da înapoi; trebuia sa-și ducă până la capăt deciziile și să le pună în aplicare. Desfacerea contractului de muncă al contabilului șef Saru era un fapt împlinit; urma acum să se procedeze la înlocuirea directorului.

După incidentul pe margine de linșaj al Sanduleascăi, Sfatul, dându-și seama de starea de spirit din sanatoriu, nu a mai avut curajul să-l trimită pentru înlocuirea mea pe marele inchiizitor, doctorul Mănoiu, așa cum ar fi fost firesc. Astfel, i s-a dat această sarcină doctorului Drăghici, medicul șef al orașului. Silit, el a venit la 1 iulie și a convocat colectivul medical, după care, adresându-ni-se cu vădită stânjeneală, ne-a spus că are dispoziții să nominalizeze pe noul director și că acesta este doctorul Rogoz. Doctorul Rogoz s-a ridicat și a declarat că nu primește funcția. Descumpănit, Draghici, aruncând o privire circulară, s-a oprit asupra doctorului Zaharie, dar și acesta a refuzat. Așa se face că Sanatoriul a rămas fără director până la plecarea mea definitivă la București, în septembrie. Pe perioada celor două luni și jumătate, conducerea, de fapt doar “dreptul de semnătură”, a trebuit să fie asigurată “din afară”, prin girare, de către doctorul Ciobanu, directorul Spitalului TBC de adulți din oraș.

Pentru a primi atmosfera "viciată" de fosta conducere, Sfatul a trimis un nou administrator și doi intențenți. Noul administrator, țănoș și important cum le șade bine celor foarte scunzi, fiind și rotofei, avea un nume hazliu, foarte potrivit cu înfățișarea lui: Poponeț. Aflând repede, salariații nu mai pridideau să-l strige: Tovarășe administrator Poponeț! Tovarășe Poponeț! Cu toată strădania administratorului să-i convingă că e mai bine să-i spună simplu: Tovarășe administrator, ai noștri însă preferau formula lor, Poponeț în sus și în jos, strigat pe alei sau pe coridoare, mai producea câte un zâmbet în atmosfera abătută care domnea în tot sanatoriul în ultimele săptămâni.

Din clipa în care am fost demis din funcția de director m-am desprins de foarte multe activități și preocupări care îmi intraseră până atunci în reflex. Deși

nu exista un director în locul meu, am considerat ca nu mai este cazul să mă ocup decât de treburile medicale ce aparțin calității de medic primar. Toate responsabilitățile, în afară de cele medicale, îi reveneau administratorului Poponeț și celor doi intendenți ai săi. (Contabilitatea o gira Floricica, fosta adjunctă de nădejde a lui Saru.)

Programul meu devenea simplu. Fix la ora opt veneam cu Beatrice în serviciu și fix la ora 13 plecam acasă, ceea ce nu mai făcusem niciodată. În restul timpului, urgențele medicale le asigura medicul de gardă, iar evenimentele nemedicale, oricare ar fi fost și oricând ar fi survenit îmi impuneam să nu intervin. Desigur că mă durea sufletul; Sanatoriul ăsta îmi era drag; era totuși creația mea, copilul meu și nu puteam să nu sufăr pentru el, dar, în împrejurările date, asta trebuia să-mi fie atitudinea. Rezumându-mă la obligațiile stricte de serviciu, aveam acum destul timp pentru familie, pentru copii.

Mai erau totuși câteva probleme care se cereau rezolvate. Astfel, încă de la primirea deciziilor, cea referitoare la imputațiile bănești putând fi contracarată pe cale sindicală, am acționat în acest sens și împreună cu Saru am făcut întâmpinare la Comisia de litigiu de pe lângă Comitetul sindicatului Sanatoriului. Comisia de litigiu, la care a participat și un reprezentant al sindicatului Orașenesc, ne-a dat câștig de cauză și a anulat imputația, un exemplar din hotărâre trimițându-l și Sfatului popular.

Pe lângă aceasta, în câteva după-amieze, m-am ocupat cu redactarea unor noi memorii către forurile locale și centrale, solicitand revizuirea deciziilor Sfatului.

Sfatul popular reacționând la hotărârea Comisiei de litigii a deschis acțiune în justiție împotriva noastră, careia, conform indiscreției Popeascăi, urma să-i dea

amploare și să obțină condamnarea noastră penală. De fapt, acest proces fusese pus la cale din primăvară, din timpul anchetei și anunțat de Sfat în ședința publică din mai. Ca urmare, la 20 august am primit citație sa ne prezentăm la judecată la 11 septembrie. În acest interval a trebuit să caut un avocat și, prin prieteni și cunoștințe l-am găsit în persoana domnului Boamfă. El îmi fusese recomandat pentru competență și părea un om serios, deși, când am încercat să-i expun situația, nu m-a urmărit prea atent și s-a mulțumit cu onorariul destul de consistent și cu dosarul cu acte și însemnări pe care i l-am lăsat ca să se documenteze.

A venit ziua judecății, când mai aveam doar patru zile până la data când trebuia să mă prezint la noul meu post din București. Am plecat de acasă împreună cu Saru și ne-am prezentat la Tribunal. În forfota și lumea interlopă care ne înconjură, am găsit niște locuri libere și m-am așezat, cu Saru alături; amândoi tăcuți, cum fusesem tot drumul, așteptam sosirea judecătorilor. În jurul nostru se agita limbricul de Năstase (fostul nostru administrator, implicat și el în proces deși își dezvăluise caracterul de unealtă a coaliției odioase) căutând să ne mai strecoare câte o șopârlă cu privire la ce ne mai clocește Sfatul popular, ca să ne infunde.

Intră “curtea”: trei persoane înveșmântate în niște robe din ațica neagră, lucioasă, tocite pe la tivuri și peticite pe alocuri. Figuri antipatice, încruntate. De la primele cuvinte m-am simțit reintrodus în atmosfera dușmănoasă din vremea anchetei de astă primăvară.

Au luat cuvântul procurorul și reprezentantul (avocatul?) Sfatului care ne-au împrășcat cu noroi, cu aceleași argumente și acelaș ton ca al fostului nostru inchiizitor Mănoiu. Când a început avocatul Boamfă am sperat că se va schimba ceva. Acesta însă, a mormăit

neconvingător niște platitudini; la fiecare obiecție pe care i-o făcea curtea, el se repezea servil să-și ceară scuze: "Am greșit, să trăiți! Aveți dreptate! Cum ziceți dumneavoastră!" Era clar că știa în ce direcție merge procesul și că nu făcea decât să-și menajeze calitatea de avocat pledant, atât de greu de obținut și de menținut în acea vreme.

În aceasta situație m-am simțit îndreptățit să cer cuvântul dar am fost permanent întrerupt de judecători, repezit, apostrofat, încât am renunțat să mai insist.

În final, aceeași "curte" atât de dură cu mine, l-a invitat cu deferență pe reprezentantul Sfatului, care făcuse semn cu mâna că mai are ceva de zis. Acesta, dându-și seama din desfășurarea ședinței, că nu are șanse să obțină sentința scontată, a cerut suspendarea cauzei, motivând că, culpele prezentului litigiu formează obiectul unui proces penal pornit de Sfatul popular orășenesc, care își rezervă dreptul să aducă probe zdrobitoare în viitorul apropiat. Urma deci un nou termen, lăsat la latitudinea Sfatului, cine știe când....

Am părăsit Tribunalul cu un gust amar, cu confirmarea că nu trebuie să-mi pun speranța în justiția socialistă.

În cele trei zile care îmi mai rămâneau până la plecare, trebuia să mai rezolv încă o problemă importantă: să găsesc un înlocuitor la președenția USSM și să predau mandatul. De fapt vorbisem cu câteva săptămâni înainte cu doctorul Ozun și convenisem asupra doctorului Șeitan, neurologul, unul din cei trei vicepreședinți în funcție. Acum nu a mai fost nevoie decât de un telefon dat doctorului Ozun care l-a mobilizat pe doctorul Șeitan și a stabilit pentru a doua zi audiența la tovarășul Chivulescu, secretarul cu probleme social-culturale al Regiunii de partid. Ne-am prezentat toți trei și în scurte cuvinte i-am

expus tovarășului Chivulescu motivele plecării (pe care de altfel le știa) și l-am elogiât pe succesor. Secretarul a avut amabilitatea să mă întrebe dacă hotărârea plecării mele nu ar putea fi abandonată deoarece timpul va lucra în favoarea mea. I-am răspuns un categoric nu și ne-am luat un rămas bun oficial.

Și astfel a venit ziua de 14 septembrie, ziua plecării la București, a despărțirii de cei nespuse de dragi mie, de soție și de copiii mei, precum și de cei aproape o sută de colaboratori cu care m-am înfrățit în muncă, în realizări și satisfacții ca și în griji și amărăciune. Pe ai mei îi voi revedea săptămânal pentru câteva ore, până îi voi putea aduna lângă mine, la București. Pe colaboratorii devotați îi voi întâlni mai rar, tot mai rar.

Mă despărțeam însă definitiv de sanatoriu; lăsam în urmă sanatoriul, cu cei cincisprezece ani ai lui și ai mei, sanatoriul care a fost viața mea.

* * *

Odată cu transferarea la București, la 15 septembrie 1967, se încheie “cronica sanatoriului”. M-am străduit să o scriu cu obiectivitate deși îmi dau seama că unor momente cu semnificație subiectivă le-am dat o extindere nejustificată pentru un cititor din afară. Cele câteva rânduri care mai urmează reprezintă fie încheierea unor evenimente enunțate în “Cronică” fie unele trăiri prilejuite de despărțirea de sanatoriu, putând fi luate și ca un scurt epilog.

La noul meu loc de muncă, spitalul TBC pentru copii al Capitalei, am fost primit cu foarte multă caldură. Toți salariații mă cunoșteau sau auziseră despre mine și își făceau speranțe că sunt venit cu gânduri mari, inovatoare. Aveam să-i deziluzionez: făcusem idiosincra-

zie pentru orice avea contingență cât de cât cu latura administrativ-gospodărească.

Din primele zile, aflând că m-am prezentat la post, venerabilul profesor Ilea, director al direcției sanitare a Capitalei, care fusese în vizita la noi, la Brașov și rămăsese impresionat de o serie de raționalizări organizatorice pe care le făcusem, m-a convocat ca să-mi spună că a creat pentru mine o jumătate de normă de inspector, la Direcție, pentru "problema spitalelor". Cu toată deferența, l-am refuzat fără ezitare. Mai apoi, în repetate rânduri, am fost aproape silit să iau direcția spitalului în care lucram dar "idiosincrazia" m-a ajutat să mă mențin pe poziție refractară.

Ceea ce nu am refuzat ci dimpotriva le-am primit cu plăcere au fost sarcinile profesionale, legate de specialitatea mea: șefia de secție, funcția suplimentară de ftiziopediatru-șef al Capitalei, membru în diferite comitete și comisii, membru în toate comisiile concursurilor de trepte și grade medicale, orice vreți, numai corvezi administrativ-gospodărești nu. Ceea ce am încercat pe linie profesională și nu am reușit a fost realizarea unei acțiuni DIC după modelul nostru de la Brașov, dar obștea medicală bucureșteană nu s-a arătat dispusă.

Adaptarea după 15 ani la viața Bucureștiului a fost, în primii doi-trei ani, foarte grea. Cu toată dragostea ce mi-au arătat-o mama, sora și nepotelul meu, toate celelalte rude și numeroși prieteni, între care Pia și Sașa nu se dezmințeau nici de data asta, toți simțind că trec prin momente grele, dorul de ai mei, cei pe care îi lăsasem la Brașov, mă mistuia, dimpreună cu nostalgia celor 15 ani de Warthe.

În fiecare sâmbătă plecam la Brașov, unde la ora 16, pe peronul gării mă așteptau bucuroși până la lacrimi

cei doi copii agățați de mama lor. Ne depărtam de gară, agale, veseli, cum parcă nu am mai fost niciodată. Poposeam vreo oră la bunii noștri prieteni Lucia și Dudu Dimulescu care stăteau în zona gării și apoi acasă la noi, la noi acasă. Ce după-amiază, ce seară, ce noapte ne aștepta! A doua zi, Duminica, lucrurile parcă se mai poteau. Mai aflam despre realitățile din sanatoriu, despre zbaterile și demersurile lui Beatrice și apoi, cu trecerea orelor, începea umbrirea fericirii prin apropierea plecării. Inevitabila despărțire venea totdeauna la ora trei noaptea, ca să prind trenul cu care să ajung dimineața la timp la spital. Și asta în fiecare săptămână ...

Transferarea mea la București a declanșat unele evenimente și manifestări neașteptate, neplăcute, care m-au afectat.

Primul dintre ele s-a petrecut încă din primele zile după ce părăsisem sanatoriul. Administratorul Poponeț, căpătând libertatea să-și demonstreze puterea decizională, i-a pus pe cei doi intențenți ai lui, să-l ducă pe Cezar la abator, să-l sacrifice. M-a întristat vestea pentru că îmi promisesem la moartea lui Andras bacși ca foarte bătrânul lui cal, Cezar, să fie cruțat întrucât își câștigase, prin cei 14 ani de trudă în sanatoriu, dreptul de a fi îngrijit și să moară de bătrânețe în pajiștea unde slujise.

După încă aproape 3 săptămâni, într-o după-amiază, am primit un telefon sfâșietor: un plâns cu sughițuri în care abia am deslușit vocea lui Mihăiță: "M-i l-au ucis pe Argos!" A preluat Beatrice telefonul deoarece Mihăiță nu mai putea articula nici un cuvânt. Întradevăr, Argos era cel mai bun prieten al lui. Îl luase de mic, acum vreo patru ani, au crescut și se jucau împreună. Zilnic s-au tăvălit, îndesați unul în altul pe povârnișul dinspre piscina, Argos având grijă să-l ferească cu corpul lui de părțile colțuroase ale pantei. Argos îi ducea cu regularitate

pe copii pînă la Vila neagră la plecarea spre școală și îi aștepta tot acolo la întoarcere. Argos un câine lup vânos cu care aveam curajul sa-l las pe Mihăiță să vagabondeze de unul singur prin pădure, fiindu-i cel mai sigur protector. Argos a fost otrăvit de cineva necunoscut care desigur și-a manifestat astfel dușmănia față de mine, față de noi.

M-a copleșit suferința lui Mițibus și fapta în sine. Am căutat să-l susțin cu vorbe bune prin telefoane zilnice pînă sâmbătă când oricum veneam să-i văd. I-am dat telefon din prima clipa sorei mele, care a fost de părere să-l aducem la București măcar pentru o săptămână să-i creem diversiune. Am plecat deci cu Fețy cu mașina lor, pe care și-o cumpărase de câteva luni. L-am găsit pe Mihăiță profund îndurerat dar mai stăpânit. Ne-a povestit ca s-a jucat cu Argos cu o jumătate de ora înainte și a fost suficient să lipsească puțin, pentru masă, ca, la întoarcere sa-l găsească târându-se cu ultimele puteri pe treptele terasei și să-i moară pe genunchi. Peste câteva ore l-a pictat la fața locului, în acuarelă. Pictura, foarte reușită, care ni-l sugera întocmai, stătea la capul patului lui Mihăiță; ulterior o vom păstra în mapa de relicve prețioase. În săptămâna care a urmat, la București, sora mea l-a ținut la ea și i-a cumpărat tot felul de jucării și atenții, după care a revenit la Brașov și primul lucru pe care l-a făcut, a fost o cruce cu o placă metalică pe care a modelat în basorelief chipul câinelului lui iubit punînd-o la capătul mormântului acestuia.

Pe lângă aceste evenimente brutale, transferarea mea la București a condus la unele situații supărătoare instalate insidios și pe care le resimțea în mod deosebit Beatrice. Considerînd-o fără "protecție" colectivul medical i-au bruscăt sensibilitatea. O primă atitudine care a contrariat-o a fost cea a doctorei Werner. La prima

sedință a raportului de garda după plecarea mea, Beatrice a intrat în cabinetul directorial și s-a îndreptat ca de obicei spre fotoliul ei de pluș roșu în care obișnuia să stea de aproape 15 ani. A avut surpriza să constate că locul ei era deja ocupat de doctorița Werner. Nu știu ce fel de privire i-a aruncat Beatrice, dar doctorița s-a ridicat instantaneu, îmbujorată și fâstăcită. Și astfel Beatrice și-a recâștigat fotoliul și pentru următorii ani cât va mai avea de stat în sanatoriu.

Alte mici vexații din partea unuia sau altuia dintre colegi în săptămânile care au urmat plecării mele, au facut-o pe Beatrice să profite de un moment în care tot colectivul medical era adunat și să le spună răspicat: ”Să știți că eu nu sunt domn ca Mihai și că știu mult mai multe decât știe Mihai despre ce faceți fiecare dintre voi, așa că fiți prudenți și nu mă provocați. Vă voi arăta că știu să lupt și vă voi da în vileag!” Colectivul a înghețat și de atunci colegii au devenit extrem de prevenitori.

În aceeași perioadă a mai fost o problema care a suparat-o pe Beatrice. La câteva luni după ce doctorul Zaharie a preluat direcția, s-au acordat noi gradații de salarizare personalului medical. Doctorul Zaharie a săltat de la gradația 2-a la gradația 5-a, iar ceilalți medici, inclusiv Beatrice, au rămas cu gradația 2-a. Considerându-se nedreptățită, Beatrice s-a dus la secția sanitară a orașului și a argumentat că are cea mai mare vechime în unitate, că doctorul Zaharie poate primi o gradație în plus față de ea și de ceilalți colegi pentru funcția de director și că deci, dacă directorul este cotate la gradația 5-a lor, ceilalți medici din vechea gardă le revine în mod firesc gradația 4-a. Secția sanitară i-a dat dreptate și Beatrice și colegii mai vechi (Georgescu și Rogoz) au primit gradația ce li se cuvenea.

Pe alt plan personalitatea lui Beatrice s-a mai reliefat printr-un aspect, până atunci pus în umbră probabil de activitatea mea: inițiativa științifică. Numai în primul an, deși avea mai multe pe cap decât oricând, a efectuat cinci lucrări deosebit de interesante, două despre neoplaziile endotoracice la copii și trei despre anomaliiile bronșice congenitale. Le-a gândit, le-a scris, le-a comunicat în ședințele USSM și le-a publicat într-un timp record (neuitând să ne treacă drept coautori pe mine și pe ceilalți colegi).

Dar cea mai pregnantă trăsătură de caracter a lui Beatrice, pe care împrejurările i-au dezvăluit-o, a fost combativitatea și perseverența în luptă pentru dreptate și adevăr demne de comparații mitologice. Revoltată la culme, până la ultima ei fibră și neîmpăcată nici o clipă cu nedreptățile trăite, ea s-a dezlănțuit după plecarea mea, într-un torent de memorii și de demersuri de neimaginat. De câte ori veneam în weekend la Brașov, îmi povestea ce mai întreprinsese, unde i se mai deschisese câte o ușă locală, ce refuzuri a mai întâmpinat, ce intenții mai are. Uneori mă obliga să întocmim împreună un memoriu (deși stilurile noastre nu se potriveau, eu având precauții politice, pe când ea, dădea cu "barda în lună"). Nu a rămas niciun for nebombardat de demersurile ei scrise începând de la cele locale până la cele centrale, Comitetul Central, Consiliul de miniștri, Presa (Scânteia), CSICOLAS (Comitetul de stat pentru îndrumarea și controlul organelor locale ale administrației de stat) etc. În toate aceste demersuri leit-motivul susținut cu înverșunare de Beatrice, crezul ei, era: « de-ar fi să-mi irosesc încă zece ani de viață, nu voi renunța până nu voi obține anularea deciziilor odioase și reabilitarea morală integrală a noastră și a colaboratorilor, care ne-au

secondat cu devotament ». (Se referea cu precădere la admirabilul nostru contabil șef Saru)

În cadrul demersurilor locale, performanța lui Beatrice, pe care eu nu am reușit-o, a fost să ajungă la primul secretar al comitetului regional de partid, Pană. Acesta era nou numit în funcție, fiind hărăzit unei cariere politice de mare ascensiune. Inițial, în perioada în care eu am vrut sa-l abordez, el era antrenat într-o luptă ocultă pentru supremația pe plan regional cu președintele Sfatului popular, Bercuș, și nu era dispus să se implice în probleme minore, cum era cea a sanatoriului nostru, așa că m-a pasat la secția sanitară. După trecerea câtorva luni când lupta s-a tranșat net de partea lui Pană, acesta a devenit mai accesibil și, prin perseverență, fără să-mi spună nimic, Beatrice a izbutit să obțină o audiență, într-o memorabilă zi de 10 octombrie 1967. La proximus weekend Beatrice mi-a povestit cum s-au petrecut lucrurile.

În ziua și la ora fixată, Beatrice a intrat în sala de audiențe. O sală foarte mare, cu o masă de consiliu foarte lungă în mijloc. În capul mesei o singură persoană, primul secretar Pană. La distanță se mai afla un funcționar care lua notițe sau stenografia. Primul secretar a invitat-o să-i spună de ce a venit. Beatrice, în loc să răspundă, i-a pus în față un teanc de vreo douăzeci de hârtii.

-„Ce sunt astea?” a întrebat primul secretar.

-„Declarații de la personal, care vă vor edifica asupra problemelor de la sanatoriu.”

Pană a sărit în picioare, s-a schimbat la față și a devenit brusc furios:

-„Ce declarații? Nu știți ca nu aveți voie să cereți declarații de la salariați?”

-„Nu știam!”

-„Ba știți!”

-„Ba nu știam!”

-„Ba ştiaţi!”

-„Vă rog să mă credeţi pe cuvânt că nu ştiam. Şi să ştiţi tovarăşe prim-secretar că, chiar dacă aş fi ştiut, tot le-aş fi luat. Declaraţiile acestea sunt singura modalitate să vă demonstrez cum s-a procedat, să vă arăt constrângerile, răstălmăcirile, falsurile prin care s-au obţinut datele pe care s-a bizuit comisia, ca să inventeze monstruoasa înscenare care a dus la demiterea soţului meu şi a contabilului şef Saru şi care va duce la năruirea sanatoriului. Să ştiţi tovarăşe prim-secretar că declaraţiile pe care le-am primit au fost date spontan. Ele sunt stropite cu lacrimi. Oamenii au remuşcări, se cred vinovaţi că datorită celor scrise sau semnate silit de ei, s-a ajuns la marea nedreptate făptuită. Ei scriu în aceste declaraţii cum au fost intimidaţi, ameninţaţi, cum a urlat la ei inspectoarea Săndulescu şi mai ales doctorul Mănoiu, un adevărat torţionar; cum l-i se puneau întrebări piezişe, cum l-i se forţau răspunsurile, cum una declarau şi alta erau puşi să semneze. În fine, o să vă lămurii singur, citindu-le!”

Până a început să citească. După primele doua-trei a devenit tot mai interesat. Din când în când întreba ca pentru sine: ”Cum? Chiar aşa s-a întâmplat? E adevărat?” La încheierea citirii care a durat peste o jumătate de ora, era complet schimbat ca înfăţişare, devenise plin de solitudine.

Prinzând curaj Beatrice a adăugat: ”Comisia şi-a tras concluziile falsificând realităţile de pe teren, neavând nicio bază obiectivă pentru a-şi susţine acuzaţiile. Au încercat să convingă Miliţia economică, pe şeful ei maiorul Vârjan. Am fost la el în audienţă şi mi-a spus el însuşi acest lucru. Dacă nu mă credeţi, vă rog să-l întrebaţi personal.”

Până a cerut imediat să i se facă legătura cu Vârjan.

„Tovarășe Vârjan, cunoașteți situația de sus de la Sanatoriu?”

„O cunosc tovarășe prim-secretar. O cunosc chiar foarte bine.”

Pentru că Vârjan vorbea destul de tare, Pană a îndepărtat puțin telefonul de la ureche, astfel încât să audă și Beatrice convorbirea.

- „Situația este foarte limpede. Oamenii sunt curați – cristal și în fapte și în scripte. I-am verificat, i-am puricat. Am ținut personalul meu două luni, noaptea, ore în șir, cocoțați în pomi, pe valea pe care ziceau ăia că s-a bătătorit potecă tot cărându-se alimente de la bucătărie sau magazie, la locuința directorului. Nimic, tovarășe prim-secretar, absolut nimic. A venit la mine grășana aia de la CFI (Săndulescu) de trei ori, mai întâi să-mi impună, apoi să-mi ceară și la sfârșit să mă implore, să le găsesc ceva pentru că în acțiune este în joc prestigiul Sfatului popular al orașului care a înaintat proces pe care l-a suspendat temporar, angajându-se să aducă probe zdrobitoare din partea noastră. I-am spus să nu mai insiste pentru că totul nu este decât invenția lor”.

Până a închis telefonul. A stat câteva clipe să se recumpănească și cu un glas în același timp solemn dar și profund uman (neobișnuit pentru tonul partinic) i-a spus lui Beatrice:

- „Tovarășa doctor, plecați liniștită acasă, liniștiți-vă copiii, liniștiți-vă salariații. Dați telefon soțului dumneavoastră; dacă vrea să revină este binevenit și ne bucurăm. Problema se va rezolva. Toți cei nedreptățiți își vor primi dreptatea. Mai greu cu cei ce au pus-o la cale...”

Beatrice a plecat într-un suflet și nu mi-a dat imediat telefon. A așteptat două zile, până la sfârșit de

săptămână, când venind de la București, ca de obicei, să-i revăd, să poată să-mi povestească pe îndelete marea veste.

Redându-mi cele referitoare la maiorul Vârjan, un val de căldură mi-a învăluit inima. Acest om, pe care nu l-am cunoscut și nu-l voi cunoaște niciodată, este salvatorul meu de la închisoare. Cel mai mic document speculat tendențios sau depoziție făcută pe placul comisiei ar fi însemnat cazier și câțiva ani grei de privare de libertate, cu toate consecințele de viață pentru mine și familia mea. Ce s-ar fi întâmplat cu noi dacă în locul unui OM de conștiință și curajul maiorului Vârjan, ar fi fost o psihopată ca Popeasca sau un oportunist sau laș ca doctorul Mănoiu sau ca maiorul Stăncioaie și ca atâția alții ca ei. De ce ține soarta noastră...

Optimismul ce ne-a cuprins după audiența la Pană a flectat în următoarele luni deoarece măsurile promise de corifeul politic al Regiunii întârziiau să se facă simțite. Cu ultimele puteri, președintele Bercuș de la Regiune și secretarul Cosora de la Oraș încercau să mai apere o cauză evident nedreaptă dar încă nepierdută.

Ca urmare a memoriilor noastre la CC și CSICOLAS, spre sfârșitul lui Octombrie (1967) au venit doi inspectori care au analizat argumentele și documentele noastre, au stat de vorbă cu salariații, au mai făcut și alte cercetări și au întocmit un raport pe baza căruia ministrul-adjunct Mareș, în Noiembrie, s-a adresat în scris Sfatului popular regional, cerându-i să reanalizeze situația la Sanatoriu, deoarece „sanțiunile nu sunt în concordanță cu imputările și nici cu meritele profesionale și organizatorice”. Ca dovadă că Pană încă nu se implicase cu fermitate, Sfatul popular, în decembrie (1967) îi răspunde ministrului că a reanalizat situația și își menține poziția: contestările noastre nu sunt întemeiate.

Beatrice, în ianuarie 1968, cu acerbicie a reluat șirul memoriilor la CSICOLAS, C.C., și Consiliul de miniștri. De-abia din acel moment apar semne că balanța începe să se încline în favoarea noastră. În urma acestor memorii, foarte prompt (în februarie) sosește un inspector de rang înalt din partea forurilor supreme respective; el stă câteva zile în Sanatoriu și ia legătura cu forurile locale. Din laconicele discuții cu Beatrice, rezultă că inspectorul a ajuns la concluzii net în favoarea noastră. Concomitent (tot în februarie) așa cum reiese din dosarul procesului aflat pe rol la Tribunal, Miliția economică (maiorul Vârjan) atestă din nou nevinovăția noastră și respinge pentru a treia oară acțiunea Sfatului popular și îi obligă pe cei de la Sfat la un nou control. La 26 aprilie Sfatul popular este nevoit să recunoască pentru prima dată printr-o adresă către Tribunal, că pretinsul proces penal nu a fost decât un denunț penal în sprijinul căruia nu au găsit probe și pe care Miliția economică l-a respins; în consecință ne consfințește în scris, textual, nevinovăția.

Această victorie tardivă era numai în documentele aflate la oficialități; nouă nu ne era cunoscută. Motiv pentru care la 29 aprilie 1968 Beatrice întocmește un tabel cronologic, cu toate etapele demersurilor făcute timp de peste un an și rămase nesoluționate sau soluționate tendențios, tabel pe care îl trimite la toate forurile locale și centrale interesate, inclusiv tovarășului Pană căruia îi face implicit cuvenitul reproș.

Și vor mai trece șapte luni până când nevinovăția noastră va fi, în fine, proclamată. În ziua de 25 decembrie 1968 (de Crăciun!) suntem citați la Tribunalul orășenesc Brașov, tribunalul de tristă amintire pentru Saru și pentru mine. În aceeași sală, cu aceeași forfotă insalubră, întâlnesc o cu totul altă atitudine din partea „curții”. Judecătorii sunt joviali; parcă și robele sunt mai puțin

tocite și peticite! Cuvintele lor, când ni se adresează, sunt numai miere. (Să fi ajuns la ei ucaz din partea lui Pană, a conducerii de partid?) Mă bucur de o deferență care îmi face silă. Aceiași indivizi care, cu peste un an în urmă, ne jigneau, ne terfeleau, ne bruscau, acum nu mai pridideau cu aprecieri măgulitoare. Reprezentantul Sfatului orășenesc mărturisește pe față bluful cu procesul penal și ne recunoaște nevinovăția. Curtea mă invită protocolar să-mi fac opțiunea pentru verdictul de nevinovăție sau de perimare a cauzei. Aș fi preferat să cer un singur lucru: „un leu despăgubiri civile” dar nu știam dacă această formulă utilizată interbelic mai era valabilă în actuala legislație.

Într-adevăr verdictul de nevinovăție nu era totul; aveam dreptul la reparare morală, la reabilitare, la recunoașterea muncii, a dăruirii, a realizărilor, a meritelor. Coaliția odioasă ne-a terfelit în voie timp de un an, Sfatul popular (o parte din el) ne-a etichetat drept hoți pasibili de pușcărie în plenară orășenească publică. Pentru asta Saru a plătit cu viața iar eu cu Beatrice, cu toată familia personală și cea formată de masa salariaților, cu un consum psihic care ne va lăsa sechele pentru totdeauna.

Pentru această reabilitare integrală, Beatrice, cu neînchipuita ei tenacitate, va continua să lupte. La un ultim demers al ei, la doi ani de la începerea conflictului (la 25 martie 1969), CSICOLAS ne încunoștințează că s-au anulat toate deciziile Sfatului popular care ne afectau.

După încă doi ani, în primăvara anului 1971 se ivește, în fine, un post de ftiziopediatrie scos la concurs la Institutul de Ftiziologie din București. Beatrice se prezintă și cu prețul unui efort și unui stres care o va costa o tahicardie ce o va sâcâi pe viitor, toată viața, reușește.

Astfel după patru ani de chin, navete și neajunsuri ale desmembrării familiale, vom fi din nou împreună, întruniți definitiv în București.

În ziua plecării pentru totdeauna din locuința noastră de pe Warthe, după ce am încărcat mobila și lucrurile în autocamionul comandat, când eram aproape de demarare, Mihăiță și Adiți m-au luat de mână până la mormântul lui Argos din crângulețul de lîngă grajd, apoi Beatrice m-a convins să coborâm împreună, pentru câteva minute în sanatoriu ca să-și ia rămas bun dela salariații din tură. Străbăteam astfel pentru prima dată după atâta vreme parcul sanatoriului și nu-mi venea să cred ce vedeam: sera năruită, la pământ, redevenită loc de depozitat gunoarie (după ce fusese un timp răsadnița pentru legumele adjuncților lui Popontet), grădina zoologică și clubul copiilor adiacent deabia mai puteau fi recunoscute după niște pari răsleți, drumurile desfundate, ciuperca rezista (era din beton masiv!) dar năpădită de buruieni, casa de turtă dulce integral demolată. Din toată opera echipelor lui Köröshy doar picturile murale din secții mai dăinuiau. În secții din colectivul nostru de altă dată rămăseseră puțini, majoritatea a preferat să plece, să-și găsească locuri în unități mai apropiate de centru; în locul lor figuri noi care mă priveau cu indiferență sau curiozitate. Mai puțin degradat decât exteriorul, interiorul își pierduse strălucirea curățeniei, căldura mediului umanizat: sanatoriul cu inefabilul lui farmec din trecut, luase aspectul unui spital rural oarecare în care e de presupus că se poate munci onest dar doar atât; dealtfel capacitatea de paturi se redusese la jumătate și instituția era în curs să-și piardă independența, urmând să devină secție subordonată spitatului tbc de adulți.

În numai patru ani opera coaliției odioase era împlinită. Cu imaginea sanatoriului de altă dată ce-mi va

stăruii totdeauna în minte, suprapusă pe aspectul degradării actuale mi-am pus întrebarea clasică: Quid prodest? Întrebare care mă va obseda decenii. De ce a deranjat atât de mult această investiție colectivă de suflet?

P.S. (Epilog) Quid prodest? Cui folosește? În mod paradoxal și nedorit de coaliție, ne folosește nouă: familia noastră s-a regrupat la București, cu această experiență dură de viață pe care altfel n-am fi avut-o și care ne-a învățat și ne îndeamnă la strunirea elanurilor, la moderație, la mai multă preocupare pentru familie, pentru interesul personal, mai pe scurt: la înțelepciune.

CUPRINS

I. Giuvaeruri în mocirlă.....	5
II Primele trei zile la Braşov	22
III Începe şantierul	38
IV Lichidarea grupului Florescu	53
V. O vizită providenţială.....	70
VII Primul concediu.....	87
VII. Eliberarea.....	101
VIII. Naşterea.....	118
IX. Concediu de studii	134
X. Din nou şantier	152
XI Schimb de experienţă în URSS.....	176
XII Sera	196
XIII Scrisoarea lui Jeurissen	212
XIV Cel mai frumos Crăciun	232
XV. Carantina, secţie cu foc nestins	248
XVI. Probleme cu „Cadrele”	263
XVII Vis sau realitate	280
XVIII A murit Andras Bacsı	310
XIX Ancheta. Concursul.....	341
XX Procesul	365

